

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 5

BEOGRAD 1936 GODINE

KNJIGA 2

V REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 23 JANUARA 1936 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

PRETSEDNIK

STEVAN ĆIRIĆ

i

POTPRETSEDNIK

FRANJO MARKIĆ

SEKRETAR

Dr. DRAGAN DAMIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova **dr. Milan M. Stojadinović**; Ministar saobraćaja **dr. Mehmed Spaho**; Ministar bez portfelja **dr. Šefkija Behmen**; Ministar poljoprivrede **Svetozar Stanković**; Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnik Ministra fizičkog vaspitanja naroda **Dragiša Cvetković**; Ministar gradevina **dr. Marko Kožul**; Ministar šuma i rudnika **Đura Janković**; Ministar prosvete **Dobrivoje Stošović**; Ministar finansija **Dušan Letica**; Ministar pravde **dr. Mile Miškulin**; Ministar pošta, telegrafa i telefona **dr. Branko Kaluderčić**; Ministar bez portfelja **dr. Miho Krek**.

POČETAK U 10.50 ČASOVA

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika III i IV redovnog sastanka;

2 — Saopštenje o izmeni telegrama Predsednika Narodne skupštine Kraljevine Jugoslavije i Predsednika Donjeg Doma Velike Britanije povodom smrti Kralja Velike Britanije Dorda V;

3 — Saopštenje o smrti narodnog poslanika Petra Vlatkovića;

4 — Saopštenje Ukaza Kraljevskih Namesnika o rekonstrukciji Kraljevske vlade;

5 — Saopštenje Ukaza Kraljevskih Namesnika o određivanju Vladinih poverenika i to: dr. Milana Škerlija, profesora Univerziteta u Ljubljani, za predlog Trgovačkog zakona; Milana Novakovića, pomoćnika Ministra poljoprivrede i Vladimira Vujnovića, načelnika Odeljenja za agrarnu politiku Ministarstva poljoprivrede, za predlog zakona o privrednim zadrugama; Aleksandra J. Kuzmanovića, generalnog inspektora Ministarstva unutrašnjih poslova, za zakonske predloge Ministra unutrašnjih poslova;

6 — Saopštenje zakonskih predloga: Predloga budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu; predloga zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetske godine 1930/31, 1931/32 i 1932/33; Predloga zakona o konvertiranju zemljo-

radničkih dugova Joakima Kunjašića i drugova, narodnih poslanika, i odbijanje hitnosti;

7 — Saopštenje predloga rezolucije dr. Ivana Lovrenčića i drugova, narodnih poslanika, o izmenama i dopunama zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i odbijanje prvenstva;

8 — Saopštenje izveštaja Glavne kontrole o stavljanju viza sa rezervom na rešenja Ministarskog saveta: M.S.Br. 1816 od 12 septembra 1935 godine o razrešenju ugovornih odnosa između koncerna T. T. Braće Marić i Privilegovanog izvoznog društva a. d. uz određene uslove; o izdavanju Privilegovanom izvoznom društvu blagajničkih zapisa u ukupnom iznosu od Din. 3.913.946.95 sa rokovima dospelosti do 31 decembra 1935 godine i da garancija države za kredit Privilegovanom izvoznom društvu kod Narodne banke za albanske poslove ostane na snazi do 31 decembra 1935 godine; M.S.Br. 7270/VII-35, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od Dinara 2.800.000.— Ministarstvu saobraćaja — poštansko-telegrafska služba — za nabavku visoko frekventnog uređaja, potrebnih amplifikatora i ostalog materijala za ustanovljenje novih telefonskih linija do granice kod Maribora; M.S.Pov.Br. 222/VII od 30 septembra 1935 godine, kojim je odobreno vršenje izdataka od Dinara 288.000 Ministarstvu prosvete za isplatu specijalnih dodataka učitelja-ica odaslatih u škole naših sunaronika u Kraljevini Rumuniji; M.S.Br. 8220/VII od 17 septembra 1935 godine, kojim je odobreno Ministarstvu

vojske i mornarice vršenje izdataka do sume od Din. 500.000 za pokriće troškova oko izvođenja programa Društva za vazdušni saobraćaj „Aero-put“ a. d.; M.S.Br. 7309/VII od 26 avgusta 1935 godine, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od Din. 7,215.000 Ministarstvu unutrašnjih poslova za nabavku potrebnih automobila i materijala za Komandu žandarmerije i isplatu prinadležnosti policijskim stražarima kod Uprave policije; M.S.Br. 10680/VII od 28 novembra 1935 godine, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu finansija do sume 855.545.15 t.j. 50% od ukupne sume parničnih troškova, koji iznose Din. 1,711.090.30 po sporu države i Narodne banke sa firmom A. Gerzon iz Beča; M.S.Br. Pov. 264/VII, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od Din. 3,000.000 za opravku porušenih i dovršenje neizgrađenih delova banašinskog puta prvoga reda Udovo—Valandovo—Strumica—Berovo; M.S.Br. 1022/VII od 8 novembra 1935 godine, kojim je odobreno Ministarstvu poljoprivrede vršenje izdataka do sume od Din. 2,000.000 za nabavku semena za krajeve nastradale od suše; M.S.Br. 9297/VII od 16 oktobra 1935 godine, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od Din. 3,000.000 za izvršenje hitnog odlaganja odbranbenog nasipa Dunavske—Tamiške vodne zadruge u Pančevačkom ritu na oštećenim i ugroženim potezima istog nasipa; M.S.Br. 10168/VII od 30 oktobra 1935 godine kojim je odobreno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja vršenje izdataka i to: 1) do sume od Dinara 20,000.000 za nabavku hrane za ishranu pasivnih krajeva; 2) do sume od Dinara 3,000.000 za troškove prevoza ove hrane državnim železnicama; i 3) do sume od 1,000.000 za troškove prenosa nabavljene hrane od poslednjih železničkih stanica do mesta opredeljenja; M.S.Br. 9933/VII, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu trgovine i industrije do sume od Dinara 3,913,946.93 za naknadu gubitaka Privilegovanom izvoznom društvu i koncernu Braće Marića, koje su pretrpeli po albanskim trgovinskim poslovima.

9 — Saopštenje o podnošenju Narodnoj skupštini na saglasnost Uredaba Ministarskog saveta: Uredbe o povlasticama fabrici aluminijuma A. D. Beograd; Uredbe o olakšicama naplate prinosa Fondu za pošumljavanje od posednika nedržavnih šuma; Uredbe o maloprodaji i drvarenju iz državnih šuma; Uredbe o kartelima od 3 avgusta 1934 godine; Uredbe o organizaciji Ministarstva šuma i rudnika;

10 — Saopštenje rešenja Ministarskog saveta: Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 801 od 22 oktobra 1935 godine o zabrani izvoza, posrednog i neposrednog prevoza oružja, municije i ratnog materijala za Italiju i njene kolonije; Rešenja Ministarskog saveta Br.M.S. 871 od 8 novembra 1935 godine o povišenju maksimalne i minimalne stope carine na seme šerne repe; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 886 od 15 novembra 1935 godine o zabrani uvoza robe iz Italije kao i izvoza u Italiju iz naše Kraljevine; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 909 od 28 novembra 1935 godine o povećanju autonomnih stopa carinske tarife na gvozdene cevi i delove za spajanje cevi; Rešenja Ministarskog saveta M.S.Br. 948 od 6 decembra 1935 godine o zabrani izvoza stočne hrane;

11 — Saopštenje izveštaja o konstituisanju Odbora: Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni tač. 2 § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini; Odbora za proučavanje zakonskog predloga o istupima; Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona; Odbora za proučavanje zakonskog predloga o privrednim zadrugama i Odbora za proučavanje međunarodnih ugovora i sporazuma.

12 — Saopštenje odborskih izveštaja: Odbora za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima: o predlogu zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankaru, 3 jula 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske; o predlogu zakona o dopunskom sporazumu uz konvenciju zaključenu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo; o predlogu zakona o razmeni nota obavljenoj na dan 4 jula 1935 godine, između Ministra inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Ministra inostranih poslova Republike Čehoslovačke, kojom su se, na temelju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predvidenih čl. 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenoj između ovih država u Pragu, 14 novembra 1928 godine kao i uz čl. 1 tač. 4, čl. 1 i 2 uz čl. 4 zaključenog Protokola istog ugovora; o predlogu zakona o konvenciji o primeni međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije; o predlogu zakona o jugoslovensko-turskom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu, 17 decembra 1934 godine, između Kraljevine Jugoslavije i Repu-

blike Turske; Odbor za proučavanje predloga rezolucije o izmeni al. II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini;

13 — Saopštenje ostavki narodnih poslanika na položaje pretседnika opština i to: Ivana Janžekovića, Cvetka Jeličića, Stanka Hočevara, Antona Kersnika i Krste Čolakovića;

14 — Saopštenje zahteva Ministra pravde za izdavanje sudu narodnih poslanika;

15 — Saopštenje o podnošenju interpelacija narodnih poslanika: Đorda Jevtića na Pretседnika Ministarskog saveta o nepravедnoj podeli pomoći za pasivne krajeve, kojom su za postavljeni južni delovi Dunavske banovine — Šumadija i usvajanje prvenstva; Dragiša Stojadinovića i drugova na Pretседnika Ministarskog saveta o sklapanju ugovora sa „Radiom a. d.“ o podizanju emisionih radio stanica i usvajanje prvenstva; Dragiša Stojadinovića na Pretседnika Ministarskog saveta o odlikovanju Kraljevske vlade najvišim državnim ordenima sa lentom i usvajanje prvenstva; Dragiša Stojadinovića na Pretседnika Ministarskog saveta o zavodenju nezakonite naplate priloga za „Zimsku pomoć“ i usvajanje prvenstva; Borivoja Đurića na Pretседnika Ministarskog saveta o nedovoljnoj pomoći poplavljenima u Južnoj Srbiji i usvajanje prvenstva; Vojislava Lazića na Pretседnika Ministarskog saveta o regulisanju zemljoradničkih dugova i odbijanje prvenstva; Živka Danilovića i drugova na Pretседnika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini i usvajanje prvenstva; Borivoja Đurića i drugova na Ministre inostranih poslova i pravde o odluci Kacionog suda u Novom Sadu, da članovi toga Suda mogu biti samo oni koji znaju mađarski jezik i usvajanje prvenstva; Milana A. Božića na Ministra pravde o nezakonitom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja a. d.“ i usvajanje prvenstva; Vasilija Trbića i drugova na Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i usvajanje prvenstva; Đorda Jevtića na Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima i usvajanje prvenstva; Živote Milanovića na Ministra šuma i rudnika o nepravilnoj podeli šuma u srezu Podravska Slatina, banovina Savska i usvajanje prvenstva; Milana A. Božića na Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Opštine bjelobrdske, Sreza višegradskog, na šumu „Dumnicu“ i usvajanje prvenstva; Milana A. Božića na Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje a. d.“ i glavnom vinovniku Fricu Regenštraifu i usvajanje prvenstva; Mustafe A. Mulalića na Pretседnika Ministarskog saveta o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljanju komesarijati, i usvajanje prvenstva; Mustafe A. Mulalića na Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljanju komesarijati i usvajanje prvenstva; Luke Avramovića i drugova na Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravica—Mlinište—Glamoč—Korična; dr. Avde Hasanbegovića i drugova na Pretседnika Ministarskog saveta i Ministra finansija, poljoprivrede i šuma i rudnika o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni, dr. Avde Hasanbegovića i drugova na Pretседnika Ministarskog saveta o proglašenju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini; Todora Tonića na Ministra finansija o podizanju monopskog magacina u Leskovcu; Todora Tonića na Ministra unutrašnjih poslova o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu; Osmana Muratbašića na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju; Albina Komana i drugova na Ministra prosvete o postupku banskog školskog nadzornika Ivana Štruklja iz Ljubljane i Franca Erļjavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete; Albina Komana i drugova na Ministra poljoprivrede o odlaganju plaćanja dospelih anuiteta zemljoradničkih dugova; Vasilija Trbića i drugova na Pretседnika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, zbovima i dogovorima i o izboru narodnih poslanika; Vasilija Trbića i drugova na Pretседnika Ministarskog saveta po predizimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji; Ivana Prekoršeka na Ministra trgovine i industrije o osiguranju kontingenta za izvoz hmelja i za olakšanje deviznih i klirinških propisa pri izvozu; Milana Mravljea na Ministra saobraćaja o priznanju godina službe za napredovanje i penziju svim skupnim vodama, predradnicima i magacionerima itd., koji su postavljeni kao dnevničari, a koje im je pravo oduzeto Zakonom o činovnicima od 1931 godine; dr. Đorda Markovića na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitostima i izazivačkom radu Krešimira Hajdića, pretседnika opštine u Hrvatskoj Kostajnici;

16 — Saopštenje izveštaja Ministara finansija, unutrašnjih poslova, građevina, socijalne politike i narodnog zdravlja, pošta, telegrafa i telefona i poljoprivrede, da će odgovoriti na interpelacije narodnih poslanika kad budu stavljene na dnevni red i kada prikupe potrebne podatke;

17 — Saopštenje izveštaja Opštinske uprave u Kastvu o bolesti narodnog poslanika Antona Širole-Brnasa;

18 — Saopštenje izveštaja Odbora za proučavanje predloga trgovačkog zakona;

19 — Saopštenje molbi i žalbi;

20 — Saopštenje raznih akata;

21 — Odgovor Pretsednika Narodne skupštine na kratka pitanja narodnih poslanika: Vojislava Lazića, Dragiše Stojadinovića i drugova; dr. Luke Šoškića i drugova (dva); Bogoljuba Jevtića i drugova u ime tri kluba.

Govornici: Pretsednik Narodne skupštine Stevan Ćirić (12 puta), Joakim Kunjašić (2 puta), Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović (13 puta), Dimitrije Vujić, dr. Ivan Lovrenčić, Dragiša Stojadinović (4 puta), Ministar pravde dr. Mile Miškulin (3 puta), Ministar finansija Dušan Letica (2 puta), Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho, Ministar šuma i rudnika Đura Janković (3 puta), Vojislav Lazić, dr. Vojislav Došen, dr. Luka Šoški (3 puta), dr. Janko Baričević, Potpretsednik Narodne skupštine Franjo Markić (2 puta).

Dnevni red: Utvrđivanje dnevnog reda.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, otvaram V redovni sastanak Narodne skupštine. Molim g. sekretara dr. Damića da izvoli pročitati zapisnik III redovnog sastanka. (Graja i bučni protesti na levlci).

Sekretar dr. Dragan Damić pročita zapisnik III redovnog sastanka. (Graja i protesti na levlci traju i dalje. — Glasovi kod većine: Primenite Poslovník!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika kakvu primedbu na zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen. (*Dragiša Stojadinović:* Molim za reč). Kada sam pitao ima li primedaba na zapisnik, Vi se niste javili za reč. Molim g. sekretara da pročita zapisnik IV redovnog sastanka.

Sekretar dr. Dragan Damić pročita zapisnik IV redovnog sastanka.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima li ko od gospode narodnih poslanika kakvu primedbu na pročitani zapisnik? (Nema. *Dragiša Stojadinović:* Ja se javljam za reč o povredi Poslovníka). O povredi Poslovníka sada ne može biti reči. Sada je stavljen pitanje, ima li primedaba na pročitani zapisnik? (Nema). Primedaba na pročitani zapisnik nema, zapisnik je primljen.

Gospodo narodni poslanici, ja sam povodom smrti Nj. V. Kralja Velike Britanije Đorda V u ime Narodne skupštine poslao Pretsedniku Donjeg Doma Kraljevine Britanije Njegovoj Ekselenciji gospodinu Ficroju, ovaj telegram:

„Gospodinu Ficroju, Pretsedniku Donjeg Doma

London

Molim Vas, Gospodine Pretsedniče, da izvolite primiti najtoplije saučešće Narodne skupštine kao i moje povodom smrti Velikog Kralja Đorda V.

Stevan Ćirić, Pretsednik Narodne skupštine”.

Na ovu izjavu saučešća dobio sam ovaj odgovor:

„Gospodinu Stevanu Ćiriću, Pretsedniku Narodne skupštine — Beograd

U ime Donjeg Doma zahvaljujem Vam na izrazi-
ma saučešća Jugoslovenske Narodne skupštine, koje
mnogo cenim.

Ficroj, Pretsednik Donjeg Doma”.

(Svi narodni poslanici ustaju i jednodušno kliču: Slava Đordu VI!)

Gospodo narodni poslanici, imam da Vam saopštim još jednu tužnu vest. Izgubili smo još jednog svog druga. Na dan 12. januara ove godine umro je Petar Vlatković, narodni poslanik za Srez petrinjski.

Naš umrli drug bio je istaknuti stručnjak u šumarstvu i šumarskoj politici i kao takav zauzimao je kroz dug niz godina razne položaje u državnoj službi, razvijajući svoju stručnu delatnost uvek na dobro naroda i države, zbog čega je i bio počastvovan poverenjem naroda izborom za narodnog poslanika. Njegova prerana smrt otrgla ga je iz naših redova i presekla njegovu delatnost u korist naroda. Pozivam Narodnu skupštinu, da ustajanjem odamo poslednju poštu našem umrlom drugu Petru Vlatkoviću. (Svi poslanici saslušali su stojeći reč Pretsednika Narodne skupštine i odazvali se usklicima: Slava mu!).

Izvolite čuti saopštenje Ukaza Kraljevskog Namesništva o rekonstrukciji Kraljevske vlade.

Sekretar dr. Dragan Damić: Pročita Ukaz Kraljevskih Namesnika o rekonstrukciji Kraljevske vlade:

„U IME

NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj

KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Uvažavajući ostavke, koje su podneli Ministar fizičkog vaspitanja naroda i zastupnik Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja Komnenović Mirko i Ministar građevina Bobić Miloš i stavlajući ih na raspoloženje, na predlog Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra inostranih poslova, postavljaju:

Za Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja i zastupnika Ministra fizičkog vaspitanja naroda Cvetkovića Dragišu, narodnog poslanika i bivšeg Ministra, i

Za Ministra građevina dr. Kožula Marka, narodnog poslanika i Ministra na raspoloženju.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

22 decembra 1935

u Beogradu

PAVLE, s. r.

Dr. R. STANKOVIĆ, s. r.

Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

Pretsednik Ministarskog saveta
i Ministar inostranih poslova,
Dr. M. M. Stojadinović, s. r.”

(Čitanje Ukaza narodni poslanici saslušali su stojeći, proprativši ga burnim usklicima: Živeo Kralj!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani Ukaz Kraljevskog Namesništva prima se na znanje.

Izvolite čuti Ukaze Kraljevskih Namesnika o određivanju vladinih poverenika.

Sekretar dr. Dragan Damić pročita Ukaze Kraljevskih Namesnika o određivanju vladinih poverenika, koji glase:

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA
PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJA JUGOSLAVIJE
KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra pravde, a na osnovu čl. 70 Ustava Kraljevine Jugoslavije određuju Dr. Milana Škerlja, profesora Univerziteta u Ljubljani, za vladinog poverenika pri pretresu predloga Trgovačkog zakonika u Narodnom predstavništvu.

Ministar pravde neka izvrši ovaj Ukaz.

19 oktobra 1935 godine
Beograd

Dr. RADENKO STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

Ministar pravde,
Dr. M. Miškulin, s. r.”

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA
PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJA JUGOSLAVIJE
KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra poljoprivrede učinjen u saglasnosti sa Pretsednikom Ministarskog saveta a na osnovu člana 70 Ustava i § 35 Zakona o poslovnom redu u Senatu i Narodnoj skupštini određuju:

Za Vladine poverenike u Senatu i Narodnoj skupštini Novakovića Milana, pomoćnika Ministra poljoprivrede i Vujnovića Vladimira, načelnika Odeljenja za agrarnu politiku Ministarstva poljoprivrede, za učešće pri debati o donošenju Zakona o privrednim zadrugama.

Ministar poljoprivrede neka izvrši ovaj Ukaz.

7 decembra 1935 godine
u Beogradu

PAVLE, s. r.
Dr. R. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

Ministar poljoprivrede,
Sv. Stanković, s. r.”

„U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA
PETRA II

po milosti Božjoj i volji narodnoj
KRALJA JUGOSLAVIJE
KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra unutrašnjih poslova, a na osnovu čl. 70 Ustava određuju Kuzmanovića J. Aleksandra, generalnog inspektora Ministarstva unutrašnjih poslova, za Vladinog poverenika u Narodnom

pretstavništvu pri pretresima zakonskih predloga Ministra unutrašnjih poslova.

Ministar unutrašnjih poslova neka izvrši ovaj Ukaz.

PAVLE, s. r.
Dr. R. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. I. PEROVIĆ, s. r.

9 decembra 1935 godine
u Beogradu

Ministar unutrašnjih poslova,
Dr. A. Korošec, s. r.”

(Čitanje Ukaza narodni poslanici saslušali su stojeći, proprativši ih burnim usklikima: Živeo Kralj!).

Pretsednik Stevan Ćirić: I ovi Ukazi Kraljevskih Namesnika primaju se na znanje.

Izvolite čuti zakonske predloge.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar finansija podnosi Narodnoj skupštini na rešavanje predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu. (Vidi prilog).

G. Ministar finansija podnosi Narodnoj skupštini na rešavanje predloge zakona o odobrenju računa državnih rashoda i prihoda za budžetske godine 1930/31, 1931/32, 1932/33. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Saopšteni zakonski predlozi biće upućeni Finansijskom odboru.

Izvolite čuti jedan zakonski predlog za koji se traži hitnost.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Joakim Kunjašić i drugovi, narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova i traže hitnost. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Predlagač g. Joakim Kunjašić ima pravo po § 63 Poslovnika da obrazloži hitnost svog predloga. Ima reč g. Kunjašić. (Pljeskanje na levici).

Joakim Kunjašić: Gospodo narodni poslanici, da je ovo pitanje hitno i važno, da je ovo postalo tako goruće, da se više ni časa ne smije odlagati, bilo bi suvišno da vas uvjeravam. Vama koji ste iz naroda i u narodu stekli predodžbe razornih posledica nezdravog kreditnog stanja u zemlji, moje riječi ne bi te predodžbe mogle da povećaju.

Ja ću se zato samo ograničiti da ovde iznesem sadržinu ovog zakonskog predloga, da iznesem momente njegovih institucija i predviđanje efekata.

Činjenica je da vjerovnik ima pravo na povratak njegove pošteno stečene svojine. Činjenica je da je dužnikova dužnost, da primljene obaveze ispuni i da tude povрати. Ali je isto tako činjenica da niti verovnici mogu u najviše slučajeva do svojih potraživanja da dodu, niti da dužnici imaju mogućnost da svoja dugovanja podmire.

Nema razloga ovde opetovano iznositi uzroke tim nemogućnostima — uzroci su nam svima poznati — tek je istina da bez prisilnog utjeravanja vjerovnik teško dolazi do svoje veresije, a da sa prisilnim utjeravanjem upropasti dužnika, napravi beskućnika, i izloži se njegovom revoltu, osveti, a svoju veresiju malo kada do potpunosti utjera.

I nije čudo za to što vjerovnici — ako samo mogu — rado ustupaju svoja potraživanja za mnogo manje iznose samo da sebi nešto osiguraju i da se teškoćama oko proganjanja dužnika ne izlažu. Nije čudo što se pri prinudnim nagodbama vjerovnici zadovoljavaju i sa 50% i 40% i manje. Koliko bi pak oni bili voljni i još više da popuste, kad bi im se na godena svota odmah i isplatila, a ne da podmiru snižene vjeresije opet čekaju, i da je možda ponovno snižuju.

Sve ovo uvidajući, došlo je do glavne institucije ovoga zakonskog predloga, na ime, da se navede vjerovnik i dužnik, da se sporazumeju s jedne strane o vrednosti dužnikove imovine, što znači o iznosu kojim ova može da bude opterećena i za koji iznos jedino vjerovnik ima dovoljno pokriće, a s druge strane da se sporazumeju o visini duga.

Ustanovljuje se da dužnikove nekretnine daju dovoljno pokrića vjeresiji koja dopire do dve trećine njihove vrijednosti, i sa takovim iznosom ove mogu najviše biti opterećene. Vjerovnici dužnika koji je dužan više od dve trećine vrijednosti imovine imaće neku malu štetu, ali ne usled ovoga zakona, jer su oni već do sada oštećeni, što su neoprezno davali zajmove; dočim vjerovnici onih dužnika kojima dugovanja ne prelaze dve trećine vrijednosti imovine neće imati nikakova gubitka. Glavna, dakle, institucija ovoga zakona nije ništa novo, to je ranijim zakonima ustanovljena prinudna nagodba, koju može i bez ovoga zakona svaki dužnik da izazove. Ali ovim zakonom dužnik se oslobodava troškova i dangube, a vjerovnika se pogoduje što mu se utvrđena veresija odmah podmiruje.

Ovako ustanovljeni i hipotekom osigurani dug, dužnik će povratiti prema svojoj mogućnosti, ali najdalje kroz 50 godina, u kojem najgorem slučaju on će plaćati godišnji anuitet od 4% t. j. 3% kamate i 1% glavnice.

Kao posrednik između dužnika i vjerovnika nastupa država. Ona uzimlje hipoteku sa nekretninama dužnika za utvrđene dugove i u njihovoj ukupnoj visini izdaje obligacije, koje su fundirane na ovim nekretninama.

One su dakle fundirane na zlatu, jer su nekretnine našega poljoprivrednika zlato i po vrijednosti svojoj, i po renti koju poljoprivredni svijet svojim radom sa ovih konstantno izvlači. Nose kupon od samo 3%, ali je taj kupon siguran, sigurniji od problematičnih kamata, koje se od uzdrmanog dužnika već malo i utjeravaju. Osim ovog kupona obligacije sudjeluju na lutriji, — na svaku milijardu dinara konvertiranog duga jedan milion zgoditaka — i amortiziraju se kroz 50 godina.

Sa ovim obligacijama bivaju podmireni vjerovnici. Sada se nameće pitanje, nije li vjerovnicima nezgodno da za svoja potraživanja dobiju samo papir, od kojega moraju neki dio da prodadu ako hoće i do malenoga iznosa gotovine da dodu. Evo, zato je predviđeno, da će država izdati osim obligacija još i novčanice (državne note) u visini od 20% ovih obligacija.

Ove se novčanice fundiraju na onim obligacijama, dakle i opet na zlatu; svaki vjerovnik može tražiti da mu se vjeresija isplati za 20% u novčanicama a 80% u obligacijama. Obligacije, koje odgovaraju onima 20% isplaćenim u novčanicama, ostaju na raspoloženju portera novčanice u trezoru države, i ova se koristi kuponom i sudjelovanjem na lutriji. Do-

sljedno država prima na izdanim novčanicama 3% kamate.

Da vidimo kako će vjerovnik proći sa ovakovom podmirom svojim potraživanja. Podjehimo vjerovnike u tri kategorije: prva, rentijeri, koji žive od rente svoga vlastitog kapitala; druga, oni koji su tudi povjereni im novac drugom uzajmili (trgovci, obrtnici, banke, zadruge); i treći oni, koji sa svojim novcem hoće da rade ili da s njim kupe objekte.

Svi smo mi načisto da je rentijerima mnogo bolje imati ove pupilarno sigurne nego li raznovrsne privatne obligacije, i da im je mnogo ljepše čekati dan za rezanje kupona, gledati u novinama izvučene brojeve lutrije i brojeve izdrijebanih obveznica, nego li tražiti i goniti dužnika kao sada.

Ona druga kategorija vjerovnika, koji su i sami dužni, dug će svoj likvidirati na isti način sa 80% u obligacijama i 20% u novčanicama, i oteće se žalosnom jađu, koji se dnevno događa, da naime, dok čovjek duguje samo desetke hiljada a potražuje stotine hiljada, mora propasti, jer ga njegov vjerovnik tjera, a on od svojih ne može da išta utjera.

Da li će ovi vjerovnikovi vjerovnici biti time oštećeni! Ovde spadaju u glavnom ulagači, mali štediši. Ovi su najkorisnije jedinice našega privrednog svijeta. Nitko, ali naročito ovi ne smiju — bez njihova uzroka — biti oštećeni, kao što im se to nažalost eto sada događa. Među ove male ulagače spada i naš pomorac, koji je svoje kosti izložio okeanu da sebi i svojim neku paru prikupi i tu uštedu povjerio zavodima svoje domovine; među ove spada udovica koja svu nadu budućnosti ima u svojoj uložnoj knjižici, sirota služavka koja otkida od usta paru po paru da sebi za vrijeme starosti i iznemoglosti neku utjehu priskrbi; ovde spada štedljivi težak, štedljivi radnik, prosjak i bezbroj takovih koji isto tako trebaju zaštite kao i dužnici. Smijemo li mi ove pustiti da i dalje kukaju pri svojoj devalutiranoj uložnoj knjižici!

Rasmotrimo kako je ovima sada i kako će im biti usled ovoga zakona. Oni će moći takođe da prime podmiru svoga uloga sa 80% obligacija i 20% novčanica. Njima, koji svoje uštede nisu trebali i zato su ih položili na banku, puno je konvenijentnije imati ove sigurne obligacije, sigurne kamate, iluziju zgoditaka lutrije nego bankovne knjižice i bojazan da li će kad što od toga da prime. A k tome primaju odmah jednu petinu gotovine. Neće li onaj koji se bez ove može da prođe, on i tu gotovinu opet uložiti u iste ove obligacije!

Ali ne znači da će ulagači — primi li se ovaj zakon, predizati svoje uloge; oni će biti sigurni da ih se tada sa šaltera banaka neće odbijati, jer će im banke moći plaćati na zahtev i ta svijest održati će kod njih poverenje prema novčanim zavodima koje je toliko potrebno u ovo doba krize povjerenja.

Moglo bi izgledati da će novčani zavodi biti oštećeni time, što bi im pri likvidaciji sa vjerovnikom propale one dubiozne tražbine, t. j. onaj dio duga što bi se otpisao jer prelazi 2/3 vrijednosti dužnikove imovine, ili pak da bi rezerve ovih zavoda, pretvorene u ove obligacije, pretstavljale manji aktiv nego li ga one iskazuju danas.

Ovo nikako ne može da bude. Ozbiljni novčani zavodi unose u svoj aktiv vjeresije, ne po nominali već po ocjeni pokrića. Sigurno je da će likvidacijom, koja bi se izvršila po ovom zakonu, likvidirani iznos biti veći nego li ga novčani zavod unosi u svoj aktiv,

i prema tome, aktivni ako se ne povećaju, sigurno je da se neće umanjiti.

A što se pak rezerve tiče one pretvorene u obligacije neće pretstavljati manje vrednosti, jer ždrijebanje obligacija osigurava njihovu stalnu cijelu realizaciju; a i kad bi dio tih rezervi trebalo realizirati daleko manje bi se izgubilo na obligacijama nego kad bi trebalo realizirati bančine nekretnine. Novčani zavodi usled male kamate koju bi od ovih obligacija primali, imali bi manje prihode, ali to ne bi bilo na njihovu štetu, jer bi prema ovoj oni udesili i kamatnu stopu na svojim pasivima. Od toga štete neće imati, ali će biti velika korist privredi u opšte sa smanjenjem kamatne stope koja je u bližnjoj prošlosti — Bog joj prostio — toliko zla i propasti prouzrokovala, a biti će i koristi napose za jačanje tečaja dosadašnjih vrijednosnih papira, koji imaju veće kamatne stope.

Vjerovnici one treće kategorije koji bi svoje pare hteli uložiti u druge stvari (zgrade, zemlje itd.) i zato obligacije morali realizirati po nižem tečaju nego li su ih primili, mogli bi izgledati oštećenima.

Ali zapravo ni to ne stoji. Da su ovi vjerovnici u doba kad su taj novac na kamate dali, uložili u kupovinu objekata, ti im objekti ne bi nikako danas vrijedili više nego li će da vrijede objekti koje će sa tečajnom vrijednošću ovih obligacija moći da kupe. Svi mi to možemo lako da sračunamo. Ali će oni ovim zakonom na protiv imati koristi, što će bar sada moći svoj novac u te kupovine ili u svoje radnje da ulože, a što inače ne bi tako lako i brzo moglo da bude.

Nego sada nastaje pitanje za ove vjerovnike, name, koliki tečaj oni mogu računati da će tim obligacijama da bude. Na prvi mah izgleda da bi im tečaj bio malen, relativno kao drugim vrednosnim papirima, t.j. oko 40—50%, a obzirom na njihov veliki broj na tržištu valjda i manji. Tu ocjenu za budućnost ne treba na laku ruku izreći, ali je sigurno da će tečaj njihov ovisiti o konjunkturama, a te se mogu lakše uočiti. Pojava ovih papira ne povećava opće zaduženje, niti se za njihovu podjelu u privredi traži novac, pa da bi ova dva momenta loše uplivala na njihovu cijenu ili i cijenu postojećih vrednosnih papira za koje se traži novac. Opće zaduženje ostaje isto čak i manje, jer će se ovo pri likvidaciji uvijek nešto pa i malo sniziti, samo što će današnji vjerovnici mjesto raznolike ne uvijek sigurne obligacije pojedinačno, imati jednoličnu zdravu sigurnu kolektivnu obligaciju sviju dužnika. Dakle, visina iznosa dugovnih papira ostaje ista, pa se ne može kazati da će tržište biti novim obligacijama preplavljeno. Ove obligacije neće biti predmetom ponude, one će biti vjerovnicima podeljene, za njih se ne traži novac, koji se inače traži a što dosljedno umanjuje potražnju a time i cijenu.

Bez obzira na zlatnu podlogu i druge prednosti ovih obligacija one će biti podijeljene dobrim djelom među male štediške, u čvrste ruke i ne može se predviđati navala sa njihovom ponudom. Ali potražnja njihova, trajna i živa, ne može da izostane. Ovim zakonom je predviđeno, da dužnik i svoje anuitete i djelomičnu ili čitavu podmiru svoga duga može vršiti ovim obligacijama po nominalnoj vrednosti. Ako uzmete jednoga dužnika čiji je konvertirani dug 100.000 dinara, te koji za to plaća god. anuitet od 4.000 dinara on će taj anuitet podmiriti sa 3.600 dinara ako je obligacijama tečaj i punih 90%. Pred

ovakvom korisnom diferencijom neće ni jedan dužnik čekati da dođe rok isplate, on će se žuriti da sa prvom gotovinom što mu do ruku bude dolazila, kupuje ove obligacije i da bude spreman ne samo da anuitet sa ovima podmiri, već i da što više duga otplati. A kolika će tek korist da bude tim dužnicima ako cijena obligacijama bude niža od 90%.

Ako hoćemo da budemo sentimentalni, moramo želeći da taj tečaj bude što niži, jer stogod niži bude to će biti veća korist dugujućeg svijeta. Ali uzalud su naše želje; ne treba se zanositi time da taj tečaj neće biti i te kako visok, jer, kako će dužnik biti mnogo i na sve strane, potražnje će biti svuda i u svako doba. Ja se ne usuđujem, gospodo narodni poslanici, ocijeniti koliki će taj tečaj da bude, ali da će konjunktura za plasiranje biti uvijek dobra, to ćete svi priznati. Niko od nas neće vjerovati da će taj tečaj biti 90% kako prije spomenuh, ali ako primera radi pretpostavimo, da će stajati oko 70% značilo bi, da bi dugujući svijet sa samih 2.8% otplaćivao svoje dugove i kamate; a možemo sa puno vjerovatnosti predviđati, da uz takav amortizacioni anuitet od 2.8% — pa sve da je za pune 2/3 vrijednosti svoje imovine zadužen — neće dužnik imati teškoće da svoju dužnost vrši, ali i da mu neće lako uspjeti da sa manjim anuitetom od 2.8% prodire. Znači, da neće biti lako ove obligacije ispod 70% dobiti.

Vjerovnici koji budu dulje zadržali obligacije bolje će proći od onih koji budu prije prodavali, ali i ovi koji će lošije proći mogu sa dosta vjerovatnosti računati da će svoje današnje vjeresije konverzijom i prodajom obligacija realizirati sa oko 76% u gotovu. Jer novčanice 20% gotovine a obligacije 80 pa 70% daljnih 56% gotovine dava svega 76%. Skupa, dakle, preko 3/4 njihovih bolnih današnjih potraživanja. Molim Vas, gospodo narodni poslanici, kažite, može li im biti krivo! A mogu i bolje proći ako ne žure sa prodajom.

Glavnu ulogu pri svemu ovom vrši država. Da vidimo kako će ona pri tome proći. Na temelju dobre hipoteke ona zadužuje dužnike, od ovih utjerava godišnje 4%, t. j. 3% za kamate i 1% za glavnice i troškove. Ove anuitete utjerava sredstvom poreskih uprava kao i ostale državne dažbine. Jednaki iznos kojim je ona zadužila dužnike, isplaćuje u obligacijama vjerovniku, a pri tome joj ostaje 20% obligacija sa njihovim rentama u kasi jer je u zamjenu ovih dala novčanice.

Država uistinu ima da unese u svoj budžet naplatu kupona i amortizaciju obligacija. Ja pretpostavljam da će ukupna suma konvertiranog duga iznositi 10 milijardi dinara, znači država mora unijeti u budžet 300 milijona za kupon, 90 milijona za amortizaciju obligacija i 10 milijona za lutriju, skupa 400 milijona. Ali istodobno će ona unijeti u budžet prihoda 400 milijona, koje će primiti od dužnika.

To što će dužnici plaćati sa istim obligacijama ne nosi štete, jer je država obligacije a ne novac dala, ona će obligacije i primiti. I kad kroz nekoliko godina sve obligacije natrag primi i neće imati više trošak za kupone i za amortizacije, a dužnici će još mnogo imati da plate, ona će početi primiti anuitete u gotovu, pa tada i ona može sniziti duboku anuitetavnu stopu odnosno obaviti likvidaciju ovoga konvertiranog duga.

Nikakva šteta nikakav teret dakle po ovom zakonu na državu ne pada. A kao razboriti građani i svjesni zastupnici naroda ne smijemo to ni dozvoliti.

Mi možemo tražiti od države naše, da nam pomaže urediti ovo teško pitanje, ali na nju svaliti teret bilo bi i nesavjesno i nepošteno. Konačno to isto što bi država snosila, imali bi da plate njeni poreznici, a kako bismo mi smjeli teško opterećene i nevine poreznike osudit, da oni snose ono što su vjerovnici bez opreza dali, i pustili da im propadne. Imadu li poreznici koji rade i štede, podmiriti troškove rasipnika, štete od propalih špekulacija ili nesavjesnih bankara!

Nikakvu dakle štetu, nikakvu „pravičnu” ili nepravičnu naknadu za tuđe grijehe, ne smje se svaliti na teškim i preteškim porezima opterećeni narod. Mi moramo, gospodo narodni poslanici, da snizujemo terete naroda, a ne da mu još nove namećemo. Naše teško finansijsko stanje, razcvjetani budžet, neizdrživim porezima dovedena do nerentabilnosti naša poljoprivreda itd. sve je to prouzrokovano našim olakim svaljivanjem svakakovih tereta na državu.

Najlakše je reći platiće država! Može se i oprostiti greške onima koji su bez znanja i bez ličnog interesa apelovali na državnu kasu, ali demagoško traženje žrtava države bez dobro promišljene narodne koristi a samo u cilju sticanja popularnosti ili prikupljanja izbornih kuglica, to je gospodo narodni poslanici, zločin koji se nikad oprostiti ne može.

Dosta je bilo sa tom žalosnom praksom; od države se mogu tražiti žrtve samo onda kad je to socijalna potreba, i u koliko interesirani sami ne mogu da se pomognu. U ovom pitanju svi znamo, da bi se žrtvom države koristili samo neki, a da bi to svi plaćali, dok naprotiv eto nalazimo način kako da se ne oštete ni vjerovnici ni dužnici pa ni država, već da se svima bez osjetljivih žrtava pomogne, još više i bolje nego li bi to bilo uz žrtvu države.

Država će imati samo da sve ovo sprovede. Neki misle da bi to dugo trajalo i da bi provedenje mnogo koštalo.

Lako je vama, gospodo narodni poslanici, ustanoviti i vrijeme i trošak. Ali ja mogu što se vremena tiče da kažem da su zakonom predviđeni prekluzivni rokovi, sudski postupak hitan i besplatan, i da ništa ne može da zadrži redovito i pravodobno provedenje ove konverzije kroz vrijeme od 10 mjeseca. A što se pak tiče troška, ja to ne mogu da ocijenim, ali sudski upravni stručnjaci izračunali su da bi za redovito provedenje ovoga trebalo odrediti 120 sudaca i 140 kancelista za jednu godinu dana računajući da će ravno biti jedan milion dužnika koji dolaze u obzir po ovom zakonu. Mi znamo da toliko pak dužnika neće biti, ali uza sve to trošak ne bi bio veći od dinara 10,000,000, što je prema ovom velikom pitanju bagatela koja ne može da upliviše na stvar.

Ni sa te strane država ne bi bila znatno opterećena, ali država je najveći vjerovnik a valjda i najveći dužnik, pa se ovim zakonom niko tako ne zaštićuje kao baš ona. U ovom je zakonskom predlogu predviđeno da pri likvidaciji dužnici imadu da unesu i svoje poreske dugove. Poreznici tako podmiruju sva svoja poreska dugovanja, pa će im biti lako unaprijed redovito vršiti svoje kurentne poreske obaveze. Država dolazi do ogromne svote zaostalih poreza pa može odmah da podmiri i svoje leteće dugove i potraživanja iz ranijih godina, radi kojih ugled i interes države toliko strada.

Kao što je zaštićena država, zaštićene su seoske zadruge i općine. U kakovo je stanje ovo nezdravo kreditno poslovanje dovelo naše zadrugarstvo i naše

seoske općine, gospodo poslanici, ne treba da vam objašnjavam, to svi znate. Zato ćete uviditi velike koristi za ozdravljenje zadrugarstva i općina likvidacijom veresije i dugova kojom će ove ustanove biti pogodovane.

Ovaj zakon izvršiće konsekventno i blagotvorni upliv na našu privredu. Dinarska podloga ostaje nedirnutu, lako ju je dapače i pojačati smanjenjem opticaja dinara. Uvođenjem državnih novčanica u promet oživljuje se novčani život, povećava se kupovna snaga a time i cijene poljoprivrednim objektima i artiklima. Poljoprivrednik oslobođen dugova sa teškom kamatom i zaostalim porezima, moći će svoju zemlju sa novim investicijama i većim radom učiniti produktivnijom, steći će vjeru da će poboljšanom produkcijom moći olakšane terete da poravna i zemlju svoju sebi i svojim sačuva. (Glasovi: Tako je!)

Zanatlija, obrtnik, poduzetnik i trgovac, razviće slobodnije i uspješnije svoj rad. Rentijeri, banke, moći će sa svojim kapitalima i sa raščišćenim računima da na solidnijoj osnovi upute i prosljede svoju djelatnost. Zadrugarstvo ozdravljeno postaće aktivnim vršiocem spasonosne uloge u narodu. Općine razviće solidniju komunalnu politiku. Teško oštećivani srednji stalež jednom će se time uravnotežiti. Sve će moći da zadovoljno pogleda na bolnu prošlost i da se sa pouzdanjem i veseljem uputi u novi solidniji život.

Drugi sistemi i predlozi za uredenje kreditnih odnosa za razduženje poljoprivrednika ne pružaju ovakove svestrane pogodnosti, svi oni nameću jednom ili drugom žrtve, neki dapače i bezobzirne žrtve.

Brisanje ma i najmanjeg dijela znači oštećenje vjerovnika bez lako ustanovljene opravdanosti i računa, ali svakako sa kršenjem svetosti obaveza i protuustavnim diranjem u privatnu svojinu. Smanjenje dugova bez konverzije i podmire ne pomaže privredi, niti osposobljuje dužnika da svoj dug izravna.

Konverzija putem samih državnih novčanica povećala bi na veliko opticaj novca, što je opet štetno za solidnu ekonomiju i može da dovede do disajija sa dinarom, dočim konverzija sa samim obligacijama je malokrvna, ne pomaže oživljenju i ne udovoljuje ogromnom broju malih potreba vjerovnika i ulagača, a pored toga baca obligaciju odmah na tržište obarajući joj odmah u početku vrijednost. Podjelu zaštite dužnicima prema nekim kvalifikacijama kao na primer prema visini zaduženja, uzrocima prezaduženosti i t. d., ne bi bilo lako pravediti dosuđivati. Svako bi našao način da dokaže opravdanost najveće zaštite. A čemu i otići tim putem! Kaže se: one koji su prezaduženi ne treba uzeti u obzir, jer ih se ozdraviti ne mogu. A zašto! Zar će njihovi vjerovnici dobiti više ako se rasproda njihova imovina, ako se učine beskućnicima. Zar će oni tako dobiti više nego li bi dobili ako se bez licitacije od ovih izvuče koliko je najviše moguće? I ja pitam: što je za općenitost, što je za onoga vjerovnika i dužnika korisnije! Odgovor je tu samo jedan.

Imamo li se mi baviti ovakovim mislima, da pri saniranju naših privrednih i kreditnih prilika oduzmiemo zaštitu, kažnjavamo one koji su pogrešnim špekulacijama, neracionalno podignutim standardom života, ili inače ošinitim od udesa, došli do svoga teškog stanja. Radije bismo imali tražiti i kažnjavati uzročnike nego li žrtve ove nezdrave poratne privredne i finansijske politike. A uzročnike bismo našli onamo odakle se je vodila ta politika, u našim bankarskim i državnim upravama.

Zato treba pružiti pomoć svakome. Prošlost nam je dala mnogo primjera, mnogo smo pogrešaka učinili i zato mnogo naučili; obnovimo privredni život na zdravoj osnovi i omogućimo svakome da, poučen greškama prošlosti, krene u solidniju budućnost; ne uskratimo pomoć ni jednoj privrednoj jedinici, ne otmajmo nikome njegovu pošteno stečenu imovinu, ne teretimo državu! Evo, ovo su bili movensi za institucije ovog zakonskog predloga.

Njegove efekte lako nam je uočiti. Vjerovnici dolaze do svojih potraživanja odmah lako i brzo bez parnice, bez žrtava i opasnosti; ako neko od njih ima nešto da izgubi taj je gubitak već i do sada bez krivnje dužnika slijedio. Dužnici će svoj dug sveden prema razmjeru njihove imovine, lako podmiriti i to glavnicu i kamatu sa anuitetom od oko 2.8% godišnje. Privreda će naša ozdraviti, promet nekretninama i poljoprivrednim artiklima postaće življiji, produktivniji i potrošačka snaga veća, dinarska podloga nedinuta, porezna sposobnost ojačana i t. d. ali što je glavno: zadovoljstvo i smirenje zemljoradnika i privrednika uopće.

Ovaj zakonski predlog, gospodo narodni poslanici, ne može biti savršeno djelo, kao što nijedno ljudsko djelo nije savršeno. Ali nema dvojbe da će sa vašom saradnjom biti privedeno najboljem što se može. Zato će skupštinski odbor moći da izvrši plauzibilne korekture i da Vi budete mogli donijeti jedan zakon koji će biti odraz vaše uvidavnosti, vaše državničke i patriotske određenosti.

Bez obzira dakle na korekture i izmjene, koje ćete vi u ovaj zakonski predlog unijeti, gospodo poslanici, skrajnje je vrijeme da dignete svoj glas, da se jednom ovo pitanje definitivno svrši i da ova Skupština sa jednim ovakvim vehikom i važnim potezom opravda svoj *raison d'être*.

Teške političke prilike mogu da dovedu do raspusta ove Skupštine, stoga ja apelujem na sve vas, gospodo poslanici, da ne dozvolite da se razidemo a da ne donesemo narodu barem ono što mu je najhitnije. Ovaj zakonski predlog bio je prikazan prošloj Narodnoj skupštini. Ona nije dospela da ga raspravi. Potpisalo ga je mnogo uglednih članova i današnjih funkcionera, te časnika današnjih klubova, kao g. Milan Božić, dr. Lujo Miletić, g. Nikola Preka, naš današnji potpretsjednik g. Markić i pretsjednik g. Stevan Ćirić, mnogi bivši ministri a i jedan današnji aktivni ministar g. dr. Kožul. Zato molim, da bez obzira na naše klubske pripadnosti, svi jednoglasno hitnost ovoga zakona prihvatimo i da izaberemo naročiti odbor od 21 člana, koji će u roku od osam dana imati da svoj izveštaj Narodnoj skupštini podnese. (Na levlci pljeskanje i povici: Živeo!).

Pretsednik Stevan Ćirić: Predsednik Kraljevske vlade g. dr. Milan Stojadinović ima reč da izjavi, da li Kraljevska vlada prima traženu hitnost ovoga predloga.

Pretsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Gospodin narodni poslanik Kunjašić sa drugovima traži hitnost za njihov predlog o razduženju zemljoradnika.

Ovim povodom, gospodo narodni poslanici, . . . (**Dragiša Milovanović:** I svih dužnika! — Niste slušali, Gospodine Predsedniče!) Da ste vi bili mirniji, ja bih bolje čuo govornika.

Ovim povodom, gospodo narodni poslanici, smatram za dužnost da izjavim, da je Kraljevska vlada i

do sada a i u buduće će posvetiti svu potrebnu pažnju ovome pitanju. (Burno pljeskanje kod većine. — Protesti na levlci.)

Gospodo, poznato je da je Kraljevska vlada donela jednu Uredbu po ovome pitanju. Ta se Uredba danas nalazi pred Narodnim predstavništvom radi rešenja. Narodna skupština može tu Uredbu primiti, izmeniti ili odbaciti. Poznato je, gospodo narodni poslanici, i to, da je Klub većine skupštinske u nekoliko svojih sednica ovo pitanje detaljno pretresao i dao svoje mišljenje. Prema tome, gospodo, i Kraljevska vlada i Klub skupštinske većine mnogo pre nego g. Kunjašić i drugovi pokrenuli su ovo pitanje. (Burno odobravanje i pljeskanje kod većine. — Žagor i protesti na levlci.)

I s obzirom na to da je g. poslanik Kunjašić sa svojim drugovima prilično zadocnio sa traženjem hitnosti ovoga predloga . . . (Pljeskanje kod većine i povici: Tako je!) . . . ja Vas molim, gospodo narodni poslanici, da odbijete traženu hitnost, jer ako biste hitnost usvojili, vi biste samo usporili rešenje ovoga pitanja, a ja verujem da vi to ne želite. (Burno odobravanje i pljeskanje kod većine. — Negodovanje i protesti na levlci.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodin Predsednik Kraljevske vlade ne prima hitnost i u tome slučaju po § 63 Poslovnika rešava o hitnosti Narodna skupština. Stavljam predlog g. Predsednika Vlade na glasanje. Oni koji primaju hitnost neka izvole ustati, a koji ne primaju, neka izvole sedeti. (Većina sedi). Većina sedi; konstatujem da hitnost nije primljena. Za proučavanje ovog zakonskog predloga izabraće se naročiti odbor. (Negodovanje na levlci i uzvici: Dole! Da se glasa poimenično!) Ne može se glasati o tome, jer po Poslovniku to utvrđuje Predsednik. (**Joakim Kunjašić:** Molim za reč radi ličnog objašnjenja.) Ima reč g. Kunjašić radi ličnog objašnjenja.

Joakim Kunjašić: Gospodo narodni poslanici, dozvolite mi . . . (Glasovi na levlci: Je li primljena hitnost? Mi smo tražili poimenično glasanje. Vi to rešavate partijski kako Vi hoćete. Na glasanje! Tražimo da se g. Predsednik izjasni da li je hitnost primljena ili nije).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ja sam izjavio da hitnost nije primljena. (Žagor i negodovanje na levlci. — Glasovi: Na glasanje!) Samo u slučaju kad Predsednik ne može da utvrdi rezultat glasanja može on svojom inicijativom narediti poimenično glasanje. O ovome predmetu ne može više biti glasanja pošto hitnost nije primljena. (Ponovni protesti na levlci.)

Joakim Kunjašić (nastavlja): Gospodin Predsednik Vlade dodirnuo me je sa svoje dve reči. Gospodin Predsednik Vlade izrazio se, da sam ja sa hitnošću ovoga predloga zadocnio. Ja sam ovaj isti predlog predao u oktobru 1934 godine . . . (Povici na levlci: Tako je!) . . . i tražio sam i tada hitnost. Medutim današnji Predsednik Vlade molio me je da odustanem od hitnosti, ali ja nisam hteo, i stoga Vam zahvaljujem što je hitnost primljena. (Glasovi na levlci: Većina je bila za hitnost. — Glasovi kod većine: Hitnost nije primljena!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Dimitrije Vujić o povredi Poslovnika.

Dimitrije Vujić: Gospodo narodni poslanici, kao dugogodišnji član Narodne skupštine, već 15 godina, čuo sam mnoge buke u Parlamentu kao i nesporazumevanja, ali verujte, ovo je prvi put da vidim u životu šta se radi odzgo sa predsedničke stolice. Ja dolazim

na ovu tribinu da vam kao vaš kolega kažem, da mi svi koji saradujemo na dobru naroda treba da smo u ovom pitanju složni, naravno u koliko je to moguće. Ali, gospodo, kad se pojavila divergencija i kad su se pojavila različita mišljenja povodom glasanja, onda je g. Predsednik dužan da glasanje prvo izvrši ustajanjem i sedanjem, pa ako Narodna skupština konstatuje da većina ne može da se tačno odredi, onda se pristupa poimeničnom glasanju.

Ja bih molio g. Predsednika, da bi izbegli ove divergencije, da naredi poimenično glasanje, pa ako imate većinu izvolite primiti odgovornost za to.

Predsednik Stevan Ćirić: Povodom ove primedbe g. poslanika Vujića dozvolite mi da vam pročitam član koji o tome govori, pa Vi sami sudite je li Poslovnik povredjen ili nije. Član 93 Poslovnika kaže: „Glasanje sedenjem i ustajanjem biva u svim slučajevima u kojima nije ovim Poslovnikom određen drugi način glasanja. O rezultatu glasanja sedenjem i ustajanjem rešava Predsednik. Ako je po njegovom — naglašujem reč „njegovom” mišljenju rezultat sumnjiv, pristupiće se novom glasanju. Ako i po drugi put po njegovom mišljenju rezultat bude sumnjiv, pristupiće se glasanju glasno poimence”.

Po mome mišljenju već pri prvom glasanju rezultat nije bio sumnjiv i ja sam mogao mirne savesti da proglasim da zahtev hitnosti nije primljen (Pljeskanje kod većine, negodovanje na levljici.)

Izvolite čuti jedan predlog rezolucije.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Dr. Ivan Lovrenčić i drugovi narodni poslanici, podnose Narodnoj skupštini na rešenje predlog rezolucije o izmenama i dopunama Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. (Glasovi: Hoćemo da čujemo ceo predlog sa obrazloženjem).

Predsednik Stevan Ćirić: To je saopštenje, ali kad gospoda žele da ga čuju u celini, molim g. sekretara neka pročita ceo predlog rezolucije sa obrazloženjem.

Sekretar dr. Dragan Damić (čita):

„NARODNOJ SKUPŠTINI

Beograd

Na osnovu § 134 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast nam je podneti Narodnoj skupštini na rešenje

PREDLOG REZOLUCIJE

o izmenama i dopunama Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, koji glasi:

1 — U § 2 poslednja rečenica reč „četiri” zamenjuje se rečju „pet”.

2 — U § 37 stav drugi reč „poslanik” treba da glasi „Poslovnik”.

3 — U § 64 stav drugi na kraju brišu se reči „za i jedan protiv”.

4 — U § 110 dodaje se nov stav koji glasi: „Narodni poslanik nije državni službenik u smislu § 14 tačka 3 Krivičnog zakonika”.

OBRAZLOŽENJE

1) Pošto je rezolucijom od 26 februara 1932 godine § 13 izmenjen tako, da je broj sekretara od četiri povećan na pet i tom prilikom propušteno da se sa ovom izmenom dovede u saglasnost i § 2, to se ovim ta greška ispravlja.

2) Ovom se izmenom ispravlja jedna čisto štamparska greška, koja mora ovim putem da bude ispravljena.

3) Druga alineja § 64 glasi: U pretresu zakonskog predloga, koji je oglašen za hitan može u ime grupe govoriti samo jedan govornik „za” i jedan „protiv”.

Iz ovakve stilizacije izlazi, da u pretresu o hitnom zakonskom predlogu svaka grupa može dati po dva govornika od kojih ako jedan govori „za”, drugi mora govoriti „protiv” i obratno.

Pošto govori i izjave govornika koji govore u ime grupe, obavezuju dotičnu grupu, to je ovim sasvim jasno da je ova odredba nelogična i praksa je do sada pokazala da su grupe uvek prijavljivale po dva govornika i to jednoga „za” i jednoga „protiv” a oni su uvek govorili ili oba „za” ili oba „protiv”.

S druge pak strane, ako se postupak o pretresu zakonskog predloga, koji je oglašen za hitan hteo skratiti, on ovim nije skraćen, jer i u pretresu o zakonskom predlogu, koji nije oglašen za hitan mogu govoriti u ime grupe u načelnom pretresu najviše dva poslanika po § 42 Poslovnika.

Prema ovome, a radi jasnoće i skraćenja postupka treba ostaviti da u pretresu o zakonskom predlogu koji je oglašen za hitan u ime grupe govori samo po jedan poslanik, a kako će oni govoriti, to će zavisiti od toga, kakvo će držanje njihova grupa zauzeti prema dotičnom zakonskom predlogu.

4) Pojedini sudovi u zemlji pogrešno tumače odredbe čl. 74 i 75 Ustava i §§ 108 i 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini u vezi sa § 14 tač. 3 Kaznenog zakona, uzimajući da se narodni poslanici pri vršenju svoga mandata imaju smatrati kao obični državni službenici ili lica, koja po zakonskom ovlašćenju vrše kakvu trajnu ili privremenu javnu službu kod državne ili samoupravne službe.

Ovakvim tumačenjem pomenutih ustavnih i zakonskih propisa od strane sudske vlasti ništi se potpuno Ustavom zagarantovana nezavisnost zakonodavne vlasti i dopušta kontrola sudske vlasti nad zakonodavnom. Ako bi članovi Narodnog predstavništva u svom zakonodavnom radu bili ma od koga zavisni i ako se ovaj pokušaj sudske vlasti da vrši kontrolu nad članovima Narodnog predstavništva u njihovom zakonodavnom radu, ne bi odmah u početku sprečio, to bi bilo od nedogledno štetnih posledica po osnovno ustvano načelo podele vlasti. Članovi Narodnog predstavništva u svome zakonodavnom radu su neodgovorni i nezavisni. Oni ne samo da ne odgovaraju nego čak nisu dužni da pred kim bilo pravdaju svoj postupak ili daju ma kakvo objašnjenje, pošto se oni opredeljuju i rade po svojoj savesti.

Pa kada je članovima 20, 21 i 22 Zakona o sudijama za sudiju predviđeno da za krivična dela po kaznenom zakonu, učinjena u vršenju službene dužnosti, sudija može odgovarati pred redovnim sudovima tek ako Ministar pravde da odobrenje za to i pošto on reši da li ima dovoljno osnova za otvaranje istrage zbog pomenutih krivičnih dela, onda ne može biti sumnje da član Narodnog predstavništva pri vršenju mandata treba da ima veću zaštitu.

Stoga smo smatrali da ovom dopunom u § 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini treba protumačiti: da narodni poslanik nije državni službenik u smislu § 14 tač. 3 Krivičnog zakona i da se ova odredba Krivičnog zakona ni u kom slučaju ne može primeniti na narodne poslanike.

Na osnovu § 62 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini molimo da se ovaj naš predlog rezolucije oglasi za hitan i uputi na proučavanje već postojećem odboru za izmenu Poslovnika.

Narodni poslanici:

Dr. Iv. Lovrenčić, s. r.

B. D. Jevtić, s. r.

Ignjat Stefanović, s. r.”

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Lovrenčić da obrazloži hitnost. (Glasovi kod većine: To je našička afera! Nećemo da primimo! — Protesti na levlci.)

Dr. Ivan Lovrenčić: Gospodo, vi sami znate najbolje da naš Poslovnik ima mnogo praznina, vi sami znate najbolje da treba ove praznine da ispravimo. Mi smo u nekoliko u odboru to pokušali i ovaj predlog, koji je sad bio pročitao, proglašen je za hitan. Ja vas molim da primite hitnost ovoga predloga. (*Vojko Ćvrkić*: Molim za reč.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Po Poslovniku ne možete dobiti reč.

Ima reč **Pretsednik Ministarskog saveta** i **Ministar inostranih poslova** g. dr. Milan Stojadinović, da izjavi da li prima traženu hitnost za ovaj predlog rezolucije.

Pretsednik Ministarskog saveta i **Ministar inostranih poslova** **dr. Milan Stojadinović**: Gospodo, Kraljevska vlada smatra da tražena hitnost ne treba da bude usvojena od ovoga Doma i ja vas molim da ovu hitnost odbijete. (Pljeskanje i burno odobravanje kod većine. — Protesti na levlci.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodin **Pretsednik Kraljevske vlade** ne prima hitnost, da li prima Narodna skupština zahtev o hitnosti? (Glasovi: Prima — ne prima!) Ona gospoda koja ne primaju neka izvole ustati, a koja primaju neka izvole sedeti. (Većina sedi.) Pošto većina sedi, objavljujem da hitnost nije primljena. (Žagor i protesti na levlci.) Predlažem, da se ne bi birao naročiti odbor, da se ovaj zakonski predlog uputi već postojećem odboru za izmenu Poslovnika. Da li prima Skupština? (Prima — ne prima!) Ona gospoda koja ne primaju neka izvole ustati! (Većina sedi.) Ovaj zakonski pedlog biće prema tome upućen već postojećem odboru za izmenu Poslovnika. (*Dragiša Stojadinović*: Molim za reč o povredi Poslovnika.)

Ima reč narodni poslanik g. **Dragiša Stojadinović** o povredi Poslovnika.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, mi smo i inače do sada sili sabotaže zakona i prava narodnih poslanika u ovoj Skupštini. I do ovog momenta, dok smo se nosili sa **Pretsednikom Narodne skupštine**, mi smo smatrali ipak da smo u granicama zakona i u granicama dopuštene intervencije **Pretsedništva Narodne skupštine**, ali danas ste videli da i **Pretsednik vlade** hoće da se meša u naše interne stvari. (Graja). A, gospodo, on ne sme u Poslovnik Narodne skupštine da se meša, jer to nije njegova stvar, već stvar Narodnog pretstavništva. Gospodo, **pretsednik Vlade** niti je poslanik, niti treba da se meša u naš Poslovnik. (Graja i protesti.) Neka, gospodo, i ovaj slučaj sabotaže ostane zabeležen da se zna. (Graja).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, ako se ovde govori o sabotaži, sabotaža sigurno postoji sa druge strane! (Pljeskanje na desnici. — Protesti na levlci!)

§ 63 Poslovnika jasno kaže: „Ako se traži hitnost za poslanički predlog Vlada ima pravo da bude o tome saslušana.”

Prema tome ja ništa drugo nisam tražio, nego sam samo izvršio postulat § 63. (Pljeskanje na desnici — Graja na levlci.)

Izvolite čuti izveštaj Glavne kontrole.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Glavna kontrola izveštava Narodnu skupštinu da je stavila vize sa rezervom na rešenja Ministarskog saveta:

M.S.br. 1816 od 12 septembra 1935 god. o razrešenju ugovornih odnosa između koncerna T. T. Braća Marić i Privilegovanog izvoznog društva A. D. uz određene uslove o izdavanju privilegovanom izvoznom društvu blagajničkih zapisa u ukupnom iznosu od dinara 3,913.946,95 sa rokovima dospelosti do 31 decembra 1935 g. i da garancija države za kredit Privilegovanom izvoznom društvu kod Narodne banke za albanske poslove ostane na snazi do 31 decembra 1935 g.; M.S.br. 7270 (VII-35, kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od din. 2,800.000 Ministarstvu saobraćaja Poštansko-telegrafaska služba — za nabavku visokog frekventnog telefonskog uređaja potrebnih amplifikatora i ostalog materijala za ustanovljenje dveju novih telefonskih linija do granice kod Maribora; M.S.Pov.br. 222/VII od 30 septembra 1935 g., kojim je odobreno vršenje izdataka od dinara 288.000 Ministarstvu posvete za isplatu specijalnih dodataka na službu učitelja-ca, odaslanih u škole naših sunarodnika u Kraljevinu Rumuniju; M.S.br. 8220/VII od 17 septembra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu vojske i mornarice vršenje izdataka do sume od dinara 500.000 za pokriće troškova oko izvođenja programa društva za vazdušni saobraćaj „Aero-put”; M.S.br. 7309/VII od 26 avgusta 1935 g., kojim je odobreno vršenje izdataka do sume od din. 7,215.000 Ministarstvu unutrašnjih poslova za nabavku automobila i materijala za Komandu žandarmerije i isplatu pripadnosti policijskim stražarima kod Uprave policije; M.S.br. 10680/VII od 28 novembra 1935 g., kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu finansija do sume 855.545,15 t.j. 50% od ukupne sume parničnih troškova, koji iznose dinara 1,711.090,30 po sporu države i Narodne banke sa firmom A. Gerzon iz Beča; M.S.br.Pov. 264/VII, kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od dinara 3,000.000 za opravku porušenih i dovršenje neizgrađenih delova banovinskog puta prvoga reda Udovo — Valandovo — Strumica — Berovo; M.S.Br. 10221/VII od 8 novembra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu poljoprivrede vršenje izdataka do sume od dinara 2,000.000 za nabavku semena za krajeve nastradale od suše; M.S.br. 9297/VII od 16 oktobra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu građevina vršenje izdataka do sume od dinara 3,000.000 za izvršenja hitnog oblaganja odbranbenog nasipa Dunavsko-Tamiške vodne zadruga u Pančevačkom ritu na oštećenim i ugroženim potezima istog nasipa; M.S.br. 10168/VII od 30 oktobra 1935 g., kojim je odobreno Ministarstvu socijalne politike i narodnog zdravlja vršenje izdataka i to: 1) do sume od din. 20,000.000 za nabavku hrane za ishranu pasivnih krajeva; 2) do sume od dinara 3,000.000 za troškove prevoza ove hrane državnim železnicama; i 3) do sume od dinara 1,000.000 za troškove prenosa nabavljene hrane od poslednje železničke stanice do mesta opredeljenja; M.S.br. 9933/VII, kojim je odobreno vršenje izdataka Ministarstvu trgovine i industrije do sume od dinara 3,913.946,98 za naknadu gubitaka Privilegovanom izvoznom društvu i koncernu Braće Marića, koje su pretrpeli po albanskim trgovinskim poslovima.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi izveštaji Glavne kontrole biće upućeni Finansijskom odboru.

Izvolite čuti Uredbe Ministarskog saveta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Gospodin Predsednik Ministarskog saveta na osnovu § 63 Finansijskog zakona za 1934/35 godinu podnosi Narodnoj skupštini na saglasnost:

Uredbu Ministarskog saveta o povlasticama Fabrice aluminijuma A. D. Beograd;

Uredbu Ministarskog saveta o olakšicama naplate prinosa Fondu za pošumljavanje od posednika ne-državnih šuma;

Uredbu Ministarskog saveta o maloprodaji i drvarstvu iz državnih šuma;

Uredbu Ministarskog saveta o kartelima od 3 avgusta 1934 godine;

Uredbu Ministarskog saveta o organizaciji Ministarstva šuma i rudnika.

Pretsednik Stevan Ćirić: Za proučavanje ovih Uredaba biće izabran naročiti Odbor.

Izvolite, gospodo, čuti rešenje Ministarskog saveta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar finansija na osnovu člana 13 predloga Zakona o opštoj carinskoj tarifi podnosi Narodnoj skupštini na odobrenje:

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 801 od 22 oktobra 1935 godine o zabrani izvoza posrednog i neposrednog prevoza oružja, municije i ratnog materijala za Italiju i njene kolonije;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 871 od 8 novembra 1935 godine o povišenju maksimalne i minimalne stope carine na seme šećerne repe;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.Br. 886 od 15 novembra 1935 godine o zabrani uvoza robe iz Italije kao i izvoza u Italiju iz naše Kraljevine;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 909 od 28 novembra 1935 godine o povećanju autonomnih stopa carine uvozne tarife na cevi gvozdene i delove za spajanje cevi;

Rešenje Ministarskog saveta M.S.br. 948 od 6 decembra 1935 godine o zabrani izvoza stočne hrane.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ova rešenja Ministarskog saveta upućuju se Finansijskom odboru.

Izvolite čuti izveštaje o konstituisanju odbora.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Odbor za proučavanje predloga rezolucije o promeni § 19 tač. 2 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI-1935 g. i izabrao za predsednika g. Dragišu Cvetkovića, za potpredsednika g. dr. Ivana Lovrenčića i za sekretara g. dr. Vjekoslava Miletića;

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o istupima podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 g. i izabrao za predsednika g. Živka Šušića, za potpredsednika g. dr. Janka Baričevića i za sekretara g. Dušana Perovića;

Odbor za proučavanje predloga Trgovačkog zakona podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 godine i izabrao za predsednika g. dr. Branka Nikolića, za potpredsednika g. Ivana Mohorića i za sekretara g. Momčila Sokića;

Odbor za proučavanje zakonskog predloga o privrednim zadrugama podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 god. i izabrao za predsednika g. Mitu Dimitrijevića, za potpredsednika g. dr. Časlava Nikitovića i za sekretara g. Bogdana Milinčića;

Odbor za proučavanje međunarodnih ugovora i sporazuma podnosi izveštaj da se konstituisao 14-XI 1935 godine i izabrao za predsednika g. Žarka Tomaševića, za potpredsednika g. dr. Antona Novačana i za sekretara g. dr. Branka Miljuša.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi se izveštaji primaju na znanje.

Izvolite čuti odborske izveštaje koji se podnose Narodnoj skupštini na rešenje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima podnosi Narodnoj skupštini izveštaje:

O predlogu Zakona o konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenju i potpisanoj u Ankari 3 jula 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o dopunskom sporazumu uz konvenciju između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o razmeni nota, obavljenoj na dan 4 juna 1935 godine između Ministra inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Ministra inostranih poslova Republike Čehoslovačke, kojom su se, na temelju sporazuma postignutog prethodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predviđenih članovima 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenog između ovih država u Pragu 14 novembra 1928 godine kao i uz čl. 1 tač. 4, uz čl. 1 i 2, uz čl. 4 zaključenog Protokola istog ugovora. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o konvenciji o primeni međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije. (Vidi prilog).

O predlogu Zakona o Jugoslovensko-Turkom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu 17 decembra 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske. (Vidi prilog).

Odbor za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje 2 § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini podnosi svoj izveštaj. (Vidi prilog.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovi će se izveštaji štampati i razdati g.g. narodnim poslanicima, a staviće se na dnevni red kad to Skupština odluči.

Izvolite čuti ostavke narodnih poslanika na položaje predsednika opština.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. g. narodni poslanici izveštavaju Narodnu skupštinu da su podneli ostavke na položaje predsednika opština i da zadržavaju svoje poslaničke mandate i to: Ivan Janžeković na položaj predsednika opštine Košaki; Cvetko Jeličić na položaj predsednika Opštine bruske; Stanko Hočevar na položaj predsednika opštine Vrhnika; Anton Kersnik na položaj predsednika Opštine lukovičke; Krsto Čolaković na položaj predsednika Opštine poljaničke.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitane ostavke uzimaju se na znanje. Izvolite čuti zahtev g. Ministra pravde o izdavanju sudu g.g. narodnih poslanika.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar pravde traži odobrenje za produženje krivičnog postupka protivu narodnih poslanika: G.g. Rudolfa Doboviškega, zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Rudolfa Peveca, narodnog poslanika, a po traženju Okružnog suda u Cavtatu; Petra Stojisavljevića zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Aleksandra Kuzmanovića, inspektora Ministarstva unutrašnjih poslova, a po traženju Okružnog suda u Beogradu; Dr. Dragoljuba Jovanovića zbog dela iz § 302 K.z. po tužbi Finansijske kontrole u Kalni, a po traženju Okružnog suda u Pirotu; dr. Đorđa Jovanovića zbog dela iz § 397 K. z. po tužbi Načelstva sreza žabaljskog, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; dr. Đorđa Jovanovića zbog dela iz § 318 K. z. po tužbi Potiskog ribolovskog udruženja u Čurugu, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; dr. Đorđa Jovanovića zbog dela iz § 302 K. z. po tužbi Načelstva sreza žabaljskog, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; dr. Đorđa Markovića zbog dela iz § 100 K. z. po tužbi Načelstva sreza žabaljskog, a po traženju Okružnog suda u Novom Sadu; Rajka Turka zbog dela iz čl. 4 Zakona o zaštiti države po prijavi Uprave policije u Ljubljani, a po traženju Okružnog suda u Ljubljani; Makara Dake zbog dela iz § 297 K. z. po tužbi Malešića Ivana, a po traženju Sreskog suda u Metliki; dr. Srpska Vukanovića zbog dela iz § 386, 391, 395 i 223 K. z. po tužbi Milana Grola, Ministra u p., a po traženju Okružnog suda u Subotici; Tasića Svetozara zbog dela iz § 385 i 133 K. z. po tužbi državnog tužioca u Bitolju, a po traženju Okružnog suda u Bitolju; Muhameda Preljubovića zbog dela iz § 297 i 301 K. z. po tužbi Milorada Đukanovića, a po traženju Sreskog suda u Bjeljini; dr. Milenka Markovića zbog dela iz § 318 K. z. po tužbi Šaponji Stjepana, a po traženju Okružnog suda u Slavonskoj Požegi; Živojina Dimitrijevića zbog dela iz § 297 K. z. po tužbi Stojana Petrovića, a po traženju Sreskog suda u Loznici.

Pretnednik Stevan Ćirić: Svi ovi zahtevi g. Ministra pravde biće upućeni Imunitetnom odboru.

Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar dr. Dragan Damić: (saopštava): G. Đorđe Jevtić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretnednika Ministarskog saveta o nepravednoj podeli pomoći za pasivne krajeve kojom su zapostavljeni južni delovi Dunavske banovine — Šumadija, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretnednik Stevan Ćirić: G. Pretnednik Kraljevske vlade ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Pretnednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretnednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je traženo prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Dragiša Stojadinović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Pretnednika Ministarskog saveta o sklapanju ugovora sa „Radiom a. d.“ o podizanju emisionih radio-stanica i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretnednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretnednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo.

Pretnednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretnednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je traženo prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Dragiša Stojadinović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Pretnednika Ministarskog saveta o odlikovanju članova Kraljevske vlade najvišim državnim ordenima sa letnom, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretnednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretnednik Kraljevske vlade da izjavi da li prima traženo prvenstvo.

Pretnednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretnednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Dragiša Stojadinović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretnednika Ministarskog saveta o zavođenju nezakonite naplate priloga za „Zimsku pomoć“ i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretnednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretnednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo.

Pretnednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Čast mi je izjaviti, da primam traženo prvenstvo.

Pretnednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Bori-voje Đurić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretnednika Ministarskog saveta o nedovoljnoj pomoći poplavljenima u Južnoj Srbiji i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretnednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretnednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo.

Pretnednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Pretnednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Vojislav Lazić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretnednika Ministarskog saveta o regulisanju zemljoradničkih dugova i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretnednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Pretnednik Kraljevske vlade da izjavi da li prima traženo prvenstvo.

Pretnednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Ja sam već imao prilike maločas da se izjasnim po ovoj stvari. Čast mi je izjaviti, da prema tome ne mogu primiti prvenstvo.

Pretnednik Stevan Ćirić: Gospodin Pretnednik Kraljevske vlade ne prima prvenstvo, prima li Narodna skupština traženo prvenstvo za ovu interpelaciju g. Vojislava Lazića? (Glasovi: Prima — ne prima). Oni g. g. narodni poslanici koji su za prvenstvo, neka izvole sedeti. (Manjina sedi). Većina je ustala, prema

tome objavljujem da je prvenstvo odbijeno. (Graja i protesti na levlci). Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Živko Danilović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Predsednika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini i traže da joj se prizna prvenstvo (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Kraljevske vlade da izjavi, da li prima traženo prvenstvo?

Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Borivoje Đurić i drugovi, narodni poslanici upućuju interpelaciju na g. Ministra inostranih poslova i Ministra pravde o odluci Kasacionog suda u Novom Sadu, da članovi toga suda mogu biti samo oni koji znaju mađarski jezik i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Kraljevske vlade, zatim i g. Ministar pravde, da izjave, da li primaju traženo prvenstvo.

Predsednik Ministarskog saveta i Ministar inostranih poslova dr. Milan M. Stojadinović: Primam.

Ministar pravde dr. Mile Miškulin: Primam.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Milan Božić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra pravde o naopakom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja A. D.” i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar pravde ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar pravde dr. Mile Miškulin: Čast mi je izjaviti da primam predloženo prvenstvo ove interpelacije.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Vasilije Trbić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji i traže da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar finansija ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar finansija Dušan Letica: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Đorđe Jevtić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar saobraćaja ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar saobraćaja dr. Mehmed Spaho: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Života Milanović, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra šuma i rudnika o nepravilnoj podeli šuma u srežu Podravska Slatina, banovina Savska, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar šuma i rudnika ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Čast mi je izjaviti, gospodo narodni poslanici, da primam prvenstvo za ovu interpelaciju.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Milan Božić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Opštine bjelobrdske, Sreza višegradskog, na šumu „Dumnicu” i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: G. Ministar šuma i rudnika ima reč da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo za ovu interpelaciju.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Čast mi je izjaviti, gospodo narodni poslanici, da primam prvenstvo za ovu interpelaciju.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Milan Božić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje” i glavnom vinovniku Fricu Regenwtrajfu, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar šuma i rudnika da se izjasni, da li prima prvenstvo za ovu interpelaciju.

Ministar šuma i rudnika Đura Janković: Čast mi je izjaviti, gospodo narodni poslanici, da primam traženo prvenstvo.

Predsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Mustafa Mulalić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Predsednika Ministarskog saveta o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavljaju komesarijati, i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Predsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Predsednik Ministarskog saveta da se izjasni, da li prima traženo prvenstvo.

Predsednik Ministarskog saveta dr. Milan M. Stojadinović: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Mustafa Mulalić narodni poslanik upućuje interpelaciju na Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftijstva i uspostavlja ju komesarijati i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ima reč g. Ministar pravde da se izjasni da li prima traženo prvenstvo.

Ministar pravde dr. Mile Miškulin: Izjavljujem da primam traženo prvenstvo.

Pretsednik Stevan Ćirić: Prima li Narodna skupština traženo prvenstvo? (Prima). Objavljujem da je prvenstvo primljeno. Izvolite čuti dalje.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Luka Avramović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravnica—Mlinište—Glamoč—Korična za državni put. (Vidi prilog);

G. dr. Avdo Hasanbegović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta, Ministra finansija, Ministra poljoprivrede i Ministra šuma i rudnika o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni i Hercegovini. (Vidi prilog);

G. dr. Avdo Hasanbegović i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Predsednika Ministarskog saveta o proglašenju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini. (Vidi prilog);

G. Todor Tonić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra finansija o podizanju monopolskog magacina u Leskovcu. (Vidi prilog);

G. Todor Tonić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nepravilnom radu i smeni Opštinske uprave u Leskovcu. (Vidi prilog);

G. Osman Muratbašić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju. (Vidi prilog);

G. Albin Koman i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Ministra prosvete o postupku banskog školskog nadzornika Ivana Štruklja iz Ljubljane i Franca Erjavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete. (Vidi prilog);

G. Albin Koman i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na Ministra poljoprivrede o odlaganju plaćanja dospelih anuiteta zemljoradničkih dugova. (Vidi prilog);

G. Vasilije Trbić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. Predsednika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, zborovima i dogovorima i o izboru narodnih poslanika. (Vidi prilog).

G. Vasilije Trbić i drugovi, narodni poslanici, upućuju interpelaciju na g. predsednika Ministarskog saveta o preduzimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji. (Vidi prilog);

G. Ivan Prekoršek, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra trgovine i industrije o osiguranju kontigenta za izvoz hmelja i za olakšanje deviznih i klirinških propisa pri izvozu. (Vidi prilog);

G. Milan Mravlje, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra saobraćaja o priznanju go-

dina službe za napredovanje i penziju svima skupnim vodama, predradnicima i magacionerima itd., koji su postavljeni kao dnevničari a koje im je pravo oduzeto Zakonom o činovnicima od 1931. godine. (Vidi prilog);

G. dr. Đorđe Marković, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitostima i izazivačkom radu Krešimira Hajdića, predsednika opštine u Hrvatskoj Kostajnici. (Vidi prilog);

Pretsednik Stevan Ćirić: Sve ove interpelacije uputiće se gospodi nadležnim ministrima.

Izvolite čuti izveštaje gospode ministara.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): G. Ministar finansija izveštava da će na interpelacije g.g. narodnih poslanika odgovoriti kad budu stavljene na dnevni red: G. dr. Rika Fuxa o potrebi izjednačenja svih penzionera; g. dr. Rika Fuxa o smanjenju pri-nadležnosti državnim i samoupravnim službenicima; g. dr. Rika Fuxa o smanjenju poreza na novogradnje; g. Todora Tonića o podizanju monopolskog magacina u Leskovcu;

G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava da će na interpelacije g.g. narodnih poslanika odgovoriti kad prikupi potrebne podatke: g. Osmana Muratbašića o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju; g. Todora Tonića o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu; g. Janka Baričevića i drugova o postupku policijskih vlasti protivu Dobrivoja Jevđevića;

G. Ministar građevina izveštava, da će na interpelacije g.g. narodnih poslanika odgovoriti kad prikupi potrebne podatke: g. Luke Avramovića i drugova o proglašenju banovinskog puta Podbrežnica—Mlinište—Glamoč—Korična; g. Đorđa Markovića o odvodu Gjipan kanala i podizanju Sunjsko-savskog nasipa;

G. Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja izveštava, da će na interpelaciju g. dr. Rika Fuxa i drugova o sniženju stanarine odgovoriti kad prikupi potrebne podatke;

G. Ministar pošta, telegrafa i telefona izveštava, da će na interpelaciju g. Đorđa Markovića o priznanju prava na penziju i položajni dodatak bivšim kontraktualnim poštarima odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar poljoprivrede izveštava, da će na interpelaciju g. Đorđa Jevtića o nabavci potrebne količine semena za jesenju setvu za zemljoradnike nastradale od suše u srezovima Kačerskom i Takovskom odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar finansija izveštava, da će na interpelaciju g. Uroša Stajića i drugova o smanjenju cena monopolskim proizvodima, koji se troše na selu, odgovoriti kad bude stavljena na dnevni red;

G. Ministar unutrašnjih poslova izveštava, da će na interpelaciju g. Đorđa Markovića o radu Krešimira Hajdića, predsednika opštine Hrvatska Kostajnica, odgovoriti kad budu prikupljeni potrebni podatci.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani izveštaji primaju se na znanje. Izvolite čuti jedan izveštaj opštinske uprave u Kastvu.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Opštinska uprava u Kastvu izveštava da je narodni poslanik Anton Širola-Brnas bolestan i da ne može prisustvovati sednicama Narodne skupštine.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitani izveštaj prima se k znanju. Izvolite čuti jedan odborski izveštaj.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Odbor za proučavanje predloga Trgovačkog zakona podnosi Narodnoj skupštini svoj izveštaj na rešenje (Vidi prilog).

Pretsednik Stevan Ćirić: Ovaj će se izveštaj štampati i razdati gospodi narodnim poslanicima, a staviće se na dnevni red kad to Skupština odluči. Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Narodnoj skupštini upućene su sledeće molbe i žalbe: Petra Pavasovića, Vladimira Kurilova, dr. Mihalića Juraja, dr. Petra Momontova, Vasilija Karapeševića, Bogoljuba Jelića, Ibrahima Sulića, Ruže Tomić, Dimitrija Spasojevića, Milosava Delića, Nikole Demeršćikova, Radonje Caričića, Rajković Marije, Vasilija Milosavljevića, Leposave Petković, Vuksanović Spire, Vujović Joke, Samardžić Jelene, dr. Rožmana Josipa, Jovanovića Žarka, Spirovića Mitra, Redže Sulje, Miletić Rajne, Matanovića Nikole, Đorđevića Petra, Veljković Nadežde, Srzentića Jovana, Dinjević Fatime, Milčića Milana, Miletića Stjepana, Junga Konrada, Taušanović Jelisavete, Brančin Nikole, Najberger Regine, Lensajića Ilije, Šerbec Katarine, Zen Adele, Jovanovića Dragoljuba, Jovanović Razumenke, Čehoslovačkih legionara jugoslovenskih državljana, Tatarka Aleksija, Bjeluša Franje, Velimira Atanackovića, Drobnjakovića Ilije, Karlovca Antuna, Mileusnić Anke, Donadini Marije, Car Marije, Jezdića Save, Džafić-Kešetović Fatime, dr. Bazovića Milovana, Simića Sime, Đorđević Mileve, Valčića Jakova, Vukosave Pećanin, Nešića Anđelke, dr. Supila Diva, Plamića Ilije, Milićevića Jovana, Milutinovića Borisava, Ostaškevića Vladimira, Leškarevića Ljubomira, Stefanov-Pahora Karola, Kovačevića Andrije, Kostića Jovana, dr. Boke Frana, Rakića Spasoja, Kostića Jordana i Marka, Mejrim Adema Zaima, Kovačević Margarite, Milosavljević Bisenije rod. Pantić, Kamile Belulović, Đikić Kristine, Vukićevića Dušana, Stanković Jelisavete, Nikčevića Živka, Rankovića Dragomira, Dimitrijevića Petra, Nizeteo Petra, Majer Vere, Puškara Konstantina, Milića Đorđa, Mijovića Evgenija, Sremčevića Pavla, Tomeka Marka, Tementa Josipa, Đorđevića Đorđa, Eleskovića Rame, Brajovića Nikole, Đorđevića Save, Stojanovića Josipa, Kakunovića Mladena, Gligovića Jovana, dr. Zelića Milutina, Ristića Mihaila, Bajera Miroslava, Mladenović Stojke, Obradović Lucije, Ružića Ivana i dr., Lesa Jožefa, Pulkrabeka Otilija, Čelot Cecilije, udove Spasić R. Dobrice, Videc Ide, Pantelića Radosava, Bojka Ive, Božovića Blaže, Mušicki Divne, Nedeljković Dalfe, Nedeljkovića Svetomira, Nikolića Dimitrija, Jovanović-Crnogorčić Dimitrija, dr. Mlinarića Ive, Domićić Marije, Sremčevića Živana, Damjanović Emilije, inž. Veljkovića Veljka, inž. Burlakova Đorđa, Jovičića Ilije, Radevića Spasoja, Dolenca Josipa, Sanders Flore, Čukića Rajka, Pešića Koste, Pirkovića Jovana, Turkoveca Evgenija, Sušanja Ivana, Đokić Mileve, Adamovića Miljka, Radojkovića Miloša, Prkašića Đure, Kasijo Filomene, Hunjet Marije, Ivačković Milanije, Miloševića Maksima, Goveđarice Jovana, Zečevića Božidara, Todorovića Miodraga, Belošević Darinke, Jurkovića Đure, Sadika Cana, Popovića Živana, Opštine Žitkovačke, Markovića Mihaila, Ilića Jovana, Tanasijevića Miloša, Dimitrijevića Velimira, Jančić-Radić Katarine, Kovačević Marije, Hristifor Ane, Pavićević Vukosave, Smolčića Ante, Đorđevića Ljubomira, Milojevića Sime, Toma-

ševića Aleksandra, Spahića Mehmeda Salima, Kara-kaševića Dragomira, Čičenića Koste, Dabinovića dr. Ante, Kostić Caje, Krkovića Todora, dr. Kirca Petra, Jovičića Živana, Popovića Jovana, Đuke Paje, Lađevca Stevana, Miletić Božane, Krsmanovića Pere, Prodanovića Petra, Spasojevića Tomice, Vuković Darinke, Ošanina Aleksandra, Veljković Milice, Grujić Lenke, Grinfelda Isidora, Tomića Josipa, Ilića Ignjata, Miljković Milice, Popović Sofije, Zečevića Velimira, dr. Miličića Petra, Ćirković Hrisulje, Nedeljković Emilije, Petkovića Blagoja, Čovića Ante, Jovića Vićentija, Čančića Luke, Krstića Dimitrija, Živanovića Radosava, Kavajina Antuna, Popovića Ljubomira, Koštana Ljube, Ljubinkovića Živana, Zarić Jelisavete, Ćurina dr. Juraja, Apčevića Veljana, Kurovskog Borisa, Zdravković Sevdalinke, Knežević Pave, Pišteljića Luke, Ribičić Marije, Marića Spasoja, Olge Šaulić, Manestre Ivana, Teodora Đure, Matevžića Simona, Travana Jovana, Daneša Jaroslava, Majstorovića Danila, Špinka Aleksandra, Rumure, Kate, Maksimović Trnjine, Cyetkovića Živadina, Sopček Agnjeze, Donevića Koce, Gerasimovića Rusa, Zalijeva Aleksandra, Aleksića Milosava, Radić-Lepe- tić Anke, Košaj Slave, Horvata Franje, Karamarkovića Marka, Lipicera Alojza, Janić Stanojke, Nikolajević Branislave, Stojanovića Milutina, Markovića Vučića, Šimeka Franje, Križanić Laure, Jerotić Savke, Mladenovića Svetolika, Medenice Mirka, Vojcehovskoga Vladislava, Mumunagić Hatidže, Šijaković Stane, Aćimović Danice, Zec Joke, Paunković Miroslav, Petrića Dušana, Košanina Aleksandra, dr. Glomazića Momira, Mihajlovića Stanoja, Josipović Marije, Nedeljkovića Svetozara, Petrovića Boška, Hristić Andronike, Popović Mileve, Jergića Save, Karamitrović Sultane, Želalić Zorke, Jovovića Maksima, Kaurloto Zorke, Pajnić Stefanije, Lukovića Stanimira, Vuletića Jovana, Šenhera Maksimilijana, Stojkovića Dimitrija, Franetena Luke, Hrženjaka Martina, Lasice Milovana, Grandića Rikarda, Jeremića Svetislava, Aćimovića Stanimira, Srebinića Ivana, Eržena Antona, Džamonje Nike, Dančevića Todora, Nedeljkovića Božidara, Spasića Mihaila, dr. Kašnara Stjepana, Tatića Nedeljka, Trajkovića Troje, Graba Vida, Leskovara Ante, Ilić Marice, Glavičića Vladimira, Desnice Milana, Forstnera Lovre, Kardoša Frana, Marinković V. Adama, Šenfeld Jelene, Pavlovića Živorada, Spreme Lazara, Obradovića Trifuna, Damnjakovića Mihaila, Milenčića Stevana, Žerovnik Anke, Zejak Vukosave, dr. Petra Kolesnikova, Dragića Jakova i Maksima, Ekara Antona, Knežević S. Hermine, Vukićevića Koste, Divjaka Nikole, dr. Popovića Krste, dr. Dumića Ljubomira, Pribislava M. Zarića, dr. Vulajića Bože, Stojanovića Bogdana, Mitrović Radmile, Kalabića Ivana, Jovanović Razumenke, Rapovac Daroslave, Đerasimovića V. Ljubomira, Đurovića M. Perka, Čermak Ljubice, Miškovića Cvetka, Antića Petra, Krstić S. Pavla, Pungartnika Josipa, Domenika Lazara, Milojević ud. Ljumice, Bošnjakovića Milorada, Tominca Roberta, Maričević M. Živane, Samouka Šabana, Miloševića Božidara, Maricki Marije, Opštine velučske, Teofilović ud. Rose, Glavčević Magdalene, Jurišić ud. Adele, Vojinović Darinke, Lackovića Mate, Dokića Toše, Čubre Milovana, Maličevića Jusema, Dačić Danice, Melusnića Save, Fikzela Janeza, Žgura Franc, Markovića M. Radovana, Lelića J. Steve, Subotić S. Katarine, Markovića V. Petra, Šiška Antona, Gerasimovića Velimira, Jovanovića Dragoljuba, dr. Prodanovića

Nikole, Popovića B. Mirka, Severa Božidara, Kukuruzovića Miroslava, Đurića Milorada, Mujazinovića Sulejmana, Maletina dr. Marka, Rulove Jelene, Belajeva Vladimira, Aćimovića Milenka, dr. Bošnjakovića Bogoljuba, Agbabe Bože, Antonib Julijane, Montana Dušana, Mavrića Mirka, Vasilija Grujića, Angele Đurčić, Jakšića Mila, Denzlera Josipa, Rasulovića Jovana, Jevtić Darinke, Podgornika Ivana, dr. Štambuk Marije, Petrovića D. Mihajla, Simić Katarine, Jevtić Anke, Švajgera Janka.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitane molbe i žalbe upućite se Odboru za molbe i žalbe.

Izvolite čuti razna akta.

Sekretar dr. Dragan Damić (saopštava): Narodnoj skupštini uputili su razna akta: Apotekarska komora Kraljevine Jugoslavije; Udruženje ratnih invalida iz Čačka, Raške, Bitolja, Subotice, Lebana, Gradačkog, Dubrovnika, Surdulice, Bjeljine, Skoplja, Zemuna, Ključa, Splita, Sinja, Šapca, Foče, Kosovske Mitrovice, Velesa, Ljubljane, Andrijevice, Vukovara, Soljana, Cvetojevića, Zagreba, D. Stubice, Aleksandrova, Gornjeg Milanovca, Koprivnice, Mostara, Bolevca, Travnika, Brežice, Jajca, Benkovca, Rume, Bučja, Otočca, Salaša, Gline, Gajdobre, Sente, Tržića, Srebrenice, B. Šamca, Debra, Lovinca, Stare Pazove, Trebinja, Virja, Konjica, Gradačca, Kumanova, Dublja, Ljubića, Lugavčine, Beograda, Selca, Feketića, Sikole, Sekića, Đurđeva, Ruskog Krstura, Crvenke, Prigrevice, Sv. Ivana, Osipaonice, Lapova, Stragara, Bregoljice, Leternice, Mionice, Ljiga, Drenovca, Mrkonjić Grada, Svileuve, Mokrina, Oklaja, Bogomilja, Zagreba, Srpskog Miletića, Brezana, Brnja, V, Šenje; Jugoslovensko učiteljsko udruženje — sekcija Ljubljana, i Udruženje poreskih izvršioaca — sekcija Ljubljana; Udruženje železničkih činovnika — Ljubljana i Dravska sekcija Udruženja p. t. činovnika — Ljubljana; Savez Udruženja opštinskih činovnika i penzionera Dravske banovine; Dravska sekcija udruženja Jugoslovenskih učitelja iz Ljubljane; Dekanat veterinarskog fakulteta Univerziteta u Zagrebu; Dr. Kosta Bugarin; Jakov Lazarević iz Kladova; Udruženje ulagača novčanih zavoda — Novi Sad; Trgovci i obrtnici opštine Cavtat; Zanatlije grada Tetova i građani Moravske banovine; Opštinska uprava Tržić; Klub invalida oficira i ratnika sa Sušaka; Građani iz Vranje; Učiteljsko udruženje iz Negotina; Zdravstvena zadruga u Rgotinu; Dimitrije Gligorijević i drugovi iz Beograda; Udruženje ratnih invalida: Maribor, Prahovo, Črnomelj, Bosanska Dubica, Priština, Gruž, Brezna Rogatica, Sevnica kod Save; Društvo podvornika novčanih i osiguravajućih zavoda u Zagrebu; Černe Mateja iz Trbovlja; Društvo penzionera i penzionerki iz Ljubljane; Udruženje ratnih invalida: Bjeljina, Požarevac, Vukovar, Livno, Erdevik, Senta, Orašje, Sekić, Slavonska Požega, Zaječar, Kuršumlija i Lebane.

Pretsednik Stevan Ćirić: Pročitana razna akta primaju se na znanje. (**Dragiša Stojadinović:** Molim za reč.) O čemu želite da govorite? (**Dragiša Stojadinović:** O trima povredama Poslovnika.) Ima reč g. **Dragiša Stojadinović.**

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, izlazim pred vas da protestujem i da se žalim na grube povrede propisa Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i na uzurpiranje ustavnih prava, koje mi kao narodni poslanici imamo.

Ulazeći, gospodo, u ovaj Dom naroda Jugoslovenskog, Dom zakonitosti, Dom pravde, u kome red

mora biti iznad svega, Dom u kome zakon treba i mora biti svetinja, ja sam verovao, da nema te sile, da nema te vlasti, koja će se moći staviti iznad Ustava i Zakona. Ali, gospodo, gorko sam se razočarao.

Ja sam se prevario u svojoj veri i vidim da slovo Ustava i propisi zakona ne samo da su gruba forma, koju samovoljna Vlada u sporazumu sa Predsednikom Skupštine gazi, nego da su postale njihove igračke.

Gospodo, koristeći se propisom § 68 Ustava, koji glasi: „Svaki član Senata i Narodne skupštine ima pravo upravljati Ministrima pitanja i interpelacije. Ministri su dužni dati na njih odgovor u istom sazivu”, ja sam, gospodo narodni poslanici, podneo tri interpelacije, upućene Predsedniku Narodne skupštine na Predsednika Vlade. Jednu interpelaciju podneo sam 16 septembra 1935 godine. Potvrda Narodne skupštine je ovde. Drugu interpelaciju podneo sam 29 oktobra 1935 godine. Potvrda je ovde. Treću interpelaciju podneo sam pre četiri dana i ni jedna gospodo, interpelacija nije saopštena vama ovde.

Gospodo, u Ustavu i u Poslovniku nema te odredbe, toga propisa, koji daje ovlašćenje bilo Vladi, bilo Predsedniku Skupštine, da uzurpira prava Narodne skupštine i da interpelacije zadržavaju i ne saopštavaju Narodnoj skupštini.

Ali, gospodo, u ovom slučaju se umešao i Predsednik Vlade i Predsednik Narodne skupštine, i, vidite, ni jedna se interpelacija nije saopštila vama.

Pretsednik Narodne skupštine, kad sam ga prvi put opomenuo i ukazao mu na gaženje zakona i Ustava, rekao mi je: „Molim Vas, daću Vam reč, pa protestujte u Narodnoj skupštini.” Ja sam se na vreme javio za reč. Svedoci ste mi vi da je nisam dobio.

Kada sam se drugi put javio Predsedniku Narodne skupštine, on mi je u vezi razgovora koji smo imali kazao od reči do reči ovo: „Ja ovu interpelaciju ne mogu da saopštim Narodnoj skupštini. Vi me napadajte.” (Graja).

Gospodo, ti su pasusi ovi: „Ne smem da pomignem u interpelaciji... (Pokušava da pročita doslovno te pasuse. — Burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine narodni poslaniče, Vi ste dali već obrazloženje o povredi Poslovnika i ne mogu Vam dopustiti da čitate interpelaciju koju sam ja odbio, a pred Narodnom skupštinom ću obrazložiti zašto sam to učinio.

Dragiša Stojadinović: (Produžuje da čita pojedine stavove iz svoje interpelacije. — Burni protesti kod većine i povici: Oduzmite mu reč!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine narodni poslaniče, po drugi put Vas opominjem da ne čitate, inače ću Vam oduzeti reč.

Dragiša Stojadinović: (Nastavlja i dalje da čita. — Ponovni burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Narodnom poslaniku g. **Dragiši Stojadinoviću** oduzimam reč. (Graja i ogorčeni protesti na levlci. — Žučno objašnjavanje između narodnih poslanika sa desnice i levice. Graja neprekidno traje).

Prekidam sednicu.

(Posle prekida)

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, sednica se nastavlja.

Pre svega moram odgovoriti g. **Dragiši Stojadinoviću** da on opet nema pravo, da Poslovnik nije povredjen. G. **Stojadinović** je digao još veću optužbu:

da je sam Ustav prekršen. Gospodo, to ne stoji. Jer, ako Ustav i osigurava pravo interpelacije gospodi narodnim poslanicima, naš Poslovnik obavezuje ih na izvesne stvari koje su same po sebi toliko razumljive, da bi ih ja smatrao čak i u tome slučaju za mene obaveznim, da ih Poslovnik i ne spominje izričito. (Burno odobravanje i povici kod većine: Tako je! Živeo!)

§ 45 Poslovnika kaže za pretres u Narodnoj skupštini: „Govornik može govoriti samo o pitanju koje je na dnevnom redu. Osim toga on u svome govoru ne sme vredati i klevetati niti ulaziti u pretres privatnog života ničije ličnosti.”

A § 102 šta više izričito kaže: „Kaznom isključenja kazni se svaki poslanik koji lično vredi Kralja, Prestolonaslednika, članove Kraljevskog doma, vredi ili kleveta narodne poslanike i Ministre, ili se ponaša nepristojno prema Narodnoj skupštini ili se ne pokorava opomenama njenog predsednika, a naročito u pogledu izvršenja kazne.”

Gospodo, ako Poslovnik zabranjuje takve stvari u toku debate, kad bi se možda u vrevi borbe po neka reč mogla omaći, što se može još oprostiti, apsolutno je nemoguće da se takve stvari trpe, naročito da ih neko, svesno razmišljajući, pismeno, podnosi Narodnoj skupštini i da to Skupština trpi. (Odobravanje i povici kod većine: Tako je!)

Ja sa svoje strane izjavljujem da nikada neću primiti interpelacije u kojima bi bilo vredanja, koja čak nisu ni usmenom rečju dopuštena, i ja molim Narodnu skupštinu da ovo moje saopštenje uzme na znanje. (Živo odobravanje i pljeskanje kod većine. — Protesti na levlci. — *Dragiša Stojadinović*: Molim za reč. — Povici kod većine: Ne možel!)

Ne možete dobiti reč. (*Dragiša Stojadinović*: Molim za reč radi ličnog objašnjenja. Vi ste mene uvredili. — Odobravanje na levlci. — Burni protesti kod većine). Ne mogu vam dati reč. Ako je do uvrede, vi ste tu govorili takve stvari, koje su uvredljive već same po sebi. (Glasovi na levlci: Vi ste napali celu grupu! Sramota je da se na ultranacionaliste nabacuju takve stvari. — Burni protesti kod većine).

Gospodo narodni poslanici, pre prelaza na dnevni red dužnost mi je i imam čast da odgovorim na izvesna kratka pitanja, koja su mi gospoda narodni poslanici postavili.

Narodni poslanik g. Vojislav Lazić stavlja mi ovo kratko pitanje: Zašto Narodna skupština ne radi već puna dva meseca (Povici na levlci: Tako je!); hoću li sazvati sednice skupštinske i kada, i šta ću preduzeti da Narodna skupština uredno radi i odgovori narodnim potrebama i željama.

Gospodo narodni poslanici, prvo pitanje, zašto Narodna skupština ne radi već puna dva meseca, potpuno je deplasirano, jer Skupština je radila dva meseca. Ako i nije plenum bio na okupu, odbori, gospodo, vredno su radili i radili su na dva veoma važna zakona. Odbor koji je izabran da pretrese Trgovački zakon već je završio svoj posao, a naskoro, nadam se, da će i odbor koji je izabran za Zakon o privrednim zadrugama takode dovršiti svoj posao. Ja, gospodo, ne mogu smatrati da Skupština ne radi kad odbori vredno rade i mislim da izabrani odbornici zaslužuju tu satisfakciju da im se njihov častan rad prizna. (Odobravanje kod većine i povici: Tako je!)

Na drugo pitanje, kad ću zakazati sednice, odgovaram, kao što vidite, da su sednice zakazane.

Na treće pitanje, šta ću preduzeti da Narodna skupština radi i odgovori narodnim željama, mogu odgovoriti, da su ovi zakoni, koje su već odbori svr-

šili i koje svršavaju kao i budžet toliko dostatni, da je rad Narodne skupštine osiguran do aprila meseca. Ako budu za to vreme Kraljevska vlada ili gospoda poslanici podneli i druge predloge, biće toliko posla da će ga gospoda narodni poslanici imati možda i više nego što će moći svršiti. (Burno odobravanje kod većine — Protesti na levlci).

G. Lazić ima reč da izjavi je li zadovoljan ovim odgovorom.

Vojislav Lazić: Gospodo narodni poslanici, ja ne mogu biti zadovoljan odgovorom g. Predsednika Skupštine. Vi ste svedoci da sam ja takvo pitanje uputio još 13 novembra prošle godine. G. Predsednik je i tada odgovorio isto ovako kao što je odgovorio i sada. Rekao je i tada da će Skupština uredno raditi. On je odgovorio 13 novembra, a već sutra dan, 14 novembra, zaključio je skupštinsku sednicu sa izjavom da će se druga zakazati pismenim putem, a taj pismeni put došao je posle dva i po meseca. (Glasovi sa desnice: Pa i ti si bio potpredsednik Skupštine). To, gospodo, nije tačno. Ja nisam bio novembra meseca potpredsednik, jer sam to prestao biti 20 oktobra prošle godine. Gospodo narodni poslanici ja znam da vama iz većine nije vajde govoriti, ali ja se obraćam gospodin sa levice... (Pljeskanje kod poslanika sa levice)... jer vi iz većine nemate duše za narod; ja se obraćam pravim narodnim predstavnicima iz opozicije. Ugled Narodne skupštine pao je. A zašto? Zato što Skupština ne radi! Nijedna Kraljevska Vlada do sada nije volela Narodnu skupštinu. Svaka Vlada bega od Narodne skupštine, to je poznata stvar, ali Vlada g. Stojadinovića nosi rekord u tome, ona većito bega od Narodne skupštine.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, vaše je vreme isteklo i molim Vas da završite.

Vojislav Lazić (nastavlja): Ja zahtevam od g. Predsednika da čuva ugled ove Skupštine i da Skupština radi, jer narod očekuje od ove Skupštine sređenje ekonomskih prilika. Težak je položaj našega naroda. Narod od nas traži, i kad narod od nas traži mi mu moramo da damo ono što traži. On traži od nas odluke takve, po kojima će on moći da živi. I zato još jedanput ponavljam: narod očekuje od ove Skupštine mnogo.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, Vaše je vreme isteklo, morate da završite.

Vojislav Lazić (nastavlja): Nemojte za ljubav vlasti da budete kukavice! Još jedanput ponavljam, i to po treći put ako ne rešimo ono što se od nas očekuje, narod će doći u ovu Skupštinu da vas otera kući što skorije. (Pljeskanje poslanika na levlci).

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, g. Dragiša Stojadinović i drugovi uputili su mi ovo pitanje:

„Prema odredbi čl. 102 Ustava budžet se mora podneti Narodnoj skupštini najdalje za mesec dana od dana njenog sastava u redovnom sazivu. Redovni saziv otvoren je 20 oktobra 1935 god.

Budžet nije ni do danas predat Narodnoj skupštini.

Iz novina znamo da je Ministar finansija 20 novembra 1935 g. podneo Predsedniku Narodne skupštine predlog budžeta, međutim, Predsedništvo nije prema propisima zakona, u datom roku obavestilo Narodnu skupštinu o aktu Ministra finansija, već je čekalo puna dva meseca.

Na osnovu propisa § 49 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da nam izvolite u Narodnoj skupštini odgovoriti:

1 — Iz kojih razloga Pretsednik Narodne skupštine gazi Ustavne odredbe?

2 — Zašto akt Ministra finansija o podnošenju budžeta nije na vreme saopšten Narodnoj skupštini?"

Slično pitanje uputio mi je sa svojim drugovima i narodni poslanik g. dr. Luka Šoški, samo je formulisao svoje pitanje ovako:

„Je li Kraljevska vlada održala propis čl. 102 Ustava, t.j. je li do 20 novembra 1935 godine podnijela Narodnoj skupštini predlog zakona o budžetu za g. 1936/37 ili nije?"

Ako nije, što kani Pretsedništvo Narodne skupštine preduzeti, da se i sa strane Kraljevske vlade poštuju odredbe Ustava?

Ako li je Kraljevska vlada učinila svoju dužnost iz čl. 102 Ustava, zašto onda Pretsedništvo Narodne skupštine nije učinilo svoju dužnost iz § 53 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, t.j. zašto nije odmah o tome izvestilo Narodnu skupštinu i dalje postupilo po istom paragrafu, nego je evo puna dva meseca u zadocnjenju?"

Gospodo narodni poslanici, pre svega, u pitanju, koje je postavio g. Dragiša Stojadinović, moram opet protestovati protiv reči „gaženje Ustava". O tome, gospodo, ne može biti ni govora.

§ 53, na koji se poziva g. Šoški i drugovi, zaista kaže: čim Kraljevska vlada podnese jedan zakonski predlog Pretsedništvo treba to da dostavi Skupštini. Kraljevska vlada je učinila svoju dužnost i 19 novembra podnela je zakonski predlog o budžetu za iduću budžetsku godinu, a praksa, koja je tumač, najbolji tumač našeg Poslovnika, takva je, da se zakonski predlog, koji Vlada podnese Skupštini, podnese prve naredne sednice. (Glasovi sa leveice: Zašto niste sazvali sednicu ranije?!)

Gospodo, najbolji dokaz, da se od toga nije nikad pravilo pitanje, evo vam iz ovih statističkih podataka. (Graja na levici) Ja vas molim, gospodo da vam to u miru saopštim i da me saslušate.

Lane je budžet podnesen takode na vreme, a Pretsedništvo Narodne skupštine saopštilo ga je tek 3 januara. Niko od toga nije pravio pitanje. Ako gospoda sada žele da prave pitanje, nemam ništa protiv toga, da se u buduće utvrdi druga praksa. Ali da biste videli, gospodo, da time nije ništa izgubljeno u vremenu, dopustite i ove statističke podatke. (Glasovi sa leveice: Ne treba nam statistika.)

U Finansijskom odboru 1932 godine debata o budžetu počela je 4 februara, 1933 godine počela je 16 januara, a 1934 godine 9 februara. (Pljeskanje na desnici i povici: Tako je! Živeo!)

Kao što vidite, gospodo, mi imamo još uvek dosta vremena. Za ono vreme, za koje su poslednje Skupštine svršavale budžet, i mi savesno ga možemo pretresti i dovršiti. (Odobranje kod većine i povici: Tako je!)

Molim Narodnu skupštinu da ovaj odgovor uzme na znanje u toliko u koliko ne vidim da je potrebno, da se menja praksa. (Pljeskanje kod većine.)

Ima reč g. Dragiša Stojadinović.

Dragiša Stojadinović: Gospodo narodni poslanici, čuli ste kako me je g. Pretsednik malo pre veoma oštro prekorio, kao da moja interpelacija sadrži na-

pade koji ne postoje, da sadrži gaženje Ustava i da su te i slične stvari doprinele da se on ovako opredeli prema meni. A evo odmah momenta gde utvrđujemo da je gospodin Pretsednik sam pogazio Ustav, a međutim, vidite, da meni neda da ja o tome govorim, i neda mi da protestujem, ni da se branim.

U Ustavu se kaže ovako: „Budžet... (Glasovi sa desnice: Ostavite to!) — ovo su krupne stvari, gospodo, i treba da ih čujete — ...budžet se mora podneti Narodnoj skupštini najdalje za mesec dana."

I, gospodo, taj budžet je prema vestima u javnosti podnet Narodnoj skupštini. G. Pretsednik ga je primio na vreme, ali, gospodo, on nije Narodna skupština i zato nije smeo da ga drži i ne saopšti Narodnoj skupštini. Dva meseca g. Pretsednik drži budžet u fijoci. Eto kakvim se sretstvima služi i Vlada i Pretsedništvo Narodne skupštine, a ovamo želi se da se sva odgovornost svali na nas sa leveice i nama se podmeću takve stvari, kao što ste malo pre čuli od g. Pretsednika. Gospodo, ja sam se se u svojim interpelacijama samo branio od podmetanja.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, izvolite ukratko izjaviti, da li primete moj odgovor ili ne.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Gospodo, žao mi je ako ste ovako pogrešno razumeli. Ponavljam da sam ustao da se branim od paškvila. (Burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Opominjem gospodina poslanika Dragišu Stojadinovića na red. Gospodine poslanice, molim Vas da izjavite kratko, da li primete moj odgovor na znanje ili ne, inače vam moram oduzeti reč. Ja Vas po drugi put opominjem.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Ja se pozivam na predsednika Narodne skupštine za svedoka da je sve ovo istina, sveta istina, što ovde tvrdim. Neistina se nikad nisam služio, niti ću se služiti, i zato vas, gospodo, molim da me razumete. Nisam ja potegao ta pitanja pred vama ovde, nego je Kraljevska vlada ta koja hoće ovu našu grupu da pretstavi sasvim drugačije, kako je to njen interes. (Burni protesti kod većine).

Gospodo, oni su ti koji gaze Ustav, oni su ti koji ne vode računa o posledicama svoga rada. I, gospodo, dopustite da vam kao dokaz iznesem samo jedan detalj koji se desio pre neki dan... (Ogorčeni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslanice, molim Vas da završite reč, inače ću Vam oduzeti reč. Vaše vreme je isteklo.

Dragiša Stojadinović (nastavlja): Pre neki dan jednom pretstavniku Kraljevske vlade... (Ponovni burni i ogorčeni protesti kod većine i poklici: Dosta! — Velika graja).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, dopustite mi da Vam pročitam § 102 Ustava koji je g. predgovornik pročitao samo delimično: „Budžet se mora podneti Narodnoj skupštini najdalje za mesec dana... Prema ovakvom citiranju izlazilo bi da sam ja u svojoj fijoci držao zakonski predlog o budžetu i ako mi je dužnost bila da ga odmah saopštim Narodnoj skupštini. G. predgovornik u svome citiranju ovoga člana Ustava ovde je stao, a međutim, nastavak te rečenice glasi ovako: „...najdalje za mesec dana od dana njenog sastanka u redovnom sazivu."

Kraljevska vlada, gospodo narodni poslanici, to je učinila, i pitanje sada, na koje Pretsednik Skupštine treba da odgovori, samo je to, da li je Pretsedništvo Narodne skupštine odmah trebalo da budžet saopšti Narodnoj skupštini ili po dosadašnjoj praksi da ga saopštava Narodnoj skupštini na prvoj idućoj sednici. (*Dr. Vojislav Došen: Molim za reč o povredi Poslovnika.*)

Ima reč g. dr. Vojislav Došen.

Dr. Vojislav Došen: Gospodo narodni poslanici, mi smo ovde čuli da praksa menja zakonske propise i mi smo videli da g. profesor Ćirić... (Burni protesti kod većine i povici: On je ovde Pretsednik Skupštine! — *Dr. Gavro Santo* nešto dobacuje.) Kao što vidite čak i g. Santo kao lekar meša se u pravnička tumačenja.

Ja opet moram, gospodo, da konstatujem da je Gospodin Pretsednik Narodne skupštine ponovo povredio Poslovnik, kada se je pozvao na to da praksa menja zakonske propise (Odobranje kod manjine — protesti kod većine). Mi smo videli da je g. Pretsednik Skupštine ovde javno tvrdio da je većina, gde nije bila većina, a sada iz ovoga vidimo i to da g. Pretsednik ništa drugo i ne radi nego gazi Poslovnik... (Ponovni burni protesti kod većine).

Pretsednik Stevan Ćirić: Pozivam gospodina govornika na red.

Dr. Vojislav Došen (nastavlja): Ja mogu da kažem, gospodo, da je g. Pretsednik Skupštine mnogo uvećao rad skupštinskih odbora koji su za ovo vreme radili, jer sam i ja učestvovao u jednome od tih odbora. Ti odbori nisu u stvari radili više nego petnaest dana, a, međutim, za 2 i po meseca nije budžet upućen Narodnoj skupštini i ako je navodno došao u Skupštinu, ali on u stvari nije došao u Skupštinu i g. Pretsednik Skupštine ovim načinom misli da prebaci odgovornost na ovu stranu, umesto da, ostane odgovornost na Kraljevskoj vladi. Ja zato kažem: da je budžet stigao na vreme, on bi bio ovde i predan odnosno saopšten, i ja, dozvolite, ne verujem g. Pretsedniku Skupštine (Bučni protesti i povici kod većine: Sram Vas bilo da tako govorite!)

Pretsednik Stevan Ćirić: Za ovu uvredu nanesenu Pretsedniku Narodne skupštine, ja vam oduzimam reč. (*Dr. Vojislav Došen: Kada je Pretsednik izneverio naše poverenje prilikom glasanja, zašto da mu ovde verujem? — Protesti kod većine.*) Gospodine poslanice, molim vas da sidete sa govornice, vama je reč oduzeta. (*Dr. Vojislav Došen: Ostaje na govornici i pokušava da i dalje govori.*) Zbog toga što niste poslušali pretsednikovu opomenu da sidete sa govornice, kažnjavam vas zapisanom opomenom.

Povodom govora g. predgovornika imam da učinim jednu ispravku u onome, što je on kazao da se praksom menjaju zakoni. Nije tako. Reč je, međutim, samo o ovome, da § 53 Poslovnika nije jasno interpretiran, tj. šta znači reč „čim“, da li odmah ili na prvoj sednici. Po dosadašnjoj praksi objavljivano je saopštenje budžeta na prvoj skupštinskoj sednici, i ova praksa pokazuje da je pravo tumačenje toga paragrafa time tako utvrđeno. (Protesti na levici. — Odobranje na desnici i povici: Tako je).

Ima reč g. dr. Luka Šoški.

Dr. Luka Šoški: Gospodo narodni poslanici, moj upit što sam ga u ime Narodnog radnog kluba podnosio i koji je g. Pretsednik pročitao sličan je

upitu što su ga podnijeli g. Dragiša Stojadinović i drugovi. Ali je razlika u tome, što sam stavio i upit: Ako je Vlada izvršila svoju dužnost, zašto onda nije Pretsjedništvo Skupštine takode izvršilo svoju dužnost, tj. zašto nije odmah sazvalo Narodnu skupštinu i uputilo predlog budžeta Finansijskom odboru, pa je tako već do sada rad na tome za dva meseca u zadoćenju.

Izjavljujem, međutim, da se ne mogu zadovoljiti odgovorom g. Pretsednika Skupštine, jer me ne mogu zadovoljiti razlozi, što ih je on iznijeo.

Ja sam podneo upit koji se satoji iz dva odnosno tri dijela. Pitao sam da li je Kraljevska vlada podnijela na vrijeme budžet, G. Pretsjednik Narodne skupštine veli, da jest. Ja neću u tome njega da pobijam. Primam to na znanje. Ali drugi dio upita kaže: Ako je Vlada učinila svoju dužnost, zašto ju nije učinilo Pretsjedništvo ove Skupštine i zašto i zašto nije podnijelo to Narodnoj skupštini, već je tako Narodna skupština dva meseca u zadoćenju sa svojim radom.

Gospodo narodni poslanici, ne stoji da je Narodna skupština kroz dva meseca radila. Da, gospodo, sve i stoji tumačenje g. Pretsjednika Skupštine, da je Skupština radila preko svojih odbora, to nije radio Finansijski odbor, jer mu nije bio podnesen predlog budžeta. Ali ne stoji da su i drugi odbori kroz ovo vrijeme radili. Ja sam član odbora za pretres zakonskog predloga o istupima i mi smo gospodo, tamo, — to će biti još i u jednom drugom upitu, ali samo da spomenem ovde — tražili odmah prigodom konstituisanja od g. Pretsjednika toga Odbora, da nam dađe tekst zakonskog predloga, da ga možemo proučiti i da možemo pristupiti tome radu...

Pretsednik Stevan Ćirić: Vi ste, gospodine poslanice, jedno naročito pitanje stavili u tome pogledu i ja ću Vam na njega odgovoriti.

Dr. Luka Šoški (nastavlja): Da predem dalje preko toga zašto odbori nisu radili; ja sam to ovdje samo uzgred spomenuo. Mi smo se prvi put sastali 11 decembra pr. god. i od onda smo imali pet ili šest sjednica. I tek juče počeli smo meritorno o tome predlogu da rešavamo.

Gospodo, kad mi izademo, bilo sa ove ili sa one strane ove kuće pred narod, pa nas narod pita: šta ste radili ove godine, gdje ste bili i šta ste nam donijeli, šta ćemo mi na to da odgovorimo? Morati ćemo reći, da nismo mogli ništa uraditi radi toga, gospodo, jer Pretsjedništvo Narodne skupštine nije učinilo svoju dužnost da sazove Skupštinu, da joj predloži budžet koji je Kraljevska vlada podnijela i da dalje radi, jer imamo sijaset tih stvari, što će doći. Onda bi se vidjelo, da je Narodna skupština radila, a ovako kad to Pretsjedništvo skupštine nije učinilo, što i samo priznaje, ja se ne mogu zadovoljiti sa ovim odgovorom i molim da ga skupština ne primi. (Pljeskanje na levici).

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, na primedbe g. Šoškiia nemam šta da primetim, sem to, da sam vrlo širokogrudo tumačio Poslovnik Narodne skupštine, kad sam dopustio gospodinu poslaniku, da i on o ovom predmetu govori, jer po § 37 Poslovnika dva govornika ne mogu o jednoj istoj povredi Poslovnika govoriti.

G. Dr. Luka Šoški uputio mi je i ovo pitanje: „Po Zakonu o poslovnom redu u Narodnoj skupštini za pretres interpelacija određuje se naročiti dan u nedelji. Ako Skupština ne reši drukčije taj će dan biti četvrtak. U pretres se uzimaju interpelacije pod-

nete do kraja prošle nedelje" itd. Do sada podneseno je Narodnoj skupštini sa strane narodnih poslanika mnoštvo interpelacija, od kojih je za mnoge traženo prvenstvo, koje je Kraljevska vlada od reda primila. Međutim do danas ni jedna od podnesenih interpelacija nije stavljena na dnevni red da se o njoj pretresa, niti je uopšte određen za pretres interpelacija koji naročiti dan u nedelji, niti se one pretresaju četvrtkom.

Pošto je i sama Kraljevska vlada, gde je god interpelant tražio hitnost, istu primila, što znači, da i ona smatra interpelaciju hitnom, a unatoč toga se iste ne pretresaju, stavljam sa drugovima u ime Narodnog radnog kluba na Pretsedništvo Narodne skupštine ovaj upit:

Zašto Pretsedništvo Narodne skupštine ne održava propis § 73 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini u pogledu interpelacija i što kani preduzeti, da se taj propis u buduće održava?"

Gospodo narodni poslanici, kad gospoda narodni poslanici podnose ministrima interpelacije, onda se događaju ove tri stvari: ili g. Ministar, kome je dostavljena interpelacija, ne odgovori, ili odgovori da će na interpelaciju odgovoriti kad prikupi potreban materijal, ili odgovori, to je treći slučaj, da će na interpelaciju odgovoriti kad ona bude stavljena na dnevni red. Gospodo, ovakvih odgovora ja sam dobio ukupno sedam, i mislim da bih zamario gospodu narodne poslanike da pročitam svih sedam odgovora: da će gospodin Ministar odgovoriti na interpelaciju kad bude stavljena na dnevni red. Ja, gospodo, u ovom pogledu mislim, kad je Narodna skupština na okupu, da počnemo zaista sa pretresanjem interpelacija. Ja sam već stavio se u dodir sa gospodom Ministrima, i oni, koji budu mogli prisustvovati sednicama, kad se stave njihove interpelacije na dnevni red, odgovoriće na iste, a za onu veliku većinu interpelacija, za koje g.g. Ministri prikupljaju materijal, ne može Pretsedništvo Narodne skupštine da snosi odgovornost.

Ima reč g. Šoški.

Dr. Luka Šoški: Gospodo narodni poslanici, i ako je jedan uspeh imao ovaj moj upit, a to je, da se poštovano Pretsedništvo ovoga Doma našlo ponukanim, da otpočne jedanput interpelacije stavljati na dnevni red, ipak ne mogu po svemu primiti ovaj odgovor kao zadovoljavajući. Zakon o poslovnom redu u svom § 74 jasno kaže šta se ima sa interpelacijama da radi. Ako inače Skupština nije zaključila koji drugi dan za odgovor taj dan ima biti četvrtak svakoga tjedna, kada se imaju rešavati interpelacije. Gospodo poslanici, zašto sam ja stavio upit i zašto se ja ne mogu zadovoljiti odgovorom to je to, što do danas, kako rekoh, ni jedna interpelacija nije došla na dnevni red, ma da smo videli da je do danas Kraljevska vlada svaku hitnost, stavljenu po predlagачu, prihvatila. Samo je danas počela da čini iznimke, a vidjeće se i zašto.

Lako je naime prihvatiti hitnost ako se nikako ne kani na interpelaciju ne odgovoriti. Po Poslovniku vlada mora da odgovori na podnete interpelacije u tečaju zasjedanja Skupštine. To znači, kroz period od godine dana ili koliko Skupština zasjedava. Međutim, čim se prizna hitnost jedne stvari, znači da se stvar smatra hitnom i ova Skupština ne smije dozvoliti da se ovako izigrava propis zakona pukim obećavanjem i pristankom Vlade da će odgovoriti.

Donas je gospodo narodni poslanici, Kraljevska vlada na usta svoga Pretsjednika počela sa drugom

praksom. Kod dva zakonska predloga, za koje je tražena hitnost, vlada je tu hitnost otklonila. (Glasovi na desnici: Nema to nikakve veze sa ovom stvari!) Ima veze i veza je u tome, što bi vlada, kad bi pristala na hitnost ovih predloga, za koje je traženo hitnost, morala odmah da odgovori i da se radi, a ne tek u tečaju jedne sesije. Sa ovih razloga ja ne mogu da primim izjavu g. Pretsednika kao zadovoljavajuću.

Pretsednik Stevan Ćirić: Gospodo, narodni poslanik g. Luka Šoški stavio je još jedno pitanje na Pretsedništvo Narodne skupštine:

„Po § 53 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, zadnji stav „u isto vreme (t. j. čim dode zakonski predlog vladin) Pretsednik (Narodne skupštine) će narediti, da se vladin predlog štampa i razda svima poslanicima”.

Na II redovnom sastanku Narodne skupštine, održanom 13 novembra 1935 godine, bili su po Kraljevskoj Vladi predloženi zakonski predlozi o privrednim zadrugama, o trgovačkom zakonu, o istupima i o međunarodnim ugovorima, a u III redovnom sastanku, održanom 14 novembra 1935, ti su odbori i izabrani te su i konstituisani.

Nakon konstituisanja odbora za proučenje predloga zakona o istupima, kojega sam član, zatražio sam od g. Pretsednika istoga odbora, narodnog poslanika g. Šušića, primerak toga predloga radi proučenja, no g. Šušić mi ga nije mogao dati, jer po izjavi činovnika Skupštine koji je bio Odboru pridjeljen, taj predlog nije bio otštampan. Tako ne samo narodni poslanici u opće, nego ni sami članovi odbora i njihovi zamjenici nisu mogli dobiti potrebne primjerke ni toga ni ostalih zakonskih predloga, a da bi ih mogli proučiti, što više, niti do danas ti predlozi nisu poslanicima razdani, nego smo se morali služiti i služimo se stenografskim beleškama, u kojima su ti predlozi otštampani kao prilozi. Isto to vrijedi i za predlog budžetskog zakona time, da istim narodnim poslanicima u opće nije pristupačan.

Da je to na uštrb temeljitog pretresa zakonskih predloga, mislim da nije potrebno naglašavati pa s toga stavljam na Pretsedništvo u ime Narodnog radnog kluba ovaj upit:

Zašto Pretsedništvo Narodne skupštine ne održava propis zadnjega stava § 53 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i šta kani preduzeti da se taj propis u buduće održava?"

Gospodo narodni poslanici, zakonski predlozi moraju biti štampani u stenografskim beleškama. Pošto su predlozi: Trgovačkog zakona, Zakona o privrednim zadrugama, i Zakona o istupima tri debele knjige, to, da bi uštedeo i da ih ne bi dva put štampao, i u Stenografskim beleškama i u zasebnoj knjizi, ja sam dao da se oni otšampaju samo u stenografskim beleškama, i mislim da je to po volji gospodi narodnim poslanicima, jer tako oni pored stenografskih beležaka imaju u njima u prilogu otšampane i zakonske predloge. Takva je bila praksa i do danas, i ja mislim da se tom praksom nisam ogrešio o Poslovnik, a gospodi poslanicima odmah posle konstituisanja odbora za proučavanje tih zakonskih predloga bili su stavljeni na raspoloženje primerci svih tih predloga zakona.

Molim g. dr. Šoškia da izjavi, prima li ovaj moj odgovor na znanje ili ne. (Pljeskanje kod većine. — Graja i protesti na levici).

Dr. Luka Šoški: Ja u prvom redu molim Gospodina Pretsednika Narodne skupštine, da pribavi autoritet prava narodnog poslanika i da pribavi autoritet i samom sebi i da ne daje terorirati nikoga u ovoj Skupštini. Što se tiče, gospodo, odgovora Gospodina Pretsednika, ja sam već prije tangirao ovo pitanje i rekao sam... (Govorniku sa desnice upadaju u reč.)

Pretsednik Stevan Ćirić: Molim gospodu narodne poslanike da ne prekidaju govornika.

Dr. Luka Šoški (nastavlja): Rekao sam da smo mi i stenografske beleške dobili tako kasno, da smo u Odboru za proučavanje predloga zakona o istupima mogli tek 11 decembra da se sastanemo. (Povici kod većine: Dobili ste ranije!)

Gospodo, čuo sam — ja nisam bio u Parlamentu do sada, ali sam čuo od gospode poslanika koji su do sada bili u Parlamentu — da praksa ovakva do sada nije bila.

Gospodo, ne može stajati niti razlog štednje, da se zakonski predlozi ne štampaju prema Poslovniku, a ako se hoće nešto uštediti, može se na ovaj način. Ja sam se u svoje vrijeme u mladosti bavio novinarstvom i znam da smo znali vrednije stvari, naročito iz revija, — a čini mi se to i danas, — preštampavati, pa smo uzimali slog, jer je to najskuplje. Sam papir i sama radnja nisu tako skupi, pa bi se i ovdje mogao uzeti taj slog i istodobno oštampati kad i stenografske beleške i razdati narodnim poslanicima. Ja mislim da sam umeren u svojim zahtevima. Lično nikoga tangirao nisam i ne tangiram nikoga, tražim samo da se poštuje i vrši zakon, tražim to ne iz kaprica, nego na korist samih dotičnih zakonskih predloga, da bi se oni mogli što bolje proučiti i pretresti, pa se zbog toga nadam da će Gospodin Pretsjednik bar u buduće učiniti da se slovu zakona udovolji.

Pretsednik Stevan Ćirić: Ja verujem, gospodo narodni poslanici, da je g. Šoški iz najboljih namera stavio ovaj upit, ali mislim da i g. Šoški mora verovati da štampanje istih tekstova dva puta opterećuje budžet i da g. g. narodni poslanici isto tako mogu studirati jedan zakonski predlog, koji je oštampan u biltenu stenografskih beležaka, kao i da je oštampan kao zaseban zakonski predlog. (Odobranje i povici: Tako je! Mogu!).

Prelazimo na poslednje kratko pitanje, koje su mi uputili u ime tri kluba gospoda Bogoljub Jevtić, dr. Janko Baričević, Milan Božić, Vasa Jovanović, Ivan Prekoršek, inž. Horvat, dr. Ivan Lovrenčić i dr. Milovan Pinterović.

Pošto je u ovom kratkom pitanju sadržan jedan oštar napadaj na mene kao Pretsednika Skupštine, dopustite mi da ga pročitam u celosti, jer mi je mnogo do toga stalo da se svaka reč iz ovoga kratkog pitanja dobro čuje:

„Gospodinu Stevanu Ćiriću, Pretsedniku Narodne skupštine — Beograd.

Gospodine Pretsedniče,

Čast mi je u ime onih poslaničkih klubova, koji su u izborima za Pretsedništvo Narodne skupštine 20 oktobra 1935 godine izneli Vas za Pretsednika, protiv želje i nastojanja Pretsednika Kraljevske Vlade g. dr. Milana Stojadinovića i sadašnjeg tako zvanog Kluba vladine većine, dostaviti Vam, na osnovu § 49 Zakona o poslovnom redu ovo pitanje:

Da li je tačno da ste prišli politici Pretsednika Kraljevske Vlade g. dr. Milana Stojadinovića i stupili

u Jugoslovensku radikalnu zajednicu, zatim da li je tačno da ste na jednoj konferenciji JRZ u Novom Sadu u svome govoru pozvali Srbe da se nadu na okupu u JRZ, kako bi ova stranka mogla da nastupi kao partner ili protivnik plemenski organizovanih Hrvata pod vodstvom g. dr. Mačeka, dakle ste time očevidno povredili čl. 13 Ustava i odredbe ostalih zakona s tim članom u vezi, a ako je sve to tačno da li ste pripravnici da udovoljite zahtevu političke etike i povučete iz tog čina nužnu posledicu, t.j. da dadete ostavku na položaj Pretsednika Jugoslovenske Narodne skupštine, pošto ne uživete više poverenje onih poslanika koji su Vas izabrali.

Molimo usmeni odgovor na sednici Narodne skupštine od 23 o. m.

23 januara 1936 g.
u Beogradu

B. D. Jevtić, s. r.
M. A. Božić, s. r.
Dr. V. Jovanović, s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić, s. r.
Ivan Prekoršek, s. r.
Dr. Janko Baričević, s. r.
Dr. Milovan Pinterović, s. r.
Inž. F. Horvat, s. r.

Gospodo narodni poslanici, na ovo pitanje, za koje mi je, kao što vidite, bilo mnogo stalo da vam ga od reči do reči saopštim, odgovaram prosto:

Istina je da sam stupio u Jugoslovensku radikalnu zajednicu. (Dugotrajno odobranje kod većine. — Protesti na levlci).

Gospodo narodni poslanici, na drugo pitanje, da li sam se na taj način ogrešio o Ustav, kategorički odgovaram da ja u mome govoru u Novom Sadu nikakve izjave nisam dao, koje stoje u suprotnosti sa pozitivnim zakonima, a najmanje sa Ustavom. (Burno pljeskanje kod većine).

Gospodo, na ovo pitanje nameće se bezbroj drugih pitanja: Šta, zar stupiti u jednu stranku, koja je zakonom dopuštena, nije slobodno? I, gospodo, zar to znači pozivanje na plemensku borbu, kada sami priznajete u ovom pitanju da sam pozvao Novosadane da stupe u Jugoslovensku radikalnu zajednicu, u koju su stupili i Muslimani i Slovenci?! Sami sebe ovom protivrečnošću gospoda biju, jer ta stranka nije plemenska, najbolji je dokaz za ovo u tome ko su njeni članovi.

Gospodo, ako se kaže da se ne sme biti ni partner ni protivnik g. dr. Mačeku, ja pitam šta mu se u opšte može biti i šta su gospoda prema njemu? Može da postoji samo nešto treće. To je negirati g. dr. Mačeka i njegovu stranku. Ako gospoda tako gledaju, to je njihovo uverenje. Ja kao realan političar znam da se prema drugim strankama može biti samo partner ili protivnik i ništa više. (Živo odobranje i pljeskanje kod većine. — Burni protesti na levlci).

Gospodo, ako u Novom Sadu, u srpskoj Atini,.... (Manfred Paštrović burno protestuje. — Graja na levlci).... u kojoj se nalazi Matica srpska, ne smemo govoriti o Srbima ni kao o delu našeg naroda, to bi bilo žalosno, jer Matica srpska i Srbi postojali su u Vojvodini i onda kada nisu imali sreću da budu u svojoj otadžbini. (Burno i drugotrajno pljeskanje kod većine. — Žagor i protesti na levlci).

Jako žalim ako su gospoda narodni poslanici, koji su potpisali ovo pitanje, toliko osetljivi na srp-

sko ime, ali ako su gospoda tako osetljiva, to još ne znači da je povredjen Ustav ako neko u svome govoru čisto istorijski dade svoje mišljenje o poslednjem deceniju naše narodne politike i o sudbini stranaka koje su za to vreme delovale. (Protesti na levlci).

Gospodo narodni poslanici, prelazim na treće pitanje, koje mi se stavlja: Da li sam voljan da udovoljim političkoj etici? Ali dopustite mi da okrenem pitanje, pa da kažem, a odgovara li političkoj etici, gospodo narodni poslanici, to, kada oni koji 20 oktobra, ni po svojoj homogenosti ni po svome broju ne bi bili mogli izdići nikoga za predsednikâ bez simpatija ovih na strani desnice... (Graja i protesti na levlci. — Burno pljeskanje kod većine)... nego su morali da traže ličnost, koja uživa simpatije i da vežu svoju sudbinu za nju, — da li to odgovara, gospodo narodni poslanici, političkoj etici, da oni takav rezultat izbora eskontiraju u danom momentu kao obavezu novoizabranog predsednika prema njima.

Gospodo narodni poslanici, 20 oktobra ja sam izabran od Narodne skupštine kao takav za predsednika, i to tajnim glasanjem i jedino Narodna skupština ima pravo da mi izglasa nepoverenje. (Burno pljeskanje kod većine). I ako ja samo za jedan trenutak osetim da ne uživam poverenje Narodne skupštine kao celine, neću ostati na ovome mestu ni jednog časa više. Ali, u interesu autoriteta Predsednika Narodne skupštine, ne mogu dopustiti da pojedine grupe otvaraju ovo pitanje i da od poverenja pojedinih grupa zavisi, da li će Predsednik vršiti svoju dužnost ili ne. (Živo odobravanje i pljeskanje na desnici — Burni protesti na levlci).

Zbog toga, gospodo, izjavljujem na ovo pitanje, pošto i ja sa svoje strane stavljam postulat etike, da se prema potpisnicima ne smatram obaveznim da dam ostavku na svoj predsednički položaj. (Burno odobravanje i pljeskanje na desnici, žagor i protesti na levlci).

Ima reč g. dr. Janko Baričević.

Dr. Janko Baričević: Gospodo narodni poslanici, pre svega izjavljujem da po ovome pitanju govorim u ime Jugoslovenskog kluba narodnih poslanika.

Gospodo narodni poslanici, pre nego predem na meritorno raspravljanje ovoga važnog i delikatnog pitanja, hteo bih da postavim jedno pitanje g. Predsedniku.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodine poslaniče, obraćam Vam pažnju, da vi ne možete preći na pretresanje, nego imate po Poslovníku ukratko za 5 minuta da izjavite, da li ste zadovoljni mojim odgovorom ili ne.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodine Predsedniče, mi nismo u gimnaziji da vi mene učite kako da se ja izražavam! Vi možete meni posle 5 minuta oduzeti reč, a ne možete davati školske lekcije. To izvolite zadržati za sebe. Vi ne znate šta sam hteo kazati, a čini mi se da će biti zaludo za Vas i ono šta sam hteo reći. Molim vas strpite se, nemojte biti nervozni u ličnom pitanju.

Predsednik Stevan Ćirić: Po Poslovníku nije dozvoljeno pretresanje pitanja, nego samo imate da izjavite, dali ste zadovoljni mojim odgovorom ili ne.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo poslanici, ovde je stvar o jednom pitanju, koje je upućeno lično na Predsednika Skupštine. (Glasovi kod većine: To znamo!) To je pitanje tako teško i delikatno, da

ne smatram kompatibilnim a niti džentlmenkim da u ovom pitanju lično g. Stevan Ćirić predsedava. (Glasovi na levlci: Tako je!) Kad je neko na optuženičkoj klupi, taj ne može predsedavati, nego ima sa drugog mesta da odgovara. Radi toga, gospodine Predsedniče, ja apelujem na vas, koji se pozivate na džentlmenstvo i savesnost, da se za sada sklonite sa svoga mesta, kad imate tu i g. potpredsednike, pa posle odgovorajte.

Predsednik Stevan Ćirić: Gospodo narodni poslanici, i bez ove molbe g. Baričevića, u trenutku kad Narodna skupština ima da donese odluku, ja bih se uklonio sa svoga mesta, da to jedan od gospode potpredsednika utvrdi. Ali dopustićete, ovo je pitanje bilo upućeno Predsedniku Narodne skupštine, i ja na to pitanje samo sa ovoga mesta mogu odgovoriti. (Pljeskanje kod većine i povici: Tako je!) Gospodine Baričeviću, izvolite nastaviti.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Radi se o načinu vođenja diskusije za vreme rasprave jer se radi o Vama. (Graja).

Predsednik Stevan Ćirić: Molim g. g. narodne poslanike da izvole zauzeti svaki svoje mesto. Ovo je pitanje bilo upravljeno Predsedniku Narodne skupštine, i ja na to pitanje savesno sa ovoga mesta odgovaram.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Vi se možete vratiti da mi odgovorite. G. Predsedniče, žalosno je, bedno i jaderno da sam ja Vas morao na to upozoriti i da nakon upozorenja Vi još tu sedite, jer Vi ćete meni u roku od 5 minuta oduzeti reč, mada ste Vi govorili pola sata. A Vi toliki džentlmen nećete biti, a ni toliko hrabrosti nećete imati da čujete sve što imam da kažem. To znači, gospodine Predsedniče, da se muški ne držite, jer Vi treba sami da mi garantujete, kad hoću da Vas napadnem i da iznesem sve što imam protiv Vas, da mogu to da Vam kažem. Ali Vi to nećete i onemogućujete mi po Poslovníku da govorim: Baš niste junak, ali naćiću ja načina da se zna koliko junački i muški postupate. (Protesti na desnici i povici: Ne možete da govorite! — Graja na levlci) — Ne pitam nikoga za dozvolu da govorim! To je moje pravo i nema ko da mi uzme to pravo. (Graja i protesti na desnici. — *Miloje Sokić* dobacuje nešto govorniku.) Sokiću, abolicija, abolicija Sokiću;

Predsednik Stevan Ćirić: Molim vas, gospodo narodni poslanici, zauzmite svaki svoje mesto. (Objašnjavanje između poslanika sa levlci i desnice).

Gospodo narodni poslanici, na reči koje je gospodin Baričević meni uputio imam da izjavim, da se mora jednom merom meriti. Ne može se čas predsednik napadati što krši Poslovník, a čas zato što se strogo drži Poslovníka. Ja nisam ništa drugo hteo da učinim nego da upozorim gospodina Baričevića da se drži Poslovníka. Ako je to greh, taj greh uzimam na sebe.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): To znači samo 5 minuta da govorim, alal Vam vera!

Predsednik Stevan Ćirić: Ni ja nisam duže govorio.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): G. Stevan Ćirić „junački“ i „muški“ pokriva se odredbama Poslovníka i daje mi rok od pet minuta vremena da se izjasnim i da obrazložim kao jedan od supotpisnika pitanje na njega, da li njegov odgovor primam na znanje i da li se s njim saglašavam. Pre nego što bih o tome mogao da kažem svoje mišljenje i svoje re-

šenje, ja najpre hoću da iznesem čitav politički istorijat g. Stevana Ćirića, a naročito od onoga časa, kada je stupio u vladu g. Bogoljuba Jevtića. (Glasovi na levlci: Tako je!). Onoga momenta kada je g. Ćirić ušao u vladu g. Jevtića, on je preuzeo i jedan politički program, koji je izbornim proglasom te vlade supotpisao i time na sebe preuzeo jednu stanovitu političku dužnost. G. Stevan Ćirić kao takav bio je prvobitno izabran za predsednika ove Narodne skupštine; drugi put, nakon toga, kad je vlada g. Jevtića bila smenjena i kad je došla vlada g. dr. Milana Stojadinovića, svima je vama poznato da je g. Stevan Ćirić, uz nas druge, bio jedan od najjačih i najljućih protivnika te Vlade i lica koja su u toj Vladi bila, a i dr. Milana Stojadinovića kao Predsednika vlade. (Pljeskanje na desnici i uzvici: Živeo Ćirić!) Gospodine Ćiriću, i vama čestitam, vidite kako se pomera desnica.

Gospodo narodni poslanici, ova je stvar pregora i preteška, da se ovako raspravlja, kao što vi hoćete. Sada da nastavim.

Gospodin Stevan Ćirić na izborima za predsednika, 20 oktobra prošle godine, bio je u najljućoj borbi protiv Vlade g. dr. Stojadinovića i njezinog kandidata za predsednika Skupštine. (Glasovi kod većine: Nije istina!) Gospodo, ostavite me na miru da kažem, da nije istina ono što pričate.

Gospodin Stevan Ćirić (Pljeskanje kod većine i povici: Živeo!)..., gospodin Ćirić je izašao na izbore kao kandidat za predsednika Skupštine protiv g. Komnenovića, aktivnog Ministra Stojadinovićeve vlade, koji je bio zvanični kandidat i vašeg dela Skupštine i same Vlade.

Gospodin Stevan Ćirić bio je onda član Jugoslovenskog kluba narodnih poslanika, kome je na čelu g. Bogoljub Jevtić. Činjenica je i to, da je on do te kandidacije došao baš radi toga, jer je naš klub na tome insistirao, a ostali klubovi su ga primili.

Gospodin Ćirić kao član izborne vlade g. Bogoljuba Jevtića i kao kandidat njegovog kluba, potpomognut od drugih opozicionih klubova, preuzeo je na sebe i politiku toga kluba i politiku izborne vlade g. Bogoljuba Jevtića.

I sada, gospodo narodni poslanici, mi dolazimo u priliku da nakon što je g. Stevan Ćirić našim rodenim glasovima bio biran, kod prve prilike, kada je došlo do glasanja za razne odbore, da g. Stevan Ćirić okreće kabanicu i javno kao Predsednik Narodne skupštine kortešira za Vladinu listu.

G. Stevan Ćirić, koji se zakljinjao na jugoslovenstvo, taj g. Stevan Ćirić, pravi ne samo skokove i metamorfoze, nego pravi političku izdaju.

Gospodo, narodni poslanici, G. Stevan Ćirić izišao je za Predsednika Skupštine unatoč i uprkos tome što je poluzvanično glasilo g. dr. Milana Stojadinovića „Vreme“ kroz nekoliko dana iznosilo protiv njega najteže i najgore optužbe. Vi ste ga optuživali, gospodo sa desnice. (Graja.) Ja imam ovde to „Vreme“. U Administrativnom odboru i u novinama Vlada je činila sve moguće da dokaže da je g. Stevan Ćirić, kao Predsednik Narodne skupštine zloupotrebio svoj položaj, da je rdavo rukovao sa imovinom i novcem Narodne skupštine. (Graja i protesti kod većine).

Predsednik Stevan Ćirić: Pet minuta je odavno već proteklo. Pošto ja neću da oduzimam reč g. poslaniku, i ako bi to morao po Poslovníku učiniti, ja

prepuštam Predsedništvo g. potpredsedniku, da on po svojoj najboljoj savesti, znanju i uverenju rukovodi sednicu.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo narodni poslanici, kako vidite, milo mi je da to konstatajem, jedan deo mojih lekcija već je imao svoga ploda.

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine Baričeviću, molim Vas da poštujuete i Vi isto kao što i ja moram poštovati Poslovník, i odmerite svoj govor tako da ne bi kršili Zakon ove Kuće.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Ja nosim punu odgovornost za ono što kažem, a stvar je takve prirode da se ne može iscrpsti za pet minuta.

Eto takve stvari iznosila je vlada g. dr. Stojadinovića protiv g. Ćirića u „Vremenu“.

Gospodo, nedvoumno je da je g. Stevan Ćirić iznesen za Predsednika ove Skupštine kao kandidat opozicije, koja je onda dobila većinu. To je nedvoumno.

Ja, gospodo narodni poslanici, imam ovde u rukama jedan deo govora koji je g. Stevan Ćirić održao nakon svoga izbora za Predsednika Narodne skupštine. On kaže ovako: „Pošto bi to bila lična nota, iz toga neću da izvodim nikakav zaključak, ali hoću usrdno da vam kažem: ja i moji drugovi, koji smo navikli na nejednaku borbu, jer u našem arsenalu oružja nema bezobzirnosti i nečega što bi tome bilo slično.“ (Bučni protesti kod članova skupštinske većine i zahtevi da se govorniku oduzme reč — Velika graja.)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine Baričeviću, ja osećam da je nemoguće za 5 i 10 minuta odgovoriti gospodinu Predsedniku Ćiriću, ali Vas molim i kao narodnog poslanika i kao čoveka, da uvidite da ja sa ovoga položaja ne mogu da dozvolim toliku diskusiju, pa apelujem na Vas da skratite svoj odgovor. Ako već drukčije nije moguće, odgovorite g. Ćiriću drugi put.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Dakle, gospodo, g. Stevan Ćirić još se nije ni probudio iz onoga izbornoga sna, a gotovo još istoga časa prelazi u onaj isti arsenal u kome je ono isto oružje kojim su tukli njega! G. Stevan Ćirić iz dana u dan u svome kabinetu sa pojedinim poslanicima drži konferencije i nagovara ih da je jedina mogućnost da se pristupi u Jugoslovensku radikalnu organizaciju! I kao kulminacija svega toga g. Ćirić drži govor u Novome Sadu u kome se je ogrešio o ustavne odredbe... (Ponovni protesti kod većine i povici: Primenite Poslovník!)

Potpredsednik Franjo Markić: Opominjem Vas, gospodine poslanice, da se ne udaljavate od predmeta i da završite, jer je vreme Vašem govoru odavno proteklo.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): On drži govor u Novom Sadu kako treba naći partnera Mačeku, jer je Maček okupio oko sebe sve Hrvate pa i Srbi treba da budu na okupu. (Burni protesti kod većine i povici: Govori već pola sata! Dosta!)

Potpredsednik Franjo Markić: Ja sa ovoga položaja ne mogu da dozvolim tako dugačku diskusiju o ovome pitanju. Zato vas molim, gospodine Baričeviću, da nađete drugoga puta i načina da odgovorite g. Ćiriću, a ne u ovome forumu.

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Ne mogu, jer me cenzura pleni. Još samo nekoliko reči. (Graja i burni protesti kod poslanika iz većine, lupanje o klupe i zahtev da se govorniku oduzme reč. Živo objašnjavanje između poslanika sa leve i desnice).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo, izvolite sesti na svoja mesta. Gospodine Baričeviću, poslednji put Vas opominjem da završite svoj govor. (Graja i dalje traje).

Dr. Janko Baričević (nastavlja): Gospodo, prilično je žalostno, da ovako trubite kad jedan vaš drug hoće da upozori na jednu ne političku anomaliju nego na jednu političku sramotu. Predsednik, koji je iznesen na jednom političkom programu, izdao je taj program, a ne nalazi za vredno, da pre toga položi položaj koji je stekao zahvaljujući poverenju koje je imao kod svojih drugova. Ali najvažnije je, gospodo, to, da je g. Stevan Ćirić držao na Oplencu govor, koji je bio kulminacija govorničke veštine, a hoću da kažem i dobrote.

Posle toga verovao sam, da je dobar čovek, da je to iz duše govorio i da se u celosti identifikovao sa politikom Blaženopočivšeg Kralja. I time je pravio demonstraciju protivu Vlade dr. Milana Stojadinovića, koja je bežala od Oplenca i nije smatrala za potrebno da tamo dođe. (Ogorčeni protesti kod većine.) Kad je on znao da pravi izdaju i prema politici Blaženopočivšeg Kralja Aleksandra, onda se ne čudim što je pravi i prema nama. (Burni protesti kod većine i žučna objašnjavanja između poslanika sa desnice i leve. — Velika graja).

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodine Baričeviću, nemoguće je ovu stvar raspraviti za pet minuta, Vi međutim govorite već 25 minuta i niste došli do kraja. Nije ovde mesto za te i takve vrste diskusije. Ja sa ovog položaja moram da čuvam Zakon o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, i zato Vas ponova molim da prekinete ovu diskusiju. (Graja). Gospodine Baričeviću, vi nemate više reči. (Burni protesti na levi. **Dr. Janko Baričević** ostaje na govornici i produžuje da govori. — Protesti kod većine i povici: Nemate reč! Nećemo više da vas slušamo! — Graja).

Gospodine Baričeviću, ja sam vam oduzeo reč i molim Vas da sidete dole sa govornice. (**Dr. Janko Baričević**: Konstatujem da mi je oduzeta reč i da jednom narodnom poslaniku nije dozvoljeno, da do kraja žigoše rad čoveka, koji se danas kočoperi na položaju Predsednika Narodne skupštine. Ogorčeni protesti na levi. — Burno pljeskanje kod većine i povici: Živeo Ćirić!)

Potpredsednik Franjo Markić: Gospodo narodni poslanici, prelazimo na dnevni red. Na dnevnom je redu utvrđivanje dnevnog reda. Iduću sednicu sa vašim pristankom zakazujem za sutra u 10 časova sa dnevnim redom: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga rezolucije o izmeni alineje II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini. (Prima se). Današnju sednicu sa vašim pristankom zaključujem.

Sednica je zaključena u 14,20 časova.

PRILOZI



MINISTARSTVO FINANSIJA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Budžetsko odeljenje

Br. 10830/VII

19 novembra 1935 god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu čl. 102 Ustava i ovlašćenja datog mi Ukazom Kraljevskih Nameznika od 16 novembra 1935 godine, čiji Vam original pod .1 dostavljam, čast mi je u prilogu pod .2 poslati Vam predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za budžetsku 1936/37 godinu, s molbom da ga podnesete Narodnoj skupštini na rešenje i odobrenje i po tom izvolite dalje postupiti.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Predsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

PO MILOSTI BOŽJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra finansija, a po saslušanju Ministarskog saveta, rešili su i rešavaju:

Ovlašćuje se Ministar finansija da na osnovu čl. 102 u vezi člana 63 Ustava i člana 13 Zakona o državnom računovodstvu može podneti Narodnoj skupštini na rešenje i odobrenje:

Predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom finansijskog zakona za 1936/37 godinu.

Ministar finansija neka izvrši ovaj Ukaz.

16 novembra 1935 godine
u Beogradu.

PAVLE, s. r.
Dr. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. PEROVIĆ, s. r.

Ministar finansija,
Letica, s. r.



MINISTARSTVO FINANSIJA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Odeljenje Drž. računovodstva

Br. 156399/II

15 novembra 1935 god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu čl. 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije i § 51 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, a po ovlašćenju Kraljevskih Namesnika, datom mi u ime Njegovog Veličanstva Petra II Kralja Jugoslavije Ukazom od 20 avgusta ove godine, čast mi je dostaviti Vam u overenom prepisu predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1930/31 godinu i predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1931/32 godinu, s molbom na dalji zakonski postupak.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, primiti i ovom prilikom uverenje o mom odličnom poštovanju.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

PO MILOSTI BOŽJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra finansija, i po saslušanju Ministarskog saveta, a na osnovu čl. 102 i 107 Ustava Kraljevine Jugoslavije od 3 septembra 1931 godine, kao i na osnovu propisa čl. 132—136 Zakona o državnom računovodstvu, ovlašćuju Ministra finansija da može obnoviti pred Narodnom skupštinom predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1930/31 i 1931/32 godinu.

Ministar finansija neka izvrši ovaj Ukaz.

20 avgusta 1935 godine
u Beogradu.

PAVLE, s. r.

Dr. STANKOVIĆ, s. r.

Dr. PEROVIĆ, s. r.

Ministar finansija,
Letica, s. r.



MINISTARSTVO FINANSIJA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Odeljenje Drž. računovodstva

Br. 156400/II

15. novembra 1935. god.
u Beogradu

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Na osnovu čl. 63 Ustava Kraljevine Jugoslavije i § 51 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, a po ovlašćenju Kraljevskih Namesnika, datom mi u ime Njegovog Veličanstva Petra II Kralja Jugoslavije Ukazom od 20. avgusta ove godine, čast mi je dostaviti Vam, sa potrebnim priložima, predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1932/33. godinu, s molbom na dalji zakonski postupak.

Izvolite, Gospodine Pretsedniče, primiti i ovom prilikom uverenje o mom odličnom poštovanju.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

Gospodinu

STEVANU ĆIRIĆU
Pretsedniku Narodne skupštine

BEOGRAD

U IME
NJEGOVOG VELIČANSTVA

PETRA II

PO MILOSTI BOŽJOJ I VOLJI NARODNOJ
KRALJA JUGOSLAVIJE

KRALJEVSKI NAMESNICI

Na predlog Ministra finansija, i po saslušanju Ministarskog saveta, a na osnovu čl. 102 i 107 Ustava Kraljevine Jugoslavije od 3 septembra 1931 godine, kao i na osnovu propisa čl. 132—136 Zakona o državnom računovodstvu, ovlašćuju Ministra finansija da može podneti Narodnoj skupštini predlog zakona o odobrenju računa državnih prihoda i rashoda za budžetsku 1932/33 godinu.

Ministar finansija neka izvrši ovaj Ukaz.

20 avgusta 1935 godine
u Beogradu.

PAVLE, s. r.
Dr. STANKOVIĆ, s. r.
Dr. PEROVIĆ, s. r.

Ministar finansija,
Letica, s. r.

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

BEOGRAD

U smislu § 51 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini čast nam je podneti pod /. predlog zakona o konvertiranju poljoprivrednih dugova s molbom da se iznese pred Narodnu skupštinu na rešavanje.

U smislu § 62 pomenutog Zakona o poslovnom redu molimo da se ovaj predlog zakona oglasi za hitan.

Narodni poslanici:

Joakim Kunjašić
 Dr. Ivan Lovrenčić
 Dr. Ivan Jančić
 Nikola Preka
 Mijo Kajić
 Milan Mravlje
 Karel Doberšek
 Dr. Mirko Kosić
 Dr. Aleksandar Butorka
 Albin Koman
 Dr. Luka Šoški
 Dr. Milovan Pinterović
 Dr. Nikola Šijak
 Joca Georgijević
 Vinko Gornjak
 Ivan Janžeković
 Dr. Dragan Damić
 Dr. Jordan Aćimović
 Miloje Marcikić
 Dr. Šime Kulišić
 Dr. Riko Fuks
 Pavao Matica
 Vasilije Trbić
 Petar Stojisavljević
 Manfred Paštrović
 Mirko Urošević

Kosta Aleksić
 Ljubomir Jovanović
 Mita Dimitrijević
 Dr. Dragoljub Jevremović
 Sava Mikić
 Milan Kurilić
 Dr. Avdo Hasanbegović
 Nikola Kabalin
 Borivoje Đurić
 Života Milanović
 Franjo Horvat
 Todor Todorović
 Ante Mastrović
 Miloš Rašović
 Jeremija Protić
 Aleksandar Lazarević
 Dr. Janko Baričević
 Dragomir Milovanović
 Radivoje Nanović
 Živko Danilović
 Milan Vukićević
 Dr. Milan Glavinić
 Velimir Popović
 Damjan Arnautović
 Kosta Dimitrijević
 Čedomir Pejkić

Životije Jevtić
 Mustafa Mulalić
 Ilija Mihailović
 Jovan Nenađović
 Dimitrije Vujić
 Stanko Lenarčić
 Muhamed Ridanović
 Dr. Vojislav Došen
 Milan Božić
 Ivan Prekoršek
 Vojislav Gaćinović
 Dr. Branko Kalember
 Velimir Jojić
 Dr. Josip Režek
 Ivan Šakić
 Vojislav Nenadić
 Dr. Anton Novačan
 Aleksandar Dačić
 Dr. Srpko Vukanović
 Sekula Zečević
 Branko Ratković
 Dr. Dragan Kraljević
 Rajko Turk
 Avgustin Lukačić
 Milinko Milutinović
 Stjepan Novaković

PREDLOG ZAKONA

O KONVERTIRANJU POLJOPRIVREDNIH DUGOVA

Joakima Kunjašića, narodnog poslanika i drugova

§ 1

Poljoprivrednikom se po ovom zakonu smatra:

a) sopstvenik zemalja bilo koje vrste;
b) sopstvenik zgrada u koliko u njima sam stanuje ili mu služe u poljoprivredne ili zanatske svrhe;
Lice pod a) i b) koje ima nekretnina a te služe u druge svrhe, a ne u poljoprivredne, neće se smatrati poljoprivrednikom ako vrijednost tih objekata nadmašuje dvostruku vrijednost njegovih nekretnina, koje služe poljoprivredi.

c) svaki trgovac, obrtnik, pripadnik slobodnih zvanja, koji dokaže da bar polovina njegove zarade dolazi od usluga učinjenih poljoprivrednicima, a isto tako i svako drugo fizičko i pravno lice, ako to dokaže;

d) svaka seoska općina, a od gradskih ona, koja veći dio svojih prihoda dobija izravno ili neizravno iz poljoprivrede;

e) svaka zadruga (pravno lice na zadružnoj podlozi), kod koje su većina članova poljoprivrednici po ovom zakonu;

Jamci i sudužnici poljoprivrednika uživaju jednake olakšice kao i sami poljoprivrednici.

§ 2

Poljoprivrednicima (§ 1) se odobravaju olakšice za sve njihove dugove, pa i poreske i one za javne dažbine, koji su nastali prije 20 oktobra 1934 g. bez razlike, da li su oni hipotekarno osigurani ili nisu. Na uživanje olakšica ne utječe okolnost, što dužnik u doba, kada se je zadužio, nije bio poljoprivrednik.

§ 3

Olakšice po ovom zakonu ne odnose se na novčane kazne, na tražbine nastale iz krivičnog djela, tražbine za zakonsko ili ugovorno održavanje, tražbine za nadnice, plate, najam i zakup.

§ 4

U roku od 50 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona mogu koli poljoprivrednik toli njegov vjerovnik predati molbu za uređenje dugova odnosno potraživanja Sreskom sudu, na kojega se području nalazi veći dio poljoprivrednikova nekretnog imanja. Gde nema Sreskog suda, molba se predaje onom sudu, koji mu je po nadležnosti jednak.

§ 5

Koli poljoprivrednik, toli vjerovnik moraju u molbi navesti:

- svoje dugove odnosno vjeresije po imenu i prebivalištu dužnika odnosno vjerovnika;
- osnov dugovanja;
- visinu dugova, odjelito za glavnica, za kamate i za ostale sporedne zahtjeve;
- popis cjelokupnog dužnikova imanja uz naznak prometne vrijednosti u času predaje molbe;
- uvjerenje općine o tačnosti naznačene vrijednosti.

Uz popis (tačka d), ovjeren od općine, mora se predati i ovjeren popis vrijednosti imanja jamca i sudužnika.

Kod nenovčanih dugova ima se naznačiti vrijednost dugovanog predmeta ili činidbe u vreme postanka duga.

Ako dužnik navede u molbi vjerovnike ili iznose dugova, koji stvarno ne postoje, kazniti će se strogim zatvorom i gubitkom časnih prava u koliko to ne prestavlja krivično djelo, koje se ima strože kazniti.

Isto će se tako kazniti i vjerovnik, koji u molbi navede ili inače iskaže tražbine, koje stvarno ne postoje ili priznade, da mu poljoprivrednik duguje takove tražbine.

§ 6

Uvjerenje o prometnoj vrijednosti poljoprivrednikova imanja izdaje općinska ili gradska uprava, na čijem se području nalazi veća površina dužnikova nepokretnog imanja. Ako dužnik nema nekretnog imanja, nadležan je za predaju molbe dužnikov glavni nastan ili mjesto prebivanja.

Ako dužnik ili vjerovnik ne prilaže molbi iskaz prometne vrijednosti dužnikova imanja, ili je taj iskaz po nahodanju suda nepotpun, sud će to nabaviti po službenoj dužnosti.

§ 7

Sud će odmah sve predane molbe po službenoj dužnosti zabilježiti u zemljišnik (tapije i slično). Od dana predaje molbe smatraju se sva kasnija otuđenja i opterećenja dužnikovih nekretnina prema njegovim vjerovnicima kao da ne postoje. Izvršenja i obezbeđenja u toku obustavljaju se.

§ 8

Sud će najkasnije kroz 10 dana po isteku roka propisanog u § 4 donijeti rešenje da li dužniku, prema prikupljenim podacima, priznaje svojstvo poljoprivrednika ili ne. Ako sud dužniku to svojstvo prizna, obustaviće se protiv njega odmah sve parnice kao i sva izvršenja, obezbeđenja i sekvestracije, a nova neće dozvoliti. Ovo je riješenje izvršno i bez obzira na rekurs, koji se može prikazati u roku od 8 dana.

U koliko se parnički, izvršni ili obezbjedni postupak vodi kod drugog suda ili vlasti, obustava će se izvršiti zamolnim putem.

§ 9

Sud će istodobno sastaviti popis lica, kojima je svojim rešenjem priznao svojstvo poljoprivrednika. Ovaj će popis objelodaniti u »Službenim novinama« sa istovremenim pozivom vjerovnicima, da svoje još neprijavljene tražbine prijave u roku od 30 dana, jer će poslije toga roka njihove tražbine, koje nisu prijavili, bez opravdanog razloga prema priznatim poljoprivrednicima, utrnuti.

Čim bude objavljen popis lica iz stava 1, sud će, ako je dužniku priznao svojstvo poljoprivrednika, po predanim molbama odrediti ročišta na način da izda oglas za nepoznate i odsutne, a pismeni poziv za poznate vjerovnike. Nepoznatim i u inostranstvu odsutnim vjerovnicima postavlja se ujedno skrbnik, koji ima pravo samo na naknadu gotovih izdataka. Jedan te isti skrbnik može se postaviti i za više vjerovnika u koliko među njima nema suprotnosti interesa.

Oglas se ima istaći na sudsku tablu i oglasiti u opštini dužnikova prebivališta, a ako dugovanje prelazi din. 10.000.— i jedanput objaviti u »Službenim

novinama«. Jednim oglasom može se pozvati i više vjerovnika.

U oglasu će se napomenuti, da će se ročište održati i bez dolaska vjerovnika, a njihova potraživanja da će se uzimati u obzir, u koliko su poznata po sudskim spisima. Ako od ročišta izostane dužnik i svoj izostanak u roku od 8 dana ne opravda, smatraće se da je odobrio zahtjeve vjerovnika.

§ 10

Na ročištu će sud saslušati dužnika i prisutne vjerovnike odnosno skrbnike, zatim provesti dokaze i utvrditi postojanje i visinu dugova kao i vrijednost cjelokupnog dužnikova imanja, sve po svom slobodnom uvjerenju. Vrijednost dužnikova imanja obuhvata sve one objekte i prava kao i ona koja se nalaze u njegovom uzukapionom posjedu, a koja su njegova puna ili nepuna vlastnost, ako je sve to upisano u zemljišnoj knjizi, tapiji i sličnim upisnim registrima.

U vrijednost dužnikova imanja ubrajaju se i njegova potraživanja prema poljoprivrednicima u onoj visini, koja bude za ove njegove poljoprivrednike-dužnike po ovom zakonu utvrđena.

Ako se na ročištu sudac uvjeri, da je pri osnivanju dugovnog odnosa vjerovnik znao da zajam daje poljoprivredniku za svrhe poljoprivrednog gospodarstva, kamatna stopa što sud utvrdi neće biti veća od 8% godišnje od početka odnosa do 20-X-1934.

§ 11

Troškove svog zastupstva svaka stranka redovito sama snosi, a ostale troškove postupka sud će po svojoj oceni nametnuti onoj stranci, za koju se uveri, da je svojim držanjem njima dala povoda. U tom slučaju sud će nametnuti i naknadu polovine troškova potrebnog zastupanja njezinog protivnika.

§ 12

Nakon zaključenog dokaznog postupka, sud izdaje konačno rješenje, koje ima da sadrži naznaku:

- a) iznosa duga glavnice zajedno sa kamatama i drugim sporednim zahtjevima do 20-X-1934 god.;
- b) osobe dužnika i vjerovnika po imenu i prebivalištu;
- c) vrijednost dužnikovog imanja, koje može biti predmet upisa u zemljišnu knjigu i sl.

Ako se po utvrđenju visine dugova i vrijednosti imanja pokaže, da ukupna visina dugova prelazi $\frac{2}{3}$ vrijednosti cjelokupnog dužnikovog imanja, sud će u istom rješenju sniziti pojedine dugove tako, da njihov ukupni iznos ne pređe ove dve trećine.

U slučaju ovog sniženja sud će utvrđene uknjižene vjeresije odobriti onim redom, kako su uknjižene u punom iznosu do utvrđene vrijednosti $\frac{2}{3}$ dužnikova imanja, a sve će ostalo brisati. Ako uknjižene vjeresije ne prelaze $\frac{2}{3}$ vrijednosti utvrđenog dužnikova imanja, ove će biti u punoj mjeri odobrene, a neuknjižene vjeresije sniziti će sud pro rata tako da skupa sa uknjiženim neće preći spomenute dvije trećine.

Jamci i sudužnici sudjeluju u podmiri utvrđenih dugova subsidiarno za nepokriveni ostatak i to: ako je nekretнина jamčeva ili sudužnikova hipotecirana, tabularnim redom sve do granice $\frac{2}{3}$ vrijednosti njihova imanja; ako nema hipoteke ostatak dugovanja i

plaćaju jamac ili sudužnik zajedno sa vlastitim dugovima do visine $\frac{2}{3}$ vrijednosti svojih imanja. Sniženje dugova većih od $\frac{2}{3}$ vrijednosti njihova imanja vrši se pro rata.

Na ovaj se način dužnik konačno oslobada obveze da svojim vjerovnicima namiri iznos, za koji je potraživanje bilo sniženo. Isto se tako oslobadaju ove obveze jamci i sudužnici.

§ 13

Konačno se rješenje u pismenom otpravku dostavlja dužniku, jamcima, sudužnicima, vjerovnicima i Državnom pravobranioštvu, koji mogu uložiti rekurs u roku od 8 dana, računajući od dana uručenja pismenog rješenja. Drugostepeno je rješenje konačno i izvršno.

§ 14

Dužnik može da se u svako doba postupka odreče polakšica, koje mu pripadaju po ovome zakonu, pa i poslije provedene konverzije, ako podmiri ostatak konvertiranog duga. Jamcima i sudužnicima pristoji pravo tražiti da se s dugom i teretom koji na njih spada postupi u smislu ovoga zakona i u slučaju, ako se dužnik odrekao ili nije koristio blagodati zakona. U ovom slučaju jamac i sudužnik djeluju kao da su pravi dužnici.

§ 15

Postupak po ovom Zakonu smatra se za hitan.

Sudovi će sve predane molbe riješiti kroz 6 mjeseci iza stupanja na snagu ovoga zakona a kroz daljni mjesec dana će donijeti sudovi druge molbe rješenja na odnosne rekurse.

Deset mjeseci po stupanju na snagu ovoga zakona, sudovi će donijeti popis svih dužnika i vjerovnika sa dotičnim iznosima dugovanja i potraživanja i tim danom sva ta dugovanja i potraživanja prelaze sa dužnika i vjerovnika na Državu, koja te odnose dalje likvidira po propisima ovoga zakona. Popis sud dostavlja Min. finansija i istodobno po službenoj dužnosti briše sve te terete sa imanja odnosnih dužnika, jamaca i sudužnika, a za iznos ukupno utvrđenog dugovanja uknjižuje pravo zaloga na korist države.

§ 16

Ministarstvo finansija izdati će hipotekarno-agrarne obveznice sa nominalom od 1000 i 10.000 din. u ukupnom iznosu svih utvrđenih dugova poljoprivrednika, a biti će fundirane na založnom pravu, koje je upisano na korist države na imanju dužnika, i amortizovati će se u roku od 50 godina.

Ove obveznice nose godišnji kupon 3% kamate koja počinje teći od 1 januara 1935 god., i participiraju na zgoditcima lutrije, koji zgoditci skupa iznose godišnje 1 milion dinara po svakoj milijardi konvertiranih dugova.

Plan amortizacije ovih obveznica i plan lutrije utvrditi će Ministar finansija, te će za to potrebne iznose kao i one za podmiru kupona osigurati u redovnom budžetu.

§ 17

Do iznosa od 20% nominalne vrijednosti svih hipotekarno-agrarnih obveznica (§ 16), može Ministar finansija izdati državne novčanice (note) od 5, od 50 od 500 dinara sa prinudnim tečajem al pari.

Ministarstvo finansija je obavezno da ove note na zahtev imalaca odmah izmjeni sa obveznicama u odgovarajućoj nominalnoj vrijednosti. Za to Ministarstvo finansija mora imati uvijek u svojim trezorima toliko obveznica, koliko je nota u opticaju.

§ 18

U roku od 3 mjeseca po pravomoćnosti konačnog rješenja, dostaviti će Ministarstvo finansija Sudu obveznice i note namijenjene za podmiru vjerovnika, kojima se potraživanje do visine od 20% mora na njihov zahtjev isplatiti u notama.

Ne čekajući na pravomoćnost brisanja dosadanih tereta i upisivanja zaloga primo loko na korist države, Sud će primljene vrijednosti predati određenim vjerovnicima ili izvršiti deponovanje u njihovu korist.

Kad poljoprivrednik s jedne strane postaje u smislu ovog zakona dužnikom prema državi za dugove, koje država za njega podmiruje, a s druge strane ima da primi od države podmiru potraživanja, koje je Sud utvrdio, da njemu drugi poljoprivrednici duguju (§ 10 st. 2), Sud će mu izručiti obveznice i note na podmiru njegovih potraživanja prema drugim poljoprivrednicima, u koliko ova prelaze njegovo dugovanje prema državi, a ostalo Sud će zatražiti i deponovati na korist države. U ovom slučaju ovome poljoprivredniku biti će njegov dug prema državi smanjen za onoliko, za koliko se ovaj pridržaj izvršio.

§ 19

Kroz tri godine od stupanja na snagu ovog Zakona, Ministar finansija može vršiti isplate za račun države sa hipotekarno-agrarnim obveznicama onim vjerovnicima, koji imaju prema državi ranija potraživanja, kao i onim prema kojima postoje leteći dugovi države. Obveznice se i u ovom slučaju računaju po nominalnoj vrijednosti, a primaoc ovih obveznica ima pravo da mu se odnosni iznos do visine od 20% plati u notama.

§ 20

Dužnici, čiji su vjerovnici na ovaj način namireni vratiti će svoj dug državi u roku od 50 godina u godišnjim obrocima od 4% na početnom dugu tako da 3% ide na ime kamate, a 1% ide na ime glavnice i to po planu amortizacije, koji će propisati Ministar finansija.

Naplate ovog anuiteta moći će da se vrše i sa hipotekarno-agrarnim obveznicama, koje će država za taj slučaj primati po nominalnoj vrijednosti. Isto tako moći će poljoprivrednik da u svako doba (§ 14) obračuna svoje dugovanje prema državi i ostatak dugovanja da plati u rečenim obveznicama po nominalnoj vrijednosti.

Nadležne će poreske uprave vršiti naplate ovih amortizacionih anuiteta od 4% kako naplaćuju javne dažbine. U cilju sigurnosti naplate smatra se da postoji zakonsko založno pravo u korist države i na plodovima založenih nekretnina.

Ako bi poljoprivrednik, koji je u odocnenju s isplatom svog amortizacionog anuiteta, prihode i plodove sa založenih nekretnina otudio bez pristanka nadležne Poreske uprave, onaj koji je te prihode i plodove kupio ili ih na drugi način stekao, ostaje solidarno sa dužnikom odgovoran za neplaćeni anuitet

dotične godine do visine vrijednosti stečenih prihoda i plodova, ako je znao da je proizvođač tih plodova u odocnenju s isplatom svoga anuiteta.

§ 21

Ministar poljoprivrede obrazovaće fond za osiguranje poljoprivrednih produkata protiv nerodice i elementarnih nepogoda. U ovaj fond doprinosiće poljoprivrednici 1 od hiljade osiguranih iznosa. U slučaju nerodice ili elementarnih nepogoda osigurani iznosi, koji bi se platili oštećeniku, biti će doznačeni Ministru finansija do visine neplaćenog anuiteta, a ostatak izručen oštećeniku.

Za slučaj da neko selo, općina ili srez, u jednoj godini pretrpi teže ekonomske štete kao nerodicu ili elementarne nezgode, za koje je osigurina premlena ili za slučaj da ne postoji mogućnost prodaje dobivenih produkata i kada se to utvrdi od državnih organa a na zahtev oštećenoga, ovlašćuje se Ministar finansija da uredbom odredi snižavanje otplate ovog amortizacionog anuiteta sve do 1% godišnje.

§ 22

Općine su ovlaštene da u svom budžetu predvide namet od 10% na uvoz onim artiklima, koji su po nahodenju opštinskog odbora nepotrebni za poljoprivrednike na području odnosne općine. Sa prihodima iz ovog nameta općine će ustanoviti posebni fond, iz kojega će one davati pripomoći poljoprivrednicima za olakšanje nabave poljoprivrednih alata, stoke i sjemenja.

§ 23

Postupci, podnesci, uvjerenja i rješenja po ovom zakonu oslobođeni su naplate svake takse, a oglasi u „Službenim novinama“ vrše se o trošku države.

§ 24

Ovlašćuje se Ministar pravde da za primjenu i pravodobno izvršenje ovog Zakona dade potreban materijal i postavi potrebno osoblje po sudovima, a Ministar finansija će mu staviti u tu svrhu na raspoloženje potrebne kredite iz budžetske rezerve.

§ 25

Ovlašćuje se Ministar pravde, Ministar poljoprivrede te Ministar finansija, da propišu pravilnike potrebite za izvršenje propisa ovoga Zakona, u koliko se odnose na njihov resor.

§ 26

Ovaj Zakon stupa u život i dobiva obaveznu snagu, kad se obnaroduje u „Službenim novinama“ Istoga dana prestaju da važe svi drugi zakoni i uredbе, koji su u suprotnosti sa ovim zakonom.

OBRAZLOŽENJE

Cilj je ovoga zakona :

a) da se ukloni djelomični moratorij i sve više preteći opći moratorij, te da se zaštite svi staleži a otkloni zaštićavanje samo jednog bez obzira na druge staleže, dapače i na njihovu štetu;

b) da se poljoprivredniku sačuva imanje i zemlja koju obrađuje, te pomogne intenzivnije i racionalnije poljoprivredno gazdinstvo;

c) da se ukloni bespravlje koje uzimlje maha time, što se državljeni sve više uvjeravaju da se mogu oteći vršenju obaveza i poštovanju ugovora;

d) da se Ministru finansija omogući i olakša uredjenje finansijskih pitanja i očuvanje vrijednosti narodnog novca.

a) Sa zakonom i uredbama o zaštiti zemljoradnika nije se postigao cilj, da se zemljoradniku spase njegovo imanje, jer ovaj neće moći, a ni htjeti, da udovolji ni onim dužnostima, koje su mu onim zakonskim odredbama propisane. Zemljoradnik ima mogućnost da te dužnosti i ne izvrši, jer zemlje koje se u svrhu naplate njegovih dugova izvršnim putem prodavaju, on neće da kupuje, te ovršna naplata postaje iluzorna. Na vjerovnika — koji hoće sam da dužnikovu zemlju kupi — pada teret uzdržavanja, poreza, čuvanja i rizika, što nadmašuje prihode te zemlje, pogotovo ako taj vjerovnik nije zemljoradnik. Zemljoradnici bi konačno i dalje uživali bivše svoje zemlje, a bez onih tereta, koji su usljed izvršne prodaje prešli na novog vlasnika.

Zemljoradnici sve ovo dobro znaju. Iz ljevičarskih krugova ih se uči i potiče na složan otpor, i oni skoro očajnički i bezbrižno čekaju da vide ko bi ih sa njihovog ognjišta otjerao. Vjerovnik mora da uvidi, da mu je još korisnije odreći se svakog ovakvog potraživanja, nego li trošiti i forsirati utjeravanje svojih tražbina.

Ovaj delimični moratorij koji tobože pogoduje veći dio državljana, ima sve zle, a ni jednu dobru stranu moratorija, pa treba to razorno privredno i duševno stanje što hitnije ukloniti.

Treba ovo stanje ukloniti još više zato, što obustavom plaćanja sa strane zemljoradnika, prestaje mogućnost plaćanja i kod ostalih staleža. Teško je pogodan naročito srednji stalež, koji je u svima vremenima i u svima državama bio uvijek temelj konstruktivnosti i zakonitosti. Mali trgovac, mali posjednik, zanatlija, obrtnik, advokat, ljekar itd., svi oni žive uz zemljoradnika, svi oni, svaki u svome zvanju, čine ovome usluge, a da bi to mogli činiti u punoj mjeri, zadužuju se kod banaka, kod velfirmi, zaostaju u plaćanju poreza itd. Dok zemljoradnik njima ne plaća, ne mogu ni oni da plaćaju svojim vjerovnicima, a ovi pak da i sami ne bi propali, tjeraju ovrhama i upropašćuju nezaštićeni srednji stalež.

Srednji se stalež tako ruši, njegovi vjerovnici ne dolaze do svojih tražbina, pa se i oni približuju nemogućnosti vršenja svojih obaveza. Izloženi su i mali i srednji i veliki međusobnom uništavanju, a ne dolazi se do uredjenja kreditnih odnosa, već se dapače požuruje opća nemoć plaćanja, opći faktični moratorij.

Odredbama ovog zakona otklanja se svaki moratorij. One požuruju likvidaciju postojećih dugova kroz jedno kratko određeno vrijeme bez napora, bez troškova, bez uznemirenja i poremećaja. Ovaj zakon nameće dužnost plaćanja svakome i u pravo doba, ali još više nego što to nameće, on omogućuje i vršenje te dužnosti svakomu, tko je voljan da radi i štedi.

Kad ne bi bilo ni odredaba o zaštiti zemljoradnika ni ovoga zakona, vjerovnik ne bi mogao da od dužnika utjera više nego u najboljem slučaju toliko, koliko vrijednost dužnikove imovine iznosi. To se isto dešava po odredbama ovoga zakona, ali u toliko bolje, što se to svršava u kratko vrijeme bez troškova i dangube, na mnogo veću korist vjerovnika, koji u ovom slučaju neće imati da se brinu

za kupovinu poljoprivrednikovih imanja, što je na štetu opće privrede, a ni na kakvu njegovu korist.

Ovim se zakonom zato zaštićuje i poljoprivrednik i svi drugi staleži, normalizuju se općenito odnosi kreditnog poslovanja, upućuje se svak da vrši svoju dužnost, ne oduzimaju se nikome stečena prava i uklanja se djelomični i opći moratorij.

b) Prihodi od zemljišta sačinjavaju uvjet opstanka, koli naroda ove zemlje, toli države same. Sa ovim prihodima podmiruje narod direktno svoje životne potrebtine, a višak zamjenjuje za potrebne artikule sa strane. Time su pokrivenne sve potrebe za normalno i napredno funkcionisanje jedne dobro vodene i čuvane države. Zataje li prihodi poljoprivrede, država je u nemogućnosti, da se odbrani i prehrani, pa je zato i dužnost države da se u prvom redu za kvalitativno i kvantitativno unapređenje tih prihoda stara.

Poljoprivredom smatramo poljoprivrednika i poljoprivredne objekte. Unapređenje poljoprivrede moguće je u punoj mjeri, ako je poljoprivrednik vezan uz poljoprivredne objekte time da ovi budu njegova puna vlasnost, što moguće manje opterećena, tako da on nade računa da svu svoju umnu i fizičku sposobnost posveti iskorišćavanju tih svojih objekata.

U tom cilju provadana je u našoj zemlji agrarna reforma za koju je država daleko više žrtava doprinijela, nego li bi to bile žrtve, kojima bi se ona i u najgorem slučaju ovim zakonom izložila. (Ovaj joj zakon ne nameće skoro nikakvih žrtava). Ali taj cilj nije postignut, jer eto i prije nego su sve odredbe o agrarnoj reformi provedene, dešava se da poljoprivrednik gubi račun da obrađuje zemlju, a što je još gore, zemlja koja mu je uz skupe žrtve dodijeljena, prelazi automatski u druge ruke, u ruke nepoljoprivrednika.

Nije postignut cilj sa agrarnom reformom, taj se cilj ne postizava ni sa uredbama o zaštiti zemljoradnika, taj se cilj može postignuti samo onda, ako se poljoprivrednik osigura da će njegova zemlja — dok on radi i štedi — ostati uvek njegovom, i da će terete, bilo duga bilo poreza, moći trudom na svojoj zemlji da otplati. Zato je hitna potreba opće likvidacije današnjeg abnormalnog stanja i prelaženja na normalno privredno i novčano poslovanje, koje se ovim zakonom ima da osigura.

Naš je poljoprivrednik posle rata, pri nestašici poljoprivrednih produkata, prodavao ove skupo, pa je u to doba inflacije mnogo i trošio. On je podigao standard života preko snage svoje produkcije, naučio se je da manje radi i još manje štedi; naučio se da sve više troši industrijske artikule, da troši i za ono što mu ne treba. Time se je učinio zavisnim od kapitala, a kapital, trgovac i industrijalac, nalazeći u njemu dobrog konzumenta, obasipali su ga industrijskim artiklima i kreditom sa visokim kamata.

Poljoprivrednik kod tih prilika izgubio je ravnotežu; trošio je više nego je producirao, a manjak je pokrivaio sa zajmovima. On nije ozbiljno pozivan na plaćanje poreza ni na vršenje drugih obaveza, zaostajao je u plaćanju na sve strane. On nije upućivan da potraži sanaciju svog stanja u smanjenju rashoda i povećanju prihoda, naprotiv je bio očaravan sa fantastičnim i neozbiljnim obećanjima itd. Njegova je mašta dočaravala popravak i poboljšanje svog stanja bez povećanog rada i štednje, bez uravnoteženja njegovog budžeta. On je zapadao u dugove u onim dobrim godinama, i sada ne može da plaća ni kamate

ni poreze, mora dapače da još dublje pada, da se još više zadužuje nego li se je zduživao ranije, jer je manjak njegovog gazdinstva sada još veći nego je bio ranije, a što se dalje ide to sve veći mora da bude.

Ovakovo stanje ne da se više popraviti nekim zaštitama, ono ide brzim tempom posvemašnjem krah. Prezaduženi poljoprivrednik ne nada se više da će svoj dug moći da plati, pak se zato zadužuje na sve strane gde samo može i koliko god može. On ne vodi računa, koliko je komu dužan, jer stiče uvjerenje da vratiti nikada neće moći. On zato prestaje da investira svoj trud u svoju zemlju, znajući da će ona prestati da bude njegova, a traži da nadnicom pokrije dnevne potrebe i živi s dana na dan pripravlajući se svjesno ili nesvjesno na rušenje postojećeg društvenog poretka.

Cilj je ovog zakona dakle, da se ovaj poljoprivrednik uputi na to da povede računa o svojim obavezama i da se pouči, da se učini svjesnim i da mu se dade vjera, da će on sve svoje obaveze svojim radom i štednjom moći pošteno da izvrši, pa tako u spoznaji svog stanja i stečenom nadom u poboljšanje da uravnoteži svoje prihode i rashode, da se privati produktivnog rada te postane miran i zadovoljan.

Ovome je zakonu cilj, da svaki poljoprivrednik u čitavoj državi sazna, da će jednim određenim danom sve njegove obaveze i sva njegova dugovanja biti utrnuta i svedena na jedno samo mjesto i na jednu samo cifru, za koju će već toga dana znati, da će ju malenim godišnjim doprinosom moći da podmiri. Poljoprivrednik će od toga dana moći da počne živjeti novim životom, životom pouzdanja i vjere u sama sebe i u svoju državu; on će uputiti sve članove svoje porodice na razuman rad i štednju, e da prihode podigne nad rashodima; investiraće svoj trud na povećanje svoje imovine, e da mu ova unapred bude plodonosnija, a time će podizati bogastvo i narodnu imovinu. On će tačno znati svoje poreske obaveze i vodiće računa o tome, da ih na vrijeme podmiri. On će prestati da traži za članove svoje familije od države, opštine itd. neproduktivna namještenja, koja sada zato traži, što mu je dojadilo trošiti sama sebe oko nerentabilnog poljoprivrednog posla, radi čega je zamrzio inače ranije dragu svoju zemlju, sa koje sad pod ovim prilikama, hoće svako da bježi. On će sada, osjetivši posljedice ovoga zakona, uviditi istinu, da mu je najbolji i najrentabilniji posao, najslobodniji i pun najvećeg čara rad na njegovom gospodarstvu. On će uviditi da je »blažen onaj koji poput predaka dragih daleko od grada i gospodskih poslova, očinske njive sa svojim volovima ore«.

Spoznaja poljoprivrednika, da je on na svojoj zemlji gospodar, da mu ovo niko oteti neće, da neće radi svojih obaveza biti svakodnevno povlačen po sudu, uznemiravan od izvršnih organa i poreskih egzektora, da su njegovi trudi osigurani protiv nepogode, da će za sezonske potrebe i privredne investicije lako naći kredita kod svoje ozdravljene zadruge; spoznaja da će višak svojih prihoda, svoje uštede moći nesmetano od vjerovnika sa svojom familijom da uživa i svojoj djeci namre, ta spoznaja podignuti će u njemu volju, da se prihvati što veće štednje, da što mirnijim radom čitave svoje porodice zavede na svom imanju što intenzivnije i što racionalnije gazdinstvo, da poveća produkciju svojih prihoda na razborit način, kako će ovi radi poboljšanog kvaliteta naći uvijek plasiranje i kod kuće i na strani; sve će ovo poboljšati prilike ishrane i žitka u zemlji a povećati aktivnost našeg trgovačkog bilansa.

Kritično ekonomsko stanje poljoprivrednika a s njime i cjelokupne narodne privrede, prouzrokovano je time, što svi javni nameti i dažbine konačno bivaju podmireni indirektno ili direktno od prinosa poljoprivrednih produkata, pa nije čudo što svako bježi sa zemlje i trudi se »ne da plaća, već da bude plaćen«. U našoj zemlji sve je više grla koja konsumiraju, a sve manje ruku koje produciraju. Zavlada li spoznaja da poljoprivrednik može mirno i sigurno da razvija svoju ekonomiju, povratice se ljudi natrag na zemlju, prestati će nezaposlenost i traženje zarade, jer domovina ima zemlje da prehrani i dvostruko pučanstvo, jer je domovina bogata, ali njeno bogastvo ne može da dođe do izražaja ako uz prostranstvo zemlje ne bude i razbora i volje za rad na toj zemlji.

Sa današnjim privrednim i duševnim poremećajem uz narodnu privredu i državne interese postradale su i one korisne narodne ustanove gde je narod razvijao svoju privrednu i svoju građansku djelatnost, postradale su naše općine i zadruge. Zadrugarstvo u našoj zemlji prolazi kroz teške prilike, zadruge likviduju i dolaze pod stečaj, gubi se zadrugarska svijest, koja će se, što kasnije sve to teže moći da u narod povrati. Poljoprivredniku — dakle narodu naše zemlje — potrebna je zadruga još najviše u današnjoj borbi, e da on prokrči lakše put svojim produktima, da se koristi sa racionalnijom prodajom ovijeh i sa što jeftinijom nabavkom svojih potrebitina. Zaledena potraživanja onemogućuju život zadrugama, one su primorane da trajno traže pomoći od države, a ta im pomoć malo hasni, jer biva brzo progutana od osiromašenih zadruginih ulagača. Zadruga tako gube svoj razlog opstanka, one sve više padaju na teret i državi i svojim članovima. Poljoprivredni je stalež time izgubio svoje ranije uporište, te je još više potisnut u privrednu bezglavost. Ovome je zakonu cilj da oživi naše zadrugarstvo, da članovi — podmirivši stare dugove — postanu revni i sposobni zadrugari, da se zadruge oslobode starih obaveza, koje im koče svaki rad i dodu do mogućnosti, da sa gotovinom, koja će im preteći, obnove svoj blagotvorni rad u narodu.

Uslijed nevršenja dužnosti sa strane svojih općinara, nijesu manje postradale one općine, koje svoje prihode crpe od poljoprivrednika. Općine su baš ona nadležstva, gde naš državljanin najbolje stiče svijest o svojim političkim i građanskim pravima, o koristi zajednice i požrtvovanosti za opće dobro. Više nego Narodna skupština ili Banovinska vijeća, općine su poprišta, na kojima narod nalazi najviše interesa za javno djelovanje, one su današnjim općinskim zakonom postale neka poludržavna nadležstva, na koja država neprestano prenosi terete svoje administracije, a da se i ne ispituje da li seoske općine mogu te terete da snose. Općinari, koji su krenuli putem nevršenja svojih dužnosti, zaostaju sa plaćanjem svega što općini pristoji. Općine su zapale u dugove i došle su do takvog ponižujućeg stanja, da im u mnogim slučajevima prijete i stečaj. Ovo stanje je još više prouzrokovano time, što Poreske uprave slabo utjeravaju prireze za kojima se pokrivaju općinski rashodi, pak su ogromne one sume, koje bi općine imale da prime od svojih prireza, dosljedno ogromni zaostaci plaćanja općina.

Država treba da ozbiljno pomisli na saniranje općina. Primjenom ovoga zakona općine bi došle do utjeranja svojih prireza i drugih potraživanja od svojih općinara, čime bi podmirele svoje obaveze pomo-

gle na jednoj zdravijoj ekonomskoj podlozi da obnove i razviju svoje djelovanje, koje im je zakonom namjenjeno.

c) Ovim zakonom može da se popravi i teško uzdrmani »osjećaj dužnosti«. Državljeni su svakog dana kroz ovo poratno vrijeme susretali mimoilaženje i povrede zakona. Svjest našeg čovjeka, da mu pošteno stečenu svojinu vlasti imaju da štite i brane od nepravednog otimanja, uzdrmana je sa agrarnom reformom. Dužnost plaćanja poreza — ranije dobro shvaćena — također je uzdrmana, jer se godinama porezi nijesu ubirali, niti su se novčane kazne utjeravale. Danomice se naš čovjek sve više uvjeravao da može i da ne plati, uvidio je dapače, da je ludo radio onaj, koji je strogo svoje dužnosti vršio, jer svakodnevnim popustima i otpisima bivao je nagrađen samo onaj, koji dužnost nije vršio, a dosljedno oštećen onaj, koji ih je vršio.

Visoke kamate, koje su se našem čovjeku udarale, pobudivale su u njemu osjećaj, da mu se takve kamate udaraju zato, što vjerovnik ne računa da će od dužnika ni čitavu glavnicu primiti. Puštao je zato neka vjerovnik piše kamate, očekujući ispočetka da će mu se ove brisati, a kad je poslije uvidio, da je sve zapalo u dugove, osjetio je prirodnu solidarnost sa drugim dužnicima, da naime nikome ne plaća ništa, vjerujući da vjerovnici nemaju snage, da od dužnika — koji su u velikoj većini — naplate dug i otmu imanje. Poljoprivrednik je još više sticao uvjerenje, da mu ne treba vraćati glavnicu, kojom se služio, kad je vidio da ne treba vraćati ni tuđu zemlju, koju je uživao.

Otpisivanje poreza, opraštanje globa, razvlaštenja zemlje, zakon o zaštiti zemljoradnika, kršenje obaveza, nepoštovanje ugovora, stvorilo je mentalitet u većem dijelu našega svijeta da se treba samo opirati svemu što se od njega traži, pa da će i uspjeti da to nigda ne ispuni. Takovoj teškoj duševnoj zastranosti treba da se sa provodivim zakonima stane na kraj, i da se u našem čovjeku povrati staloženost i „osjećaj dužnosti” i pravna svijest.

Ispunjenju svake dužnosti u našoj zemlji ljudi se kušaju oprijeti, osim vojne dužnosti. Pripravnost udovoljenja vojnoj dužnosti bez pokušaja opiranja uvriježila se je zbog toga, što se je naš svijet uvjerio, da se tu izbjegnuti ne da, i da je na tom polju zakonitost u punoj strogosti poštovana. Vojne su vlasti time lišene svih onih šteta i danguba oko suzbijanja neudovoljenja obavezama, koje se inače sve to više manifestuju na svim drugim poljima javne administracije. Bezbroj javnih činovnika i nameštenika potreban je baš radi borbe proti ovom opiranju da se udovolji dužnosti, i kad se svijest kod naroda povrati da se zakonima domovine treba pokoravati, rasteretiti će se javna administracija znatnim postotkom plaćenika, koji teško ugrožavaju ravnotežu javnih budžeta.

Ali nije dostatno razviti osjećaj pokornosti prema zakonima domovine, već treba da su tu zakoni takovi, a da im bude moguće udovoljiti. Čim se više množi broj državljana kojima je nemoguće da zakonima udovolje, tim je veći broj onih koji se zakonima ne pokoravaju, a tim je anarhija bliža, slom sigurniji. Ovim zakonom ide se zatim, da se to stanje popravi, da se današnje izigravanje zakona i preteći poremećaj ukloni i da se povrati u državi i u narodu osjećaj čuvanja zakonskog poretka.

d) Čuvanje vrijednosti narodnog novca nameće dužnost Ministru finansija da ne pusti u opticaj više novčanica nego je to stvarna potreba redovnog nov-

čanog prometa. Ali ta je potreba relativna i pravu je mjeru teško ustanoviti, pak se Ministar finansija drži načela: „Što manje novčanica u promet i bez obzira da li bi više bilo potrebno.” Naravno je da time poskupljuje naš narodni novac prema poljoprivrednim produktima, dosljedno da ovima pada cijena. Padanjem cijena poljoprivrednih produkata, rad se sve lošije isplaćuje, slabi se poreska snaga, umanjuje se kvalitet produkcije. Time se čitav finansijski život paralizuje. Oskudica novčanica prouzrokuje smanjenje rada, obrta, trgovine, zanatstva; ponestaje zarade staležima, koji ne produciraju direktno životne potrebstine; izazivlje se bojazan da ni do svoga novca čovjek neće doći, ako ga je i za najkraće vrijeme kod drugoga uložio, pa radi te bojazni čovjek skriva pare kod sebe na štetu novčanog prometa i opće privrede.

Deflacija zato ima svoje štetne posledice; one bi mogle da postanu teže od onih, koje bi donijela inflacija. Nepuštanje novčanica u promet u cilju očuvanja narodnog novca može da promaši taj cilj pa da i neracionalnu inflaciju izazove. Inflacija ne bi donijela pomoći, ona bi prouzrokovala veću cijenu životnim potrebštinama, a uslijed toga povećanje državnih izdataka. Razmjer bi ostao isti ali za onoga, kojemu su rashodi veći od prihoda — a to je skoro čitav poljoprivredni i srednji stalež — nastala bi potreba novog zaduživanja i u većoj mjeri. Mišljenje, da bi inflacijom poljoprivredni objekti poskupili te poljoprivrednik lakše realizovao svoja dobra i lakše podmiri svoja dugovanja jeste iluzorno, jer kao što bi poskupili poljoprivredni objekti, poskupili bi artikli poljoprivredniku potrebni za život, povisili bi se javni tereti itd. te bi on opet ostao neuravnotežen.

Ali da bi se pokrenuo današnji skućeni finansijski i privredni život, treba neka inflacija. Ili inflacija novca ili inflacija produkta. Očuvanje vrijednosti dinara može se postignuti samo inflacijom poljoprivrednih produkata, jer drugu takovu inflaciju naša država ne može da provede. Uslijed inflacije poljoprivrednih produkata dobivenih racionalizacijom obradivanja, produkcije i prevoznih tarifa te štednjom poljoprivrednika, pojeftinio bi život u zemlji, rashodi države, banovina i općina bi se snizile (opet na korist poreznika), množina poljoprivrednih artikala odolila bi konkurenciji i izvezli bi se u inostranstvo u zamjenu potrebnih artikala i zlata, a osobito na podmiru naših teških obaveza na strani, koje nam naročito kočje slobodan privredni život.

Baš radi toga očuvanja vrijednosti narodnog novca treba da pojeftini život u zemlji. Dok u jednom kraju naše zemlje narod baca svoje produkte, jer im nema prode, a u drugom kraju se gladuje; dok poljoprivrednik u jednom kraju svoj produkt daje skoro u bescenje, plaća preskupo onaj dovezen iz drugog kraja, a onaj pak poljoprivrednik iz čijeg je kraja ovaj preskupi produkt stigao, dao ga je opet u bescenje. U našoj agrarnoj zemlji postaje poljoprivredniku život pretežak i nemoguć: sve što producira prodaje za male pare, ili uopće ne može da proda, a što kupuje plaća užasno skupo. Inflacijom poljoprivrednih produkata i pojeftinjavanjem života u zemlji sniziće se državni rashodi, a što će se u prvom redu odraziti na smanjenu i racionalizaciji prevoznih tarifa, a to će garantirati punu ishranu naroda i produ čitave produkcije. Sve bi to doprinijelo održanju vrijednosti narodnog novca, dapače i njenom povećanju. A kako treba da se vrijednost narodnog novca održi na istoj visini, Ministar finansija će biti u mogućnosti, u cilju održanja te ravno-

teže, da pusti više novčanica u promet, ulažući dinar u korisne investicije i u nabavke produkata za izvoz na umanjeње naših dugova na strani. U tom će slučaju osjetiti imalac dinarskih novčanica da mu ne treba čuvati sakriven novac, jer da u svako doba može da do njega dođe, pa će se pokrenuti sve one sakrivene mase novca od čega današnji novčani promet toliko trpi.

Inflacija poljoprivrednih produkata postići će se samo onda, ako se poljoprivreda u našoj zemlji makne sa današnjeg zastoja i ohrabri poljoprivrednik na intenzivan racionalni rad, što se može postići, ako se on smiri i osigura, kako je ovim zakonom predviđeno.

Dok se poljoprivreda ne makne iz ovog zastoja, ne može da dođe do poboljšanja privrednih prilika u zemlji. Iluzorno je svako gledanje na ublaženje privredne krize, jer ona ne može da se ublaži ni otkloni u našoj zemlji, nego samo pod jednim uvjetom, da na ime poljoprivrednik uravnoteži svoje prihode sa rashodima. Bez toga uravnoteženja nema poboljšanja, nema izlaska iz krize ide se dapače u sve dublje zapadanje.

Privredna kriza nije kod nas prouzročena samo od svjetske privredne depresije; mi smo poljoprivredna zemlja, koja najveći dio svojih potrebitina dobija kod kuće, a smanjenje cijena tuđim nama potrebitim artiklima na svetskim tržištima — što onamo prouzrokuje krizu — nama može samo da koristi. Našoj krizi je uzrok u nama samima, i kad bi svetska kriza krenula svom poboljšanju, mi bismo zapali samo u teže stanje.

Teže i očajnije stanje nam prijeti uslijed napora svih država za autarkičnim privrednim sistemom i nama će biti sve teže plasiranje naših produkata i još teža otplata naših dugova na strani, jer nam prijete velike opasnosti, ako ih ne pretekne.

Zato je potrebno da mi svoje teško stanje liječimo sami bez tuđe pomoći. Pomoću iz vana postaće naše stanje još teže, kao što je dosta otešćano uslijed naših dugova na strani. Ove pak — pojačavši naš izvoz — treba što pre da vratimo. Ali i kad ne bi baš tako bilo, zajmova na strani već ne možemo da dobijemo, jer svijet — znajući za bogatstvo naše poljoprivredne zemlje — očekuje da to bogatstvo iskoristimo i čudi se da se sami ne znamo da pomognemo, pak davanje zajmova u našoj zemlji svijet smatra kao davanje onome, koji zajam ne zna da iskoristi i koji ga za to neće moći ni da povрати.

Zato treba da posegnemo za unutarnjim zajmom. Imamo zlata vrijedne naše zemlje i na njima sposoban narod da iz zlata zlato vadi. Treba samo da organizujemo to naše zlato i da na njegovoj podlozi dobijemo novac, kojim ćemo ozdraviti našu glavnu privredu te smiriti i zadovoljiti najveći deo našeg naroda. Ovim se zakonom ta zlatna podloga organizuje i uzimlje u zalog; na njoj se fundiraju hipotekarno-agrarne obveznice, kao siguran papir, uvijek zlatom pokriven papir, koji će moći da se korisno plasira u zemlji i na strani. Sa ovim papirom država defakto ne povećava svoje dugove, ona je samo posrednik, a dužnik je onaj koji je u dovoljnoj mjeri dao zalog za sigurnost izdanog efekta. Država ne može imati ni novčane štete od ove institucije, jer razlika od 3—4% kamate njoj daje dovoljnu garanciju za pokriće troškova i eventualnih gubitaka, koja se inače ne da predvidjeti. Sporedna je stvar da li će

ukupni ovaj hipotekarni zajam biti veći ili manji, jer kakav god on bio, biti će uvijek dovoljno osiguran sa realnom podlogom, dapače što je veći to je još bolje jer će razlika između 3% i 4% dati veći iznos. Bez tereta dakle za državu mogu se postignuti beneficije, koje se ovim zakonom za državu i za narod predviđaju.

Izdavanje nota sa prinudnim tečajem opravdano je, jer mnogi vjerovnik treba dio svoga potraživanja u gotovom novcu. Još više je pak opravdano što će time jedan veći broj novčanica da uđe u promet i ukloni prije spomenute opasnosti deflacije, te omogućiti normalije novčano poslovanje. Ove državne note ne umanjuju vrijednost dinara, jer ne terete dinarsku podlogu, one se samo na podlozi hipotekarno-agrarnih obveznica izdavaju. Ministar finansija imati će u svojim tresorima ovih hipotekarno-agrarnih obveznica za onoliko nominale više, za koliko je nota pušteno u promet. To donosi državi korist odnosno kupona, koji bi se inače imao da isplati drugome imaoću obveznice.

Kako će Ministar finansija utjerati skoro sve svoje tekuće i zaostale poreze, ući će veliki broj ovih hipotekarno-agrarnih obveznica u državne trezore, pa bi bilo otešćano Ministru finansija da plaća obveze države u gotovim parama, a koje će pare tek početi da za buduće poreze pridolaze, ali mu je zato omogućeno da obveze iz ranijih godina i leteće dugove podmiri sa ovim hipotekarno-agrarnim obveznicama, a tekuće obaveze sa odnosnim notama. Možda će se dužnici prema državi nastojati što više osloboditi ovih nota i vraćati ih podmirom svojih obaveza državi, ali to neće smetati Ministru finansija, koji će moći da note ostavi u prometu sve dotle dok se odnosne hipotekarno-agrarne obveznice ne amortiziraju, ili dok ga finansijski razlozi na povlačenje nota ne ponukaju. Priljev ovih nota u državne kase može čak da bude od veće koristi državnim finansijama.

Razlike između prihoda amortizacionog anuiteta, (t. j. 4%) koje će država primati od dužnika i rashoda za podmiru kupona i amortizaciju obveznica, iznosi više nego 1 milion na svaku milijardu dinara konvertiranog duga u korist države. Zato je moguće Ministru finansija podijeliti ovaj milion dinara imaoćima obveznica u formi zgoditaka na lutriji. Ovo sudjelovanje na tima zgoditcima, očarava više imaoća obveznice da ju drži u tvrdoj ruci kao dobar papir, koji sem što mu nosi redovitu rentu može da ga i usreći.

Ovaj zakon ima da posluži staloženju prilika u poljoprivrednom svijetu, da omogućiti poljoprivredniku da on razvije djelatnost svojih zadruga, koje će najbolje na terenu znati za njegove potrebe i koje će mu davati male kredite za nabavu neophodnih njegovih potrebitina, dok on svoje prihode utjera, te koje će mu omogućiti investicije za povećanje produkata i vrijednosti njegove zemlje. Zemljoradnik neće ostati bez mogućnosti da dođe do malih potrebitih mu vjeresija, kao što to biva sada, kada je uslijed zakona i uredba o zaštiti zemljoradnika, svak uskratilo da mu u nevolji, a za korisne svrhe vjeresijom u pomoć pritekne.

Da zemljoradnik tako dođe do nabavke potrebitih mu stvari, a da se pri tome otešća utrošak nepotrebitnih i luksuznih artikala na selu, predviđa se ovlaštenje općinama da ubirući veći namet na nepotrebitnim artiklima s jedne strane spriječe trošenje ovih a

s druge strane da se sa tima prihodima olakšaju nabavke korisne za unapređenje poljoprivrede.

Da se poljoprivrednik spasi od nerodice i ne-nadnih nepogoda predviđen je i fond za osiguranje, e da se time poljoprivredniku što više pruži mira, što više sigurnosti za njegove prihode i da ga se time još više potakne na intenzivnije i racionalnije obrađivanje zemlje.

NARODNOJ SKUPŠTINI,

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predloga Zakona o Konvenciji o uzajamnim odnosima po predmetima sudskim, građanskim i trgovačkim, zaključenoj i potpisanoj u Ankari 3 jula 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, pa je na svojoj I sednici od 21 januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Predsednika odbora.

21 januara 1936 god.

Beograd.

Predsednik

Odbora za proučavanje Zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,

Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Sv. Stanković s. r.

Miloje M. Rajaković s. r.

Luka Kostrenčić s. r.

Dimitrije Mirković s. r.

Drag. Milovanović s. r.

Dragomir Stojadinović s. r.

Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.

Dr. Ivan Lovrenčić s. r.

Momčilo Sokić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI,

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o dopunskom sporazumu uz Konvenciju potpisanu u Beogradu 30 januara 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, kojom se reguliše pitanje državljanstva i zavičajnosti lica koja su usled razgraničenja izgubila svoje prvobitno državljanstvo, zaključenom i potpisanom u Bukureštu 13 marta 1935 godine, pa je na svojoj I sednici od 21 januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, predsednika Odbora.

Beograd.

21 januara 1936 god.

Predsednik

Odbora za proučavanje zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,

Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.

Dr. Časlav Nikitović s. r.

Dragomir Stojadinović s. r.

Dr. Anton Novačan s. r.

Drag. M. Milovanović s. r.

Miloje M. Rajaković s. r.

Luka Kostrenčić s. r.

Dimitrije Mirković s. r.

Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.

Momčilo Sokić s. r.

Dr. Ivan Lovrenčić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI,

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o razmeni nota obavljenoj na dan 4 juna 1935 godine između Ministara inostranih poslova Kraljevine Jugoslavije i Republike Čehoslovačke, kojoj su se, na temelju sporazuma postignutog predhodnim pregovorima, Kraljevina Jugoslavija i Republika Čehoslovačka odrekle prava predviđenih članovima 4 i 6 Ugovora o trgovini i plovidbi, zaključenog između ovih država u Pragu 14 novembra 1928 godine, kao i uz čl. 1 tač. 4; uz čl. 1 i 2; uz čl. 4 Zaključenog Protokola istog Ugovora, pa je na svojoj I sednici od 21 januara tek. godine završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Predsednika odbora.

21 januara 1936 god.

Beograd.

Predsednik

Odbora za proučavanje Zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,

Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.

Dr. Časlav Nikitović s. r.

Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.

Dragomir Stojadinović s. r.

Dr. Anton Novačan s. r.

Miloje M. Rajaković s. r.

Luka Kostrenčić s. r.

Dimitrije Mirković s. r.

Drag. M. Milovanović s. r.

Dr. Ivan Lovrenčić s. r.

Momčilo Sokić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI,

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o Konvenciji o primeni Međunarodnog Pravilnika za plovidbenu policiju i obavljanje ove policijske službe na delu Dunava koji obrazuje granicu između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, obuhvaćenom između ušća Nere i ušća Timoka, zaključenoj i potpisanoj u Beogradu 10 februara 1933 godine između Kraljevine Jugoslavije i Kraljevine Rumunije, pa je na svojoj I sednici od 21 januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Pretsednika odbora.

21 januara 1936 god.
Beograd.

Pretsednik

Odbora za proučavanje Zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,
Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.
Dr. Časlav Nikitović s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Anton M. Novačan s. r.
Drag. M. Milovanović s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.
Momčilo Sokić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI,

Odbor za proučavanje zakonskih predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima primio je na proučavanje predlog Zakona o jugoslovensko-turkom sporazumu o izvozu opijuma, zaključenom i potpisanom u Beogradu 17 decembra 1934 godine između Kraljevine Jugoslavije i Republike Turske, pa je na svojoj I sednici od 21 januara t. g. završio povereni mu posao, usvojivši tekstuelno zakonski predlog u načelu i u pojedinostima.

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini, da zakonski predlog izvoli usvojiti.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Žarka Tomaševića, narodnog poslanika, Pretsednika odbora.

21 januara 1936 god.
Beograd.

Pretsednik

Odbora za proučavanje Zak. predloga o međunarodnim ugovorima i sporazumima,
Ž. D. Tomašević s. r.

Sekretar,

Dr. B. Miljuš s. r.

Članovi:

Inž. Svet. Sv. Stanković s. r.
Dr. Časlav Nikitović s. r.
Miloje M. Rajaković s. r.
Luka Kostrenčić s. r.
Dimitrije Mirković s. r.
Dr. Ljutica Dimitrijević s. r.
Drag. M. Milovanović s. r.
Dragomir Stojadinović s. r.
Dr. Anton Novačan s. r.
Momčilo Sokić s. r.
Dr. Ivan Lovrenčić s. r.

NARODNOJ SKUPŠTINI,

Odbor za proučavanje Predloga rezolucije o izmeni alineje II § 19 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na svojoj sednici održanoj 15 novembra 1935 godine, proučio je predloženi predlog rezolucije i usvojio ga u sledećoj promenjenoj redakciji:

»Za stalne i naročite odbore jednovremeno će se izabrati jednak broj zamenika, koji će po redu zamenjivati privremeno odsutne članove odbora. Ovi zamenici imaju ista prava i dužnosti kao i članovi, kada ih zamenjuju. Mesto člana odbora može biti upražnjeno trajno i privremeno. Trajno upražnjenje nastupa prestankom mandata, a privremeno u svakom drugom slučaju».

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini predlog rezolucije sa učinjenim izmenama i dopunama da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioca Odbor je oredio g. dr. Vjekoslava Miletića.

11 novembra 1935 god.
Beograd.

Pretsednik odbora,

Dragiša J. Cvetković s. r.

Sekretar,

Dr. V. Miletić s. r.

Članovi:

Dr. Ivan Lovrenčić s. r.
Vlajko Kazimirović s. r.
Dr. Marko Kožul s. r.
Ljub. Pantić s. r.
Dr. M. Popović s. r.
Inž. Aćim S. Popović s. r.
Stevan Simić s. r.
Dr. Milenko Marković s. r.

INTERPELACIJA

Dorda Jevtića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o nepravilnoj podeli pomoći pasivnim krajevima.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Vaša vlada izvršila je raspodelu pomoći za pasivne krajeve po kojoj je dodelila Zetskoj banovini dinara 5,000.000, a koja prema poslednjem popisu broji oko devet stotina deset hiljada stanovnika.

Primorskoj banovini na 790.000 stanovnika dodeljeno je takođe 5,000.000 dinara, dok ste Dunavskoj banovini na 2,300.000 stanovnika dodelili svega 500.000 dinara.

Možda se Kraljevska vlada prilikom raspodele pomoći, rukovodila time da se Dunavska banovina, računa kao najbogatija, ali niste uzeli u obzir da Dunavskoj banovini pripada jedan deo srbijanskih srezova sa preko 700.000 stanovnika.

Gospodine Pretsedniče,

Stanje u južnim delovima Dunavske banovine je očajno, i Vi velikodušno dodeljujete po 2 kgr. kukuruza na stanovnika za godinu dana.

Šumadija će umeti Gospodine Pretsedniče, da Vam dade odmazdu za učinjenu joj nepravdu, ali meni kao poslaniku Sreza kačerskog, koji je jedan od najpasivnijih i najsiromašnijih srezova u zemlji,

savest nalaže da Vam na ovu nemilu pojavu skrenem pažnju.

Ja sam uveren da ova deoba pomoći nije vršena po potrebi i nuždi pojedinih krajeva, već po nagodbi koju ste Vi učinili sa izvesnim članovima Vaše vlade i narodnim poslanicima, dok je zapostavljanjem Šumadije izliv Vašeg gneva na narod naših srezova, usled toga što njihovi narodni poslanici nisu članovi Vaše većine, tek koristeći se Ustavom i Zakonom o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, želim da mi u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1) Da li Vam je poznato, u kakvoj se oskudici nalazi narod južnih delova Dunavske banovine (Šumadija);

2) Šta Vas je rukovodilo da taj kraj zapostavite, prilikom podele pomoći za pasivne krajeve;

3) Da li ste voljni tu grešku popraviti kad i kako?

Za ovu interpelaciju tražim hitnost.

16 novembra 1935 god.
u Beogradu

Dorda Jevtić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dragiše M. Stojadinovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o sklapanju ugovora sa „Radiom a. d.” o podizanju emisionih radio-stanica.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Pre izvesnog vremena rasturen je u narodu jedan štampan letak u kome se tvrdilo da će Kraljevska vlada dati »Radio a. d.« nove koncesije za podizanje nekoliko emisionih radio stanica i za povećanje kapaciteta sadanje beogradske radio stanice. U letku se tvrdilo da je ova koncesija namenjena »Radio a. d.« pre nego što je obrazovano zasebno Ministarstvo pošta, telegrafa i telefona. I ako je ova vest neverovatna ipak se ona obistinjuje. U Ministarstvu pošta, telegrafa i telefona ovih dana zaista se ovo pitanje privelo kraju, ali pod okolnostima koje pružaju osnova da će mnoge činjenice iz letka biti obistinjene. Saznajemo da je između Gospodina Kaluderčića, Ministra pošta, telegrafa i telefona i Radio a. d. iz Beograda, iza kojega stoji Markoni, odnosno Vaš komšija sa Topčiderskog brda g. Hanač, postignut definitivni sporazum za podizanje:

1 Emisione stanice u Beogradu sa jačinom 100 kv.

2 U Skoplju da se montira škartirana sadanja beogradska stanica od 2,5 kv.

3 U Zagrebu preuređenje sadanje stanice od 0.75 kv.

4 U Ljubljani za preuređenje sadanje stanice od 5 kv.

5 U Sarajevu podizanje nove stanice od 2,5 kv.

Država sa svoje strane daje »Radiu a. d.« koncesiju za iskorišćavanje pretplate i prihoda od ovih stanica za 15 godina, s tim da je država obavezna da

posle 15 godina otkupi sve ove stranice po sadanjoj vrednosti tj. po podnetim računima nabavke. Prihod ovih stanica za društvo predviđa se godišnje oko 90 miliona dinara.

Saznajemo da je u Ministarstvu pošta, telegrafa i telefona g. Kaluderčić imao i druge ponude za podizanje radio stanica. Za te ponude stručni ljudi tvrde da su daleko povoljnije za državne interese kako u pogledu naše propagande i obaveštavanja, tako i u suzbijanju strane propagande a naročito u pitanju državne kontrole i prihoda od ovih stanica.

Tako ponuda »Filips a. d.« iz Holandije nudi da izgradi o svom trošku:

- 1 Stanicu Beograd od 120 kv.
- 2 Za Drinsku banovinu od 2,5 kv.
- 3 Za Primorsku i Zetsku banovinu od 60 kv.
- 4 Za Savsku i Vrbasku banovinu od 20 kv.
- 5 Za Dravsku banovinu od 20 kv.
- 6 Za Vardarsku banovinu od 5 kv.

Ukupna cena svih stanica iznela bi oko 35 miliona dinara koje bi država imala da otplaćuje tek posle tri godine rada i to sa 7% od prihoda.

Pored ove ponude postoji ponuda Radio Tuluz u društvu sa Radio Elektrik iz Pariza i Kopmani T. S.

Ovo preduzeće obavezuje se da u Beogradu podigne emisionu stanicu od 150 kv. sa televizijom i da samo reguliše sadanje koncesije.

Tako isto za pitanje naših radio stanica imaju interesa i druga preduzeća koja se ovim radovima zanimali a koja se nisu smela zanemariti u interesu povoljnog i pravilnog rešenja ovog pitanja.

Ugovor koji će g. Kaluderčić da potpiše sa »Radio a. d.« može se mirne duše i savesti nazvati najgorim rešenjem ovog pitanja, jer se sa predviđenim jačinama novih radio stanica ne postiže ništa, dok se sa druge strane, bez ekvivalenta za državu daje zamašan prihod ovom društvu, prihod koji prelazi milijardu dinara za vreme trajanja koncesije.

Kako ste Vi Gospodine Pretsedniče, do skora bili Pretsednik Upravnog odbora »Radio a. d.« i glavni akcionar ovog društva, što ste nesumnjivo i danas, to je s obzirom na Vaš sadanji delikatan položaj da se u rešavanju ovako važnog državnog posla, neophodno procene sve okolnosti, koje bi bile nepovoljne za zaključenje ovog ugovora i za ocenu nepristrasnog rada državnih organa.

To je potrebno baš s toga što se i do sada pokazalo da je Radio a. d. protivno ugovornim odredbama i obavezama, uspevao da svoju koncesiju produžuje i onda kada na nju prava nema.

Sa ovih razloga i u vezi propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini izvolite nam Gospodine Pretsedniče, u Narodnoj skupštini odgovoriti:

1 U koliko ima istine da je ugovor između naše države i »Radio a. d.« izraden na bazi povećanja samo Beogradske Radio stanice, a da se u ostalim mestima instiliraju stare stanice.

2 Da li je u ugovoru predviđeno da prihod od ovih stanica koristi društvo u punoj meri, a da se društvo obezbeđuje da posle 15 godina upotrebe otkupi ove radio stanice.

3 Zašto se ostale ponude nisu uzele u ocenu već je prihvaćena samo ponuda »Radio a. d.« i ako je prema saznanju nepovoljnija u svakom smislu.

Molimo da se ovoj interpelaciji da prvenstvo.

6 decembra 1935 godine

Beograd

Narodni poslanici:

Dragiša M. Stojadinović, s. r., Vasilije Trbić, s. r., Rad. Nanović, s. r., Jovan V. Nenadović, s. r., Jovo Zagorac, s. r., J. Protić, s. r., Đorđe Jevtić, s. r., Tanasije J. Dinić, s. r., Milan Banić, s. r., Mil. Vukićević, s. r.

INTERPELACIJA

Dragiše Stojadinovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta povodom odlikovanja članova Kraljevske vlade najvišim državnim ordenima sa lentama

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Iz objavljenog Ukaza o odlikovanju vidimo, da su svi članovi Kraljevske vlade odlikovani najvećim državnim priznanjima, koja se mogu dati samo najzaslužnijim, najsavesnijim, najpoštenijim i najčestitijim sinovima ove zemlje. Orden Belog Orla I stepena, Jugoslovenska Kruna I stepena i Orden Svetog Save I stepena sa lentama zakitio je prsa ministarska, a narod se pita, radi čega i zbog čega? U Ukazu o odlikovanju nisu označene zasluge ovih vrljih ljudi, niti se inače ma sa koje strane mogu nazreti dela radi kojih su nagrađeni.

U spoljnoj politici naše države Kraljevska vlada ne može zabeležiti nikakav vidan uspeh, koji bi bio od značaja i dobiti za našu zemlju. Stvaranje monarhije u Grčkoj i rat u Abisiniji, ne može ući u uspeh rada Kraljevske vlade, ni u dobit za našu zemlju. Prekid pretresa ubicama Kralja Aleksandra nije pohvala za Kraljevsku vladu. Japansko-Kineski sukob, kao i ugušenje komunističkog pokreta u Braziliji, nemaju veze sa interesima naše zemlje. Uopšte naš narod ne može ni u jednom pitanju spoljnog značaja da pronade zasluge sadanje Kraljevske vlade, radi opravdanja odlikovanja koje je dobila.

U unutrašnjoj politici Kraljevske vlade vidimo samo štetan i opasan rad za zemlju; vidimo da se pod paradom slobode lagano uzurpiraju sva narodna i ustavna prava. Ugled i autoritet vlasti sveden je na veoma žalosnu meru. Finansijsko stanje je očajno. Ekonomska kriza u punoj meri. Glad na pragu. Seljački dugovi nerešeni. Parlament i Senat od juna do danas radili su svega deset dana. Političke trzavice u najvećem jeku. Stranka JRZ, koju Vlada osniva, ne napreduje. Radikalni Glavni odbor napustio je zajednicu i ne prima odgovornost za rad Kraljevske vlade. Komunizam u punom razvoju. Činovništvo nezadovoljno. Na sve strane se govori o autonomijama.

Na sve strane se javno sramote najveće svetinje našega naroda. D-r Maček i dugovi slobodno propovedaju raspad države, i td. Uopšte haos, očajan haos na svima stranama i u svima poslovima.

Pored ovako strašnog stanja u zemlji, Vi ste, Gospodine Pretsedniče, pronašli ipak velike zasluge članovima Vlade da ih predložite za najveća državna odlikovanja.

Narod zna i pamti, da su mnoge naše vojskovode, koji su proslavili našu vojsku, umrli bez Lente Belog Orla. Narod zna da su Stojan Protić, Ljuba Jovanović, Laza Paču, Marko Đuričić, Andra Nikolić, Kosta Stojanović, Stojan Novaković i mnogi drugi takode ostali do smrti bez ovog visokog odlikovanja i ako su kao ministri učestvovali u oslobodilačkim ratovima naše zemlje, i mnogo i mnogo zadužili narod i državu. Narodu je poznato, da je i gospodin Ljuba Davidović ostario kao ministar-pretsednik mnogih vlada i da nema Belog Orla I stepena sa lentom. Za zasluge i čestiti rad svih tih ljudi bila je vezana sudbina naše zemlje. To su bili pravi tvorci istorije našeg naroda; to su borci, koji su zajeno sa pok. vojvodom Mišićem, Nikolom Pašićem, vojvodom Stepom Stepanovićem i drugim nosili na svojim plećima najteži teret obadžbine i najveće odgovornosti za njenu sudbinu.

Da bi Vam, Gospodine Pretsedniče, primerom pokazali kako su se nekada cenila ova odlikovanja, slobodni smo citirati pismo Blaženopočivšeg Kralja Petra I Oslobodioca, kada je on dao Nikoli Pašiću Orden Belog Orla I stepena.

„Dragi gospodine Pašiću,

Po povratku Vašem iz Bukurešta, gde ste sa delegatima zaraćenih država zaključili mir, Ja smatram za svoju dužnost čestitati Vam na tom znamenitom uspehu. Prelazeći u mislima sve faze naše diplomatske akcije prošle i ove godine, Ja

znam sve teškoće, koje su neprestano do samoga kraja iskrsavale da ometu cele tekovine naše drage vojske i koje ste sa svojim drugovima kao prvi moji savetnici imali iz dana u dan da savladujete. Znam i to koliko je za sve to trebalo i truda i istrajnosti. U toliko više Vi možete danas sa pravednim zadovoljstvom pogledati na sjajne rezultate svih tih napora. Odajući Vam Svoje puno priznanje, Ja Vas odlikujem lentom Moga Ordena Belog Orla.

Vaš blagonakloni

Petar, s. r."

Kao što se vidi Nikola Pašić je dobio lentu Belog Orla tek nakon teških ratova sa Turcima i Bugarima; posle osvećenog Kosova i Slivnice; posle zaključenja mira u kome su nam ozakonjene ratne pobjede, oslobođena i prisajedinjena Stara Srbija i Mačedonija. Napominjemo i to da odlikovanje koje ste Vi dali svome šefu kabineta nemaju mnogi dugogodišnji narodni predstavnici a nema ga ni jedan od naših makedonskih vojvoda, ni Gligor, ni Babunski, ni Pećanac, ni vojvoda Vuk, a još manje drugi ustaški mučenici.

Nema sumnje da kad zasluge ovih ljudi nisu mogle biti nagrađene ovim priznanjem, da su zasluge g. Gašića morale biti daleko veće i zamašnije.

Da se u narodu ne bi ovaj Vaš postupak pogrešno tumačio, molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da nam u smislu propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1) Kakvi su državni razlozi diktovali da za najveća odlikovanja državna predložite članove Kraljevske vlade, za koje znamo da su skorašnji većim delom nepoznati javni radnici i ministri od nekoliko meseci?

2) Kakve su to zasluge članova Kraljevske vlade, kao i šefa Vašeg kabineta g. Gašića Jovana, da se ovako krupnim državnim priznanjem počastvuju?

Tražimo hitnost za ovu interpelaciju.

5 decembra 1935 godine
Beograd

Narodni poslanici,

Dragiša M. Stojadinović, s. r., Vasilije Trbić, s. r.,
Tasa Dinić, s. r.

INTERPELACIJA

Dragiše Stojadinovića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o zavodenju nezakonite naplate priloga za »Zimsku pomoć«.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Od 25 decembra tek. godine zavedena je nova vrsta taksa, za poštanske pošiljke u našoj državi. Sve pošte u zemlji počele su naplaćivati, pored zakonite takse za obična pisma i preporuke, jedan dodatak od 1 din. na obična pisma i 1,50 na preporučena. Naredbom Direkcije pošta i telegrafa ovaj dodatak ima se naplaćivati od 1 aprila 1936 godine. Ovaj višak naplaćuje se za račun Upravnog odbora društva »Zimske pomoći«.

Po čl. 104 Ustava državni porezi i opšte državne dažbe, gde dolazi i ovaj nov prisilni namet na siromašni narod, ne može se zavesti bez zakona, pa je ipak zaveden i energično se naplaćuje na svima poštama. Po čl. 14 Zakona o državnom računovodstvu svi prihodi koje država ubira moraju se uneti u budžet, međutim ovim prihodom rukuje samostalno izvestan broj uglednih beogradskih gospoda. Kao što se vidi ovim radom državnih organa gazi se i Ustav i jedan pizitivan zakon na kome počiva pravilno državno gazdinstvo. Mi razumemo potrebu zbrinjavanja sirotinje, mi pozdravljamo humani gest i požrtvovanje Upravnog odbora gospoda iz »Zimske pomoći« dok je to požrtvovanje imalo da bude u granicama žrtava iz sopstvenih sretstava, ili iz sretstava iz ličnog prikupljenog priloga za »Zimsku pomoć«, ali ovo što Upravni odbor ovoga društva radi, prekoračilo je granice koje zakon predviđa i prešao je na nedopuštena nasilja koja se vrše nad onima koji imaju potrebe da se koriste poštanskim

pošiljkama. Treba pomisliti na porodice vojnika, bolesnika, pečalbara, daka i t. d. koje jedva skunatore novac koliko je potrebno da plate redovnu poštansku taksu od 1,50 din. na pismo, a sada moraju preko toga dati još 1 dinar.

Toga radi, a na osnovu § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini molimo Vas Gospodine Pretsedniče, da mi odgovorite u Narodnoj skupštini:

1 — Na osnovu čega ste odobrili Odboru gospoda iz »Zimske pomoći« da se koriste državnim organima u prikupljanju ovog nasilnog priloga od naroda, koji iznosi milionske cifre.

2 — Da li Vam je poznato bilo da je ovim postupkom Kraljevske vlade pogažen Ustav i ako Vam je to bilo poznato, kako ste i radi čega dopustili, da se Ustav gazi, i narod opterećuje novim nezakonitim dažbinama.

3 — Hoćete li izdati naredbu državnim organima da se sa ovim radom prekine a Odbor gospoda uputiti na rad, kako druga humana udruženja postupaju pri prikupljanju priloga za humane svrhe.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

26 decembra 1935 god.
Beograd

Narodni poslanik

Dragiša M. Stojadinović, s. r.

INTERPELACIJA

Borivoja M. Đurića i drugova, narodnih poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta po pitanju pomoći poplavljenima u Južnoj Srbiji.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

15 dana je proteklo kako poplava za poplavom uništava imovinu i domove našeg stanovništva u gotovo celoj Južnoj Srbiji. Poplava je uzela katastrofalne razmere, te je sve stanovništvo našeg klasičnog Juga obuzeto velikom panikom, pošto nije u stanju ni sam go život da spase a ne kamo li svoju stoku, pokućanstvo i krov nad glavom. Na nekim mestima su bujice odnele i samu železničku prugu, telefonski i telegrafski objekt, te je na taj način narod na Jugu otsečen od celoga sveta, ostavljen sam sebi, na milost i nemilost pobesnele prirode.

Prema izloženom stanju stvari, molim da nam hitno odgovorite sledeće:

1 — Da li ste štogod preduzeli u pogledu pomoći postradalom stanovništvu od poplave i ako je što preduzeto, u čemu se te mere sastoje?

2 — Ako Vlada ništa nije preduzela, molimo Vas da nam odgovorite zbog čega nije stanovništvu ukazana do sada pomoć, i hoćete li hitno što učiniti za taj postradali narod?

3 — Nedovoljnim sumama u banovinskom i državnom budžetu po dosadašnjoj praksi održavalo je se zlo, koje se svake godine ponavlja. Ta praksa se ponavlja i u ovogodišnjem budžetu, koji predviđa značajne sumice za proučavanje i kontrolisanje vodostaja. Hoćete li u mesto toga predvideti potrebne sume novaca, putem kojih će se moći da regulišu reke čime će se stanovništvo spasti ogromne štete koju svake godine trpi?

OBRAZLOŽENJE:

Katastrofalna poplava koja je snašla Južnu Srbiju izazvala je veliko uzbuđenje u javnome mnenju, zbog strašnih posledica, koje je poplava imala.

U čemu se sve to sastoji najbolje se vidi iz dnevne provincijske i prestoničke štampe, koja svakoga dana, i pored stroge cenzure, donosi i beleži velike žrtve i svu bedu poplavljenog stanovništva, koje nije sigurno ni za sam svoj život.

Štampa susednih zemalja, kao i sva inostrana štampa, donosi takode vesti o poplavi u Južnoj Srbiji i sve to propraća sa mnogo humanog saučešća prema poplavljenom stanovništvu.

Ali i ako je nesreća zadesila ceo naš Jug, i ako je javno mnenje uzbuđeno do maksimuma, i ako kod nas postoji jedna tradicija u pogledu dužnosti najpoznatijih u ovakvim nesrećama, koje narod ponekad snadu, mi ni do danas nismo ništa ni čuli, ni preko

dnevne štampe saznali, da je Vlada što preduzela u pogledu pomoći postradalim od polave.

Ne preduzimajući ništa za poplavljene u Južnoj Srbiji, Vlada nosi jedan veliki greh ne samo pred narodom Južne Srbije i cele Jugoslavije već i pred celim kulturnim inostranstvom. Odgovornost pred narodom u Južnoj Srbiji povećana je naročito time, što je se u sličnim slučajevima Sloveniji i Hrvatskoj davalo i šakom i kapom, kada su poplave snalazile Sloveniju i Hrvatsku. Oglušujući se o svoju dužnost, kada je u pitanju Južna Srbija, Vlada dovodi narod do uverenja da se u našoj državi mogu građani deliti na povlašćene i nepovlašćene, da današnja Vlada nije delila pomoći poplavljenima u Sloveniji. Narod u Južnoj Srbiji zna, da je pomoć deljena u Sloveniji za vreme poplave, da je i u Bugarsku slana pomoć postradalim od zemljotresa, pa ne pitajući koja je to vlada davala i znajući da je to davano iz državne kase, sa pravom čeka da mu Vlada pomoć učini, u nevolji koja je ista za sve koje zadesi, a ma u kojoj banovini ili pokrajini oni bili.

Objektivnu kritiku opozicije za regulaciju potoka i reka, koju smo mi izlagali u toku pretresa prošlogodišnjeg projekta vladinog budžeta, u Finansijskom odboru i plenumu, izgleda da je Vlada zaboravila ili joj nije pridavala nikakvo značenje. Do takvog zaključka dolazimo na osnovu vladinog ovogodišnjeg budžeta, u kome Vlada nije ništa predvidela za radove oko regulacije reka, koje svake godine, poplavama upropašćuju imovinu stanovnika čitavih krajeva naše države. Značajne sume za ispitivanje i kontrolisanje vodostaja predviđene projektom znače samo bačen novac, pošto to u stvari znači samo posmatranje zla, a nikako jedno sretstvo za sprečavanje poplava, koje se svake godine ponavljaju po nekoliko puta godišnje, u raznim krajevima naše države.

Za ovu interpelaciju tražimo prvenstvo na osnovu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

25 decembra 1935 godine
Beograd

Narodni poslanici:

Borivoje M. Đurić, s. r., Živ. Milanović, s. r., Inž. D. Vujić, s. r., J. Protić, s. r., Vasilije Trbić, s. r., Drag. Stojadinović, s. r., Il. Mihajlović, s. r., Živ. Danilović, s. r., dr. Srpk Vukanović, s. r., Milinko R. Milutinović, s. r., dr. Janko Baričević, s. r., Aleksandar Dačić, s. r., Damjan Arnautović, s. r., Drag. J. Ivanović, s. r., Kosta Aleksić, s. r., M. Kurilić, s. r.

INTERPELACIJA

Vojislava Lazića, narodnog poslanika, na Predsednika Ministarskog saveta o regulisanju zemljoradničkih dugova.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Opšte je poznata stvar da je ekonomska i privredna kriza koja u našoj zemlji traje već više od deset godina, sve naše poljoprivredne i privredne krugove dovela u težak ekonomski položaj, a potom u dugove i prezaduženo stanje.

Prezaduženost zemljoradnika je zvaničnim podacima utvrđeno i zbog toga je do sada donešeno nekoliko uredaba o zaštiti zemljoradnika.

Sve dosadanje uredbe nisu rešile ovaj teški problem, niti pak omogućile zemljoradniku njegovo konačno razduženje i njegov dalji ekonomski razvitak

i napredak, a najmanje je to učinila poslednja uredba koju je Vaša vlada po ovome pitanju donela.

Rok za regulisanje dugova protekao 31 decembra prošle godine, a regulisanje dugova nije izvršeno, jer u ovoj gladnoj godini narod se bori za koru hleba i nije mogao ni misliti na regulisanje dugova.

Nemilosrdni poverioci ne osvrću se na to što narod nema hleba, čim je protekao rok predviđen uredbom za regulisanje dugova, pohitali su sa zabranama.

Sudbina našeg zemljoradnika pogodila je i one društvene redove koji su u neposrednoj vezi sa njima, a to su zanatlije i sitni trgovci.

Narod očekuje najhitnije i najradikalnije rešenje ovog pitanja u celini, a ne parcijelno i konačno, a ne polovačno.

Interes je opšte narodne privrede i državnih finansijskih potreba da se ovo pitanje likvidira jednom za svagda.

S toga tražim da mi u Narodnoj skupštini odgovorite na sledeća pitanja:

1 — Da li je Kraljevska vlada voljna podneti Narodnoj skupštini na rešenje Zakon o likvidaciji svih dugova učinjenih do kraja 1932 godine;

2 — Da li je Kraljevska vlada voljna predložiti da se plaćanje ovih dugova svede na pravu ekonomsku narodnu moć prema današnjoj konjunkturi rada i prosperiteta;

3 — Da li je Kraljevska vlada voljna da se ovi dugovi smanje za 75% a da ostane za plaćanje samo 25% koliko je stvarna narodna ekonomska moć.

Molim da se prizna prvenstvo ove interpelacije.

17 januara 1936 godine

Beograd

Interpelant,
Vojislav Lazić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Živka Danilovića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o nedovoljnim kreditima za ishranu pasivnih krajeva u Vrbaskoj banovini.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Poznata je činjenica da je prošla godina bila sušna pa su mnogi krajevi naše države ostali bez najpotrebnije hrane za ishranu.

Vrbaska banovina i rodnih godina nije u stanju da zadovolji potrebe stanovništva u hrani a ove godine stanje je još očajnije kad je suša uništila u pretežnom delu Banovine potpuno rod žitarica.

Osim toga narod u Vrbaskoj banovini siromašan je i teško pogoden nerodicom ove godine tako da ima krajeva gde vlada formalna glad.

Kraljevska Vlada odredila je prema novinskim vestima, kredit za ishranu Vrbaskoj banovini u iznosu od dinara 2,000.000.—

Ova svota tako je nedovoljna da neće pokriti potrebu u hrani ni za dva sreza. Primera radi navodim stanje u Srezu prijedorskom:

Srez prijedorski ima oko 10.000 domova sa 58.000 stanovnika. Od ovoga broja kao sigurno utvrđeno je da ima preko 50% domova koji nemaju ljudske hrane ni do 1 januara 1936 god. Ima opština gde su opštinski domovi iz dana u dan opsednuti masom sirotinje koja traži pomoć a ona ne stiže. Do sada je Srez prijedorski dobio 4 vagona hrane, koja količina mu nije približno dovoljna ni za nemoćne i stare ljude i žene koji ne mogu nigde zaraditi koru hleba, i kad bi bilo zarade. Ista je situacija i u drugim srezovima Vrbaske banovine. Ima mesta gde je situacija vrlo

kritična, jer se pojavljuje otvoren revolt među seljaštvom protiv nehata koji Kr. vlada pokazuje prema ovom vitalnom pitanju današnjice.

Pomoć koja stiže mršava je i spora, a onome ko je gladan, go i bos nije do čekanja. Da bi se siromašnom stanovništvu Vrbaske banovine dala hitna i dovoljna pomoć u ljudskoj i stočnoj hrani i da ne bi narod u očajanju činio protivzakonita dela, molimo Vas, Gospodine Pretsedniče, da nam u smislu propisa § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti:

1 — Kolika je pomoć određena od strane Kralj. Vlade za ishranu pasivnih krajeva u našoj državi?

2 — Kolika je pomoć od toga određena za Vrbasku banovinu?

3 — Drži li Kralj. Vlada da je određena suma za ishranu dovoljna?

4 — Hoće li Kralj. Vlada povisiti određenu sumu za ishranu siromašnog stanovništva u Vrbaskoj banovini i u kom roku?

Tražimo hitnost za ovu interpelaciju.

Beograd, 21 januara 1936 god.

Narodni poslanici:

Živko Danilović, s. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r.,
Mil. Rašović, s. r., Luka Kostrenčić, s. r., Danijan
Arnautović, s. r.

INTERPELACIJA

Borivoja M. Đurića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra inostranih poslova i Ministra pravde po pitanju odluke Plenuma Kasacionog suda u Novome Sadu.

GOSPODO MINISTRI,

16 avgusta 1935 godine doneo je Plenum Kasacionoga suda u Novom Sadu sledeću odluku: „Za članove Kasacionoga suda u Novom Sadu mogu se postavljati jedino oni kandidati, iz reda članova Apela-

cionog suda u Novome Sadu i područnih sudova, koji pored ostalih uslova vladaju i mađarskim jezikom”. Ova odluka je doneta većinom glasova 6 : 2 i dostavljena je Gospodinu Ministru pravde. Protivu iste su odvojili mišljenje g. dr. Jovan Savković i g. Jeremija Jeremić.

Sa tom odlukom upoznata je, preko nekih prestoničkih i provincijskih dnevnih listova gotovo cela naša javnost. Ali, pored naše javnosti za tu odluku Kasacionog suda u Novome Sadu danas zna i ceo svet, pošto je gotovo cela svetska štampa tu odluku registrovala kao vest agencije »Tagesblat«, koju je ista agencija tekstuelno donela: »Ženeva, 20 oktobra.

Dnevna vest

Br. 217 iz Jugoslavije.

Saznajemo autentično da je Kasacioni sud u Novome Sadu, u ovom ranijem Kraljevskom mađarskome slobodnome gradu, na svojoj plenarnoj sednici održanoj prošlih dana, doneo odluku kojom traži od jugoslovenskog Ministra pravde, da postavlja za sudije Kasacionog suda na mađarskoj, sada takozvanoj vojvodanskoj teritoriji, isključivo lica koja poznaju mađarski jezik, pošto to zahtevaju interesi pravosuda i stanovništva na teritoriji toga u Novome Sadu privremenoga Kasacionoga suda, kome je matica oduvek u Budimpešti i prema kojoj imaju da se sudije ravnaju.«

Zajamčena autentičnost

Pored javnosti koju gornja odluka ima u inostranstvu i kod nas na osnovu te odluke Kasacionog suda u Novome Sadu, Mađari su podneli Društvu naroda jedan memorandum u korist svojih revizionističkih težnja.

Pošto je novosadski Kasacioni sud tu odluku dostavio Gospodinu Ministru pravde, mi molimo da nam Gospodin Ministar pravde hitno odgovori sledeće:

Da li je Gospodin Ministar pravde što preduzeo po ovoj stvari kao i u čemu se sastoji te mere?

Gospodina Ministra spoljnih poslova, takođe, molimo za sledeće:

1 — Da li je i šta je preduzeo po pitanju Mađarskog memoranduma, upućenog Društvu Naroda na osnovu odluke Kasacionog suda u Novome Sadu?

2 — Da li je i šta je preduzeo u pogledu »Dnevne vesti agencije »Tagesblat«, koju je donela gotovo sva strana štampa na štetu naših državnih i nacionalnih interesa?

3 — Da li je skrenuo pažnju Gospodinu Ministru pravde na reperkusije, koje je ta odluka Kasacionog suda u Novome Sadu izazvala u spoljnopolićkome pogledu?

OBRAZLOŽENJE:

U celoj svojoj delatnosti sudska vlast je vezana zakonima, na osnovu kojih preduzima sve sudske akte vlasti i na osnovu kojih jedino može da donosi svoje odluke. Prema ovome, i odluka Kasacionog suda u Novome Sadu, o kojoj je reč, nezakonita je, pošto nije u skladu sa propisima čl. 4 Zakona o državnim sudijama, koji predviđa uslove za kasacione sudije sviju Kasacionih sudova. Protivna zakonu koji predviđa kandidatske uslove, ta odluka Kasacionog suda protivna je i odredbama Ustava, koji u svome čl. 3 kao zvaničan jezik usvaja srpsko-hrvatsko slovenački jezik. Ustanova tumača pred sudom, predviđena Zakonom o sudskom postupku, takođe se ne može navesti u korist odluke Kasacionog suda, koja protivzakonito hoće da uvede za kandidata istoga suda kao uslov, znanje mađarskog jezika.

Posmatrana sa gledišta ugovora o narodnosnim manjinama koji je naša država zaključila sa savez-

i udruženim silama 5-XII-1919 godine, ta odluka je takođe protivzakonita sa ovih razloga:

1 — Mada je, pored ostaloga, tim ugovorom priznato pravo upotrebe materinskog jezika narodnosnim manjinama, ipak to njihovo pravo upotrebe jezika ne znači i dužnost za naše državne sudije najvišega suda da znaju mađarski jezik.

2 — Pored ovoga, u tom pravu upotrebe materinog jezika od strane narodnosnih manjina treba razlikovati upotrebu jezika u običnome saobraćaju sa vlastima. U običnome poslovnome saobraćaju, u verskim stvarima, u novinama i publikacijama svake vrste i na javnim zborovima, jezik manjine se može upotrebljavati bez ikakvog ograničenja po ugovoru od 1919 godine. U saobraćaju sa vlastima upotreba materinskog jezika narodnosnih manjina dopuštena je samo u izvesnoj meri. To dolazi otuda, što taj ugovor, od 1919 godine predviđa upotrebu manjinskoga jezika samo u toliko, što će se samo kod sudova učiniti potrebne olakšice za upotrebu manjinskoga jezika, bilo usmenu ili pismenu. Ali to još ne znači da se sav postupak mora voditi na njihovom jeziku i da sudije treba da znaju mađarski jezik. Kad se tome doda, da upotreba manjinskog jezika nije obezbeđena tim ugovorom kod ostalih vlasti, onda je jasno da je ugovor 1919 godine hteo da se sa manjinama ne postupa gore, a ne da se postupa bolje nego sa ostalim državljanima.

Prema izloženoj, jasno se vidi koliko se najviši državni sud u Novome Sadu odmetnuo od zakona, kojima je jedino vezan kao vlast u svojoj funkciji. Ne može se dozvoliti tome sudu da ma i potsvesno dovodi u pitanje i pred narodom i pred inostranstvom naše velike narodne i državne interese, donošenjem jedne odluke iza koje se krije jedna pokrajinska mržnja, oličena u želji da se ne vide ljudi drugih krajeva, banovina u Kasacionom sudu u Novome Sadu, već samo oni koji su sa područja novosadskog Apelacionog suda, čije područje obuhvata celu Vojvodinu.

Vlada takođe mora da uvidi, u dvanaestome času, kakvu odgovornost prima na sebe time, što jedno misli, drugo u svojoj deklaraciji izjavljuje a treće radi. To ne samo da dokazuje ovaj slučaj, povodom koga upućujemo g.g. Ministrima ovu interpelaciju, već to dokazuju i događaji širom naše zemlje, koji nam obelodanjuju haotično stanje koje je nastupilo od pre nekoliko meseci u našem političkome životu.

Neodlučan i neodređen stav prema svima problemima našeg nacionalnog života Vlada treba jednom da napusti ako ne želi državni autoritet i državnu celinu da dovede u jednu neotklonjenu opasnost, i da time primi na sebe jednu veliku odgovornost i pred narodom, i pred istorijom i pred svojom savešću.

Za ovu interpelaciju tražimo prvenstvo na osnovu člana 73 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini.

25 novembra 1935 god.

Beograd

Narodni poslanici:

Borivoje M. Đurić, s. r., dr. Janko Baričević, s. r., Ing. Dimitrije Vujić, s. r., Vasilije Trbić, s. r., dr. Srpk Vukanović, s. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r., Miloš Rašović, s. r., Dušan Ivančević, s. r., Il. Mihajlović, s. r., Jer. Protić, s. r., Savić, s. r., Danilović Živko, s. r., Tasa Đ. Dinić, s. r., Čedomir A. Pejkić, s. r., Kosta Aleksić, s. r., Voj. Lazić, s. r., Sekula Zečević, s. r., Risto Grdić, s. r.

INTERPELACIJA

Milana A. Božića, narodnog poslanika, na Ministra pravde o naopakom radu po pitanju šumskog preduzeća „Krivaja a. d.”

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U vezi moje interpelacije koju sam podnio g. Ministru šuma i ruda, molim Vas, da ovu moju interpelaciju dostavite gospodinu Ministru pravde da mi na istu odgovori u jednoj od narednih sednica Narodne skupštine.

Ja ću u jednom logičnom redu stvari da iznesem pitanja afere šumskog preduzeća „Krivaje” u Zavidovićima, koja mnogo liči na našičku aferu, a iza koje se krije glavni vinovnik Fric Regenštrajf.

Poslije bijega Frica Regenštrajfa u Beč, kada je država kao nadzorna vlast uvidjela, da je „Krivaja” obustavila rad i da se Fric Regenštrajf ne vraća iz Beča u našu zemlju, banska uprava Drinske banovine od 19 septembra 1933 god. Pov.br. 3233/33 donijela je riješenje, kojim se šumska industrija „Krivaja” a. d., prije Ajzler i Ortlieb u Zavidovićima, raspušta po § 241 tačka 2 i 3 Trgovačkog zakona za B. i H., a riješenje Ministra trgovine i industrije od 17 novembra 1933 Pov.br. 51 zabačena je žalba protiv ovome rešenju te je isto postalo izvršno.

Nakon toga Okružni sud u Travniku imenovao je likvidacioni odbor u januaru 1934 godine koji je na prvoj sednici likvidacionog odbora dao izjavu, da smatra da u ovom odboru ne zastupaju interese Regenštrajfa, nego interese svih akcionara i vjerovnika „Krivaje” a naročito da zastupaju državne i narodne interese, koji su u preduzeću „Krivaje” u velikoj meri tangirani. Nije proteklo mnogo vremena, pa je većina članova likvidacionog odbora počela da otvoreno istupa za Regenštrajfa i da ceo svoj rad podešava u korist i u skladu sa dobro smišljenim planom Regenštrajfa.

Ne upuštavajući se u detaljnije iznošenje rada o djelovanju ovog Odbora, ja ću da se zadržim na izveštaju koga je ovaj Odbor po svojoj dužnosti podnio u formi jednog zapisnika Okružnom sudu u Travniku kao nadzornoj vlasti pod datumom od 8 decembra 1934 godine i u kome je izveštaju podnešen bilans „Krivaje”, koji je tada iskazan kao pasivan za preko 69,000.000 din. U tome zapisniku, koga su potpisali svi članovi Likvidacionog odbora, jasno je naglašeno, da je preduzeće „Krivaja” pasivno, i da prema tome postoje svi uslovi za otvaranje stečaj.

Okružni sud u Travniku rasmotrio je čitavu stvar i nakon saslušanja svih članova likvidacionog odbora da je „Krivaja” pasivna i da postoje svi uslovi za otvaranje stečaja „Krivaje”, to je svojim zaključkom St. 13/1934 zaista i otvorio stečaj na čitavom pokretnom i nepokretnom imovinom „Krivaje” u svom obrazloženju Okružni sud u Travniku neborivo je dokumentovao da je otvaranje stečaja „Krivaje” jedini logični i mogući zakonski izlaz iz stvorene situacije, jer je preduzeće pasivno i insolventno i jer su likvidatori zakonski obavezni da nakon konstatacije pasivnosti i insolventnosti zatraže od nadležnog suda da se preduzeću otvori stečaj.

Četvorica članova likvidacionog odbora nisu se složili sa zaključkom Okružnog suda u Travniku i

uložili su rekurs na Apelacioni sud u Sarajevu. Njihova je teza da nije „Krivaja” pasivna, jer da ugovor o sječi koji „Krivaja” ima sa državnim erarom predstavlja vrijednost od nekoliko stotina miliona dinara, pa da je preduzeće aktivno. Ovo oni tvrde i ako se zna, da je vrijednost ugovora unesena kao apor prema tač. 5 osnovnog ugovora u ukupni iznos procenjenog apora od 90,000.000 din. Oni vrlo dobro znaju da je Ministar šuma i rudnika svojim rešenjem br. 12222 od 11 jula 1934 godine raskinuo eksploatacioni ugovor iz 1935 godine sa „Krivajom” i to nakon zatraženog pravnog mišljenja šestorice pretседника apelacionih sudova u zemlji, ali oni insistiraju da je ukidanje usledilo jednostrano, pa da ga oni ne mogu priznati. Ova četvorica članova likvidacionog odbora „Krivaje” čije se mišljenje na dlaku poklapa sa mišljenjem Frica Regenštrajfa, uporno tvrde da likvidacija nije likvidacija nego je likvidacija „Krivaje” koja je raspuštena po § 241 trg. zakona za B. i H. jedna likvidacija sui generis, koja tobože ne dozvoljava nikako otvaranje stečaja i ako je jasno i očigledno da i za slučaj raspuštanja društva po § 241 trg. zak. za B. i H. vrijede propisi § 199 trg. zak. kao i propisi §§ 67, 68, 69 Steč. zak. te se za slučaj aktivnosti i insolventnosti ovakvog društva mora nadležnom sudu predložiti otvaranje stečaja od strane odgovornih likvidatora.

Apelacioni sud u Sarajevu svojim zaključkom Pl. 36/35-I od 11 februara 1935 na gornji rekurs četvorice likvidatora ukida zaključak Okružnog suda u Travniku o otvaranju stečaja „Krivaje” i to iz čisto formalnih razloga jer je tako Apelacioni sud obrazložio potrebno prema propisu § 199 trg. zak. i § 68 Steč. zak. pored prethodnog utvrđivanja njegove prezaduženosti još da se steče kao daljni uslov formalno stavljanje predloga za to otvaranje i to bilo od strane dužnika (§ 69 Steč. zak.) bilo vjerovnika (§ 70 Steč. zak.).

Uporedo sa ulaganjem rekursa Apelacionom sudu u Sarajevu rečena četvorice likvidatora preduzimaju korake protiv pretседnika Okružnog suda u Travniku g. Fehima Kurbegovića i čine sve moguće da stvar „Krivaje” izuzmu iz ruku Okružnog suda u Travniku i prenesu u kompetenciju Okružnog suda u Sarajevu. Oni u tom i uspevaju i postižu veliki korak u ostvarenju svoje teze.

Kada dvojica likvidatora i to dotadašnji pretседnik likvidacionog odbora g. Vaso Ristić i član odbora g. Hidajet Arnautović, u želji da udovolje formalnom zahtevu Apelacionog suda u Sarajevu, čine zvanični predlog za otvaranje stečaja „Krivaji”, događa se jedan nečuven pravni nonsens t.j. Okružni sud u Sarajevu kao delegirani sud u predmetu firme „Krivaje” donosi pod R. 874/35-13 zaključak, da „likvidatori Vaso Ristić, generalni direktor srpske centralne banke u Sarajevu i Hidajet Arnautović, pretседnih opštine u Travniku, razrešuju se dužnosti, dekretu o postavljenju imaju isti da vrate ovome sudu”. U obrazloženju sudija pojedinac sa dosta cinizma veli: „Likvidacija akcionarskog društva ima svrhu, da se imovina društva unovči, dugovi isplate a eventualni višak podeli između akcionara. Ovom svrhom likvidatori treba da budu prvenstveno rukovodeni u vršenju svoje dužnosti. Likvidatori Vaso Ristić i Hidajet Arnautović, stavljaajući predlog da se nad imo-

vinom „Krivaje” šumske industrije a. d. otvori stečaj, traže da se imovina tog društva unovči na način koji očigledno i notorno nije u ovoj mjeri koristan za akcionare i verovnike društva, kao što je kod unovčenja imovine na osnovu likvidacije. Pošto se radi o likvidaciji na osnovu presude upravne vlasti, kojom je određeno raspuštanje tog akcionarskog društva i kako postupak rečenih likvidatora nije u skladu sa intencijama tog riješenja niti sa svrhom likvidacije, to je ovaj sud na osnovu § 225 tač. 2 trg. zakona odlučio da ih smeni”.

Dakle, dok Apelacioni sud nalazi, da je trebalo udovoljiti samo formalno propisu trg. i steč. zakona i podneti formalni predlog za otvaranje stečaja „Krivaji”, dotle Okružni sud u Sarajevu kao delegirani sud meritorno raspravlja o likvidaciji na osnovu presude upravne vlasti i izriče kaznu nad onim članovima likvidacionog odbora koji su se usudili da u duhu rešenja Apelacionog suda ispune formalnosti koje se traže t.j. formalno predlaže da se nad imovinom Krivaje otvori stečaj.

Pred ovakvim riješenjem Okružnog suda u Sarajevu kao delegiranog suda u stvari firme „Krivaje”, mora se zastati i zamisliti. Ovo riješenje nam pokazuje sa koliko uspeha dejstvuju likvidatori koji jednodušno zastupaju tezu i interese Regenštrajfa, a protiv interesa države i nacionalne cjeline.

Karakteristično je spomenuti još i to da je tadašnji krnji i jednodušni likvidacioni odbor na svoju prestavku gornjem delegranom sudu dobio odobrenje da parnicom ustane protiv državnog erara radi jednostranog raskidanja ugovora o sječi. Takova se riješenja donose u najvećoj brzini dok se utok Hidajeta Arnautovića protiv odluke delegiranog suda kojom se on razrešuje dužnosti likvidatora, zato što je u duhu zaključka Apelacionog suda vršio svoju dužnost kao član likvidacionog odbora, nikako ne rešava.

Sadašnji krnji likvidacioni odbor uspeo je u svom nastojanju da osujeti otvaranje stečaja „Krivaji” ali je u tome uspeo samo zbog toga, što je sud dozvolio da se još uvijek održi na snazi jedna pravna ne-

logičnost i nemogućnost a to je, da jedno prezaduženo i insolventno preduzeće ne treba da ide pod stečaj nego da ono može ostati u stanju likvidacije i ako mu ne dostaju sve pravne norme da bude likvidirano.

Kakav će biti ishod ove cijele stvari, ako naši sudovi nastave da ovako postupaju? Ishod će biti taj, da će Regenštrajf sa svojim ljudima dobiti sudsku podlogu da ustane oštetnom parnicom protiv države za teške milione i da će on to učiniti sa velikim izgledom na uspeh, ako se pod današnjim praktikama bude dalje postupalo.

Radi toga smatram svojom dužnosti da skrenem pažnju gospodinu Ministru pravde na gornje činjenice i da ga zamolim da mi odgovori:

1) Da li su članovi likvidacionog odbora, za to, da zastupaju interese Frica Regenštrajfa ili su za to, da zastupaju interese svih akcionera i vjerovnika „Krivaje”, a naročito da zastupaju državne i narodne interese;

2) Koji su razlozi rukovodili g. Ministra pravde, da dozvoli da se stvar firme „Krivaje” prenese sa Okružnog kao trg. suda u Travniku na Okružni sud u Sarajevu?

3) Je li g. Ministar pravde spreman da ispita i ustanovi kako je moguće da se u jednom slučaju kakav je ovaj slučaj „Krivaje” u kome su stotine miliona dinara državnog i narodnog novca u igri da budu izgubljeni pored ogromnih svota, za koje je država već u „Krivaji” oštećena, olako donese sudska riješenja koja su pravno nemoguća i za koja ima razloga da se vjeruje da su donošena pod uplivom glavnog vinovnika Frica Regenštrajfa.

Pošto se ovde radi o prestižu naše države to za ovu interpelaciju tražim hitnost.

Sarajevo, 17 januara 1936 god.

Milan A. Božić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Vasilija Trbića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra finansija o nepravilnoj klasifikaciji zemljišta u Južnoj Srbiji.

GOSPODINE MINISTRE,

Još prvi put kad je izvršena klasifikacija zemljišta u Južnoj Srbiji, to je klasificiranje izvršeno sasvim pogrešno i od skroz nestručnih ljudi. Šteta koja je tim i takvim radom paneta stanovništvu vrlo je velika, jer su mu na taj način stavljene takve dažbine na zemlju od kojih dažbina oni u boljim prilikama i bojloj konjunkturi njegovih proizvoda ne bi mogli diću glavu. Na mnogobrojne žalbe stanovništva nadležni su uvek odgovarali: „Mi spremamo katastarski premer i čim ga u tome srezu budemo svršili, onda će se izvršiti i novo pa i pravilnije klasificiranje zemljišta.”

Katastarski premer zaista je u nekim srezovima izvršen i zatim i novo klasificiranje zemljišta. Šta sada biva? Klasificiranje zemljišta izvršeno je sada mnogo nestručnije nego ranije, i štete, odnosno dažbine na zemljište usled toga klasificiranja nemoguće je platiti. Na taj način zemljoradnički svet u Južnoj Srbiji doveden je do očajanja, uvidevši sa koliko se manje

znanja još manje dobre volje i bez imalo smisla za pravičnost procenjuju njihovi prihodi na zemljište.

Činovnici vršeci klasificiranje nisu vodili računa: da je Južna Srbija najsiromašnija sa vodenim talogom, da tamo u proleće i preko leta retko kada padaju kiše i da usled toga, tamo se zemlja u većini ne može sejati svake godine, već se mora ugariti, da bi zadržala nešto od zimske vlage i da bi na taj način koliko toliko, bila spremna za sejatbu. Na taj način tamo se zemlja seje i koristi tek svake druge godine, a nekad tek treće i četvrte. S obzirom na ove okolnosti, baš kada bi zemlja bila pravilno klasificirana, opet bi na nju porez bio dva puta veći nego što bi to po zakonu trebalo da bude.

Ali pošto je zemlji u 90% slučajeva data viša, odnosno bolja klasa nego što je u stvari, to su i dažbine utoliko veće i njih je nemoguće plaćati. Ako se ovo stanje ne bi popravilo mi ćemo onemogućiti, kao što je to već i učinjeno, svakij napredak seljaka u Juž-

noj Srbiji i on će ostati privredno i kulturno nazadan, ali i nezadovoljan za veća vremena. Na sve žalbe povodom novog klasificiranja ziratnog zemljišta i utrine, žaliocima se nije izašlo u susret. Da bi se učinila pravda prema onima koji su oštećeni i da se dokaže da su tereti državni pravilno raspoređeni na sve njene građane i da država neće i ne sme jednima biti mati a drugima maćeha, molim Vas, Gospodine Ministre, da mi, u smislu čl. 68 Zemaljskog Ustava i § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini odgovorite:

1 — Je li Vam poznato da je klasifikacija zemljišta u Južnoj Srbiji prvi i drugi put izvršena neznačajki i na nekim mestima čak i tendenciozna, ali svuda i u svima slučajevima nepravedno?

2 — Je li Vam poznato da su usled toga zemljoradnici u Južnoj Srbiji opterećeni dažbinama na zemljište koje se ne mogu snositi?

3 — Jeste li voljni, Gospodine Ministre, da ceo elaborat o klasifikaciji zemljišta poništite i odredite nove komisije koje će dobiti uputstva da se klasifi-

ciranje izvrši sturčno i pravilno, vodeći stvarno računa o bonitetu zemljišta, kako bi narod državi plaćao ono što je stvarno dužan plaćati a ne kao do sada što je plaćao dva i tri puta više nego što je to po zakonu morao plaćati.

Za ovu interpelaciju tražimo hitnost.

Izvoilte, Gospodine Ministre, primiti i ovom prilikom uverenje o našem poštovanju.

23 decembra 1935 god.
u Beogradu

Narodni poslanici:

Vasilije Trbić, r. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r., Rad. Nanović, s. r., Damjan Arnautović, s. r., Miloš Rašović, s. r., J. Protić, s. r., dr. Srpkko Vukanović, s. r., Dragomir Milovanović, s. r., Brana Davinić, s. r., Tasa Dinić, s. r., dr. Janko Baričević, s. r., Milan Banić, s. r.

INTERPELACIJA

Dorda Jevtića, narodnog poslanika, na Ministra saobraćaja o zabrani prevoza robe kolima.

GOSPODINE MINISTRE,

Područno Vam Ministarstvo u sporazumu sa Upravom grada onemogućava rabadžijama da sa natovarenim kolima izlaze iz Beograda. Svkodnevno pred Nrodnom skupštinom stoji gomila ove sirotinje koja traži od nas pomoć i intervencije.

Mi, narodni poslanici, razumemo potrebe Ministarstva saobraćaja da suzbije konkurenciju u prevozu robe, ali smatramo da ovo što Ministarstvo radi, nije put kojim treba ići.

Zašto sprečavati ljudima da rade ako posao nadu, a Ministarstvo neka skine robnu tarifu i time privuče pošiljače robe da se koriste željeznicama a ne rabadžijskim kolima, to je pravilan put kojim treba da ide saobraćajna politika, jer dok je u važnosti današnja tarifa, ne sme se onemogućavati radnom narodu koji je primoran da živi od rabadžijstva.

Iz ovih razloga slobodan sam zamoliti Vas, Gospodine Ministre, da mi u smislu čl. 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini odgovorite:

1 — Da li ste voljni izdati nalog područnim organima da prestanu sa šikaniranjem pevozioca robe rabadžijskim kolima?

2 — Da li ste voljni sniziti tarifu na robu koju željeznica preonositi?

3 — Ako nemate namere za sniženje tarife, molim za odgovor čime pravdate sadanji način suzbijanja konkurencije prevoza robe.

Tražim hitnost za ovu interpelaciju.

24 decembra 1935 god.
Beograd

Dorde Jevtić, s. r.
narodni poslanik
za Srez kačerski

INTERPELACIJA

Živote Milanovića, narodnog poslanika, na Ministra šuma i rudnika o nepravednoj podeli šuma u Srezu Podravska Slatina, Banovine savske.

GOSPODINE MINISTRE,

U § 24 Zakona o agrarnoj reformi i § 7 Zakona o izmeni i dopuni zakona o agrarnoj reformi predviđeno je, da Ministar poljoprivrede, po predhodnom sporazumu sa Ministrom šuma i rudnika, može eksproprisati do 25% u korist sela i naselja one šumske posede, koji premašaju površinu od 1000 jutara.

Prema ovoj zakonskoj odredbi trebalo je, dakle, oduzeti 25% od ukupnih šumskih površina onih veleposeda čije šumsko tle perlaži površinu od 1.000 jutara.

Medutim u Srezu Podravska Slatina, a tako isto i u drugim okolnim srezovima nije tako postupljeno. Iz odluke broj 62085 od 26-IX i broj 62860 od 27-IX 1935 godine kojim su eksproprisane šume u srezu

Podravska Slatina i okolnim srezovima vidi se da je eksproprisano svega 15% a negde više a negde manje, tako, da je 10% ostavljeno u korist velikih poseda.

Da su ovi navodi tačni vidi se iz sledećih podataka: Grof Drašković ima ukupno 17.884 jutra šume. Od ove površine oduzeto mu je 3.442 jutra a ostalo mu je još 14.442 jutra. Da mu je oduzeto 25% kako zakon predviđa narod bi imao još da dobije 1.029 jutra šume sa poseda grofa Draškovića.

Na posedu G. H. Gutman isti je slučaj. Ovaj posed ima 38.828 jutara šume. Od ove površine oduzeto mu je 5.553 jutra a ostalo mu je još 33.275 jutara. Da je ovom posedu oduzeto 25% šume kako zakon predviđa, narod bi od ovog poseda dobio još 4.154 jutra, dakle skor još toliko koliko je dobio.

Istovetan je slučaj i na posedu Podravina d. d. čiji su vlasnici braća Šlezinger iz Donjeg Miholjca. Ovaj posed ima šume 20.295 jutara od čega mu je oduzeto 4.493 jutra a ostalo još 15.802 jutra. Da je postupljeno po zakonu i da je oduzeto 25%, narod bi i sa ovoga poseda dobio još 1.580 jutara zemlje.

Ako saberemo ukupnu površinu šuma sa ova tri poseda i vidimo koliko je narod dobio a koliko je po zakonu trebao dobiti mi ćemo ustanoviti, da je narod sa ova tri poseda dobio manje 6.763 jutra šume i slovom: šest hiljada sedamstošesdeset i tri jutra. Ova ogromna površina šuma za kojom narod vapije kao gladan za hlebom oteta je od naroda na jedan nezakoniti način. Posrednicima ovih šuma još uvek je ostalo blizu 70.000 jutara šume dok je narodu podeljeno jedva oko 15.000 jutara.

Ali nije narodu učinjena nepravda samo u tome koliko mu je dato šume, nego još više u tome, gde mu je data i kakva mu je data šuma. Na teritoriji Sreza slatinskog narod upravo nije ni dobio šumu, nego je dobio neku krčevinu, vrbake i šikare od kojih nikakve koristi neće imati, dok su mnoga sela i naselja odbijena i nisu ni to dobili.

Selo Voćin koje ima preko 200 domova koji nemaju ovlaštenička prava nije dobilo ni jednog jutra. Selo Lisičina, Kometnik, Macute, Rijenci, Bokane, Čeralije, Sekulinci, Lukavac, Gornje i Donje Kusonje, Meljani i Bistrica nisu dobili takode ni jednog jutra. Sela Humvaroš, Popovac, Hum i Kuzma dobili su šumu koja je bila njihova i koju su od vankada uživali, samo je vlastelin to pravo osporavao i u mesto da im se ova šuma ostavi na uživanje i dalje a da im se da druga na koju po zakonu imaju pravo, ovim selima data je njihova vlastita šuma, koju moraju da plate vlastelinu. Selo Pušina dobila je svega 23 jutra dok selo Prekorečan nije dobilo ni jednog jutra. Selo Kraskovik ne samo što nije dobilo ništa nego mu je 200 jutara šume kupljene od vlastelina u zamenu za njihovu staru šumu koju je vlastelin posekao, oduzeto i dato drugima. Selu Đurišić, u mesto 220 jutara koliko je komisija ustanovila da ima pravo da dobije, dato je svega 137 jutara.

Selu Bazje dato je svega 8 jutara, a selima Novoj Bukovici, Brezikun i ostalim okolnim selima data je šuma, odnosno bolje reći krčevina daleko 30 do 40 kilometara koja ne vredi ništa i koju ne mogu iskoristiti, dokle ovim selima u neposrednoj blizini leže nepregledne površine dobre šume od koje ova sela nisu dobila ništa. Ova sela i naselja u Podravini Sreza slatinskog dobila su sve same vrbake i krčevine koje ne vrede ništa. Narod je nezadovoljan i ogorčen na ovakav naičn podele šume. Sa ovim se narodu nije ništa pomoglo već mu se htelo zamazati oči kao da mu je nešto učinjeno.

Narodu je ukinuto i pravo žalbe na ovakvu odluku što je jedinstven primer u našoj državnoj administraciji.

Gospodine Ministre, pošto ste živeli u ovim krajevima, pošto treba da poznajete potrebe naroda ovoga kraja, pošto ste kao Ministar šuma činili predlog za ovakvu podelu šuma i pošto ste kao nadležan resorni Ministar šuma potpisali ovakvu odluku o nepravilnoj podeli šuma, to Vas interpelešem i tražim da mi na prvoj sednici Narodne skupštine odgovorite sledeće:

1 — Da li Vam je poznato kao Ministru šuma da je narodu Sreza slatinskog učinjena strahovita nepravda ovakvom podelom šuma?

2 — Ako Vam je poznato, što ste učinili da se ova nepravda narodu popravi?

3 — Ako Vam nije ništa po ovom pitanju poznato, što bi me jako čudilo, hoćete li kao nadležan Ministar učiniti šta treba da se ova nepravda popravi i narodu Sreza slatinskog dadu ona prava koja on po zakonu ima?

Za ovu interpelaciju tražim prvenstvo.

Izvolite, Gospodine Ministre, i ovom prilikom primiti uverenje mog osobito poštovanja.

U Osijeku, dne 16 januara 1936 godine

Života Milanović, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Milana A. Božića, narodnog poslanika, na Ministra šuma i rudnika o gaženju stečenih prava naroda Bjelobrdske opštine, Sreza višegradskog, na šumu „Dumnicu“.

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U istočnoj Bosni postoji firma »Varda« industrija drveta d. d., koja poseduje sa državnim erarom dugoročni ugovor za eksploataciju držanih šuma u višegradskom i šoćanskom srezu. Akcije te firme, koja je svojevremeno bila domaća (glavni akcionari bili su banka »Gajret« i inž. Hajdar Čekro), prešle su prije nekoliko godina majoritetom u ruke stranog kapitala koncerna »Ofe« sa svima ugovornim beneficijama, koje je država svojevremeno pri sklapanju ugovora dala firmi »Varda«, kao domaćoj.

Protiv samoga ugovora nemam za sada ništa da primetim, i ako nije ni pravilan ni zakonit, jer državu veže i mora se sa strane države izvršavati. Ali dok je država do sada najlojalnije izvršavala svoje ugovorom preduzete obaveze prema toj firmi, firma »Varda« nije to činila već je raznim izvrđavanjima postigla da se akonto toga ugovora zadužila državi preko 5.000.000 dinara. Postoji faktučki uredba, prema kojoj g. Ministar šuma i rudnika može (ali ne mora), da solidnim i lojalnim šumsko-industrijskim preduzećima olakša plaćanje iz ugovora, dajući im mogućnosti, da te svoje platežne dužnosti izvrše u mjesečnim ratama i u trajanju do tri godine dana. Ali istovremeno je dužnost g. Ministra šuma i rudnika da, odobravajući takove transakcije i dajući spomenute beneficije, zaštiti i osnovne, elementarne potrebe tamošnjeg naroda.

U konkretnom slučaju desilo se je, da je u ugovorno područje firme »Varda« hotimice ili nepažnjom taksatora uvučen i jedan manji šumski predeo, zvan »Dumnica«, a koja je šuma životno pitanje tamošnjih seoskih žitelja opštine bjelobrdске. To njihovo zakonm stečeno pravo datira još od otomanskog šumskog zakona od 11 ševala 1286 god., a koje je zakonsko pravo u pogledu stečenog prava servituta drvarenja kondificirano i svim našim današnjim pozitivnim zakonima.

Stručnim taksatorskim elaboratima omaškom je utvrđeno, da su servitutne potrebe tamošnjeg saoskog stanovništva i osim pomenute šume »Dumnice«, pokrivena, a što nikako nije tačno. Nije isključeno, da je svojevremeno taj taksacioni elaborat bio možda i tačan. Ali, pošto taj elaborat datira još daleko prije svetskog rata, svakako da danas ne može biti aktuelan, kada se zna, da je baš kroz te krajeve prohujao svetski rat i da je baš tamo opustošao sve, što mu je pod noge palo. Osim toga su poslednjih godina potkornjaci također znatno priorjedili sve tamošnje četinjašte šume, pa prema tome te procjene tamošnjih šuma, koje su provadane daleko i davno prije svijetskog rata, ne mogu odgovarati stvarnosti.

U dokaz tome, da su pomenuti stanovnici i još i za vrijeme otomanske carevine, pa kasnije i pod austro-ugarskom okupacijom imali servituta drvarenja baš u rečenoj šumi »Dumnici«, postoje i žive i danas penzionisani stari lugari, koji pod zakletvom izjavljaju, da su u »Dumnici« doznacivali i izdavali servitutno drvo tamošnjim stanovnicima.

Ja tvrdim, da je svaki izveštaj, koji je po ovome predmetu podnesen g. Ministru šuma i rudnika u tome pravcu, kako su servitutna prava tamošnjih seljaka i osim »Dumnice« potpuno pokrivena, — sasvim netačan i neispravan. Tvrdim nadalje, da tamošnji narod bjelobrdске opštine apsolutno nema gde useći potrebno građevno drvo za svoje zgrade, već isključivo i samo u šumi »Dumnici«.

Tačno je i to, da je ugovor-ugovor i da se on mora i od strane države izvršavati. Ali se taj ugovor mora i od strane firme tačno i lojalno vršiti. Pa kada ta firma traži neprestano i beskonačno razne beneficije i olakšanja mimo odredbe samog ugovora i kada joj se beneficije daju, onda treba i ta firma da uvidi svu potrebu najvitalnijih interesa tamošnjeg siromašnog naroda, pa da i ona sa svoje strane dobrovoljno pristane da se ta šuma dade za narodne servitutne potrebe, a njoj za kompenzaciju da država dadne oštetu u drvetu u fočanskom srezu, gde ta firma ima najglavniji dio svoji hugovornih područja i najveći dio svojih izgrađenih izvoznih postrojenja. Takovu soluciju nekoliko sam puta predlagao g. Ministru šuma i rudnika.

Po svemu izgleda da se vraćamo onim bolnim vremenima Friča Regnštrajfa, koji je svojim ružnim vezama na području »Krivaje« upropastio na stotine miliona državne i narodne imovine. Samo primera radi navodim, da je g. Regnštrajf u 1927 godini jednim jednim ugovorom oštetio državu sa 195.000.000 dinara. Tako su radile još mnoge druge strane firme kao »Krivaja« koja je pored gore navedenoga u

jednom periodu oštetila državu sa preko 35.000.000 dinara. Zatim »Varda« sa preko 15.500.000 dinara; »Bosna Boa« sa preko 19.000.000; »Ugar« sa preko 27.000.000 dinara; »Gregerson« sa blizu 15.000.000 dinara; »Bosna—Begov Han« sa blizu 6.000.000 dinara; »Našička« sa blizu 9.000.000 dinara; »Viktorija« sa blizu 4.000.000 dinara; »Destilacija drva« Teslić sa preko 12.000.000 dinara; »Mihak« isto tako sa preko 12.000.000; »Virbo« sa blizu 3.500.000 dinara.

Ovo je sve trebao da ima pred očima g. Ministar šuma i ruda, prije nego što je pogazio stečena prava ovdašnjih težaka, jer se ovim putem ne štite ni državni ni narodni interesi, nego se ovakvim postupcima sa odgovornih mjesta ruše svi moralni temelji, na kojima je zidana naša sloboda i ujedinjenje. Dok je narod bjelobrdске opštine čuvao šumu »Dumnicu« čitave decenije kao oči u glavi i dok je svoju krv prolijevao za svaki pedalj svoje zemlje, dotle g. Ministar šuma i ruda dozvoljava devastiranje još jedine šume u srezu višegradskom, dajući je na milost i nemilost stranim kapitalima, koji nemilosrdno ruše i poslednje tekovine svih prošlih generacija. Ovim se putem ne može povratiti izgubljeni autoritet državne vlasti, a još manje povraćanje vjere i morala u bolje dane naše budućnosti. Ovo ne bi učinili ni najveći dušmani naše zemlje.

Pošto je strana firma počela uvadati svoje radnike u sječu i eksploataciju šume »Dumnice« digao se je tamošnji seoski narod da to spriječi. Ja sam po svojoj dužnosti opomenuo nekoliko puta g. Ministra šuma i rudnika — i današnjega kao i njegovog pretšasnika — na sve ovo što sada usleduje, ali g. Ministar, verujući izveštajima svojih referenata, koji nikako nijesu tačni, odbio je svaku intervenciju po ovome predmetu.

Na osnovu svega gornjega ja pitam gospodina Ministra šuma i rudnika:

1) Da li mu je poznato, da su mještani opštine bjelobrdске ostali bez drveta za svoje potrebe prodajom šuma »Dumnice« firmi »Varda« i da li g. Ministar šuma i ruda priznaje zakonom stečena servitutna prava tamošnjeg naroda na drvo iz šume »Dumnice«?!

2) Da li mu je poznato, da su mu njegovi referenti podneli netačne izveštaje po pravome stanju stvari po ovome predmetu i šta misli na osnovu toga da učini, te šta je preduzeo, da se predmet objektivno islijedi, i na koncu

3) Čime opravdava svoje uporno držanje naredujući sječu šume »Dumnice« po firmi »Varda« i pored toga, što je od moje strane i od strane deputacije naroda Bjelobrdске opštine bio izvešten, da će narod braniti fizičkom silom eksploataciju »Dumnice«, jer mu je to njegovo životno pitanje, pitanje njegova opstanka i života u onim brdskim krajevima.

Za ovu interpelaciju molim hitnost.

Sarajevo, 10. januara 1936. god.

Milan A. Božić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Milana A. Božića, narodnog poslanika, na Ministra šuma i rudnika o velikoj aferi „Krivaje” i glavnom vinovniku Fricu Regenštrajfu.

Gospodinu

PRETSEDNIKU NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

GOSPODINE PRETSJEDNIČE,

U vezi mojih ranijih interpelacija po pitanju „Krivaje”, čiji je istorijat kao velikog industrijskog preduzeća poznat našoj javnosti, čast mi je podnijeti ovu interpelaciju s molbom, da g. Ministar šuma i rudnika izvoli dati svoj odgovor na istu u jednoj od narednih sjednica Narodne skupštine.

Pitanje „Krivaje” o kome se godinama govori i o kome je bilo dosta riječi u Narodnoj skupštini, nije ni do danas riješeno. U pozadini ove velike „Krivajske” afere, gde se radi o stotinama i stotinama miliona, jasno se ispoljava lik okorjelog varalice Frica Regenštrajfa, koji je krivicom ondašnjeg Ministra šuma i rudnika odmaglio iz naše zemlje u Austriju, gde je uspio da mu se prizna zavičajnost i državljanstvo.

Ja ću u kratkim potezima da budem posve odreden u iznošenju prave slike rada i djelovanja Frica Regenštrajfa u „Krivaji” i našoj državi, jer ću govoriti u ciframa, koje su utvrdili zakleti sudski veštaci u svojim izvještajima, koje su podnijeli Okružnom sudu u Travniku. Iz ovih opsežnih i dokumentovanih izveštaja, koji su rezultat temeljitog stručnog rada, dobiće se jasna slika o tome, kako je Fric Regenštrajf sa svojim društvom vršljao po „Krivaji” u našoj državi. Na osnovu ovih stručnih izvještaja Okružni sud u Travniku podnio je kazneni progon protiv Frica Regenštrajfa, koji je i danas u toku. I ako je od strane Okružnog suda u Travniku Fricu Regenštrajfu zagarantovana lična sigurnost dok se proces ne okonča (salus konduktus) ipak on ne smije da dođe u Jugoslaviju, jer dobro zna da su u knjigama „Krivaje” otkrivene i utvrđene njegove razne prevare i krađe, za koje mora da odgovara i zbog kojih bi on neminovno išao na robiju.

Da bi Gospodin Ministar šuma i rudnika dobio približno jasnu sliku o ovome modernome gangsteru, ja ću mu izneti autentične cifre i transakcije Frica Regenštrajfa.

1) Knjigovodstvenim transakcijama umanjila je „Krivaja” u svojim bilansima svoj poslovni dobitak u godinama 1927, 1928 i 1929 za din. 26,432.148.14

2) U sedam poslovnih godina, tj. 1925 do uključivo 1931 god. platila je Poreskoj upravi u Žepču na ime neposrednih poreza ukupno din. 415.570.58

Od čega na oblasni banovinski prirez otpada 342.476.57 a na ostale neposredne poreze svega 73.093.91.

3) Njezin promet, tj. bruto inkasno iznosi u šest godina, tj. u 1925 do uključivo 1930 godini 538,884.260.43

4) Od ovakvo ogromnog prometa izkazuje uslijed pod 1) spomenutih transakcija, u svih šest godina (1925 uključivo do 1930) čistog poslovnog dobitka samo 1,496.440.12

5) U istom vremenu plaća kamata u inostranstvo što takođe sa uspjehom sakriva i maskira u svojem knjigovod-

stvu i u svojim bilansima, kako bi izbegla plaćanju tečevinskog, odnosno rentovnog poreza na te kamate, ukupno din. 81,448.443.07

Od toga samom Ajzleru i Ortlibu 53,886.800.45 direktno, a indirektno još 16,076.980.75 tj. Bodenkreditanstaltu u Beču, kojom su Ajzler i Ortlib Vili dugovali velike svote i sve to prebacili na „Krivaju” 1 januara 1927 g.

6) U istom vremenu plaća „Krivaja” prodajne provizije a da o tome nema ni najmanjeg dokumenta u Zavidovićima. Sve je to radila Bečka kancelarija na svoju ruku a pod upravom Frica Regenštrajfa 15,999.246.30

7) U istom vremenu (od 1925 do uključivo 1930) isplatila je „Krivaja” putnih troškova Fricu Regenštrajfu, Rihardu Ortlibu i Paulu Regenštrajfu 3,347.706.31

ili preko 1600 dnevno, računajući da se putovalo iz dana u dan.

8) Pri svem tom putovanju imao je Regenštrajf vremena da u Beču potroši i od „Krivaje” naplati za troškove Bečke kancelarije 8,096.974.58

Ove troškove Bečke kancelarije knjižio je Regenštrajf u svojim bečkim žurnalima, odakle je Zavidovičska kancelarija prenosila pozicije u „Krivajine” knjige na račun robe tj. na onaj račun za koji finansijska direkcija u svojoj praksi ne traži specifikaciju, jer je to najglomazniji račun u knjigovodstvu, i na taj način sakrio je te ogromne troškove od Poreske vlasti, pa tako nisu ti izdatci ni ušli u poreske osnovice za pojedine godine.

9) Sve je to bilo Regenštrajfu premalo. On ima u Beču svoj auto, na koji „Krivaja” plaća u ovih 6 godina 947.243.17

10) U isto vrijeme drži on auto u Zavidovićima a troškove toga auta takođe plaća „Krivaja”. Ti su troškovi iznosili u ovih 6 godina 450.004.93

11) Ni to nije dosta Regenštrajfu. On ima i svoj letnjikovac sa slikarskim ateljeom svoga sina Paula, a za taj letnjikovac plaća „Krivaja” u ovih 6 godina ne manju svotu od 904.796.85

Što sakriva od poreske vlasti na isti način kao i troškove bečke kancelarije, a isto tako sakriva i troškove u Beču i u Zavidovićima. Sve je to trpano na račun robe i ne dolazi pred oči organa Finansijske direkcije sve do 23 oktobra 1934, kada je izaslanik Finansijske direkcije u Sarajevu zajedno sa sudskim vještacima pregledao knjigovodstvo „Krivaje”.

12) Čovjek ne bi vjerovao da je pored svih navedenih izdataka „Krivaja” plaćala basnoslovne iznose za platu Fricu Regenštrajfu i njegovom dru-

štvu, a to su sin mu Paul Regenštrajf, onda Rihard Ortlib, a neko vrijeme i Alfred Ajzler. Te su plate iznosile u ovih šest godina dinara 11,587.412.18

13) Malo je bilo Regenštrajfu i to. On je iz „Krivajine” kase plaćao porez na ove plate ali ne u Jugoslaviji već u Beču. Ti su porezi iznosili za ovih 6 godina 1,553.520.25

14) Ali glad Frica Regenštrajfa i njegov pljačkaški stav prema „Krivaji” nalazi svoju kulminaciju u sledećoj činjenici. On je i pored plate i pored svih navedenih troškova i izuzimanjima novca iz „Krivajine” kase nemilice dizao novac pod raznim neopravdanim i nedokumentovanim titulama, za se i svoje društvo većinom još za Riharda Ortliba i sina Paula Regenštrajfa i to u ovih 6 godina u ukupnom iznosu 13,123.145.78

Od čega mu je dokazano proneverenje izveštajem profesora Ciglera u Beču, koji su potpuno oborili naši stručnjaci u svojoj sudu predanoj replici od jula 1934 za 7,856.991.07

Ovo je proneverenje izvršeno u godinama 1929 i 1930.

Ovih 7,856.991.07 din. proneverio je odnosno ukrao je Fric Regenštrajf u godini 1929 i 1930 upravo u godinama kada je počela opadati konjunktura drveta, a u istim godinama naplatio je svo potraživanje Ajzlera i Ortliba od „Krivaje” i to novcem dobivenim na zajam od Frimana u visini oko dinara 140,000.000.

Gornja fakta, koja smo ovde izneli govore više i rečitije od svega. Mi tražimo da se misterij sa poslednjim velikim uspesima Frica Regenštrajfa u potpunosti rasvetli sa rasčišćavanjem svih njegovih malverzacija sa bosanskim šumama.

Mi optužujemo i tražimo progon bez milosti.

Na osnovu svega gore izloženoga slobodan sam dostaviti nekoliko pitanja Gospodinu Ministru šuma i rudnika s molbom, da mi na njih odgovori:

1 — Prema diktatu državnih i nacionalnih interesa tražim, da se odmah preduzmu koraci da se predmet „Krivaje” vrati sa delegiranog Okružnog suda u Sarajevu nazad u Travnik tamošnjem Okružnom sudu, kuda po svemu i spada.

2 — Da se izdejstvuje da se nakon povratka ovog predmeta natrag u Travnik, tamošnji Okružni sud imenuje posve novi likvidacioni odbor, koji neće kao ovaj sadašnji notorno i očigledno braniti interese Frica Regenštrajfa, nego će biti na dostojnoj visini objektivnog branioca vitalnih interesa naše narodne i državne imovine i

3 — Da se konačno izabere jedna nezavisna i slobodna parlamentarna anketa, koja treba da unese svetlost u tamu svih zločina, koji su se desili u „Krivaji”. Ta parlamentarna anketa treba da sačuva našu zemlju od novih i teških oštećenja, koje je štab Frica Regenštrajfa uspio da organizuje protiv naše zemlje ondje, gdje smo se mi tome mogli najmanje nadati.

Za ovu interpelaciju molim hitnost.

Sarajevo, 17 januara 1936 god.

Milan A. Božić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Mustafe Mulalića, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta i Ministra pravde o Uredbi o muslimanskoj verskoj zajednici, kojom se ukidaju muftistva i uspostavljaju komesarijati.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Vlada gospodina D-ra Milana Stojadinovića izabrala je izgleda Zakon o Islamskoj verskoj zajednici, da preko njega i preko verskih tradicija naših muslimana iskaže svu svoju surevnjivost na plodonosni rad šestojanuarskog režima. Stavila se na stanovište, da svi zakoni, koji se odnose na Islamsku versku zajednicu, a koje je doneo „reakcionarni” šestojanuarski režim, nisu donošeni suverenom voljom naroda, pa se moraju smatrati nevažećim. (Ne znamo kako Kr. Vlada misli o ostalim mnogobrojnim zakonima, donešenim na osnovu današnjeg Ustava Kraljevine Jugoslavije.) Istovremeno ne mogu se smatrati punovažećim ni sva akta koja su izvršena na osnovu tih „reakcionarnih” zakona, a u prvom redu među tima i izbor presvetlog Reis-ul-Uleme Maglajlića, (Biće stavljen u penziju u svojstvu Muftije.) Dakle izbor Reis-ul-Uleme nije zakonskim putem izvršen iako je to postavljenje izvršeno Ukazom i potpisom Blaženopoč. Viteškog Kralja Ujedinitelja, a svečano ustoličenje popraćeno Njegovim historijskim rečima: „Pozdravite moje muslimane i recite im da od mene nemaju boljeg prijatelja”. U daljnjoj doslednosti treba današnjeg Reis-ul-Ulemu staviti van snage i „komesarijatu” staviti na raspoloženje sve verske službenike, koji su na osnovu menšure sadašnjeg

Reis-ul-Uleme stavljeni u službu Islamske verske zajednice.

Da bi se taj eks-leks zaveo u Islamsku versku zajednicu Kr. Vlada je proturila kroz Zakon o budžetskim dvanaestinama za godinu 1935/36 § 55 kojim joj se daje ovlašćenje, da može u saglasnosti sa Ministarskim savetom, Uredbom sa zakonskom snagom, izvršiti izmene i dopune u zakonu o Islamskoj verskoj zajednici Kraljevine Jugoslavije od 31 januara 1930 godine.

Proturajući § 55 Kr. Vlada je još tada mislila na kakav takav zakoniti put, ali donoseći Uredbu o Islamskoj verskoj zajednici, koja je već procirkulirala sve ministarske kabinete i koja će ovih dana izvršiti nezapamćen prepad na versku zajednicu, koja je u našoj državi treća po brojnoj snazi (Islamskoj verskoj zajednici pripada deseti deo celokupnog stanovništva države). Kr. Vlada je prešla granice datog joj ovlašćenja, jer je mesto izmena i dopuna izvršila potpunu derogaciju postojećeg zakona o Islamskoj verskoj zajednici.

Time je Kr. Vlada prema Islamskoj verskoj zajednici iskazala premalo uvažanja, koje se naročito ogleda u sledećem:

Uredbu o Islamskoj verskoj zajednici Kr. Vlada donosi bez ikakve inverencije, pa čak i bez ikakve

konzultacije Vrhovnog verskog starešinstva, Ulema-Medžlisa ili ma koje druge ustanove ili forum Islamske verske zajednice.

Vrhovno versko starešinstvo u pogledu njegovog ličnog sastava može se menjati, ali kada se menjaju osnovni zakoni jedne verske zajednice, to se ne može učiniti barem bez formalnog konzultovanja njenog Vrhovnog starešinstva. To čini i najokoreliji makijavelizam. Ovako grub udar, kakvog je Kr. Vlada izvršila prema Islamskoj verskoj zajednici nebi „smela” izvršiti ni prema jednoj drugoj verskoj zajednici.

Ovom novom „reformističkom” Uredbom ukida Kr. Vlada Muftijstva.

Muftijstva su verske institucije na kojima odvajkada počiva verska zajednica. Te institucije opet počivaju na slavnim tradicijama. Muftije su svoja imena vezivale uz sudbinu našega naroda. U svim narodnim pokretima protiv tuđinskog nasilja stajale su na čelu narodne muftije (Džabić, Maglajlić) pa se zajednica ne može ni zamisliti bez ovih najzaslužnijih institucija.

Po svojoj praorganizaciji Islam počiva na četiri organa: imam, predvoditelj molitve, kadija, predstavnik pravde, muftija verski starešina koji se stara za sve narodne potrebe i Halifa kao vrhovni poglavica svih muslimana. Na muftijama počiva zajednica, muftijstva su temelj hijerarhije, pa ako se pokrov može ukinuti, ako Islam može biti bez Halifata, bez ovoga temelja ne može biti. Reforma se može provoditi samo u naprednijem smislu, a ne ovakvom dezorganizacijom. Bez Ulema-Medžlica i bez Reis-ul-Uleme verska zajednica može postojati, jer ova dva zvanja nisu vezana ni sa kakvim narodnim tradicijama, ovo je bio patent Austrougarske monarhije, pomoću koga je trebala izvršiti svaki pa i verski prekid bosanskih odnosa sa „Mešihatom” politički rečeno sa Visokom portom i protektoratom, ali bez muftijstava ne može biti, jer su muftije bile uvek na strani naroda.

Ovom Uredbom Kr. Vlada uvodi u Islamsku versku zajednicu najparadoksalniju instituciju komesarijat. Ne znam kako će izgledati taj komesar gospodina Ministra Miškulina i Korošca na presvetloj stolici vrhovnog verskog starešine, kao što niko ne može zamisliti mogućnost svrgavanja Nj. Svetosti Patrijarha i postavljanje na svetu stolicu komesara Ministra g. Miškulina, koji bi bio civilni vrhovni starešina Srpsko-pravoslavne verske zajednice, a još se može manje zamisliti komesar na kaptolskoj stolici presvetlog nadbiskupa.

Komesarijat ni jedna verska hijerarhija ne poznaje. Islam još najmanje.

Uvođenje komesarijata može da nam otkrije fakat, da Kr. Vladi ovim negativnim verskim reformama nije na srcu cilj napredak Verske zajednice. U tom se faktu kriju dve stvari; koje ne bi smele da se pretpostavljaju interesu jedne verske zajednice u odnosu sa interesom države. Tim reformama uvlači Kr. Vlada jednu pozitivnu versku zajednicu, jednog najneprikosnovenijeg čuvara morala, u političko partizanstvo. Islamska verska zajednica od sada biće organ i jedne najreakcionarnije političke partije. Uz to ovom „reformom” želi se nametnuti nepotistički kandidat za Reis-ul-Ulemu, kakav se napredno demokratski akt ne bi mogao izvršiti putem izbornog tela koga predviđa § 4 Zakona o Islamskoj verskoj zajednici i zakona o izboru Reis-ul-Uleme, a kome zakonski forum ne bi odredio platu veću od Pretsednika Kr. Vlade.

Kako je svaki drugi parlamentarni korak protiv ovako grubog gaženja zakona i omalovaženja jedne velike verske zajednice u našoj zemlji iluzoran, to nam je čast putem Narodne skupštine uputiti gospodinu Ministru pretsedniku i gospodinu Ministru pravde interpelaciju kojom zahtevamo:

1) Da se Uredba o Islamskoj verskoj zajednici u ovakvoj formi ne nameće Islamskoj verskoj zajednici, jer za to Kr. Vlada nema zakonskog ovlašćenja.

2) Da se Islamskoj verskoj zajednici ne ukidaju Muftijstva, koja su potrebna za pravilno funkcionisanje verske organizacije, a koja su vezana tradicijama uz narodnu istoriju.

3) Da Kr. Vlada u tolikoj meri ne unižava jednu pozitivnu versku zajednicu namećući joj komesarijat, koji se protivi uopšte verskim propisima i načelima Islama.

4) Ako je Kr. Vladi iz bilo kakvih razloga potrebna promena sadašnjeg Reis-ul-Uleme, neka se ta promena izvrši zakonom propisanim putem, jer vrhovni starešina Islamske verske zajednice ne može obavljati verske poslove punomoćstvom Ministra pravde gospodina dr. Miškulina, vrhovni verski starešina mora imati menšuru, koju mu podeljuje zakonom određeni verski savet.

Molim Vas, gospodine Pretsedniče, da ovoj protestnoj interpelaciji izvolite dati prvenstvo i vrlo hitan značaj.

Molim Vas gospodine Pretsedniče, da i ovom prilikom izvolite primiti uverenje o našem odličnom poštovanju.

22 januara 1936 god.
u Beogradu

Mustafa A. Mulalić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Luke Avramovića i drugova, narodnih poslanika, na Ministra građevina o proglašenju banovinskog puta Podravnica—Mlinište—Glamoč—Korićna za državni put.

GOSPODINE MINISTRE,

U banovini Vrbaskoj imade banovinski put broj 13, koji se proteže Podravnica—Mlinište—Glamoč—Korićna. Dužina ovoga puta jeste km. 110. Ovaj put proteže se kroz najsiromašniji kraj zapadne Bosne i

narod ovoga kraja na ovome putu kuluči gladan go i bos. Stoga molimo gospodina Ministra da ovaj banovinski put proglasi državnim, da narod bar nešto na istome zaradi i bjeđu koliko toliko ublaži.

U našem kraju zapadne Bosne nemamo puteva a projektiranih imade nekoliko puteva, na kojima će

narod rado svoj kuluk obrađivati, i sa tim sebi potrebite puteve napraviti.

Stoga molimo gospodina Ministra da odgovori:

1) Hoće li ovaj put proglasiti državnim putem i kada?

2) Nalazi li Gospodin Ministar za potrebno izaći u susret željama ovog siromašnog naroda, i kada?

Molimo Gospodina Ministra, da nam na ovu interpelaciju odgovori u što skorijem vremenu.

12 novembra 1935 god.

Beograd

Narodni poslanici:

Luka Avramović, s. r., dr. Uroš M. Stajić, s. r., Voj. Lazić, s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Avde Hasanbegovića i Mustafe Mulalića, narodnih poslanika, na Pretsednika Kraljevske Vlade, Ministre finansija, poljoprivrede, šuma i rudnika, o konačnoj finansijskoj likvidaciji agrarnog pitanja u Bosni i Hercegovini.

GOSPODINE PRETSEDNICE,

Narod u bivšoj Bosni i Hercegovini očekuje konačnu finansijsku likvidaciju agrarnih odnosa, koja bi bila spas za osiromašeni narod, ali, kako se ni putem štampe, niti u krugovima bliskim Kraljevskoj vladi uopšte ne govori o tom pitanju, čast nam je — koristeći se odredbom Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini — uputiti ovu

INTEPELACIJU

na Gospodina Pretsednika Kraljevske Vlade, gospodina Ministra finansija, poljoprivrede i šuma i rudnika, moleći da joj se prizna prvenstvo.

Agrarna reforma u bivšoj Bosni i Hercegovini nije do kraja izvedena. Seljak, bivši kmet, koji je agrarnom reformom formalno stekao svoju ekonomsku slobodu, nije svoje oslobođeno kmetovsko sedište racionalno podigao, kako bi to bio zadatak reforme, jer nismo u tom pravcu obogatili naše privredno zakonodavstvo. Sopstvenicima bivših kmetovskih selišta nije u celosti isplaćena ošteta, koja je zakonima i uredbama o agrarnoj reformi utvrđena, a još manje su se predvidele i predupredile posledice njihovog potpunog osiromašenja.

Naša dosadašnja agrarna politika bila je jednostrana. Bila je reformna samo u toliko što je srušila feudalizam. Radi njene jednostranosti našem se oslobođenom seljaku nije ni najmanje podigao ekonomski nivo, niti mu se poboljšao životni standard, dok su na drugoj strani bivši sopstvenici u punoj privrednoj i socijalnoj dezorijentaciji potpuno pauperizovani, potpuno uništeni i dovedeni na prosjački štap.

Agrarnu reformu uzimale su mnoge naše političke stranke kao programsku bazu, ali kako smo videli i kako rezultati govore, sa te baze su se demagoški postizavali posve drugi politički ciljevi. I ako je agrarna reforma bila tenor izvesnih političkih stranaka, te joj stranke nisu dale pravi ekonomsko-politički ni socijalni smisao. Stranke, koje su reflektirale na seljačke glasove, nusi svoj agrarno-politički program usavršile, kako bi se barem za ova nepuna dva decenija pomoću modernog zakonodavstva nekadašnja kmetovska selišta pretvorila u moderna, racionalna gazdinstva, koja bi bila istinski čvrst ekonomski temelj države. Još manje su učinile partije koje su živle od poverenja zemljovlasnika, da ovi dobiju pravednu oštetu i da istu po modernim principima ekonomije ulože u privredu, kako bi predupredili svoje potpuno osiromašenje. I bivši kmet kome je data zemlja i bivši vlasnik kome je oduzeta zemlja, oba su osiromašila,

pa jedni pored zemlje, a drugi pored primene oštete danas vapiju za koricom hleba. Za agrarnu oštetu bačen je novac, od koga je dobar deo progutala agrarna činovnička korupcija i berzanska lihva. Zato nam agrarna reforma, u svojoj zamisli o osnovi eminentno privredna i socijalna, danas nameće tešku socijalnu brigu i prema bivšem kmetu i bivšem posedniku.

U narodu ni na jednoj ni na drugoj strani nije agrarna reforma shvaćena kao zlo. Ona je obostrano primljena kao savremeni socijalni imperativ, koji je imao nastupiti mnogo pre našeg oslobođenja. Još za turske uprave obzirom na političku i socijalnu konstelaciju u svetu, postojala je svest o neminovnosti rešenja agrarnog pitanja. Ramazanski zakon, koji je prvi put normirao i na pravnu osnovu postavio odnos između spahije i kmeta, bio je prvi korak reforme (1875). Za vreme Austro-ugarske uprave to se pitanje smatralo potpuno sazrelim, samo se radilo o načinu njegovog rešenja, kako bi ta politička operacija imala što manje loših posledica. Pobedila je teza Musli-manske narodne organizacije za fakultativan otkup kmetova i taj se metod provodio u život sukcesivno preko Privilegovane zemaljske banke i Privilegovane agrarne banke za Bosnu i Hercegovinu sve do svet-skoga rata.

Sa ovim načinom rešenja agrarnog pitanja bili su zemljovlasnici potpuno zadovoljni (a i kmetovi do-brim delom). Kad je došlo oslobođenje i zemljovlasnici su razumeli da su kod nas kao i u ostalom svetu nastupile drugačije prilike, koje su tražile radikalnije operacije, t.j. neminovno, obligatorno rešenje, na principu: zemlja je onoga ko je obrađuje. I oni bi pošli takvom rešenju sasvim spokojno u susret, da se na ovom pitanju nisu pravili izvesni partisko-politički računi. Pored svega nije bio u pitanju ni metod ni ošteta, nego je bilo u pitanju zašto se reforma nije provela do kraja i pravično, i, zašto ošteta, koja je predstavljala težak napor naše mlade države, nije privedena pravo zakonodavčevoj svrsi. Zašto bivši kmet nije postao istinski slobodna ekonomska jedinica i zašto se zemljovlasniku nije otvorio drugi put, savremeniji put privređivanja i ekonomskog jačanja. Partije, koje su na svoj način agrarno pitanje rasčlanjivale i komplikovale, nisu se postarale da se zemljovlasnici oslobode konservativnog feudalističkog shvatanja života, pa da se oslobođeni privedu drugom savremenijem načinu privređivanja, tražeći od države u tom pogledu punu pomoć. Čitav problem postavile su partije na hrdav osnov, čak se uneo više verski i staleški momenat nego li privredni i socijalni, što je bacalo teške reperkusije na naše unutarnje političko

konsolidovanje. Danas je već krajnje vreme da se agrarna reforma pri njenoj konačnoj likvidaciji uputi pravim putem.

Dok se ne donesu moderni agrarno-politički zakonski projekti pred Narodno predstavništvo neophodno je potrebno da se uzmu u rešenje ova najhitnija četiri pitanja:

1) Brisanje tereta na bivšim kmetovskim selištima koja su putem Privilegovane agrarne banke za Bosnu i Hercegovinu po Zakonu o fakultativnom otkupu kmetova otkupljena.

Da bi se Zakon o fakultativnom otkupu kmetova mogao sprovesti u život bivša austro-ugarska uprava dala je u dužnost Privilegovanoj zemaljskoj banci za Bosnu i Hercegovinu da — uz hipotekarno opterećenje kmetovskog objekta u vidu dugoročnog zajma — izvrši otkup kmetovskih selišta. Kako se pokazalo da će izvršenje ovog zakona iziskivati veći finansijski efekat, osnovali su Madari naročitu svoju banku, Privilegovanu agrarnu banku za Bosnu i Hercegovinu koja je taj posao najživlje preuzela. Njena hipotekarna opterećenja na bivšim kmetovskim selištima na snazi su još i danas, dok su opterećenja Privilegovane zemaljske banke (nacionaliziran zavod) brisana. Radi tih hipotekarnih opterećenja na otkupljenim kmetovskim selištima, ne mogu se njihovi vlasnici zaduživati, što im čini velike neprilike u njihovom ekonomskom životu. Kad su se mogla opterećenja Zemaljske banke brisati mogla bi se brisati i ona Agrarne banke, jer su i otkupljena kmetovska selišta potpala pod zakone i uredbe o agrarnoj reformi.

2) Pitanje izlučenja mera i baltalika je životno pitanje seljaka u bivšoj Bosni i Hercegovini.

Kada je godine 1880 osnovana u Bosni i Hercegovini gruntovnica, ustanovljena je posebna vrsta i specijalan pojam svojine: „erar”. Sopstvenici mera i baltalika (pojedinci ili čitava sela i seoske jafte) po nagovoru osnivača gruntovnice nisu ta zemljišta upisivali u svoja vlasništva da bi time izbegli plaćanje zemljarine, nego su dozvolili da se takva zemljišta upišu pod „erar”, kao javno dobro sa klauzulom da se njime može služiti samo njegov isključivi sopstvenik. Na taj je način polovina površine Bosne i Hercegovine (oko 26.000 kv. km.) upisano pod „erar” sa klauzulom prava služnosti.

Usled populacije, deoba, povećanja potreba itd. moralo se pribeći kultivaciji mera i baltalika, pa je još Bosanski sabor u godini 1914 doneo Zakon o isključenju mera i baltalika, čije je izvršenje pomeo Svetski rat. Posle oslobođenja mere i baltalici su po individualnim molbama ne sistematski deljene, a u mnogo slučajeva, seljaci naterani potrebom vršili su uzurpacije, radi čega su dolazili u sukob sa vlašću, a iz čega su nastajale mnoge neprijatnosti čak i političkog karaktera. U mesto da bi se shvatio socijalni i privredni motiv tih uzurpacija, u mesto da bi se rešilo pitanje mera i baltalika donešen je nov Zakon o šumama (1930) koji je obustavio daljne deljenje mera iz razloga racionalnog gospodarenja državnim šumama.

Tako dok na jednoj strani gledamo veliku nevolju osiromašenog seljaštva i bivših zemljoradnika, na drugoj strani gledamo velike površine dobrog i produktivnog zemljišta, koje leži pusto. Umesto da se osiromašenom seljaku razdeli to zemljište da ga obradi da podigne agrarnu produkciju ovih naših za sada pasivnih pokrajina dozvolili smo da se naš seljak pretvori u nezaposlenog radnika, da emigrira, da traži radničko zaposlenje i da podleže svim mogućim subverzivnim propagandama.

Ako našeg seljaka smatramo istinskim političkim osnovom države, ne smemo dozvoliti da se oseti nezaposlenim radnikom kod toliko puste i slobodne zemlje, pa jedanput uzмимо u rešavanje pitanje izlučenja mera i baltalika.

3) Za kmetovska selišta još nije isplaćena renta u iznosu od 12,852.615 dinara.

Uredbom o razrešenju kmetovskih odnosa (1921 godine) određeno je 255,000.000 dinara za otkup kmetovskih selišta. Ta je suma isplaćivana po ključu zemljarine polovinu u gotovom a polovinu u 4% obligacijama. Kako je kmetovski odnos od fakto rešen sa danom oslobođenja, Uredbom je predviđena zemljovlasnicima 4% renta za vreme pre donošenja Uredbe t.j. 1919, 1920 i 1921 godinu. Ta renta 4% na dinara 255,000.000 iznosila je za jednu godinu 10,200.000 dinara odnosno za tri godine 30,600.000 dinara.

U godini 1919 i 1920 isplaćeno je na ime rente 12,453.590 dinara dok je još u poslednje vreme isplaćeno 5,293.773 dinara dakle u svemu 17,747.360 dinara a još do danas ostalo je neisplaćeno 12,852.600 dinara. Kad je svakom poznato da se zemljovlasnici nalaze u vrlo teškim, čak u bednim prilikama zašto im se ne bi još ova poslednja malenkost kao spas za njih i njihove porodice isplatila.

4) Zakon o isplati kmetovskih šuma i šikara iz godine 1933 ne sprovodi se u život.

U godini 1933 donelo je Narodno predstavništvo Zakon o isplati kmetovskih šuma i šikara, kojim se imalo konačno likvidirati agrarno pitanje u bivšoj Bosni i Hercegovini. Uz ovaj zakon donesen je i Pravilnik iz čijeg je izvršenja izbila poznata „Sarajevska afera”.

Istraga po agrarnoj aferi obustavila je daljno sprovođenje zakona u život, kao da je čitav narod koji se imao koristiti tim zakonskim odredbama pao pod sumnju agrarne korupcije. Korupcija agrarno-administrativno činovničkog aparata, agrarnih posrednika i advokata, komplikovala je i zaustavila izvršenje jasnih zakonskih odredaba. Zbog izvesnih nesavesnih državnih organa pokušalo se da se baci ljaga na čitav posednički zainteresovani stalež. Bez njegove krivice, a u teškim časovima njegova života ne vrše se zakonske odredbe od kojih je očekivao spas za sebe i porodicu. Sirotinja, koja je čekala na ovaj zakon kao poslednji spas nije kriva za „Sarajevsku aferu”. Ako se iko imao žaliti na aferu, to se ta sirotinja imala žaliti i radi toga ne bi ni mogla ni smela biti prikraćena u izvršenju njenog prava radi toga što su njenu muku drugi pojeli.

Zakon o isplati šuma i šikara treba odmah izvršiti jer to i socijalna pravda traži.

Ova četiri pitanja duboko zadiru u život naroda u bivšoj Bosni i Hercegovini, pa interpelirajući Gospodina Predsednika Kraljevske vlade, Gospodina Ministra finansija, poljoprivrede, šuma i rudnika molimo ih da nam na prvom zasedanju Narodne skupštine izvole odgovoriti na sledeća pitanja:

1 — Da li su preduzeti potrebni koraci (na osnovu odredaba o ekstabulaciji § 7 Zakona o izmenama i dopunama od 12 avgusta 1933 god.) da se brišu hipotekarni tereti Privilegovane agrarne banke za Bosnu i Hercegovinu sa bivših kmetovskih selišta, koja su se po Zakonu o fakultativnom otkupu kmetova sama otkupila?

2 — Da li nameravaju da u toku ove skupštinske sesije iznesu pred Narodno predstavništvo zakonski projekat o izlučenju mera i baltalika?

3 — Da li će barem u idućem državnom budžetu za godinu 1936/37 kad to nisu učinili u državnom budžetu za 1935/36 predvideti konačnu isplatu potraživanja po agrarnoj reformi i to:

a) 12,852.000 dinara za konačnu isplatu renta na kmetovska selišta za 1919, 1920 i 1921 godinu;

b) 50,000.000 dinara kao prvu ratu za isplatu šuma i šikara.

v) Štampati poslednju četvrtu emisiju beglučkih obveznica u vrednosti od 190,000.000 dinara, koja

se finansijska operacija po § 63 Finansijskog zakona ne bi odnosila na državni budžet za godinu 1936/37.

Molimo Vas, Gospodine Predsedniče, da i ovom prilikom izvolite primiti uverenje o našem odličnom poštovanju.

18 novembra 1935 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Dr. Avdo Hasanbegović, s. r., Mustafa
A. Mulalić, s. r.

INTERPELACIJA

D-ra Avde Hasanbegovića i Mustafe A. Mulalića, narodnih poslanika, na Predsednika Kraljevske vlade o proganjanju Muslimana nacionalista u Bosni i Hercegovini.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Ni naša država, kao ni jedna druga na svetu, nije apsolutno homogena duhovna celina. Iako smo jedan narod, iako smo etnički jedinstveni, jedinstveni po svim eugeničkim i biološkim osobinama, ipak u svima geografskim delovima našeg nacionalnog područja nije istorija jednoobrazno zidala svoje delo u stvaranju naše današnjice, radi čega smo u naše Oslobođenje i Ujedinjenje uneli nekoliko kulturnih individualnosti, koje su štetno uticale na brz proces duhovnog ujedinjavanja, na osećanje i shvatanje naše prošlosti i budućnosti. U izvesnim momentima te razlike kulturnih individualiteta su, nažalost, dovodile u sumnju i nepobitne činjenice našeg rasnog i etničkog jedinstva.

Bio bi cilj zdrave nacionalne politike, da među građanima koji su u državnu formaciju uneli svoje različite tradicije, stvori maksimalnu homogenost duhovnih i materijalnih interesa, kako bi temelji države bili čvrsti u podnošenju svakog tereta koga stvara ma i najprirodniji i najnormalniji proces potpunog konsolidovanja, a kako bi time tekao život države u blagostanju i spokojstvu.

U duhu načela demokratije politička mišljenja građana, koja se obrazuju obično na skupinama materijalnih interesa, mogu se deliti u organizovane političke partije, ali se te partije svojim međusobnim odnosima ne smeju udaljavati od nacionalnog interesa državne celine i svaki partijski program mora biti protkan osnovnim načelima i težnjama nacionalne politike. U koliko izvesne partije imaju suviše obeležene individualističke težnje, koje se ukrštavaju sa težnjama nacionalne politike, mogu se te težnje parirati majoritetom, koga demokratija smatra silom, na kojoj počiva autoritet vlasti i savremene države.

Za postizavanje majoriteta dozvoljavaju se sve moguće interpartijske kombinacije na vlasti, dozvoljavaju se izvesni ustupci, beneficije i kompromisi, ali pri tom opet mora biti osnovno pravilo nacionalne politike, da se tim ustupcima ni moralno ni materijalno ne ošteti onaj elemenat, na koga se država u svakom slučaju i u svakoj prilici može osloniti. Ako pojedinci ili grupe pojedinaca iz toga elementa ne bi mogli poslužiti takvoj političkoj kombinaciji, može ih takva politička kombinacija eliminisati od aktivnog političkog delovanja, ali ni u kom slučaju ih ne može za njihovu ispravnu prošlost i za njihovu nacionalnu vrednost progonima kažnjavati.

Današnji režim, koji počiva tek na pokrenutoj političkoj zajednici triju bivših prešestojanuarskih političkih partija (koje po Ustavu iz 1931 godine nemaju pravne uslove za samostalno reorganizovanje i delovanje) ne drži se tog zlatnog pravila zdrave nacionalne politike. Današnji režim, udovoljavajući svim političkim hirovima dvojice u zajednicu pridošlih kontrahenata, najsvirepije progona nacionalni elemenat, okrivljujući ga za usluge, čak i žrtve, koje je pridonosio nacionalnoj stvari.

Naročito se današnji režim okomio na nacionaliste Muslimane u Bosni i Hercegovini, što će svakako politička istorija naše zemlje, ukoliko bude pomenula današnji režim, krupno zabeležiti.

Muslimani u Bosni i Hercegovini pre Oslobođenja nisu mnogo voleli školu, jer se ona razilazila sa njihovim konzervativnim shvatanjem, ali ga je i tuđinska uprava odvrćala, da bi se neprosvećenom masom po principima kolonijalne politike lakše vladalo. Da bi se ta ljubav za školom stvorila iz koje bi se rodio jedan kadar muslimanske inteligencije, koji bi izvršio delo nacionalnog osveštenja širokih muslimanskih masa, uvodeći ih u borbu za Oslobođenje i Ujedinjenje, osnovano je Srpsko-muslimansko kulturno i prosvetno društvo „Gajret“.

Ovo nacionalno kulturno društvo kroz trideset godina svoga delovanja proizvelo je iz svojih internata oko 5000 inteligenata, nacionalnih omladinaca, koji su ušli u državne službe, da kao javni radnici služe svome narodu i nacionalnoj stvari. Među ovima ima veliki broj zaslužnih bilo kao izvršnih činovnika, u državnim službama, bilo kao javnih radnika na narodnom terenu, bilo kao neustrašivih boraca na polju časti. Mnogi od ovih pod najtežim okolnostima, ali u najzanosnijem nacionalnom entuzijazmu, pridonosili su svoj danak u krvi prinoseći ga na oltar našeg Oslobođenja i Ujedinjenja.

Ova muslimanska inteligencija, koja je služila i služila predano svom nacionalnom idealu nije nikada, a niti će u buduće postavljati svoje uslove za usluge, pa makar to bile i najobičnije političke usluge, niti ima ikakvih specijalnih želja, a najmanje da budu upravljajući faktor. Oni imaju svoj pravac rada, koga ne nameravaju nikada napuštati, a taj je pravac: nacionalno osveštenje mase, njeno kulturno i materijalno podizanje. Ova naša nacionalna inteligencija nije ni najmanje surevljiva, ako po nekoj prolaznoj ili stabilnoj režimskoj kombinaciji, njihovu ideologiju pomažu elementi, koji su dotada bili na

protivničkoj strani, još manje ako iskreno stupe u njihove redove, ako sa njima plahovito zaigraju bratsko kolo. Čak je ta naša nacionalistička muslimanska inteligencija spremna da sva svoja mesta bratski i usrdno ustupi onima, koji njihovoj nacionalnoj ideologiji pristupaju, pa prema tome, ako je iskren bratski pristup Jugoslovenske muslimanske organizacije nacionalističkoj jugoslovenskoj liniji, ona ne može da prema njoj zauzima neprijateljski stav i radi toga ne sme biti niti progona. Međutim ta progona su jasan dokaz da se tim putem ne ide.

Teško je pojmiti zašto se Muslimani nacionalisti progone, zašto se sa najosvetničijim tendencijama bacaju „izvan granica Bosne“ praćeni najzajedljivijim porugama: „neka vam sada pomogne nacionalizam, Karadordeve zvezde i dobrovoljaštvo“. Da li su ova progona uperena direktno na njih ili je preko njih upereno na njihovog vaspitača društvo „Gajret“ ne znamo, pa nam je čast, Gospodine Pretsedniče, u smislu Zakona o poslovnom redu u Narod-

noj skupštini uputiti ovu interpelaciju na Gospodina Pretsednika Kraljevske vlade moleći ga da nam lju-bezno odgovori na ovo pitanje:

Da li progona je nacionalnih elemenata smatra politikom svoje vlade, koja nalazi svoj izvor u Deklaraciji pročitanoj pred Parlamentom na prvom redovnom sastanku dana 4. jula 1935 godine?

Ako se ta progona ne vrše sa njegovim znanjem, jer nisu u skladu sa pomenutom deklaracijom, da li će preduzeti korake da se daljnja obustave i izvršena da se poprave?

Molim Vas, Gospodine Pretsedniče, da i ovom prilikom izvolite primiti izjavu o našem odličnom poštovanju.

20 novembra 1935 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Dr. Avdo Hasanbegović, s. r., Mustafa
A. Mulalić, s. r.

INTERPELACIJA

Todora Tonića, narodnog poslanika, na Ministra finansija o podizanju monopolskog magacina u Leskovcu.

GOSPODINE MINISTRE,

Monopolske barake u Leskovcu, koje služe za smeštaj, sredivanje i fermentisanje duvana dotrajale su i treba ih zameniti stalnom zgradom, jer ako se to ubrzo ne učini, preti opasnost da neprerađeni duvan u listu koji se ostavlja na čuvanje u ovim i ovakvim magazinima-barakama propadne i na taj način država pretrpi ogromnu štetu.

Ja sam i ranije činio apel na Upravu Monopola i na Ministra finansija za zidanje stalne zgrade u Leskovcu na mesto ovih dotrajalih baraka i iznosio važnost i korisnost podizanja takve zgrade i magacina u ovom mestu, pa nisam uspeo. Leskovac sa svojom okolinom obiluje radnom snagom i uvek je imao i danas u dovoljnom broju, i što je najglavnije po niskoj ceni. Ovo radništvo je vično sredivanju duvana, jer je većinom i sam sadioc i proizvođač ove biljke, te je kao interesovano jako predato poslu i radu, i sa jednom jakom voljom i predanošću obavlja ovaj posao, a u koliko nije presrećno bi bilo da nade posla i rada, jer je Leskovac sa okolinom pun paupera i sirotog sveta, koji željno iščekuje posla i zarade ma i minimalno što nije slučaj u drugim mestima, prema kojima su i Uprava Monopola i Ministar finansija bili uvek izdašni i galantni. Leskovac sa okolinom i teritorijom do Vladičinog Hana, Masuričkog sreza i Surdulice, koliko čini domen ove duvanske stanice ima odličan teren i povoljne uslove da se razvije jaka i intenzivna proizvodnja duvana, od koje bi bilo koristi i za državu i za onaj siromašni narod, sadioca duvana, koji proizvodnju ne vrši u cilju neke trgovine i špekulacije, već kao domaću radinost, jer radnu snagu crpi iz svojih porodica i zadrugara a ne putem najma, te je s toga uvek zadovoljan otkupnim cenama koje nadležni propisuju. Taj svet pošten je i radan nije sklon krijumčarenju duvana, prodaje državi sve što mu žetva dade i što

se od njega traži, što je držim i Monopolskoj upravi poznato, jer taj živalj radi kao rob, ne potkrada državu, ne vrši šverc, ni krijumčarenje kao što se to radi u drugim krajevima. Uprava monopola je podigla magacine južno od Leskovca i u Vranji i u Preševu i u Skoplju, u Prilepu, Kavadaru, Štipu, Kočanu i na mnoga druga mesta dole, a takođe i na severu od Leskovca, Niš, Žitkovac, i td., a samo je Leskovac preskočen i preskače se kao neko pastorče, a zašto?! Ne umem reći kao za neki inat. Da su ovi magacini potpuno propali, da se temelji ruše, da prokišnjavaju, može se gospodin Ministar informisati preko nadležne duvanske stanice u Leskovcu.

Kako čujem izradeni su planovi za jedan magacin u Leskovcu. Izvršen je premer zemljišta i skiciranje, koje ima u dovoljnom prostoru i na pogodnom mestu u blizini same željezničke stanice i pruge, pa s obzirom na sve gore izneto, ja molim Gospodina Ministra finansija da ovu moju molbu za podizanje magacina u Leskovcu na mesto dotrajalih baraka, primi na znanje i privede u delo, što će narediti Upravi Državnih monopola da sa izradom magacina pristupi na proleće, jer je krajnje vreme. Ne bude li Gospodin Ministar voljan ili hteo molim da me izvesti sa kojih razloga to misli da ne učini, kad je najnasušnija potreba i države i ovog kraja za podizanje ovog magacina, s obzirom na važnost prihoda koje duvan kao državni monopol igra u našem budžetiranju.

Moleći Vas za odgovor u Narodnoj skupštini po predmetu ove interpelacije, primite Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom osobitom poštovanju.

18 novembra 1935 godine
Beograd

Todor R. Tonić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Todora Tonića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o nepravilnom radu i smeni opštinske uprave u Leskovcu.

GOSPODINE MINISTRE,

Iz nebrojenih usmenih i pismenih prestavaka po pitanju opštinske uprave u Leskovcu, o njenoj nesposobnosti, nepravilnom radu i skroz ubitačnoj politici po interese ovoga važnoga mesta u našoj zemlji saznali ste, da je sadanja opštinska uprava sa svojim nosiocem čevabdžijom i aščijom Đokom Bankovićem kao predsednikom i odborom jedna negacija dobrom glasu i imenu našega grada. Da ne iznosim higijenske i zdravstvene prilike u varoši koje su ispod nule. Uređenje, administracija i njeno gazdovanje takode. Rasipanje opštinskih prihoda svuda i na sve strane, da je opština, pored svih prihoda i nameta, kojima je opteretila građanstvo, dovedena u bezizlazan položaj. Komunalna i socijalna politika našega grada i ovoga vrlo važnog mesta izbrisana je tako reći iz programa i zadatka opštinske uprave. Pored toga, javna i imovna bezbednost je nikakva. Krajnja nesposobnost, gramzivost za ličnim interesima stvorila je razne afere i malverzacije sa trošarinom koju izgleda plaćaju i snose samo protivnici opštine i razne koterije opštinske uprave i prijatelji predsednika Bankovića izbegavaju je na razne načine, te je ona postala monopol za razne sinekure pojedincima na štetu opštinske kase. Pa i tako ubrana trošarina ne služi onome čemu je namenjena nego se ludo troši i rasipa na suprot onome čemu ima da služi ona. Vrhunac njene nesposobnosti su metode njene u izbegavanju da reši za sada glavni problem našega grada, osvetljenje varoši, nego je dovela grad do stepena jedne turske kasabe, u kojoj čovek ne sme na makne iz kuće na prvi mrak niti da se bez fenjera i lojanice krene ulicom. Zbog svega toga imovna sigurnost i lična bezbednost građana ugrožena je, što ni u kom slučaju ne sme da bude, ako uvidavnosti kod nadležnih ima i ako smo i mi teritorija Jugoslavije.

Ne samo što sam sve ovo iznosio Vama, Gospodine Ministre, nego sam i gospodina Bana upoznao sa posve žalosnim prilikama u našem mestu koje zlosrećno građanstvo trpi od ovako notorno nesposobne i nedorasle opštinske uprave, koja nije izborna već nametnuta mimo volje građana, pa sam uvek jednu te istu pesmu slušao i od Vas i od g. Bana: „Biće, biće samo malo da prikupimo podatke.“ Pa kad će to biti, i kad će se prikupiti podaci! Da li se ne čeka sa tim; „biće, samo malo da prikupimo podatke“ na to, da mi, koji tražimo da se ovaka ozloglašena opštinska uprava sa jednim adžijom i čevabdžijom na

čelu zameni novom od ljudi naprednih i kulturnih, dorašlih da naš grad povedu putem napretka i kulturnog razvitka, i da naš grad ne bude više jedna ustajala bara nego, u istini pravi grad i privredno industrijski centar našega juga. jednoga dana ne dignemo ruke od svega i dok ne pomremo, pa onda, Gospodine Ministre, da kažem, kako bi rekli moji Leskovčani: „Ni pop da se ne vrati s groblja“, kad mi propadamo i kad je dotle došlo, da nas ni Vi, ni g. Ban nećete da čujete i u nevolji od pomoći da budete.

Kako čujem, postoje tri liste za opštinske većnike sa tri nosioca sa kojima ste i Vi i g. Ban upoznati.

Birajte od ta tri nosioca liste opštinskih većnika jednoga, koga hoćete. Za opštinske većnike izaberete ljude sa sve tri liste, koga hoćete i želite samo jednom krenite s mrtve tačke ovo famozno opštinsko leskovačko pitanje, jer i strpljenju ima kraja.

Pokrećem ovo pitanje smene opštinske uprave u Leskovcu ovako javno, da bih se opravdao pred građanstvom njegovim, da ja nisam kriv što jedna trula opštinska uprava prkosi celom svetu, pa i meni, da joj niko ništa ne može, nego da je krivica do Vas Gospodine Ministre i do Bana Vardarske banovine g. Ranka Trifunovića, što ovako nesposobnu opštinsku upravu održavate i molbe i nastojanja nardnoga poslanika ne slušate.

Zbog svega ovoga slobodan sam dostaviti ovu interpelaciju, moleći Vas za odgovor u Narodnoj skupštini na ova pitanja:

1 Da li Vam je poznato ovo trulo stanje u Opštini leskovačkoj?

2 Da li znate i da li Vam je poznato, da je na čelu opštinske uprave u Leskovcu jedan najprostiji aščija i čevabdžija, kod tolikih intelektualaca, školovanih i izobraženih građana i konstruktivnih elemenata?

3 Ako sve ovo znate i upoznati ste sa očajnim prilikama u našoj opštini, mislite li učiniti kraj jednom žalosnom stanju u Leskovcu zbog ovako notorno nesposobne Uprave i kad ćete ovo učiniti?

Primate, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje o mom dubokom poštovanju.

22 novembra 1935 god.
Beograd

Todor R. Tonić, s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Osmana Muradbašića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitom postupku Evgenija Androvića, sreskog načelnika u Maglaju.

GOSPODINE MINISTRE,

Obzirom na brdovitost i mali procenat poljske zemlje, kao i obzirom na strukturu tla Maglajski srez je jedan od najpasivnijih srezova u Vardarskoj banovini. Pogotovo je narod toga sreza stradao ove godine zbog ljetošnje suše, te već dosad ima u srezu bezbroj porodica kojima očito prijeti smrt od gladi,

tim gore što stanovništvo maglajsko i maglajskih sela nema nigde ni da se zaposli, jer ne samo da u svojoj sredini nema nikakve industrije, nego je nema ni u blizini, a u koliko je ima, pretrpana je radništvom iz dotičnih srezova. Zbog toga narod ovoga sreza prodaje i ono što je nekad čuvao kao oči u glavi, samo da očuva go život. Prodaje u bescenju i stvari iz kuće, prodaje živo blago ispred kuće, prodaje šumu itd. itd.

Iste te prilike naterale su zemljoradničku porodicu Stepanović, iz sela Brusnice, 1½ sat daleko od Maglaja da tu nedavno u svojoj vlastitoj šumi u Brunici prodaju nekoliko vlastitih stabala industrijalcu g. dr. Milošu Tupanjaninu, iz Puračića — Srez Tuzla, za izradu železničkih pragova. I kad su stabla bila potpuno propisno posečna i pragovi otesani i izradeni, te kad su se Stepanovići spremali da ih prodaju kupcu, naplate i za te pare kupe hrane, najednom tu 6 novembra 1935 godine po nalogu sreskog načelnika Evgenija Androvića, iz Maglaja, izbije u tu privatnu šumu Stepanovića žandarmerijska patrola sastavljena od žandarmerijskog podnarednika Franca Rasprgera i žandarma Milana Đukića, za kojima su išla i četvora volovska kola, te bez ikakvog zakonskog osnova na očigled vlasnika Stepanovića Cvjetina, Milana i Nedjelka zaplijene robu, potovare i krenu u Maglaj ne osvrćući se na to, što je to privatna svojina porodice Stepanovića.

I samo što su Stepanovići prigovorili kolaru Mehi Čauševiću, iz sela Riječice, da im ne gazi tek poniklu raž na njivi, žandarmi su odmah svezali Milana i Nedjela Stepanovića, kojom prilikom ih je, psujući im neprestano Boga, odmah svezane počeo tući podnarednik Franc Rasprger i to Milana u prsa pušćanom stopom što god je jače mogao, a Nedelka nogom obuvnom u cipelu bagandžu u bedra, a lancem po ruci, dok je žandarm Milan Đukić u međuvremenu gledajući taj prizor neprekidno nabrajao: »Nije žandarmu dato oružje da tuče lisice i vukove, već ljude«. Svedoci: Kojo Ilić, iz sela Brusnice, i Husno Smerčić, iz sela Riječice.

Kad je od Stjepanovića na tako brutalan i nasilan način potpuno bespravno oduzeto njihovo privatno vlasništvo i kad su svezani izubijani, onda ih je

žandarmska patrola poterala pred sobom zajedno sa njihovom gradom u Sresko načelstvo u Maglaj, gde su isti dan i pritvoreni. Odmah sutradan 7 novembra 1935 god. pozvao ih je preda se sreski načelnik Evgenije Andrović, saslušao ih i bez ikakva temelja osudio na po pet dana zatvora. Na njihovu molbu da im se dozvoli da ih lekar pregleda i ustanovi povrede, odgovor sreskog načelnika Androvića glasio je: »Neću da čujem, marš u zatvor«.

Obzirom na istaknuto pitam Vas, Gospodine Ministre:

1 — Da li ste voljni preduzeti potrebne mere, kako bi se napred izloženo zloupotrebom službenog položaja sa strane sreskog načelnika Androvića i njegovih žandarma zaštitio grubo oskrvnuti ugled državne vlasti, te kako bi se pružila dolična zadovoljština bespravno i nasilno oštećenim građanima Stjepanovićima, koji vazda lojalno ispunjavaju sve svoje građanske dužnosti te koji su u svako doba spremni da i živote svoje žrtvuju za Kralja i Otadžbinu?

2 — Kanite li sreskog načelnika Evgenija Androvića zbog istaknutoga djela, kojim se potpuno diskvalificirao i diskreditirao kao i njegove žandarme: Franca Rasprgera i Milana Đukića pozvati na odgovornost i kako ih mislite za to kazniti?

Molim pismeni odgovor.

Izvolite, Gospodine Ministre, i ovom prilikom primiti izraz moga osobitog poštovanja.

16 novembra 1935 god.
Beograd

Osman Muradbašić, s. r.
narodni poslanik za srez Maglaj

INTERPELACIJA

Albina Komana i drugova, narodnih poslanika, na Ministra prosvete o postupku banskog školskog nadzornika Ivana Štruklja iz Ljubljane i Franca Erjavca, referenta za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete.

GOSPODINE MINISTRE,

Učiteljstvo Dravske banovine, koje je uvek stajalo na braniku objektivnosti u personalnoj prosvetnoj politici, uvek bilo pristalica stalnosti i protivno-premeštajima po kazni bez predhodnog disciplinskog postupka očekivalo je da će sadašnji režim, upozoren iskustvima prošle dobe, voditi prosvetnu politiku po načelima pravilnosti. U mesto toga, u Dravskoj banovini već od meseca jula počeli su da se šire glasovi o velikim premeštajima učiteljstva, koje su vesti razumljivo prouzrokovale veliko uzbuđenje u učiteljskim redovima, to je svakako štetno. Banski školski nadzornik bio je upozoren na te glasove s molbom, da ih Banska uprava demantira, kako bi se učiteljstvo smirilo. Takav demanti nije dat ni do danas pa s toga stotine učitelja očekuje svaki dan vest o premeštaju. O premeštaju učitelja rešavaju mesni odbori JRZ koji nikako ne mogu biti kvorum, kompetentan za prosvetnu personalnu politiku. Učiteljstvo oseća se prema tom zlu nemoćno i bez zaštite, što mu uzima veru u pravdu.

Sam način kako je rešeno pitanje personalnog prosvetnog referenta pri Ministarstvu prosvete za Dravsku banovinu, na koje je mesto postavljen g.

Fran Erjavec, potvrđuje učiteljstvo da postoji era velikih premeštaja. Gospodin Fran Erjavec već je 1932 godine pretio da će iskašiti kožu učiteljima, članovima JUU, kada bude došlo pravo vreme. Tada je i on sam još bio član Učiteljske organizacije, prema kojoj je g. Erjavec toliko neraspoložen i ako se ista svesrdno zauzimala za njega i štitila ga. Godine 1933 bio je g. Erjavec zbog svog nastupanja prema forumima organizacije isključen iz JUU i na taj način kažnjen najtežom kaznom, koja je u organizaciji moguća. S obzirom na njegov odnos u JUU u kome je u Dravskoj banovini učlanjenih 90% učiteljstva i s obzirom na njegove pretnje 1932 godine, učiteljstvo ne može imati vere u njegovu objektivnost i boji se da će upotrebiti svoju funkciju za lična i politička razračunavanja. Delimično ispolilo se već prilikom rešenja molbe Oblasnog odbora Crvenog krsta u Ljubljani i predloga Centralnog odbora Crvenog krsta u Beogradu. Centralni odbor Crvenog krsta predložio je na osnovu molbe Oblasnog odbora C. k. u Ljubljani, da Ministarstvo prosvete dodeli Oblasnom Odboru C. k. u Ljubljani dva učitelja, kojima bi bilo poverena organizacija podmlatka C. k. i to g. g. Vojteha Debeljaka iz Škofje Loke, Kutni-

Vilibalda iz Kočevlja, obojica člana JUU. Taj predlog nije usvojen jer g. Erjavec nije hteo da na to mesto dolaze dva učitelja koji nisu njegovi politički istomišljenici. G. Erjavec je na taj način sprečio izvršenje predloga Centralnog odbora C. K. i ako je taj pod najvišim pretsedništvom, i to na taj način ogrešio se i od dužno poštovanja prema Najvišem Mestu.

Prvih dana meseca decembra dolazio je g. Erjavec radi izvršenja učiteljskih premeštaja u Ljubljani gde je po ovoj stvari konferisao sa banskim školskim nadzornikom g. Ivanom Štrukljem. Pomenuti je sa datumom od 4 decembra 1935 g. pozvao u privatnom pismu oko 40 učitelja u Dravskoj banovini da podnose molbe za premeštaje i neka ih dostave njemu lično.

Priložen je original otis faksimila iz dnevnika „Jutro“ od 8 decembra t. g. br. 258.

Kako su nastale zapreke za sprovođenje premeštaja po potrebi službe, jer zbog teškog finansiskog položaja države nema dovoljno pokrića za tu svrhu, g. banski školski nadzornik zloupotrebio je autoritet svoga položaja uticajem na učitelje da podnose molbe. Na taj način mogu se lako vršiti premeštaji „po molbi“, na gora mesta za koje su se javili molioći pod pritiskom. Na taj način hoće da se sprovede premeštaj an mas i pored zapreka po § 81 Zakona o budžetskim dvanaestinama.

Takvim pismom bila je pozvata da preda molbu za premeštaj i učiteljica Znideršič Anzelma, Dev. Marija v Polju, srez Ljubljanska okolina. Javila se lično u pratnji svoje majke kod banskog školskog nadzornika, kod njega se nalazio u to vreme i personalni prosvetni referent Ministarstva prosvete g. Fran Erjavec, koji joj je preporučio da odmah podnese molbu za premeštaj u Topličice kod Zagorja. Zapretio je pomenutoj učiteljici, da će biti protiv svoje volje po službenoj potrebi premeštena na gore mesto tj. Trebelno nad Mokronogom, ako to ne učini.

Na njenu izjavu, da je to teško uraditi, grubim joj je tonom odgovorio: „i onima je bilo teško, kojima je činio nepravdu Vaš otac!“ Otac Znideršičeve bio je sreski načelnik za Ljubljanu okolinu i pre tri meseca premešten po službenoj potrebi Banskoj upravi u Sarajevo. Kad su odlazile od banskog školskog nadzornika i referenta Ministarstva prosvete g-dica Anzelma Znideršič i njena majka, je referent g. Erjavec još za njima povikao: „Zapamtite svaki štap ima dva kraja“. Takav postupak aktivnog funkcionera nije samo nemoguć, već dokazuje i, da postoji namera, premeštati učiteljstvo u većem broju po molbama, koje će biti i koje su već predložene bez vlastite volje i po želji pretpostavljenih funkcionera. Pri svemu tome postupku potpuno se izolovao načelnik prosvetnog odeljenja g. Josip Breznik, koji

o celoj stvari apsolutno nije bio informiran. Kao načelnik Prosvetnog odeljenja, odgovoran je ipak za sve poslovanje.

G. banski školski nadzornik Ivan Štrukelj šiljao je ta pisma sasvim privatno bez znanja Načelnika Banske uprave. Gospodin Banski školski nadzornik je tada u najdelikatnijim službenim poslovanjima slao privatna pisma na podređeno mu učiteljstvo i za službene poslove zahtevao da se njemu lično uruče molbe. Jasno je, da je učiteljstvo time zacemento izgubilo veru u objektivnost raspravljanja Personalnih pitanja pošto znade, da se vodi pored oficijelne i privatna prikrivena personalna politika.

Ovakav način stalno onemogućava raspis boljih službenih mesta na koje mogu doći samo oni učitelji koji primaju o tome privatna obaveštenja i podnose molbe lično na način, kako ga traži u svome pismu banski školski nadzornik g. Štrukelj.

Ovakav postupak službenih organa u pogledu personalne prosvetne politike nije na korist države ni gospodarskim ni socijalnim ni kulturnim ustanovama, koje vodi učiteljstvo a najmanje školski i prosveti. Takvom politikom čini se nedogledna šteta koju će biti teško popraviti. Ako se uredi personalno prosvetno pitanje u Dravskoj banovini na pravedan način, biće uređena i sva ona društva, u kojima se učiteljstvo udejsvuje, prosperira će školstvo i opšta prosveta. Dokle god pa su u Dravskoj banovini takve prilike kao što smo već gore opisali, nije moguće očekivati korisnog rada na tom polju.

Gospodine Ministre, to je samo par primera kako se počela sprovođiti politika u Prosvetnom odeljenju Kraljevske banske uprave u Ljubljani protiv svijju nacionalnih učitelja, a to s namerom, da se poruši rad nacionalnim organizacijama, da se ubije nacionalna ideja, koja se tako lepo počela razvijati u našim mladim generacijama u poslednje vreme.

Zbog toga, ja sam slobodan da Vas pitam, Gospodine Ministre, da li Vam je poznat ovaj slučaj i šta mislite uraditi po njemu.

Da li ste voljni, Gospodine Ministre, slaviti g. Ivana Štrukelja, banovinskog školskog nadzornika u Ljubljani i Franca Erjavca, referenta u Odeljenju za osnovnu nastavu u Ministarstvu prosvete, pod disciplinsku istragu i prema njima postupiti u smislu tostvarnih odredaba. Molim Vas, Gospodine Ministre za usmeni odgovor u Narodnoj skupštini.

Izvolite primiti, Gospodine Ministre, i ovom prilikom uverenje mog dubokog poštovanja.

12 decembra 1935 god.

Beograd

Narodni poslanici:

Koman Albin, s. r., Milan Mravlje, s. r., dr. Milovan Pinterović, s. r., dr. Šoški Luka, s. r

INTERPELACIJA

narodnega poslanca Albina Komana in tovarišev, na Gospoda Ministra poljoprivrede za odlog plačil po Uredbi o zaštiti kmetov z dne 30-IX-1935 in po odplačilnem načrtu z dne 20-XI-1935 dospelih obrestnih obveznosti.

GOSPOD MINISTER,

Vas Rakitna leži na visoki planoti, ki se prične vzdigovati takoj nad ljubljanskim barjem in se razteza zahodno od Krima proti logaškemu gričevju. Oddaljeno je bolj pripravno za živinorejo kot za po-

ljedeljstvo. Zlasti pa so se njeni prebivalci od nekdanj pretežno preživljali z lesom, ki so ga izsekavali v svojih gozdih, ki tvorijo večji del njihovih posestev.

Vsled nesrečne že toliko let trajajoče gospodar-ske krize, so njeni prebivalci zašli v dolgove zlasti

pri Kmetški hranilnici in posojilnici na Vrhniki ter Občinski hranilnici in posojilnici na Vrhniki, pri posojilnici na Rakitni, kot tudi pri nekaterih denarnih zavodih v Ljubljani. Že ponovno slabe letine so ta nesrečni položaj še poslabšale.

Vsled veljačo uredbe o zaščiti kmetov z dne 30-9-1935 Sl. nov. broj 233/LXII/546 in s tem v zvezi izdanega razglaša o odplačevanju dolgov kmetov za drugam članicam združenih zvez v Ljubljani, z dne 11 novembra 1935 št. 74.164/5 so vsi omenjeni hranilni in posojilni zavodi, ki se vsi sklicujejo, da jim pripadajo ugodnosti iz odplačevalnega načrta za druge, sprožili proti številnim kmetom in posestnikom na Rakitni pravdno in izvršilno postopanje. Tako so prizadeti sledeči rakitniški prebivalci:

Kranjc Franc s št. 36 s šestimi družinskimi člani; Peršin Anton s št. 97 z devetimi družinskimi člani; Petelin Franc s št. 48 z desetimi družinskimi člani; Suhadolnik Ivan s št. 17 z devetimi družinskimi člani; Kržič Jože s št. 9 s sedmimi družinskimi člani; Lanič Marija s št. 116 s sedmimi družinskimi člani; Šušteršič Anton s št. 88 s šestimi družinskimi člani; Korošec Anton s št. 37 s sedmimi družinskimi člani; Kranjc Anton s št. 22 z devetimi družinskimi člani; Kržič Marija s št. 90 z dvema družinskima članoma; Ivana Kržič s št. 24 s tremi družinskimi člani; Matevž Bezek s št. 108 z osmimi družinskimi člani; Keržič Franc s št. 32 z osmimi družinskimi člani; Marija Korošec s št. 103 z sedmimi družinskimi člani; Kranjc Martin s št. 57 z osmimi družinskimi člani; Bezek Janez s št. 33 z dvema družinskima članoma; Korošec Anton s št. 82 s štirimi družinskimi člani; Opeka Janez s št. 44 z osmimi družinskimi člani; Likovič Franc s št. 94 z dvanajstimi družinskimi člani; Brenc Jožef s št. 41 z osmimi družinskimi člani; Petrovčič Marjana s št. 39 s šestimi družinskimi člani; Borštnik Lovrenc s št. 20 s šestimi družinskimi člani; Kržič Lovrenc s št. 56 z desetimi družinskimi člani; Mikuž Tomaž s št. 59 s šestimi družinskimi člani; Kržič Frančiška s št. 89 s šestimi družinskimi člani; Brenc Anton s št. 26 s štirimi družinskimi člani; Peršin Janez s št. 21 s štirimi družinskimi člani; Lenič Ivan s št. 16 s šestimi družinskimi člani; Kovačič Matija s št. 80 z osmimi družinskimi člani; Kržič Matevž s št. 36 b z osmimi družinskimi člani; Kržič Josip iz Borovnice s št. 34 s sedmimi družinskimi člani.

Vendar bi se neštetim kmetovalcem še nekako posrečilo zadostiti obveznostim, katere bi sicer morali plačati po uredbi o zaščiti kmetov in odplačilnemu načrtu, ako bi se njihov gospodarski položaj naravnost obupno ne poslabšal radi gospodarskega učinka sankcij, ki jih naša država po svoji mednarodni obveznosti izvaja v zadnjem mesecu proti Italiji. Izvoz

lesa in živine je šel namreč posredno ali neposredno le v Italijo in ta vir dohodkov je sedaj na mah dobesedno popolnoma ustavljen. V številnih hišah je zmanjkalo denarja za sol, razsvetlavo in najnujnejše življenske potrebščine, kaj šele da bi bilo kaj denarja za davke ali za obveznosti iz starih dolgov. Tako so ne samo vsled posledic gospodarske krize, vsled slabih zadnjih letin, temveč zlasti radi kritičnih posledic meddržavnih obveznosti in odnosov napram Italiji zašli našti kmetovalci v obupen položaj, v katerem jim preti gospodarsko uničenje, ker se čaka v kratkem času dveh do treh mesecev dražba njihovih posestev.

Splošno znano pa je, da so cene kmečkih posestev radi današnje denarne krize tako silno padle, da se posestva na dražbah prodajajo naravnost v smešno brezcenje, vsled česar pridejo komaj prvoknjižni upniki do kritja, kaj šele upniki, ki so na drugih ali kasnejših mestih, dasi so svoj čas upravičeno kreditirali, zanašajoč se na takratno vrednost posestev. Udarjeni bi bili z dražbo ne samo kmetovalci sami, ki bi postali berači z družinami vred, saj danes zaslužka itak nikjer ni dobiti, temveč bi bili udarjeni tudi številni upniki, katerim bi sicer kmetovalci polagoma in v okviru uredbe o zaščiti kmetov zmogli svoje obveznosti poravnati. Če bi 30 ali verjetno še več gospodarjev iz ene vasi izgubilo svoje domove, pomeni to brezdvomno gospodarsko uničenje celega naselja in razširjenje bede. Edina pomoč temu bi bila, da se za območje, ki je prizadeto gospodarsko po sankcijah, izda izjemna uredba, s katero se odloži plačilo po uredbi o zaščiti kmetov z dne 30-9-1935 Sl. nov. št. 233/LVII/546 in po odplačilnem načrtu z dne 11 novembra 1935 št. 74.164/V dospelih obrestnih obveznosti, bodisi da se te obveznosti na obrestih kapitalizirajo, bodisi da se njih plačilo odgodi vsaj za eno leto.

Z ozirom na to prosim Vas Gospod minister, da izvolite v Ministrskem svetu nemudoma izposlovati spremembo uredbe o zaščiti kmetov in jih rešiti sigurne propasti.

Istočasno Vas prosim, Gospod minister, da mi izvolite dati ustmen odgovor v Narodni skupščini, ali ste pripravljene ugoditi prizadetim kmetom in jih rešiti sigurne propasti.

Sprejmite, Gospod minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

3. januara 1936

Beograd

Narodni poslanec:

Koman Albin, s. r., Milan Mravlje, s. r., Stanko Hočvar, s. r.

INTERPELACIJA

Vasilija Trbića i drugova, narodnih poslanika na Pretsednika Ministarskog saveta o nedonošenju zakona o štampi, o zborovima i dogovorima i o izboru narodnih poslanika.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U deklaraciji Kraljevske Vlade, koju ste Vi Gospodine Pretsedniče, pročitali u Narodnoj skupštini na dan 4. jula 1935 god., data je doslovno sledeća obaveza Kr. Vlade:

„Gospodo narodni poslanici, obrazovana putem Visokog poverenja Kraljevskog Namesništva, Vlada,

kojoj imam čast da predsedavam, smatra za dužnost da pred Narodno predstavništvo izade sa sledećom deklaracijom:

„Osnovni pravac unutrašnje politike dat nam je osnovnim zakonom, zemaljskim Ustavom od 1931 godine. Kr. Vlada je verna načelima toga Ustava, ističući naročito princip državnog i narodnog jedin-

stva. Bićemo odlučni ne samo u naglašavanju, nego i u stvarnom sprovođenju zakonitosti, kao i u punoj primeni i poštovanju načela jednakosti i ravnopravnosti sviju građana. Mi ćemo se truditi da u toku daljeg svoga rada pojedine zakone, a naročito one političke prirode, prilagodimo težnjama i željama narodnim. Ovo važi osobito za široke narodne samouprave, za izborni zakon, za zakon o štampi, zborovima i udruženjima. Kr. Vlada želi da na ovaj način omogući istinsko učešće najširim slojevima naroda u upravi državnoj, banovinskoj i opštinskoj."

U ispunjavanju ove svoje obaveze Kr. Vlada, na čijem ste čelu Vi, kao Predsednik Vlade, podnoseći Narodnoj skupštini budžet za 1935/36 god. u § 8 tač. 12 Finansijskog zakona, Vlada je tražila za sebe ovlašćenje da može mimo Narodne skupštine doneti obećane zakone političke prirode, radi smirivanja duhova i strasti u zemlji. Tekstualno ovaj zahtev glasi: „Ovlašćuje se Ministarski Savet da može vršiti na isti način izmene i dopune svih drugih postojećih zakona ali ovo samo onda kada Narodna skupština nije na okupu”.

Kako je Narodno predstavništvo u traženom ovlašćenju Kr. Vlade videlo i druge namere njene, namere koje bi se mogle kositi sa odredbama zemaljskog Ustava i te svoje sumnje dostavilo Kr. Vladi, izvršena je korektura gornjeg ovlašćenja i sada je od Narodne skupštine zatraženo ovlašćenje da Kr. Vlada može izmeniti Zakon o štampi, Zakon o zborovima i dogovorima i Zakon o izborima narodnih poslanika, što je Narodna skupština i ozakonila.

Bojeći se da se Kr. Vladi ne bi u Narodnoj skupštini od strane opozicije činile smetnje za donošenje ovih hitno potrebnih zakona, u ozakonjeno rešenje uneta je odredba, da Narodna skupština i Senat izaberu zakonodavni odbor za pretres i definitivnu redakciju pomenutih zakona. Ova ovlašćenja Narodna skupština izglasala je 22 juna 1935 godine. Vlada je prilikom glasanja dobila preko 200 glasova, prema tome nije bilo nikakvih zapreka da Vlada odmah izvrši svoju dužnost i traži izbor zakonodavnog odbora za donošenje ovih zakona. Međutim desilo se je to, da je Kr. Vlada zaključila sednice Narodne skupštine, zaključila vanredni saziv, i ušla u novi redovni saziv a o političkim zakonima, tako hitno traženim i toliko obećanim i reklamiranim nema ni pomena.

Kr. Vlada koja je u vreme pretresa budžeta, obilovala izjavama i deklamacijama o svojim slobodnim pogledima u svojoj demokratiji, od jedared je umukla sasvim i ne samo da sama ne daje nikakve izjave i saopštenja o ovim zakonima, već ne daje ni drugima da o njima govore. U toj svojoj agresiji prema demokratiji Kr. Vlada ide toliko daleko da ne dopušta ni narodnim poslanicima da putem interpelacija, putem svoga ustavnog prava čine prigovore zašto Kr. Vlada ne izvršuje svoja obećanja i zašto ne donosi ove neophodno potrebne političke zakone. Na mesto obećane slobodne štampe, mi smo za tri meseca, koliko je proteklo od ozakonjenja traženih ovlašćenja ušli u jedan takav reakcionarni režim kakav se ne pamti u našoj zemlji. Slobodna štampa ugušena je u toj meri da se ni imena pojedinih narodnih poslanika ne smeju da pomenu u novinama. Ako bi slučajno promaklo od zabranjenih imena, redakcije se primoravaju da list spale, da slog izbacuju iz mašina i isti preraduju onako kako Kr. Vlada naređuje. Sloboda zborova i dogovora važi samo za one skupove,

gde se o Vladi lepo govori, a dosadanji izborni zakon, o kome je Kr. Vlada sa tolikom odlučnošću govorila, postaje sada dobar i pedesan za Kr. Vladu, postaje sredstvo za zastrašivanje opozicije, da će Kr. Vlada sa tim nepromenjenim izbornim zakonom ići na izbore.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

Ovaj postupak Kr. Vlade u narodu je primljen sa negodovanjem. Ugled Kr. Vlade, ugled državnih vlasti nalaže da Kr. Vlada što pre pristupi izradi obećanih zakona. Narod čuje mnogo što šta, narodu se tendenciozno došaptava i ono što je istina i što nije istina i narod mesto da se smiruje i stišava izaziva se na sve moguće načine te je ozbiljna opasnost da u zemlji nastupe neželjene trzavice ozbiljnijih razmera. Narod treba da zna šta se radi i kako se radi u vrhovima državne uprave. Narod mora biti obavešten o raspravi istaknutog hrvatskog pitanja i o držanju Kr. Vlade prema tom tako krupnom pitanju narod treba da bude obavešten šta pretstavnici Hrvata govore na izborima u Hrvatskoj, šta na skupovima u Srbiji, Bosni i Hercegovini, Južnoj Srbiji i Vojvodini. Izjave g. Žige Šola, g. Ljube Davidovića, g. Joce Jovanovića i Dragoljuba Jovanovića, ne mogu se i ne smeju cenzurisati. Narod se ne sme hapsiti i progoniti, zato što čita letke u kojima Hrvati javno i slobodno objavljuju izjave dr. Mačeka Vlatka, date stranoj i domaćoj štampi. Zašto da to narod ne zna? Iz kojih razloga ne sme narod da čuje šta je g. Ljuba Davidović govorio o putu Predsednika Kr. Vlade u Crnoj Gori i o pljačkama koje se u ovoj zemlji dešavaju. Zašto da narod nezna šta se u našoj državi dešava? Zašto da nezna šta se u Narodnoj skupštini i Senatu govori? U jednoj kulturnoj državi, u narodu koji ume da ceni slobodu, koju je sam izvojevao, ne može se i ne sme se dugo održati stanje koje zavodi Kr. Vlada. Jer ako Kr. Vlada neda obećane zakone, ako ne ispuni datu reč, bojazan je da će narod sam, pod pritiskom koji se nad njim čini, zatražiti da Kr. Vlada poštuje želje i interese naroda.

Kao verni tumači narodnih misli, kao pravi predstavnici naroda, koristeći se odredbom čl. 72 Zakona o poslovnom redu, slobodni smo, Gospodine Predsedniče upozoriti Vas na napred izložene činjenice i podneti Vam ovu interpelaciju, tražeći od Vas da nam u Narodnoj skupštini odgovorite:

1) Zašto Kr. Vlada ne donosi obećane zakone o slobodnoj štampi, o slobodi zbora i dogovora i o izborima narodnih poslanika?

2) Iz kakvih razloga Kr. Vlada zavodi nečuvenu cenzuru u štampi i na javnim skupovima i hoće li istu ukinuti?

3) Hoće li Kr. Vlada izaći u susret narodnim potrebama i željama i odmah podneti zakon o štampi, zakon o udruženjima, zborovima i dogovorima i zakon o izborima.

Tražimo hitnost za ovu interpelaciju.

23 novembra 1935 godine
u Beogradu

Narodni poslanici:

Vasilije Trbić, s. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r.,
Tanasije D. Dinić, s. r., J. Protić, s. r., Damjan Arnatović, s. r.,
dr. Srpko Vukanović, s. r., Miloš Rašović, s. r.,
dr. Avdo Hasanbegović, s. r., Borivoje M. Đurić, s. r.

INTERPELACIJA

Vasilija Trbića i drugova, narodnih poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o preduzimanju mera za pomoć postradalim od poplave u Južnoj Srbiji.

GOSPODINE PRETSEDNIČE,

U toku ovoga meseca decembra, velike kiše koje su padale u Južnoj Srbiji, prčinile su ogromne štete u velikom delu te pokrajine. Poplavljeni su i oštećene varoši: Skoplje, Prilep, Bitolj, Strumica i Ohrid. Pored ovih varoši naneta je šteta čitavim selima u okolini tih varoši, jer su im poplavljeni kuće a bujice su odnele hranu ljudsku i stočnu i uništeno je svo ono zemljište zasejano sa jesenjim usevima. Stanje oštećenih očajno je. Njima prete glad, njihova stoka propada a pored toga prete i bolesti kao neminovna posledica poplave.

Dužnost je države da ovim nevoljnicima pritekne u pomoć i to što pre, jer ako bi istinska pomoć zadocnila, teške posledice će biti nedogledne.

Radi gore navedenog čast mi je zamoliti Vas Gospodine Pretsedniče, da mi u smislu čl. 68 Ustava Kraljevine Jugoslavije i § 72 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, na ovu interpelaciju odgovorite:

1 — Šta ste do sada uradili da pomognete stanovništvu postradalo od poslednjih poplava u Južnoj Srbiji.

2 — Hoćete li narediti da se stanovništvu poplavljenih krajeva osigura hrana za ljude i stoku i da se da besplatno seme, da se mogu na proleće za-

sejati sve one njive, koje je poplava ove godine kao zasejane upropastila.

3 — Hoćete li narediti da se izvrši besplatan pregled svih poplavljenih stanova i da se dadu besplatno lekovi svima onima, koji su dobili razne bolesti usled poplave.

4 — Hoćete li obustaviti naplatu poreze od svih onih, kako po varošima tako i selima, koji su oštećeni od poplave i

5 — Hoćete li narediti da se preduzmu sve mere da se u buduće ove poplave, ovakvih srazmera ako ne onemoguće, ono barem da se svedu na najnižu meru.

Izvolite primite, Gospodine Pretsedniče, i ovom prilikom uverenje o mome osobitom poštovanju.

23 decembra 1935 godine
u Beogradu

Interpelanti, narodni poslanici:

Vasilije Trbić, s. r., Dragiša M. Stojadinović, s. r., Rad. Nanović, s. r., Damjan Arnautović, s. r., Miloš Rašović, s. r., Jer. Protić, s. r., Tasa Dinić, s. r., dr. Srpkko Vukanović, s. r., Dragomir M. Milovanović, s. r., Brana Davinić, s. r., dr. Janko Baričević, s. r., Milan Banić, s. r.

INTERPELACIJA

narodnoga poslanca Ivana Prekoršeka na Ministra trgovine in industrije v zadevi zasiguranja kontingentov za izvoz hmelja.

GOSPOD MINISTER,

Činjenica, da je gospodarsko blagostanje velikega in važnega predela Dravske banovine nerazdružno povezano na pridelovanje hmelja in njegovo uspešno prodajo v inozemstvo, mi nalaga dožnost, da Vam, gospod minister, skrenem pozornost na dejstvo, da kraljevska vlada doslej ni posvečala zadostne in primerne pažnje zaščiti te važne gospodarske panoge, ki je vsled tega izročena samovoljni tuji trgovski eksploataciji v vsakoletno teško škodo hmeljarja — producenta. Znao je dejstvo, da ni v Srednji Evropi nobena druga poljedelska kultura izložena tako velikim izpremembam v ceni kakor je to pri hmelju, ki je dosegel že cene preko din. 200.— za 1 kg, ki se pa prodaja tudi po sramotno nizkih cenah od din. 2.— do din. 10.— za kg, dasi znašajo investicijski in produkcijski stroški povprečno din. 20.— za 1 kg. Rentabiliteta hmeljske produkcije je torej izrazito nevarna, kar mora nujno nalagati državni upravi dolžnost, da ne opusti ničesar, kar bi moglo na mednarodnem tržišču našem hmelju osigurati normalne cene.

Najstarejši hmeljski nasadi z najodličnejšo kvaliteto pridelka se v naši državi nahajajo v dravski banovini na hmeljskem okolišu, ki je označen s svetovno tržno marko „Južnoštajersko: Savinjska dolina“, ki slovi po svojem zelenem goldingu. Vsled padea konsuma piva in rastočega nazadovanja pivo-

varske industrije v Jugoslaviji pa more hmeljarstvo plasirati doma samo 2% celokupnega pridelka hmelja, vsa ostala količina 98% pa se mora plasirati v inozemstvo. Hmeljski produkt je pri nas v Jugoslaviji, ne samo v Savinjski dolini temveč v celi državi isključno izvozno blago. Upravičena je torej stara zahteva vseh hmeljarjev, da nam kraljevska vlada izposluje uvozne kontingente ob znatno znižanih zaščitnih uvoznih carinah pri onih državah, ki so v glavnem kupci našega hmelja. So to danes predvsem Amerika, Anglija in Francija. Vzrok nemogoče slabih cen, ki ubijajo naše hmeljarstvo že vsa leta, niso samo hmeljski trgovci in prekupci s svojimi nemoralnimi podpondbami, temveč v prvi vrsti in odločujoče hmeljski kontingenti, ki jih nimamo.

V naslednjem hočem v podkrepitev svojih gornjih trditvev podati kratko pregledno sliko hmeljskega izvoza iz območja Savinjske doline v letih 1933, 1934 in 1935.

Naš izvoz je znašal od skupne produkcije 22.000 kvintalov v letu 1933. v

Severno Ameriko (Usa)	7.000 kvintalov
Anglijo	8.000 „
Belgijo	5.000 „
Francijo	1.000 „
Ostale države	1.000 „
Skupna produkcija	22.000 kvintalov

v letu 1934:

Severna Amerika (USA)	7.000 kvintalov
Anglija	8.000 „
Belgija	4.000 „
Francija	1.000 „
Ostale države	1.000 „
Skupna produkcija	21.000 „

v letu 1935:

Severna Amerika (USA)	19.000 kvintalov
Anglija	11.000 „
Belgija	6.000 „
Francija	1.500 „
Ostale države	2.500 „
Skupna produkcija	40.000 kvintalov

Iz navedene statistike je razvidno, da sta že skozi vsa zadnja tri leta naša najboljša odjemalca hmelja Severna Amerika (USA) in Anglija. Ti dve državi pokupita vsako leto 2/3 celokupnega našega pridelka. Cene hmelju bi bile mnogo rentabilnejše, ako bi ta dva naša glavna odjemalca ne imela nevzdržno visoke uvozne carine, ki znaša v Ameriki din. 20.— za 1 kg in v Angliji din. 18.— Ker je naš hmelj v teh dveh državah vsled visoke vsebine grenčice izredno priljubljen, bi se istega moglo v Ameriki in Angliji še mnogo več plasirati, ako bi se dosegli kontingenti po nižani uvozni carini. Za naš hmelj se do danes od strani države ni izposloval niti eden kontigent. Poglejmo pa, kaj je v tem pogledu storila Čehoslovaška. Ta država si je izposlovala kontigent po nižani uvozni carini RM 70 za 100 kg v Nemčijo za kvantum 20.000 kvintalov hmelja in po nižani uvozni carini Fr. fr. 200.— za 100 kg v Francijo za kvantum 18.000.— kvintalov, istočasno, ko plačamo mi v Nem-

čijo uvozne carine RM 150.— za 100 kg in v Francijo Fr. fr. 400 za 100 kg.

V Franciji se je v zadnjem času pokazal velik interes za naš hmelj ter bi bilo nujno želeli, da se doseže kontingent analogno Čehoslovaški, kontingenti v Angliji in Ameriki, kamor se zadnja leta po nevzdržno nizkih cenah vsled visokih uvoznih carin izvažajo največ našega hmelja, kar bi pomenilo za naše državno gospodarstvo povečan dotok tujih deviz in pojačanje aktivnosti trgovinske bilance.

Poleg pomanjkanja kontingentov so najteža rak-rana izvoza našega hmelja po normalnih svetovnih cenah neurejeno in komplicirano funkcioniranje kliringov v prvi vrsti z Nemčijo. Ta država je namreč v prejšnjih letih pokupila 2/3 do 3/4 celokupne naše hmeljske produkcije, od leta 1931 dalje pa v našo težko škodo ta izvoz vedno bolj pojema, ter so bila vsa prizadevanja naših gospodarskih in trgovskih krogov za omogočenje izvoza v Nemčijo brezuspešna.

Poleg vseh teh navedenih nedostatkov pa še obstoja nemogoča tarifna politika naših državnih železnic, da za kratek odsek od Žalca do državne meje pri Dravogradu znaša tovarnina 1/5 vseh prevoznih stroškov do Hamburga.

Z ozirom na gornje navedbe Vas prosim, gospod minister, da mi odgovorite, kaj ste storili in kaj namerava kraljevska vlada storiti, da se pri državah uvoznicah našega hmelja dosežejo dovoljni kontingenti za izvoz našega hmelja po nižanih carinah in da se hmeljski izvozni trgovini s primernimi deviznimi in klirinškimi predpisi delo sploh omogoči, kakor to način hmeljske trgovine, ki je sezonska in borzna, zahteva.

Beograd, dne 6 januarja 1936

Ivan Prekoršek, s. r.
narodni poslanec

INTERPELACIJA

narodnega poslanca Milana Mravlje, na Ministra za železnice radi zaračunavanja v napredovanje in za penzijo službenih let onim železniškim uslužbencem, ki so kot skupinovodje, predelavci, nakladniki itd. bili nastavljeni kot dnevničarji, a se jim je z zakonom iz l. 1931 ta pravica odvzela.

GOSPOD MINISTER,

Železniški uslužbenci, kateri so bili l. 1926 nastavljeni z upoštevanjem vseh službenih let, ki so jih prebili pri železnici do nastavitve, so bili uvrščeni v višje plačilne stopnje, ker so imeli večinoma po več kot 20 let službe, katero so vršili kot skupinovodje, predelavci, pisarji ter nakladniki itd., skratka: vršili so razne posle nastavljenih.

Po zakonu iz l. 1923, kateri je bil do l. 1931 v veljavi, se jim je vsa dotedanja služba računala za napredovanje in za penzijo.

Toda še le po nastavitvi teh starih ljudi se je začel od strani železniške uprave zakon tolmačiti tam, kjer je bil dvomljiv, upravi v prilog ter uslužbencem v škodo. Uslužbenci so se v takih slučajih pritoževali na Državni svet, kateri jim je vedno ugodil. Zato je uprava začela zakon popravljati s finančnimi zakoni. Prvič je vnesla v finančni zakon za l. 1927/28 določbo, glasom katere se mora vsakega novopostavljenega uslužbenca uvrstiti samo v l. torej najnižji stepen plače. Na podlagi tega so bili l. 1926 nastavljeni po treh oziroma štirih letih, pomaknjeni nazaj v l. ste-

pen, dasi so eni bili že v X. stopnji. Torej v najvišji. S tem so bili degradirani na mnogo nižjo stopnjo kot so jo imeli pred nastavitvijo. Upravi pa to še ni bilo dovolj in je bila z dnem 1. marca 1929 izdana naredba, glasom katere zadobi državni uslužbenec pravico na penzijo, ko dejansko navršil 10 let kot nastavljenec. A najhujši udarec pa je bil zadan j novim zakonom iz l. 1931, katerega člen 258 — prehodne odredbe — določa, da se šteje za penzijo tudi stalna dnevničarska služba, oz. služba stalnega delavca, samo onim uslužbencem, kateri so bili nastavljeni pred 1. septembrom 1934. S to klavzulo bi naj bila služba onim kateri so bili postavljeni po l. IX. 1923, popolnoma izgubljena, ne le za napredovanje, temveč tudi za penzijo in bi naj torej uslužbenec, kateri ima sicer po 30 let ali celo 36 let celokupne službe, ako ni navršil 10 let kot nastavljenec, izgubil vse in bil vržen na cesto, kar se je sedaj že v nekoliko slučajih zgodilo. Med tem ko bi oni »srečni« kateri je dočakal 10 let nasfavljenega službe — to bo prihodnjo jesen — imel samo teh 10 let, ne pa n.pr. 35 let, kar mu je bilo z zakonom iz l. 1923 zajamčeno.

Do sedaj je bilo že nekoliko slučajev, da so bili taki uslužbenci odušeni, bodisi radi bolesti, ali pa ker so ispolnili 65 let starostn — slučaj *Jože Kozar, sprevodnik v Mariboru*.

Radi teh očitnih krivic, so se prizadeti ponovno obrnili potom deputacij na razne službene instance. N.pr. na oblastno direkcijo, na generalno direkcijo in trikrat na prejšnjega ministra g. Radivojevića, katarému so vse to razložili deloma ustmeno in pismeno, ter ga prosili, naj bi se te očitne napake popravile. Toda, ni bilo nikakega uspeha!

Z ozirom na to, da se je s spredaj omenjeni odredbami odvzelo mnogobrojnim železniškim uslužbenecem zakonito pridobljene pravice, ki se v celem svetu spoštujejo in da jim je s tem prizadejana težka krivica, da jih država na stara leta meče nepreskrbljene

na cesto, jaz Vas vprašam, Gospod Minister, ali so Vam znane te nesocijalne odredbe finančnih zakonov in njihove nezaslišane posledice?

Ali so Vam poznani slučajji, da so železniški uslužbenici po 35 letih vestne službe državi, navezani na milost dobrih ljudi, ako nočejo lakote poginiti?

Ako so Vam ta dejstva in ti slučajji poznani, kaj nameravate storiti, se državnim železniškim uslužbenecem po 35 letih službe osigura primerna pokojnina, kakršna jim je zagotovljena zakonom o prometnem osoblju iz l. 1923.

Prosim za ustmeni odgovor v Narodni skupščini.

Sprejmite, Gospod minister, izraze mojega odličnega spoštovanja.

18 januara 1936
Beograd

Milan Mravlje, s. r.
narodni poslanec

INTERPELACIJA

Dr. Đorda Markovića, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o nezakonitosti i izazivačkom radu Krešimira Hajdića, predsednika opštine u Hrvatskoj Kostajnici.

GOSPODINE MINISTRE,

Nesavestan i izazivački rad Pretsednika opštine u Hrv. Kostajnici Krešimira Hajdića izazvao je u građanstvu tako veliko ogorčenje, da su isti bili prisiljeni koncem meseca decembra 1935 god. u većem broju da demonstriraju u celoj varoši a naročito pred zgradom sreskog načelstva kojom su prilikom zahtevali smenu Hajdićevu.

U toj demonstraciji bez obzira na političko obeležje učestvovali su vrlo ugledni građani i opštinari koji nisu mogli više da podnose njegov izazivački rad u opštinskoj upravi i mestu.

Dana 27 decembra 1935 godine pretstavnici uglednih građana opštine Kostajničke predali su svoju pismenu pretstavku sreskom načelniku u kojoj su izneli sav nezakoniti rad Krešimira Hajdića moleći njegovu smenu.

Tu je pretstavku sreski načelnik poslao Banskoj upravi u Zagrebu.

Dada 31 decembra 1935 god. bila je deputacija od 7 vrlo uglednih građana iste opštine kod Gospodina Bana Savske banovine, Gospodina Dr. Marka Kostrenčića, kojom su mu prilikom lično obrazložili predatu pretstavku, ceo rad opštinske uprave te teško i nesnošljivo stanje u samom mestu i molili da je jedini izlaz stišavanje strasti u samom mestu da se hitno smeni pretsednik opštine Krešimir Hajdić.

Isti taj pretsednik opštine Krešimir Hajdić svojim radom u samoj upravi stvorio je takvo nezadovoljstvo da su gotovo svi odbornici dali ostavke a on je ostao da radi sa malim brojem zamenika.

Krešimir Hajdić, Pretsednik opštine i vlasnik apoteke u Bos. Kostajnici ispostavio je od same svoje opštinske uprave uverenje da je zemljoradnik samo da bi izbegao svojim dugovnim obavezama.

Ja Vas Gospodine Ministre molim, da mi na osnovu čl. 72 Poslovnika Narodne skupštine izvolite dati u Narodnoj skupštini svoj usmeni odgovor na sledeće:

1) Da li Vam je poznato, da je koncem meseca decembra 1935 god. bila veća demonstracija u mestu Hrv. Kostajnici od strane velike većine građana istoga mesta a protivu pretsednika opštine Krešimira Hajdića, te da li Vam je dostavljena njihova pismena pretstavka potpisana od $\frac{3}{4}$ građana te opštine, a da li ste voljni da izadete građanstvu u susret i prekinete nesnošljivo stanje koje tamo postoji, te da dode do smirenja strasti u tom mestu;

2) Da li Vam je poznato da je Krešimir Hajdić kao pretsednik opštine u Hrv. Kostajnici a vlasnik apoteke u Bos. Kostajnici ispostavio uverenje od strane one opštine kojoj je na čelu da je zemljoradnik čime je išao da ošteti svoje verovnike, a koji je postupak kažnjiv.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da biste izvolite ubrzati odgovor po ovoj mojoj interpelaciji.

Primate, Gospodine Ministre, izraz mog dubokog poštovanja.

Beograd, 17 januara 1936

Dr. Đorde Marković, s. r.
narodni poslanik

NARODNOJ SKUPŠTINI

Odbor za proučavanje predloga Trgovačkog zakonika, na svojim sednicama svestrano je proučio upućeni mu zakonski predlog i u toku rada učinio sledeće izmene i dopune:

U naslovu „Trgovački zakonik“ i u celom tekstu reč „zakonik“ zamenjuje se rečju „zakon“, pisanu malim slovom.

U §§ 1—142 stavovi se označavaju: (1), (2), (3), — a ne sa: 1), 2), 3).

U § 1 drugi red reči „u cilju privređivanja“ zamenjuju se rečima „u vidu privrednog zanimanja“.

U § 2 stav 1 treći red reči „u cilju privređivanja“ zamenjuju se rečima „u vidu privrednog zanimanja“. Stav 3 menja se i glasi:

3) „Naredenja stava 1 ne odnose se na lica slobodnog zanimanja, koja za svoj intelektualni rad

primaju nagradu, kao što su advokati, javni beležnici, lekari, patentni inženjeri, inženjeri projektanti i tome slično."

U § 3 stav 1 i 2 menjaju se i glase:

1) „Naredenja o firmi, trgovačkim knjigama i prokuri ne odnose se na lica, koja su trgovci u smislu § 1, a bave se omanjom trgovinom."

2) „Koja se trgovina smatra kao omanja, određuje se uredbom, koju će Ministar pravde u sporazumu sa Ministrom trgovine i industrije propisati i to prema veličini preduzeća u struci i mesnim prilikama, a po saslušanju nadležnih komora. Ova uredba se na isti način može i menjati."

Kod § 6 u naslovu mesto „Trgovac i protiv zabrane" stavlja se „Trgovac i njegov odnos prema drugim zakonskim propisima." U trećem redu § 6 reč „je" briše se, a u četvrtom redu reč „zabranjeno" zamenjuje se rečima „nije dozvoljeno", u istom redu posle reči „ili" umeće se „je".

U § 7 stav 1 menja se i glasi: „Trgovački registar vode trgovački odnosno okružni sudovi".

Kod § 8 u početku stava 1 dodaju se reči „ako zakonom nije drukčije naredeno"; u stavu 5 drugi red posle reči „njegovo" umeću se reči „i cenovnik objava". Na kraju stava 5 dodaje se „ova uredba se na isti način može i menjati".

U naslovu § 10 reč „Dejstvo" zamenjuje se rečju „Posledica".

U § 11 stav 4 šesti red reč „ostanak" zamenjuje se rečju „postanak".

U § 12 na kraju stava 3 posle reči „izmene" stavlja se tačka sa zapetom i dodaju se reči „ako ima prepreke izvestiće se sud glavnog nastana".

Kod § 13 stav 2 postaje stav 1 i u početku istog briše se reč „Sve"; stav 1 postaje stav 2, koji se menja i glasi: „Prijava, koje se tiču samo podružnice, u koliko ovim zakonom nije što drugo naredeno podnosiće se kod njenog registarskog suda, koji će o izvršenom upisu i objavi izvestiti registarski sud glavnog nastana radi zabeležbe, ta zabeležba se ne objavljuje".

U § 15 stav 2 prvi red reč „prva" zamenjuje se rečima: „prvo osnovana".

U § 16 stav 4 treći red posle reči „tada" umeće se „bila".

U § 17 u stavu 1 i u celom tekstu zakona reč „izrečan" zamenjuje se rečju „izričan". Stav 3 §-a 18 postaje stav četvrti §-a 17 i u njemu, u drugom i četvrtom redu, mesto „§-u 17" stavlja se „prethodnim stavovima", u prvom redu mesto „kažnjivo" stavlja se „kažnjiv" i u drugom redu mesto „potpadalo" stavlja se „potpadao". U stavu 1 mesto „primeran" stavlja se „primeren".

U § 18 stav 2 reči „osudenikov glavni nastan" zamenjuju se rečima „glavni nastan osudenoga". Stav 4 §-a 18 postaje stav 3 i u istom reč „osudenika" zamenjuje se rečju „osudenoga"; u stavu 2 mesto „(§ 13 stav 1)" stavlja se „(§ 13 stav 2)".

U § 19 treći red mesto „svako" stavlja se „svakog".

Kod §§ 20 i 21 ispravljene su štamparske greške i „§ 20" stavlja se ispod naslova, isto se „§ 21" stavlja ispod naslova.

U § 21 stav 1 četvrti red reč „podneće" zamenjuje se rečju „priložiće". U stavu 3 peti red reč „pomenutoga" briše se, a u istom redu posle reči „upisa" umeću se reči „bračnih ugovora odnosno njihove izmene".

U § 25 stav 1 prvi red posle reči „Vlasti" stavlja se zapeta i briše se reč „i".

U § 26 na kraju stava 2 dodaje se: „Uredbe, izuzev propise o postupku pri izricanju kazne, izdavaće se u sporazumu sa ministrom trgovine i industrije, a po saslušanju trgovačkih, industrijskih i zanatskih komora".

U § 29 na kraju stava 2 dodaje se „Ime komanditora ne sme se nalaziti u firmi".

§ 31 menja se i glasi:

1) „Izrazi koji označavaju Vladaoca ili članove Kraljevskog Doma, istoriska lica ili mesta, narodnost, državu, banovinu, pokrajinu, oblast ili kraj u Kraljevini, mogu se kao dodatci u firmu staviti samo ako je dato odobrenje po postojećim propisima; ako takvih propisa nema, potrebno je odobrenje Bana, a po saslušanju nadležne trgovačke, industrijske ili zanatske komore".

2) „Stranim državljanima zabranjeno je ukazivati u firmi na Jugoslaviju i jugoslovensku narodnost".

§ 32 dobija nov stav 4 koji glasi: „U prepisci trgovac čija je firma upisana u trgovački registar mora označiti Sud kod koga je firma upisana kao i broj i datum sudske odluke o upisu".

U § 33 stav 1 drugi red posle reči „svih" umeće se „drugih"; u stavu 5 drugi red mesto „uredbom odrediti" stavlja se „uredbama određivati", u petom redu istog stava mesto „uredbom proširiti" stavlja se „uredbama proširivati".

U § 34 prvi red posle reči „Ako se" umeće se „po sili zakona".

U § 36 stav 1 i 2 menjaju se i glase:

1) „Ko pribavi trgovačko preduzeće, može ga, ako je predašnji imalac preduzeća na to izrično pristao, voditi pod dotadašnjom firmom, ali samo sa dodatkom iz koga se vidi, ko je sadašnji imalac preduzeća (§ 29); u slučaju pribavljanja nasleđstvom potreban je izričan pristanak naslednika. Ali ako dotadašnja firma i u pogledu novog imaoća preduzeća potpuno odgovara naredenjima § 29, dodatak nije potreban."

2) „Ako slog dotadašnje firme, izuzev obavezni dodatak iz § 29, odgovara slogu firme, koju bi novi imalac preduzeća morao imati po § 29, dovoljno je da se izmeni ili napusti ili doda obavezni dodatak."

Kod §§ 37 i 38 ispravljene su štamparske greške i „§ 37" stavlja se ispod naslova, isto se i „§ 38" stavlja ispod naslova.

Kod § 37 na kraju stava 2 dodaju se reči „Kad iz javnog trgovačkog društva ili komanditnog društva ispadnu svi drugari sem jednog, ovaj može dotadašnju firmu upotrebljavati samo sa dodatkom, koji pokazuje njegovo porodično i bar jedno potpuno rođeno ime. No ako je ime jedinog imaoća sadržano u firmi, dovoljno je da se brišu oni sastavni delovi firme koji pokazuju oblik društva".

U § 40 treći red, posle reči „preduzeća" stavlja se zapeta i umeću se reči „a ako je stranac i svoje državljanstvo".

U § 41 prvi red, posle reči „imaoca" umeće se „ili njegovog državljanstva".

U § 42 stav 3 treći red posle reči „prebivalište" umeće se „a ako su stranci i državljanstvo".

U § 43 stav 1, drugi red, mesto „činjenice" stavlja se „činjenica".

Kod §§ 45 i 46 ispravljaju se štamparske greške i „§ 45” stavlja se ispod naslova, isto i „§ 46” stavlja se ispod naslova.

Kod § 45 treći red, brišu se reči „koje njihove”, u istom redu posle reči „ustanove” dodaju se reči „kojom upravlja država ili banovina”, na kraju paragrafa dodaje se nova rečenica koja glasi: „Za primenjivanje prvog dela drugog do petog oteka u pogledu upisanih preduzeća vrede posebni propisi”.

U § 46 stav 1) menja se i glasi „Onoga, koji upotrebi firmu, na koju po naređenjima ovoga zakona nema pravo, kao i onoga koji svoju firmu upotrebi drukčije no što je upisana u trgovački registar ili drukčije no što je za nju podnesen potpis, registarski sud će kaznama prinuditi da je više ne upotrebljava odnosno da je upotrebljava ispravno (§§ 17 do 19)”.

Kod § 47 u naslovu četvrtog oteka reč „Računovodstvo” briše se.

U § 47 stav 1 peti red posle reči „radom” stavlja se zapeta, u stavu 2, treći red posle reči „pravdaju” stavlja se zapeta.

U § 52 na kraju dodaju se reči „u koliko se na tome zasniva koji opis u trgovačkim knjigama”.

U § 53 stav 2 peti red mesto „uredbom” stavlja se „uredbama”, u šestom redu istog stava posle reči „propise” umeće se „tehničke prirode”.

U § 54 u stavu 1 četvrti red reč „mora” zamenjuje se rečju „može”, u istom redu posle reči „voditi” umeće se reč „ma”.

U § 55 stav 2 menja se i glasi: „Deset godina dužan je čuvati prepisku, spise, i druge poslovne za beleške, kojima se pravda uvođenje u knjigama”.

U § 59, u vezi izmena učinjenih kod § 17, u stavu 1, peti red, mesto „Naređenja §-a 17 stav 4” stavlja se „Naređenja §-a 17 stav 4 i 5”.

U § 67 stav 2 prvi red posle reči „prokurista” umeće se „će”.

U § 70 stav 1 brišu se reči „Ti punomoćnici su ovlašćeni naročito na to, da naplaćuju robu, koju su oni prodali, i da daju uobičajne rokove za njeno plaćanje”. Na kraju stav 2 reči „prisutnom putniku” zamenjuje se rečima „i putniku ako je prisutan”.

§ 72 menja se i glasi: „Ko je zaposlen u kakvoj otvorenoj postoriji ili u otvorenom stovarištu robe, samim tim je ovlašćen za obavljanje poslova, koji se obično vrše u takvoj prostoriji ili stovarištu, ako u njima nije jasno označeno što drugo.”

§ 73 menja se i glasi: „Ko podnese priznanicu ili potvrdu izdatu od trgovca ovlašćen je na prijem novca odnosno predmeta označenog u priznanici, sem ako ne postoje okolnosti, iz kojih se mora protivno pretpostaviti”.

U § 76 četvrti red reči „u cilju privređivanja” zamenjuju se rečima „u vidu privrednog zanimanja”.

U § 78 stav 2, drugi red mesto „zato” stavlja se „za to”. Stav 3 menja se i glasi: „Naređenja u § 70 stav 2 i 3 vrede i za trgovačke zastupnike”.

U § 90 stav 3, prvi red mesto „§ 233” stavlja se „§ 223”.

U § 92 stav 1, drugi red mesto „u cilju privređivanja” stavlja se „u vidu privrednog zanimanja”.

U § 93 stav 1, u trećem i četvrtom redu reči „običaj mesta, gde je se posredovanje vršilo” zamenjuje se rečima „mesni običaji”.

U § 94 stav 2 menja se i glasi: „Trgovački posrednik je dužan, da drugu stranku označi u roku od 15 dana”.

U § 93, stav 2, menja se i glasi: „Trgovački posrednik nema te dužnosti, ako su ga stranke od nje oslobodile”.

U § 105, stav 2, tačka 1, drugi red, posle reči „drugara” umeće se „državljanstvo ako je stranac”, na kraju iste tačke dodaju se reči: „ako je drugar trgovac pojedinac ili lično odgovorni drugar kojeg trgovačkog društva prijaviće e i to:”.

U § 107 stav 1, prvi red posle reči „drugari” umeće se reč „zajedno”.

U § 117, stav 2, treći red posle reči „drugara” umeće se „on”.

U § 118 u stavu 1, četvrti red reč „njega” zamenjuje se rečju „posla”, u stavu 2, treći red reč „potreban” zamenjuje se „potrebna”.

U § 119 stav 2, četvrti red posle reči „drugar” stavlja se zapeta.

U § 121 u samom početku stava 1, stavlja se reč „Svaki”, u drugom redu mesto „lično obaveštavati se” stavlja se „lično se obaveštavati”. U četvrtom redu istog stava reči „i sebi” zamenjuju se rečima „i za svoju upotrebu”.

U § 123 stav 1, treći red posle reči „udeo” briše se zapeta, u stavu 3, prvi red posle reči „pogodba” stavlja se zapeta, u drugom redu istog stava posle reči „gubitku” stavlja se zapeta.

Kod § 127 u stavu 2, prvi red posle reči „može” umeće se reč „se”, u drugom redu posle reči „trošku” umeće se reč „pridružiti”, u istom redu reč „pristupiti” briše se.

U § 131 u trećem redu briše se reč „kako”, u četvrtom redu brišu se reči „tako i sa društvom”.

U § 135 stav 1, reči: „Ako se za takvo delo ili propust kažnjava novčano, društvo odgovara i krivično.” zamenjuju se rečima: „Društvo odgovara i krivično ako se za takvo delo ili propust kažnjava novčano”.

U § 137 stav 1, drugi red, posle reči „drugar” reč „ga” briše se, u istom redu posle reči „može” umeće se reč „društveni ugovor”.

U § 138, na kraju stava 1 dodaje se „(§ 137 stav 2)”, u istom §-u stav 5 briše se.

U § 140, drugi red, posle reči „drugara” umeću se reči „koji ima pravo na poslovodstvo”.

U § 142, stav 1, treći red, posle reči „prestane” umeću se reči „drugar koji nije fizičko lice”, a pred „prestane” stavlja se reč „kad”.

U § 147, stav 2, drugi red, reč „društvo” zamenjuje se rečima „društveni ugovor”.

U § 153, stav 1, peti red, mesto „može se” stavlja se „se može”, u stavu 3, četvrti red, reč „likvidacijska” zamenjuje se rečima „u likvidaciji”.

U § 154, stav 2, prvi red, posle reči „postavljeni” stavlja se zapeta.

U § 156, stav 1, prvi red, mesto reči „će” stavlja se reči „su dužni”. Na kraju stava 1 dodaju se reči „Nekretnine bez pristanka svih drugara mogu se unovčiti samo na javnoj dražbi.”

U § 157, na kraju, posle reči „godinu” mesto tačke stavlja se zapeta i dodaju se reči „računajući godine od početka likvidacije”.

Kod šestog oteka u naslova reč „zastara” zamenjuje se rečju „zastarelost”.

U § 163, stav 4, prvi red, reč „zastaru” zamenjuje se rečju „zastarelost”.

U § 164, u naslovu reč „prekid” zamenjuje se rečima „prekid zastarelosti”, u istom paragrafu u prvom, četvrtom i šestom redu, reč „zastare” zamenjuje

se rečju „zastarelost”. U sedmom redu posle reči „dru-garu” stavlja se zapeta.

U § 167, stav 1, drugi red odozdo, posle reči „uloga” umeću se reči „objaviće se i to”.

U § 170, u naslovu u mesto „Deo u dobitku” stav-lja se „Udeo u dobitku i gubitku”. U istom paragrafu prvi red, reči „izračunavanju dobitka i gubitka” za-menjuju se rečima „udelu u dobitku i gubitku”.

U § 174, stav 1, drugi red, brišu se reči „i sa društvom”.

U § 178, u naslovu četvrtog oteka briše se „pre-stanak društva”.

U § 185, u naslovu posle reči „dozvola” umeće se reč „vlasti”. U stavu 2, četvrti red, mesto „Uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”.

U § 186, stav 8, peti red, mesto „propisace ured-bom” stavlja se „propisivaće uredbama”; u istom stavu, šesti red posle reči „industrije” umeće se reči „u sporazumu”.

U § 188, stav 2, drugi red, mesto „1000” stavlja se „500”.

U § 189, stav 4, drugi red, reč „knjiženje” za-menjuje se rečima „prenos po žiro računu”.

U § 191, stav 1, treći red, brišu se reči „na se-dištu Apelacionog suda”, u stavu 2, drugi red, brišu se reči „revizori stručnjaci, koji će postaviti pome-nuti”, u stavu 3, četvrti red, brišu se reči „na sedištu Apelacionog suda”, u stavu 4, treći red, reči „Ured-bom daće” zamenjuju se rečima „Uredbama davaće”, u istom stavu četvrti red reč „na” zamenjuje se rečju „po”, u stavu 6, treći red posle „organa” stavlja se zapeta, u istom redu posle reči „revizora” umeću se reči „mogli presudno uticati”, u sedmom redu istog stava brišu se reči „mogla presudno uticati”, u petom redu reč „imale” zamenjuje se rečju „imala”, na kraju stava 6 mesto „310 stav 2)” stavlja se „(§ 310 stav 2)”, u stavu 8 drugi red, mesto „naredenje” stavlja se „naredenja”.

U § 193, stav 2, drugi red, posle reči „primerka” umeću se reči „u roku koji će sud odrediti prema prilikama”. Na kraju stava 5 dodaju se reči „o svom trošku”.

§ 194 dobija nov stav 8, koji glasi: „Ako je do-zvola, potrebna za osnivanje, data tek pošto je dru-štvo osnovano, a uz uslov da se u pravila unesu iz-mene ili dopune, te izmene ili dopune za dva meseca uneće se u pravila javnobeležničkim aktima, kojima lica koja su preuzela deonice, izrično pristanu na te izmene ili dopune. Ako u roku ne pristanu svi, osni-vanje važi za neuspelo, a osnivači su dužni, da za 15 dana preporučanim pismima upozore preuzimaoce da mogu podići što su platili ili uneli odnosno ustupi-li za društvo čije osnivanje nije uspelo.”

Sadanji stav 8 postaje stav 9.

U § 195, na kraju stava 1 dodaje se „ako je za osnivanje društva potrebna dozvola, oglas, kojim se poziva na upisivanje deonica (prospekt), ne može se izdati dok dozvola nije data ili ne važi kao data.”

U početku stava 2, reči „Oglas, kojim se poziva na upisivanje deonica (prospekt) mora sadržati: „za-menjuju se rečima „Prospekt mora sadržati:”. U sta-vu 2, na kraju tačke 1 dodaju se reči „datum i broj dozvole, ako je potrebna za osnivanje, kao i vlast koja je dozvolu dala, odnosno podatke iz kojih se vidi da dozvola važi kao data;”

§ 196 menja se i glasi:

1) „Upisivanje deonica i novčane uplate na njih, ove i u slučaju § 194, mogu se vršiti samo kod Na-

rodne banke, Poštanske štedionice, Državne hipote-karne banke, njihovih podružnica, kod kreditnih usta-nova, za čije obaveze jamči država, banovina ili koje drugo samoupravno telo, i kod banaka koje su za poslednje tri poslovne godine delile bar 5% dividen-de i čija osnovna glavica iznosi bar 5,000.000.— di-nara; ali kod kreditnih ustanova, za čije obaveze jamči drugo koje samoupravno telo, a ne država ili banovina, ne mogu se upisivati deonice niti vršiti uplate po njima, ako opšta rezerva te ustanove ne dostiže 1,000.000 dinara.”

2) „Iz važnih razloga Ministar trgovine i indu-strije po saslušanju trgovačke (industrijske) komore pojedinim kreditnim ustanovama, za čije obaveze jamči koje samoupravno telo, a ne država ili bano-vina, kao i pojedinim bankama za određeno vreme može oduzeti pravo upisivanja deonica i polaganje uplata po deonicama kod njih.”

3) „Uplate se mogu vršiti samo u vidu redovne ostave.”

4) „Kod zavoda, kod kojih ima da se vrši upisi-vanje deonica, staviće se na pregledanje potpuna pravila, izveštaji osnivača i revizora i prospekt, a ako je za osnivanje društva potrebna dozvola i pre-pis dozvole odnosno prepisi isprava iz kojih se vidi da dozvola važi kao data.”

U § 197, stav 1, četvrti red, mesto „upisnicima” stavlja se „upisnicama-”, u stavu 2, tačka 2, mesto „deonica” stavlja se „deonice”, u tački 4 istog stava drugi red, posle reči „pravila” umeće se „dozvola”, u tački 5, četvrti red, mesto „izvršeni” stavlja se „izvršene”.

U § 199, peti red, reč „nevaljalim” zamenjuje se rečju „nevažecim”, u sedmom redu reči „propadaju u korist društva” zamenjuju se rečima „pripadaju društvu.”

U § 202, stav 2, peti red, posle reči „revizora” umeću se reči „dozvolu za osnivanje odnosno ispra-ve iz kojih se vidi da dozvola važi kao data,” u osmom redu posle reči „prospekta” stavlja se zape-ta; u stavu 3 drugi red, posle reči „može” stavlja se zapeta.

U § 204, stav 2 četvrti red, i u stavu 3 šesti red, mesto „deonice” stavlja se „deonica”.

U § 207, u stavu 6, četvrti red briše se reč „cela”.

U § 208, stav 1, sedmi red, reč „desetinu” zame-njuje se rečju „petinu”, u stavu 8, drugi red, reč „se” briše se.

U § 209, stav 2, tačka 1 mesto „društva” stavlja se „društava”, u tački 2, drugi red mesto „upisata” stavlja se „upisana”, u tački 3, peti red, mesto „pla-tama” stavlja se „uplatama”.

U § 110, stav 2, prvi red mesto „na” stavlja se „da”, u desetom redu istog stava reč „najedanput” zamenjuje se rečju „jedanput”.

U § 211, stav 2, tačka 1, drugi red, mesto „do-zvola osnivanja” stavlja se „dozvola za osnivanje”.

Dosadašnji § 214 postaje stav 1 §-a 214 i u njemu u trećem redu mesto reči „osnivanja” stavlja se reči „koga je društvo osnovano”.

§ 214 dobija nov stav 2, koji glasi: „Ako u slu-čaju § 194 dozvola za osnivanje društva onog dana koga je društvo osnovano još nije bila data ili nije važila kao data, dvomesečni rok se računa od dana koga je moliocu dostavljeno rešenje o dozvoli od-nosno od dana koga dozvola važi kao data, a u slu-čaju pomenutom u § 194 stav 8 rok se produžuje za mesec dana.”

U § 215, stav 1, drugi red, reč „roku“ zamenjuje se sa „toku“. U stavu 2, prvi red posle reči „stavu“ stavlja se zapeta.

U § 217, stav 1, tačka 2, drugi red, mesto „koji“ stavlja se „koje“.

U § 223, tačka 11, treći red, posle reči „faksimilirani“ stavlja se zapeta i umeće se „a“.

U § 226, stav 3, sedmi red, posle reči „privremenicu“ umeću se reči „po berzanskoj ceni, a ako je nema“.

U § 228, stav 3, drugi red posle reči „pribavio“ stavlja se tačka; a sledeće reči „koji mora društvu podneti i samu ispravu“ zamenjuju se rečima „Uz prijavu mora se društvu podneti i sama isprava.“

U § 230, stav 4, drugi red, posle reči „veći“ umeću se reči „od dve trećine osnovne glavnice, a prvenstvena dividenda ne može biti veća.“

U § 231, stav 1, sedmi red mesto reči „primena“ stavlja se „promene“.

U § 234, stav 1, četvrti red reči „mogu se izdati“ zamenjuju se rečima „izdaće se ako pravilima nije drukčije predviđeno.“

U § 236, stav 1, drugi red reč „amortizovati“ zamenjuje se rečima „sudski poništiti (amortizovati)“, u četvrtom redu istog stava reč „amortizovati“ zamenjuje se rečima „sudski poništiti“, u stavu 2, drugi red reč „amortizovana“ zamenjuje se rečima „sudski poništena“.

U § 240, na kraju stava 4 reči „propadaju u korist društva“ zamenjuju se rečima „pripadaju društvu“.

U § 244, stav 1, treći red reč „se“ zamenjuje se rečju „su“, u sedmom redu istog stava reč „mogu“ zamenjuju se „može se“, u osmom redu mesto reči „naročitu ugovornu kaznu“ stavlja se „naročita ugovorna kazna.“

Kod § 248, u naslovu reč „Udruženja“ zamenjuje se rečju „Udruživanje“, u stavu 1, peti red reč „više“ zamenjuje se rečju „nekolicini“, na kraju stava 1, dodaju se reči „i overen“.

Kod § 249, stav 1, četvrti red produžuje se rečima „Ukupni ...“ u stavu 1, sedmi red, reči „uredbom propiše“ zamenjuju se rečima „uredbama propisuje“. Na kraju stava 5 dodaju se reči: „Iz važnih razloga Ministar trgovine i industrije po molbi društva rok može produžiti za jednu godinu“. U stavu 7, šesti red, reči „koje je društvo pribavilo“ zamenjuju se rečima „u koliko ih društvo nije pribavilo za tudi račun“.

U § 251, peti red, mesto „u“ stavlja se „na“.

Na kraju § 252 dodaju se reči „u Kraljevini“.

U § 254, stav 1, deveti red, mesto „361“ stavlja se „§ 261“.

U § 255, stav 1, drugi red, reč „je“ briše se, u stavu 2, tačka 3, reči „članovima upravnih“ zamenjuje se rečima „članova uparve“, u stavu 4, drugi red, posle reči „je“ umeću se reči „bez odlaganja“.

U § 256, stav 1, tačka 3, mesto „nepokretnina“ stavlja se „nekretnina“, u tački 5, mesto „nepokretnine“ stavlja se „nekretnine“, u stavu 4, drugi red, mesto „nepokretnina“ stavlja se „nekretnina“. U stavu 2, deveti red, mesto „1, 5 i 8“ stavlja se „1 stav 5 i 8“.

U § 257, stav 4, drugi red, reč „tri“ zamenjuje se rečju „pet“.

U § 258, stav 1, četvrti red, mesto „samo“ stavlja se „sam“, u stavu 5, treći red, mesto „predlagača“ stavlja se „predlagače“.

U § 259, na kraju stava 1, mesto „posvedočavanja“ stavlja se „posvedočavanje“.

U § 261, stav 3, šesti red, posle reči „preko“ umeće se „tri“, u devetom redu istog stava, posle reči „ustanove“ treća rečenica menja se i glasi: „Pravilima može biti predviđeno i polaganje deonica u inostranstvu, ali Ministar trgovine i industrije može bilo uredbama bilo dozvolom, ako je potrebna za osnivanje društva, propisivati uslove za tako polaganje, a društvima za čije osnivanje je potrebna dozvola može polaganje u inostranstvu u dozvoli i sasvim zabraniti“.

U § 263, stav 1, četvrti red, reč „a“ zamenjuje se sa „ali“, na kraju stava 2, dodaje se „(§ 274 stav 3)“.

U § 264, stav 1, drugi red, posle reči „može se“ umeću se reči „ponovo sazvati skupština, a mora se ponovo sazvati“, u četvrtom redu istog stava brišu se reči „mora se ponovo sazvati skupština“, u stavu 2, četvrti red, posle „mesec dana“ stavlja se zapeta, u stavu 3, drugi red, reč „uređen“ zamenjuje se rečju „određen“.

U § 265, stav 5, drugi red, reči „dnevni red“ zamenjuje se rečima „red tačkaka dnevnog reda“.

U § 269, u naslovu posle reči „plodouživalaca“ stavlja se zapeta.

U § 270, prvi red, posle reči „bi“ stavlja se zapeta, u drugom redu posle reči „račun“ stavlja se zapeta, u sedmom redu posle reči „pretrpelo“ stavlja se zapeta.

U § 272, prvi red, mesto „glasanje“ stavlja se „glasanja“.

U § 275, stav 1, treći red odozgo, posle reči „glasova i“ umeće se reč „to“.

U § 277, stav 1, peti red, mesto „preuzeće“ stavlja se „preduzeće“.

U § 279, stav 1 menja se i glasi: „Radi donošenja izreke po pitanju, da li obaveštenje dato na skupštini odgovara zakonu, odnosno da li je opravdano uskraćeno, za 15 dana posle skupštine i manjina i društvo može zatražiti, da predsednik suda, u čijem je trgovačkom registru društvo upisano, obrazuje veće (§ 280 stav 1). Izvršenje zaključka ostaje obustavljeno, dokle izreka veća po pomenu tom pitanju ne bude pravosnažna; no ako se zahtev ne stavi u roku, zaključak se može izvršiti.“

U stavu 2, peti red, posle reči „dato“ stavlja se zapeta, u stavu 3, treći red, mesto „se može“ stavlja se „se ne može“, u stavu 6, osmi red, reč „jednomesečni“ zamenjuje se rečju „petnaestodnevni“.

Kod § 280, stav 1, briše se, a ostali stavovi dobijaju novu numeraciju. U stavu 2 odnosno sada stav 1, peti red, mesto reči „preduzeće“ stavlja se „preduzeća“, a u stavu 9, drugi red, mesto „uredbom propisati“ stavlja se „uredbama propisivati“, u četvrtom redu mesto „Tom uredbom“ stavlja se „Tim uredbama“.

U § 281, stav 1, osmi red, posle reči „da li“ umeće se „je“.

U § 284, stav 1, tačka 1, drugi red, posle reči „poverenstvo“ stavlja se zapeta, u trećem redu mesto tačke i zapete stavlja se zapeta, u tački 2, šesti red, mesto reči „obrazloženje niti“ stavlja se „obrazloženje“, u stavu 2, drugi red, posle reči „otpisivanjem“ briše se zapeta, u petom redu istog stava reč „dvadeseti“ zamenjuje se rečju „deseti“.

U § 285, stav 2 menja se i glasi: „Društvo zastupa uprava, a kad je tužilac uprava ili koji njen član, onda nadzorni odbor; kad nadzornog odbora

nema, kao i kada su tužiocu uparava i nadzorni odbor ili članovi Uprave i nadzornog odbora, sud će društvu postaviti skrbnika za parnicu”.

U § 286, na kraju stava 1, mesto reči „postupnika” stavlja se „postupka”.

U § 291, stav 2, sedmi red, mesto reči „sadrže” stavlja se „sadrži”, u stavu 3, deveti red, posle reči „dozvola” stavlja se zapeta, u četvrtom redu odozdo istog stava mesto „uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”; u stavu 5, drugi red, mesto tačke i zapete stavlja se dve tačke. Na kraju stava 7 stavlja se zapeta i dodaju se reči „u koliko pravila propisuju da samo deoničari mogu biti članovi uparve”.

U § 292, stav 3, treći red, mesto „postavljenja” stavlja se „postavljanja”.

U § 293, stav 2, drugi red, mesto „u” stavlja se „i”.

U § 294, stav 1, prvi red, posle reči „propisati” stavlja se zapeta, u drugom redu posle reči „uprave” briše se zapeta.

Stavovi 2 i 4 § 294 brišu se; stav 3 postaje stav 2, stav 5 postaje stav 3 i stav 6 postaje stav 4.

U § 296, ispravljene su štamparske greške. U naslovu mesto „udaljavanje” stavlja se udaljivanje”. U stavu 1, prvi i peti red, reč „organ” zamenjuje se rečju „odbor”, u šestom redu posle reči „odlaganja” umeću se reči „a najdalje u roku od 15 dana”, u istom redu mesto „udaljavanja” stavlja se „udaljivanja”; u stavu 2, peti red, mesto „organa” stavlja se „odbora”, na kraju stava mesto „organ” stavlja se „odbor”; na kraju stava 3, mesto „§ 293 stav 4” stavlja se „§ 293 stav 4 i 5”. U stavu 4, drugi red, mesto „organa” stavlja se „odbora”, u stavu 6, prvi red, mesto „udaljavanje” stavlja se „udaljivanje”, u stavu 7, prvi red, mesto „udaljavanje” stavlja se „udaljivanje”, u tački 1, istog stava drugi red, mesto „organ o udaljavanju” stavlja se „odbor o udaljivanju”, u tački 3, stava 7, posle reči „uklanjanje” stavlja se zapeta.

U § 298, drugi red, mesto „predvidenim” stavlja se „predvidenih”.

U § 299, stav 2, deveti red, posle reči „organ” stavlja se zapeta, u dvanaestom redu istog stava reč „zaključivati” zamenjuje se rečima „zaključke donositi”; u stavu 5, treći red, mesto reči „o donesenim zaključcima” stavlja se reči „i donesene zaključke”, u devetom redu istog stava mesto reči „to i kao” stavlja se „to, kao i”. U osmom redu stava 5, posle reči „potpis” stavlja se zapeta.

U § 300, drugi red, posle reči „radi” umeće se „sa”.

Kod § 301, stav 4 druga rečenica menja se i glasi: „Punomoćije za vodenje celog i pojedinih grana preduzeća ili podružnica kao i prokuru može, ako pravila drukčije ne nareduju, davati i oduzimati samo uprava.”

U § 302, stav 1, drugi red, posle reči „vodenje” stavlja se zapeta, u četvrtom redu istog stava posle reči „njima” stavlja se zapeta; u stavu 2, deveti red mesto reči „mu” stavlja se „im”, u stavu 3, peti red mesto „naredelja” stavlja se „naredenja”.

U § 303, u stavu 2 peti red, posle reči „nema” umeću se reči „po pristanku”.

U § 304, stav 2, prvi red, mesto „One” stavlja se „Oni”.

U § 305, stav 1, drugi red, mesto „dobijati” stavlja se „dobivati”. U petom redu istog stava posle reči „službu i sl.” stavlja se tačka i umeće se rečenica: „Nagrada ne sme biti nesrazmerna prema obimu preduzeća i vrsti poslova koje obavlja član uprave, a nagrada u vidu provizije isključena je.” a briše se „ali nagrada u vidu provizije isključena je.”

U § 309, stav 6, treći red posle reči „pravde” umeću se reči „a po saslušanju trgovačkih i industrijskih komora”; na kraju stava 6 dodaje se „Na isti način uredba se može i menjati.

U § 310, stav 1, drugi red, posle reči „određen” umeće se „i”. U stavu 2, druga i treća rečenica menjaju se i glase: „Ova zabrana traje: za članove uprave i likvidatore još jednu poslovnu godinu pošto su dobili razrešnicu; za nameštenike i lica, koja su na koji način neposredno zaposlena upravljanjem ili zastupanjem društva još jednu celu poslovnu godinu pošto im je prestala dužnost; za svojake pomenutih lica njihove službenike ili lično odgovorne drugare, dokle član nadzornog organa ne može postati ono lice, zbog koga su oni izuzeti od članstva u nadzornom organu. § 291 stav 3, 5, 6 i 7 shodno će se primenjivati i na članove nadzornog organa”.

U § 312, stav 2, osmi red odozdo mesto reči „ili postavi” stavlja se reči „ili ne postavi”.

§ 313 menja se i glasi:

§ 294 shodno vredi i za članove nadzornog odbora.”

U § 314, stav 2 osmi red odozdo mesto „po” stavlja se „do”.

§ 316, stav 1 u jedanaestom redu, brišu se reči „i tačno” u istom redu briše se reč „pravo”, u istom stavu treći red odozdo mesto „ne mogu” stavlja se „no mogu”.

U § 319 stav 1, prvi red, reč „odbora” zamenjuje se rečju „organa”, u stavu 2, prvi red mesto „naredenje” stavlja se „naredenja”.

U § 321, stav 1, drugi red posle reči „i za sve” umeće se reč „ili za”.

U § 322, stav 5, posle reči „poslovima” brišu se reči „i parnicama”, u drugom redu posle reči „uprave” umeću se reči „i u parnicama protiv njih”.

U § 324, stav 2, šesti red, reči „ako društvo” zamenjuju se rečima „a kod društava”, u istom stavu šesti red „odozdo” posle reči „dva meseca” stavlja se zapeta, u stavu 3, peti red mesto „prepada” stavlja se „pripada”.

U § 325, stav 1, drugi red posle reči „upustva” stavlja se zapeta, u petom redu posle reči „pored” briše se reč „i”; u stavu 2, prvi red posle reči „odbila” umeće se reč „predlog”, u petom redu mesto „nadzor ne” stavlja se „nadzorne”, u desetom redu mesto „verovatno” stavlja se „verovatnom”, u trinaestom redu mesto „deonicu” stavlja se „deonice”, u stavu 3, treći red posle reči „manjina” briše se zapeta, u stavu 5 drugi red posle reči „suda” stavlja se zapeta; u stavu 6, prvi red posle reči „postavio” briše se zapeta i mesto „sud može i smeniti” stavlja se „sud, može sud i smeniti”. U četvrtom redu istog stava posle reči „sudu” stavlja se zapeta.

U § 326, stav 4 menja se i glasi:

„Izveštaj će se staviti na dnevni red prve iduće skupštine. No ako je, prema izveštaju, učinjena koja nepoštena radnja ili teška povreda zakona ili pravila uprava i nadzorni odbor dužni su da bez odlaganja sazovu skupštinu”.

U § 327, stav 1, četvrti red mesto „uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”, u petom redu mesto reči „nadzora” stavlja se reči „nadzorne ustanove”, u sedmom redu reči „redbom mogu se dati” zamenjuju se rečima „uredbama mogu se davati”, u stavu 2, treći red mesto „preko potrebe” stavlja se „preke potrebe”, u istom stavu sedmi red reč „predlogom” zamenjuje se rečju „ispitivanjem”.

U § 328, na kraju stava 1 briše se reči „i računovodstvu”, u stavu 2, prvi red mesto reči „odgovaraju (§ 300)” stavlja se reči „dužni su (§ 300) starati se”.

U § 330, stav 1, šesti red mesto „bilans” stavlja se „bilans”.

Kod § 331 u naslovu mesto „procene o godišnjem bilansu” stavlja se „procene u godišnjem bilansu”, na kraju drugog reda mesto tačke stavlja se dve tačke.

Pod II stav 1 treći red mesto reči „i društvenom” stavlja se „u društvenom”; na kraju t. 1 pod II dodaju se reči „Pri tome društvo može uzeti u obzir i zakonom dozvoljene otpise”.

Pod IV četvrti red odozdo posle reči „skupštine” stavlja se zapeta.

U § 332, na kraju stava 2, mesto tačke stavlja se dve tačke. Na kraju III reč „prave” briše se, u IV tačka 4, drugi red mesto „IV tač. 9 i 10” stavlja se „IV t. 9 i 10”, u tački 8 prvi red mesto „po ma” stavlja se „ma po”, ispod V mesto „V Na strani pasive” stavlja se „B Na strani pasive”, kod IV na kraju tačke 1 mesto zapete stavlja se tačka sa zapetom; u stavu 6, drugi red mesto „V” stavlja se „B”, u drugom i četvrtom redu istog stava posle reči „kratkoročna” umeće se reč „sredno-ročna”, u šestom redu briše se reči „i finansija”, u osmom redu reči „utvrditi uredbom” zamenjuju se rečima „utvrđivati uredbama”.

U § 334, stav 2, tačka 2 posle reči dospevaju umeću se reči „srednjo-ročne i”, u tački 3, u početku prvog reda dodaje se reč „važniji”.

U § 336, stav 1, deseti red mesto „koje” stavlja se „koja”, u stavu 2, treći red reči „uredbom propisati” zamenjuju se rečima „uredbama propisivati”.

U § 337, stav 1, šesti red, posle reči „deo” stavlja se zapeta i umeće se „a”, u stavu 2, tačka 1, drugi red, mesto „deonice” stavlja se „deonica”, u t. 3 drugi red iza reči „stav 2” treba zatvoriti zagradu.

U § 338, stav 2, prvi red, posle reči „rezerva” stavlja se zapeta i u trećem redu posle reči „dopušteno” stavlja se zapeta.

U § 339, stav 3, drugi red odozdo mesto reči „ne” stavlja se „no”.

U § 341, stav 1, peti red, reči „uredbom izdati” zamenjuju se rečima „uredbama izdavati”, u stavu 2, drugi red posle reči „dozvola” umeće se „po § 185 stav 1”. u petom redu istog stava mesto „uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”, u stavu 3, drugi red mesto „uredbom propisati” stavlja se „uredbama propisivati”, na kraju stava 3, posle reči „komora” stavlja se zapeta i dodaju se reči „na isti način uredba se može i menjati”, u stavu 4, drugi red briše se reči „za mania deonička društva, kao i”. U vezi s tim briše se poslednja rečenica: „Tom uredbom će se odrediti koja se društva smatraju za manja”. U četvrtom redu istog stava reči „uredbom dopustiti” zamenjuju se rečima „uredbama dopuštati”.

U § 343, stav 4, osmi red reč „ne” zamenjuje se rečju „već”.

U § 346, u stavu 1, na kraju tačke 7, posle reči „registar” dodaje se „(§ 355)”.

U § 347 stav 1, treći red, mesto „§§ 184 stav 1 t. 1 2”, stavlja se „§ 184 stav 1 t. 1 i 2”, na kraju stava 2, posle reči „registar” dodaje se „(§ 354)”, u stavu 5 drugi red mesto „§ 358” stavlja se „§ 352”.

U § 349 peti red mesto reči „nije” stavlja se „im je”.

U § 352, stav 1, t. 5 prvi red reč „uplaćene” zamenjuju se rečju „plaćene”, u t. 8 sedmi red posle reči „prospekta” umeću se reči „koliko svake vrste i roda”. Na kraju t. 9 mesto „(356)” stavlja se „(§ 356)”.

U § 353, stav 1 drugi red mesto reči „upisani” stavlja se reč „upisnih”.

U § 355, u naslovu reč „izvršnog” zamenjuje se rečju „izvršenog”, u stavu 2 t. 2 peti red mesto reči „uplatio” stavlja se „uplatilo”.

U § 357 drugi red, stava 1, posle reči „skupštine” stavlja se zapeta, u stavu 2, sedmi red posle reči „glavnice” stavlja se zapeta.

U § 358 stav 2, peti red, mesto „verovnika” stavlja se „verovnike”.

U § 359 stav 2, četvrti red posle reči „vrednost” stavlja se zapeta, u četvrtom redu odozdo reč „izmeniti” zamenjuje se rečju „zameniti”.

U § 360, stav 1, treći red, posle reči „prijaviće” stavlja se zapeta.

U § 362 stav 4, prvi red reč „društva” zamenjuje se rečju „društvo”; u stavu 6 šesti red mesto „preostala” stavlja se „preostala”.

U § 363 t. 7 posle reči „deonice” briše se zapeta.

U § 365 stav 1, drugi red posle reči „osnivanje” stavlja se zapeta.

U § 367 stav 1, drugi red mesto „stav 1, 4, 1, 2, 4, 5 i 7” stavlja se „stav 1 t. 1, 2, 4, 5 i 7”.

U § 369, stav 4, šesti red reč „likvidacionu” zamenjuje se rečju „likvidaciski”.

U § 371, stav 4, četvrti red reči „od prestanka društva” zamenjuju se rečima „godinu od početka likvidacije”, u stavu 5, šesti red posle reči „prinosi” stavlja se zapeta.

U § 375, četvrti red odozdo reč „nadžirava” zamenjuje se rečju „nadzire”.

U § 374, stav 4, reči „uredbom izdati” zamenjuju se rečima „uredbama izdavati”.

U § 375, stav 2, treći red, mesto „dao 233)” stavlja se „do 233)”, u stavu 3 reč „mogu” zamenjuje se rečima „može se”, u stavu četiri, peti red mesto „podnose” stavlja se „podnese”.

U § 377, stav 1, poslednji red mesto reči „važi” stavlja se važe”.

U § 379, stav 2, četvrti red reč „sve” zamenjuje se rečju „sva”.

U § 384 stav 1 drugi red, mesto „164” stavlja se „264”, u stavu 2, t. 2 prvi red posle reči „broj” stavlja se zapeta, u t. 4 prvi red briše se reč „se”, na kraju t. 5 mesto znaka pitanja stavlja se tačka i zapeta, u t. 7 prvi red mesto „imalac” stavlja se „imalaca”, u stavu 3 šesti red posle reči „registar” stavlja se zapeta.

U § 385 stav 1, četvrti red posle reči „potpisanu” briše se zapeta, u stavu 4 treći red posle reči „društvo” stavlja se zapeta, u osmom redu posle reči „društva” stavlja se zapeta.

U § 386 stav 2, četvrti red, posle „t. 4, 6 i 7” umeće se reč „i”.

U § 387 stav 2, prvi red, mesto „imovina” stavlja se „imovinama” u stavu 3 peti red odozdo mesto „i” stavlja se „u”.

U § 388, stav 1, treći red posle reči „naredjenjima” mesto tačke stavlja se dve tačke, u t. 1 drugi red mesto „koje” stavlja se „kojem”, u t. 3 šesti red mesto „dovoljno” stavlja se „dovoljna”.

U § 389, stav 1 menja se i glasi: „Ako su povredena naredjenja ove glave o osnivanju deoničkog društva, o povišenju ili sniženju osnovne glavnice, spajanju društava ili o slučajevima §§ 380 i 381 ili ako su povredena naredjenja sedmoga oteka IV glave, odgovaraju učesnici za svu štetu, ako ne dokažu da za činjenice, kojima je naredjenja povredeno i na kojima se osniva odgovornost, nisu znali niti znati morali (§ 300)”.

U stavu 3 istog paragrafa t. 2 prvi red mesto „tač. 1.” stavlja se „t. 1”, u t. 4 treći red posle reči „nuđene” umeće se reč „deonice”.

U § 394 stav 2 četvrti red reč „po” zamenjuje se rečju „pod”, u istom stavu peti red mesto „kojemu” stavlja se „kojem”, u t. 5. četvrti red posle reči „zabranjeni” stavlja se zapeta, u t. 6 peti red mesto reči „naloge” stavlja se „naloga”, u t. 7 peti red mesto „za” stavlja se „sa”, u šestom redu iste tačke mesto „bar” stavlja se „baš”, u t. 11 treći red posle reči „podružnice” stavlja se zapeta.

U § 395 drugi red posle reči „stvarima” stavlja se zapeta, u osmom redu mesto reči „odredama” stavlja se „odredaba”.

U § 400 stav 2 četvrti red posle reči „člana” stavlja se zapeta, u stavu 4 prvi red mesto reči „be” stavlja se „bi”, u istom stavu četvrti red posle reči „to” stavlja se zapeta.

U § 401, stav 4 treći red mesto reči „ko” stavlja se „ko je”, u petom redu istog stava, posle reči „zaključak” briše se zapeta a u šestom redu posle reči „parnica” stavlja se zapeta i briše se reč „ie”, u stavu 6 prvi red posle reči „podignuta” stavlja se zapeta.

U § 402 stav 1 prvi red mesto „odgovornost” stavlja se „odgovornosti”, u drugom redu mesto „razrešnica” stavlja se „razrešnica”, u četvrtom redu mesto „razrešenici” stavlja se „razrešnici”, u stavu 3 drugi red mesto „razrešenica” stavlja se razrešnica”.

U § 403 u naslovu mesto reči „Zastara” stavlja se „Zastarellost”, u stavu 1 prvi red reč „pet” zamenjuje se rečju „tri”, u stavu 2 drugi red, na dva mesta mesto reči „zastare” stavlja se reči „zastarellosti”, u stavu 1 treći red posle „pričinioca” stavlja se zapeta.

U § 404 u naslovu reč „njega” zamenjuje se rečju „društvo”, u poslednjem redu ispred „stav 2” umeće se reč „i”.

U § 405 stav 1 menja se i glasi: „Ako je delom ili propustom društvu ili kome drugome namerno nanesena šteta, strogim zatvorom i novčano do 250.000 dinara, kao i gubitkom časnih prava, kazniće se: „U stavu 1 t. 3 drugi red reč „bilo” briše se.

U § 406 stav 1 prvi red brišu se reči „najmanje mesec dana”, u drugom redu mesto „200.000” stavlja se „100.000”. U trećem redu posle reči „namere” briše se zapeta, u četvrtom redu brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”. Pod I t. 2 treći red posle reči „sudu” umeće se „ili”. Pod II drugi red posle reči „likvidator” mesto tačke i zapete stavlja se dvetačke, u t. 2 drugi red mesto „denice” stavlja se „deonice”.

U § 407 stav 1, prvi red mesto „100.000” stavlja se 50.000”, u četvrtom redu brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”, u t. 2 četvrti red mesto „prestanka”, stavlja se pristanka u t. 5 četvrti red mesto „dopušti” stavlja se „dopusti”, u stavu 2 treći red brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”, u petom redu brišu se reči „najmanje mesec dana”, u istom redu mesto „200.000” stavlja se „100.000”, u stavu 3 drugi red mesto „100.000” stavlja se „50.000”.

U § 408 reči „ili njihova imovina dovede u opasnost ili skup ne sazovu ili ne sazovu na vreme” zamenjuju se rečima „ne sazovu skupštinu ili skup ili ih ne sazovu ili ne održe na vreme”.

U § 409 stav 1, peti red, brišu se reči „ili njihova imovina dovede u opasnost”, u šestom redu istog stava mesto „200.000” stavlja se „100.000”.

U § 410 u naslovu mesto „funkcionera” stavlja se „funkcionara”, u petom redu mesto „odnosni” stavlja se „odnosno”.

U § 411 stav 1 prvi red mesto „206” stavlja se „406”.

U § 412 pod I t. 1 drugi red posle reči „nalažu” umeće se „§ 194 stav 8 rečenica 2”. U t. 2 brišu se reči „Posle upisa društva u trgovački registar”, pod II prvi red posle reči „sudu” umeću se reči „posle upisa društva u trgovački registar”; pod III t. 1 četvrti red mesto „o poziv” stavlja se „opoziv”, u t. 2 treći red, mesto „zaključci” stavlja se „zaključni”. u t. 7 drugi red mesto „§ 233 stav 3” stavlja se „§ 233 stav 2”; pod V drugi red mesto „poverenih” stavlja se „poverenik”.

U § 413, stav 1, prvi red mesto „§422” stavlja se „§412”, u stavu 2 drugi red mesto „kaže” stavlja se „dokaže”. u stavu 3 mesto „§-a 17 st. 4” stavlja se „§-a 17 st. 5”.

U § 414 stav 1, šesti red mesto „njega” stavlja se „njih”, u sedmom redu posle reči „predviđena” stavlja se „strožija”, u istom redu brišu se reči „robije odnosno zatočenja”, u stavu 2 treći red mesto „propusti” stavlja se „propusta”, u stavu 3 mesto „18 st. 4” stavlja se „18 st. 3”.

U § 416 stav 1, poslednji red, mesto „deonice” stavlja se „deonica”, u stavu 2 drugi red posle reči „njoj” briše se zapeta i umeće se „iz III glave”.

U § 417 stav 1 menja se i glasi: „Predmet preduzeća društva sa ograničenom odgovornošću ne mogu biti poslovi osiguranja”. U stavu 2 drugi red posle „§ 185,” stavlja se zapeta, u trećem redu reč „postanak” zamenjuje se rečju „postupak”.

U § 419 stav 1 t. 5, prvi red, mesto „poslovanja” stavlja „poslovođa”, u stavu 2 drugi red posle „8” stavlja se zapeta, u šestom redu mesto „članova” stavlja se „članstva”.

U § 420, stav 2 menja se i glasi: „Osnovna glavica ne sme biti manja od 200.000 dinara, a kod društava kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi ne manja od 500.000 dinara”, stav 5 menja se i glasi: „Pojedini osnovni ulog ne može biti manji od 5.000 dinara, a kod društava, kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi ne manji od 10.000 dinara; njegov iznos mora biti deljiv sa 1.000”.

U § 421, stav 2, prvi red mesto „nabavka” stavlja se „nabavki”, u stavu 3 posle reči „glavnice” stavlja se zapeta.

U § 424, stav 1 menja se i glasi: „Pre upisa društva u trgovački registar mora, ako osnovna glav-

nica ne prelazi 200.000 odnosno 500.000 dinara, na svaki osnovni ulog, u koliko se ima učiniti gotovim novcem, biti uplaćena bar polovina, a za onaj deo osnovne glavnice, koji prelazi 200.000 odnosno 500.000 dinara, bar jedna četvrtina."

U § 425 stav 2 drugi red briše se reč „nadležno”, u t. 2 treći red reč „njegovog” zamenjuje se rečju „preuzetog”. U stavu 3 u prvoj rečenici izmenjen je red reči i glasi ovako: „Spiskove će potpisivati pred sudom sve poslovođe, a izjavu iz stava 2 t. 3 sve poslovođe i svi drugari, u koliko njihovi potpisi nisu već overeni”.

U § 426 na kraju stava 2 dodaje se nova rečenica koja glasi: „Naređenje § 214 stav 2 važi i tu”.

U § 428 sedmi red mesto reči „naređenja” stavlja se „naređenje”.

U § 429, stav 2 četvrti red mesto „uplatu” stavlja se „uplatiti”, u stavu 4 drugi red brišu se reči „preuzimanju ili”.

U § 432 u naslovu reč „unovčenja” zamenjuje se rečju „unovčenje”, u stavu 1 sedmi red mesto „niže” stavlja se „niža”, u stavu 2 drugi red mesto „unovčanja” stavlja se „unovčenje”.

U § 435, stav 1, drugi red, posle reči „obratno” stavlja se zapeta, u stavu 2 peti red posle reči „drugari” stavlja se zapeta.

U § 435, stav 1, prvi red, posle reči „glavnice” stavlja se zapeta.

U § 436, šesti red mesto „neodgovaraju” stavlja se „ne odgovaraju”.

U § 437, stav 3, četvrti red, posle reči „određeno” stavlja se zapeta.

U § 440, stav 2, šesti red, mesto „nepostoje” stavlja se „ne postoje”, u stavu 3 sedmi red mesto reči „odnos” stavlja se „osnov”.

U § 441, stav 2, prvi red, mesto „deo” stavlja se „udeo”, u petom redu mesto „docnijem” stavlja se „docnije”, u sedmom redu mesto „ranije” stavlja se „raniji”.

U § 442, stav 2 sedmi red mesto „poslovođa” stavlja se „poslovođe”.

U § 443, stav 2, sedmi red, posle reči „pribavilac” stavlja se zapeta, u istom stavu drugi red odozdo posle reči „pet” umeće se „odnosno deset”, u stavu 4 drugi red mesto „neda” stavlja se „ne da”, u šestom redu mesto „poslovanja” stavlja se „poslovođa”, u stavu 5 sedmi red mesto „stravno” stavlja se „stvarno”, u istom stavu peti red odozdo posle reči „preuzimanja” stavlja se zapeta.

U § 445, stav 2, četvrti red posle reči „pribavilac” mesto zapete stavlja se tačka i zapeta.

U § 446, u stavu 3, drugi red mesto „delivosti” stavlja se „deljivosti”, u petom redu istog stava posle reči „pet” umeće se „odnosno deset”, u četvrtom redu stava 3 posle reči „drugara” stavlja se zapeta.

U § 448, t. 2, mesto „stav 2, t. ne vred” stavlja se „stav 2, t. 1 ne vred”.

U § 449, u t. 2, drugi red posle „3” umeće se reč „i”.

U § 450, stav 2, peti red reč „drugi” zamenjuje se rečju „drugari”.

U § 452, šesti red, posle reči „sami” stavlja se zapeta.

U § 453, stav 2, peti red mesto „stav 2, 3, 4” stavlja se „stav 2, 3 i 4”, u sedmom redu posle reči „drugari” stavlja se zapeta.

U § 454, stav 2, treći red, mesto „za” stavlja se „sa”, u četvrtom redu mesto „pregledači” stavlja se „predlagači”, u stavu 3 u početku ove tri rečenice mesto „Za” stavlja se „za”. U istom stavu mesto reči „dokazivanja” stavlja se „dokazivanje”, u stavu 4, drugi red, na kraju, mesto zapete stavlja se dve tačke, na kraju t. 1, mesto zapete stavlja se tačka i zapeta, u t. 2, četvrti red, mesto „poslovođa” stavlja se „poslovođa”.

U § 455, stav 5, drugi red odozdo posle reči „kupac” stavlja se zapeta, u stavu 6 mesto „izreći” stavlja se „izreci”.

U § 456, na kraju stava 2, mesto reči „poslovođa” stavlja se „poslovođe”.

U § 457, stav 2, t. 1, drugi red, mesto „samo-ako” stavlja se „samo, ako”.

U § 458 u naslovu posle reči „poslovođa” briše se tačka.

U § 459 u stavu drugi red odozdo mesto reči „sadrže” stavlja se „zadrže”, u stavu 3 drugi red mesto „jemčevina” stavlja se „jamčevina”.

U §§ 460, 462, 465, 474 da se tekst u pogledu citiranih paragrafa sa natpisima radi preglednosti podeli onako kao što je podeljen u §§ 464, 478, 479 i 480.

U § 460 u drugom redu mesto „§ 296” stavlja se „§ 297”.

U § 463 stav 4 treći red mesto „postaviti i nadzorni odbor” stavlja se „postaviti nadzorni odbor”, u prvom redu istog stava mesto „4, 5 i 16” stavlja se „4, 5 i”. § 463 dobija nov stav 4 koji glasi: „Društvo, kome su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi, mora imati nadzorni odbor ili revizijsko poverenje, bez obzira na broj drugara i visinu osnovne glavnice; no ako društvo ne potpada pod naređenja stava 1, pored nadzornog organa ili mesto njega nadzor može poveriti kome udruženju za revizije (§ 309 stav 1)”. Stav 4 postaje stav 5 a stav 5 postaje stav 6.

U § 464 u četvrtom redu posle reči „drugara” umeću se reči „izuzev društva kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi”, u sedmom redu posle reči „računa” mesto zapete stavlja se tačka i zapeta.

U § 467 stav 1 treći red reč „pravilima” zamenjuje se reči „stvarima”.

U § 469 peti red odozdo mesto „primerne” stavlja se „primerene”, u drugom redu odozdo posle reči „ispitivanja” umeću se reči „vodeći pri tome računa i o visini osnovne glavnice i visini tražbine”.

U § 470 stav 2 šesti red posle „(§§ 363 i 364)” stavlja se zapeta, u stavu 4 t. 1 četvrti red brišu se reči „finansija i” na kraju iste tačke dodaju se reči „Uredba se na isti način može i menjati”. U stavu 6 peti red mesto „uredbom pomenutom” stavlja se „uredbama pomenutim”.

§ 470 dobija nov stav 7 koji glasi: „Za društva kojima su predmet preduzeća bankarski ili menjački poslovi, ne važe olakšice koje bi se dale uredbama pomenutim u stavu 4 i 6”. Stav 7 postaje stav 8 i glasi ovako: „Shodno vrede:

za rezerve naređenja §§ 337 stav 1, 2 i 4, i §§ 338 i 339;

za dividendu naređenja § 340;

za uredbe o godišnjim zaključnim računima i rezervama § 341;

za posledice pasivnog bilansa § 342.”

U § 472 stav 2 drugi red posle reči „povišenja” stavlja se zapeta, u petom redu mesto reči „nešto” stavlja se „pošti”, u poslednjem redu istog stava mesto „određuje” stavlja se „određuju”, u stavu 5 treći red posle reči „uloga” umeću se reči „i za sve druge obaveze koje proističu iz pravila”. U stavu 6 u prvom redu mesto „§§ 420 stav 3, 4 i 5, 421 i 424” stavlja se „§ 420 stav 3, 4 i 5, §§ 421 i 424”, u petom redu istog stava posle „5.000” umeće se „odnosno 10.000”, u stavu 7 četvrti red mesto „§ 315” stavlja se „§ 351”.

U § 473, stav 2, t. 4 drugi red mesto „no” stavlja se „ali”, u trećem redu mesto „Zavoda” stavlja se „zavoda”, u stavu 3, treći red mesto svih stavlja se „sve”, u stavu 5, prvi red mesto „vredi” stavlja se „vrede”.

U § 474, stav 1, t. 1, treći red posle „5.000” umeće se „odnosno 10.000”, u drugom redu t. 1 mesto „100.000” stavlja se „200.000 odnosno 500.000”.

U § 475, stav 4, prvi red reč „solidno” zamenjuje se rečju „solidarno”, u šestom redu istog stava mesto „Jamčevina će mi” stavlja se „Jamčevina će im”, u stavu 5, treći red reč „obavljanje” zamenjuje se rečju „odbijanje”.

U § 476 stav 7, posle reči „roku” stavlja se zapeta.

U § 477, stav 2, šesti red mesto „tužiocu” stavlja se „tužioc”, na kraju stava posle reči „nemarnosti” stavlja se zapeta i dodaju se reči „vodeći pri odmeravanju jamčevine računa i o visini osnovne glavnice i visini tražbine”.

U § 483, stav 1 t. 1, drugi red mesto „zaključka” stavlja se „zaključaka”, u trećem redu posle reči „pravila” stavlja se zapeta, u t. 2 drugi red odozdo mesto „jedno mesečni” stavlja se „jednomesečni”. Prva rečenica stava 2, menja se i glasi: „Ako se pravila društva sa ograničenom odgovornošću sastave na skupštini deoničkog društva, a zaključak o njima propisno posvedoči javni beležnik, nije potrebno da se sastave još i u obliku javnobeležničkog akta”.

U § 484, stav 1, prvi red mesto reči „stvari” stavlja se „radi”, u petom redu mesto „svih” stavlja se „sve”, u stavu 4, peti red mesto „medaju” stavlja se „menjaju”.

U § 485, stav 1, treći red posle reči „deonice” stavlja se zapeta, u poslednjem redu istog stava mesto „njima” stavlja se „njih”, u stavu 2, peti red mesto „morali” stavlja se „mogli”.

U § 486, stav 3, prvi red, posle reči glavnice umeće se „i”, u četvrtom redu istog stava mesto „upisnicama” stavlja se „upisnicama”.

U § 488, stav 4, drugi red briše se reči „najmanje mesec dana” i u trećem redu mesto „200.000” stavlja se „100.000”, u prvom redu stava 4, posle „§ 405” stavlja se zapeta, u stavu 5, peti red posle „§ 358 stav 2” stavlja se zapeta.

U § 491 stav 2, drugi red posle reči „odrediće” briše se „se” i umeće se „ga u slučaju spora”.

U § 495 na kraju t. 4 dodaje se „(§ 142);”, u t. 6 prvi red mesto „(§ 137)” stavlja se „(§§ 137 i 142)”, na kraju drugog reda mesto „(§ 139)” stavlja se „(§ 139 i 142)”.

U § 497 peti red posle reči „novcu” mesto tačke stavlja se zapeta i dodaju se reči „ako nema drukčijeg sporazuma”.

U § 500 stav 2 treći red reč „ili” briše se.

U § 501 stav 2, peti red odozdo, posle reči „sao-brazi” briše se zapeta, u drugom redu odozdo posle reči „društvo” stavlja se zapeta.

U § 504, stav 1, prvi red mesto „zastupstvo” stavlja se „zastupništvo”, u stavu 2 t. 2 četvrti red posle reči „zanimanja” mesto tačke i zapete stavlja se zapeta, u t. 4 drugi red mesto „overi” stavlja se „overen”, u t. 6 treći red mesto „revizore” stavlja se „revizora”, u stavu 3 prvi red mesto „(pred sudom)” stavlja se „pred sudom”, u petom redu mesto „535” stavlja se „505”, u stavu 5 četvrti red mesto „overavanje” stavlja se „overavanja”, u st. 2 t. 3 treći red mesto „zakonik” stavlja se „zakonima”.

U § 507 stav 2 četvrti red reč „shodno” briše se, u sedmom redu mesto reči „shodno se primenjuju” stavlja se „primenjivaće se”, na kraju stava 2, posle reči „društva” mesto tačke stavlja se zapeta i dodaje se „no ako ni jedan od njih nije državljanin Kraljevine, dužni su da postave za pretstavnika državljanina Kraljevine.” U stavu 4 šesti red mesto „kojoj” stavlja se „koju”, u sedmom redu mesto „poslovanje” stavlja se „poslovanju”.

§ 508 dobija nov stav 10 koji glasi: „Ministar trgovine i industrije propisivaće uredbama za strana osiguravajuća društva način plasiranja premijskih rezervi u Kraljevini.”

U § 509 stav 1 treći red posle reči „osnovano” umeće se „ili”, u petom redu istog stava reč „društvo” zamenjuje se rečju „zastupništvo”, u t. 5 stav 2 treći red posle reči „Kraljevini” stavlja se zapeta.

U § 510 stav 3 deveti red odozdo posle reči „Kraljevini” stavlja se zapeta.

U § 512 stav 4 treći red mesto „II 1” stavlja se „II t. 1”, u stavu 7 prvi red mesto „§§ 412” stavlja se „§ 412”, u drugom redu mesto „koje” stavlja se „ko je”, u trećem redu istog stava posle reči „likvidator” umeće se reč „kriv”, u stavu 10 u četvrtom redu briše se reči „s članovima uprave, sa likvidatorima odnosno”, u sedmom redu istog stava mesto „nadzornog odbora” stavlja se „nadzornoga organa”, u stavu 11 četvrti red mesto „§ 411 i 414” stavlja se „§§ 411 i 414”.

Prilikom čitanja odborskog izveštaja, Odbor je na svojoj sednici održanoj 22 januara naknadno dopunio gornji izveštaj u sledećem:

U § 209 stav 2 t. 2 prvi red mesto „§§ 194 i 195” stavlja se „§§ 194, 195 i 198”.

U § 256 stav 2 treba da počne rečima: „O predmetima iz stava 1 t. 2, 3 i 4, uprava podneće iscrpne izveštaje, a o ugovorima iz t. 5 dužna je da podnese...”

U § 310, stav 2 u trećoj rečenici mesto „§ 291 stav 3” 5, 6 i 7” stavlja se „§ 291 stav 3, 5, 6, 7 i 8”.

U § 347 stav 6 četvrti red iza reči „registar” dodaje se „(§ 355)”.

U § 360 u naslovu posle reči „Upis” umeću se reči „provedenog sniženja”.

U § 389 stav 2 četvrti red ispred reči „i 208” umetnuti „198”.

U § 495 t. 4 menja se i glasi: „otvaranjem stečaja nad imovinom koga od drugara, s tim da, kad ima više tajnih drugara, u slučaju stečaja jednog od njih, vrede naređenja § 142”.

U § 512 stav 8 četvrti red iza reči „Kraljevini” dodaje se „kao i onaj, koji pri plasiranju premijske rezerve povredi propise uredbе predviđene u § 508 stav 10.”

Odboru je čast predložiti Narodnoj skupštini predlog Trgovačkog zakona sa gornjim izmenama i dopunama da ga izvoli u celosti usvojiti.

Za izvestioce od strane odborske većine određeni su g. g. Momčilo Sokić, Dr. Đorđe Marković i Karlo Gajšek, a od strane manjine g. Ivan Mohorič.

22 januara 1936 godine
u Beogradu

Za Predsednika Odbora,
Mih. Stojadinović s. r.

Sekretar,
Momčilo Sokić s. r.

Članovi:

Gavran Kapetanović s. r.
Dim. Mirković s. r.
Dr. Časlav M. Nikitović s. r.
Luka Mijušković s. r.
Josip Benko s. r.
Petar Bogavac s. r.
Uroš Nedeljković s. r.
Milan Vukićević s. r. odvaja se
Zajnel Ibrahim Stracimir s. r.
Dr. Dragan Kraljević s. r. odvaja se
Sekula Zečević s. r. odvaja se
Dr. Đorđe Marković s. r.
Karlo Gajšek s. r.
Borivoje Đurić s. r. odvaja se
Ilija P. Mihajlović s. r. odvaja se
Dr. Vojislav Došen s. r. odvaja se
Mijo Kajić s. r. odvaja se
Dragiša Stojadinović s. r. odvaja se

IZVEŠTAJ

• I ODVOJENO MIŠLJENJE MANJINE SKUPŠTINSKOG ODBORA ZA PRETRES PREDLOGA TRGOVAČKOG ZAKONA

Odborska manjina načelno ne vidi stvarne potrebe, da se izdvaja iz materije trgovačkog prava jedan deo formalnih propisa i isti donosi i u vidu jednog posebnog zakona. Manjina stoji na gledištu, da treba pričekati dok cela materija trgovačkog zakonika bude obrađena i redigovana, da se onda donese potpun trgovački zakon. I ako ovo gledište nije bilo u odboru usvojeno manjina je ipak uložila sav trud, da u pozitivnoj saradnji kod pretresa zakona u pojedinostima ukloni manjkavosti, nepotpunosti i nejasnice, koje su ovom prilikom u predloženom zakonskom projektu konstatovane te je ubedljivom argumentacijom uspela, da su mnoge kritične odredbe zakonskog projekta bitno izmenjene, upotpunjene i prestilizovane. Manjina je u pogledu mnogih oteka zastupala načelno gledište, da ih treba u interesu lakšeg razumevanja iz temelja preraditi i ponova redigovati te svoje gledište utemeljila stvarnim momentima, kako se to može iz stenografskih beležaka o radu odbora videti. Manjina je duboko svesna velike odgovornosti, koja pada na članove odbora a napose i na celu Narodnu skupštinu prihvatanjem na brzu ruku jednog ovako dalekosežnog zakona, koji u 513 paragrafa reguliše za celu zemlju jedinstveno oblike trgovačkog preduzimanja. No pored najvećih napora i interesa na stručnoj saradnji kao i stvarnih argumenata o našem gledištu nije vođeno dovoljno računa.

Ceo postupak oko pretresa ovog zakona u pojedinostima doveo je najzad do toga, da je morala manjina uprkos tome, da su izvesne izmene i dopune usvojene, ipak odvojiti svoje mišljenje. Kao razloge za svoje odvojeno gledište manjina ističe naročito sledeće momente:

1) Ne slažemo se time, da se donosi kao zaseban zakon prvi i drugi deo trgovačkog prava, koji sadrži samo formalne propise o trgovačkim firmama i društvima, dok se materijalni deo trgovačkog prava ostavlja za docnije uzakonjenje. Za ovakvo izdvajanje i rad na parče nema nikakve stvarne potrebe.

2) Ne slažemo se naročito time, da se trgovački zakon donosi bez uvodnog zakona. Nacrt uvodnog zakona je još uvijek predmet proučavanja naročite stručne komisije te nije ni definitivno redigovan. Trgovački zakon bez uvodnog zakona pretstavlja mrtvo slovo na hartiji koje je neupotrebljivo sve dotle, dok se ne donese uvodni zakon. Uvodni zakon pretstavlja međutim veoma obimnu materiju, sa kojom se može bitno menjati situacija u pogledu pojedinih odredaba trgovačkog zakona, jer od njega zavisi, koje odredbe trgovačkog zakona će važiti odmah a koje tek nakon izvesnog roka kao i koje će važiti i za sva postojeća društva a koja samo za ona, koja će se osnovati tek posle stupanja na snagu novog zakonika. Ove odredbe toliko su dalekosežne, da se time može bitno menjati stav, koji je odbor zauzimao prema pojedinim paragrafima predloženog projekta zakona. Pošto ne znamo, kako će te odredbe na kraju ispasti, odborska manjina ne može preuzeti na sebe odgovornost za donošenje prvog i drugog dela bez uvodnog zakona.

3) Ovaj zakon raspravljen je u odboru po postupku i na način kao najhitniji zemaljski zakon, kao zakon, koji treba da spase privrednu situaciju zemlje. Niti je data nakon doštampanja projekta krajem novembra p. g. članovima odbora fizička mogućnost, da se upoznju sa sadržinom odredaba, da prouče obimni komentar, koji nama je podnet zajedno sa zakonom a sam pretres u odboru bio je očito uperen na to, da onemoguću onaku raspravu i pretres, kako ga stručnost materije i njezina važnost za privredni svet iziskuje. U 24 sednice, koje su održane i pre i posle podne većina se je zadovoljila sa jednim jedinim čitanjem zakona te je uprkos stalnih prigovora manjine, da sa ovakvom brzinom rada ne može polučiti uspešan cilj, pretres zaključen. Na taj način niti je bio odbor u stanju da se obavesti, zašto je komisija, koja je izradivala predlog, usvojila od važećih partikularnih pravnih propisa baš jedno ili nijedno gledište i odbacila sve ostalo ili zašto je nalazila, da treba dosadašnje zakonske popise pooštriti i proširiti. Da je ovakva mogućnost obaveštavanja u odboru stvorena, verovatno bi bile odluke odbora u mnogo čemu ispile bitno drukčije.

4) Ovaj zakon nalaze domaćoj privredi velike stegne, koje će još više pooštriti današnji potpuni dezinteres preduzimača, da ožive privrednu aktivnost, jer izlaže svojim komplikovanim propisima preduzeća mogućnosti beskrajnog šikaniranja, koje će prouzrokovati dugotrajnu neizvesnost i ometati rad, koji je u današnjim vanrednim prilikama i onako do krajnosti otežan i sam po sebi dovoljno riskantan.

5) Trgovački zakonik sadrži mnoge izlišne i preterane novosti, koje su bile do sada u našoj zemlji nepoznate a koje su za naše primitivne prilike sasvim nepotrebne, jer nisu ni u jednom primjeru do sada u praksi primenjivane. On prenosi mnoge odredbe iz

zakonodavstva zapadno evropskih država na naše prilike i ako je naša privredna struktura i privredno zakonodavstvo bitno drukčije nego na zapadu, gde preovladuje industrijski karakter i velekapitalizam, dok je naša zemlja privredno slabo razvijena i po pretežnoj većini agrarna.

6) Kod donošenja ovog zakona propuštena je prilika, da se oslobodimo štetnih obaveza iz ranije sklopljenih sporazuma sa pojedinim inostranim državama u pogledu režima stranaca i da se udare temelji za jednu nacionalnu privrednu politiku, kako nam je diktiraju teške sadašnje prilike, potreba zaštite nacionalnog prihoda i domaćeg rada protiv eksploatacije od strane tuđih društava i protiv sistemat-ske penetracije stranaca. Manjina je predložila, da se poslednja glava zakona u tom pogledu ponovo pre-radi i štetne obaveze iz postojećih sporazuma otkauž.

7) Zakon izbegava definiciju i najvažnijih poj-mova, koji su predmet regulisanja a u komentaru se još dodaje, da je to i namerno učinjeno. Zakon je propustio, da stvori jasnu situaciju baš u pogledu onih oblika društvenog preduzimanja ili ortačenja, koja u modernom poslovnom svetu igraju najveću ulogu a pomoću kojih se zapravo svršavaju najveći trgovački poslovi i transakcije. To su karteli, konzorcije i sindikati. Prema ovom zakonu oni se ne moraju osnovati na temelju jednog od oblika, koji su predvi-đeni u zakonu, nego se mogu osnovati i kao društva po zakonu o zborovima. Nalazimo, da je ovakav libe-ralizam sasvim neumestan, jer će i dalje omogućiti razne vrste izigravanja.

8) Zakon uvodi kao nov oblik trgovačkog udru-živanja društva sa ograničenom odgovornošću, koja

su do sada poznata samo na pravnom području Drav-ske i Primorske banovine. Za primenjivanje ovog no-vog oblika bilo bi potrebno, da se predvide u zakonu jasne i precizne odredbe, da bi svi sudovi u novim krajevima tačno znali, kako im treba postupati. Me-đutim u mesto toga ova glava na svima mestima odre-đuje jednostavno „shodno” primenjivanje odredaba o deoničkim društvima. Krivične odredbe i propisi od-govorosti, koji važi za deonička društva na dru-štva sa ograničenom odgovornošću su preterana i po-stojeća društva u zapadnom delu države nisu dala stvarnog povoda za donošenje predviđenih pooštrenja.

9) Da se je zakon tretirao na način, kako bi doli-kovalo važnosti ove dalekosežne i obimne materije, mnoge stvari u toku diskusije bi se mogle popraviti i usavršiti naročito u pogledu jasnoće dikcije i samog stilizovanja odredaba. Pošto nam je bila međutim oduzeta mogućnost, da to učinimo, odborska manjina ne može da preuzme odgovornost za donošenje za-kona u sadašnjem nedoteranom obliku te smo zato prinuđeni da se odvojimo i da glasamo protiv ovog zakonia.

Beograd, dne 22 januara 1936 godine

Narodni poslanici:

Ivan Mohorič s. r., Dr. Vojislav Došen s. r., Dr. Dragan Kraljević s. r., Milan Vukićević s. r., Sekula Zečević s. r., Ilija Mihajlović s. r., Dragiša Stojadi-nović s. r., Mijo Kajić s. r., Borivoje Đurić s. r.